

ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА

ЕКОНОМІЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА
БАНКІВСЬКОГО І
СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ

ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 жовтня 2025 року, Львів, Україна

Львів
Растр-7
2025

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

FACULTY OF
ECONOMICS
LVIV UNIVERSITY

DEPARTMENT OF
BANKING AND
INSURANCE BUSINESS

FINANCIAL BUSINESS IN UKRAINE AND THE WORLD: INNOVATIONS AND DIGITALIZATION

**MATERIALS
of the III International Scientific and Practical Conference**

October, 24-25, 2025, Lviv, Ukraine

Lviv
Rastr-7
2025

УДК 336.71:004(100+477)

Ф59

*Рекомендовано до друку
Вченою радою економічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 3 від 05.11.2025 р.)*

Ф 59 Фінансовий бізнес в Україні та світі: інновації та цифровізація: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2025 р., м. Львів, Україна). Львів : Растр-7, 2025. 470 с.

F 59 Financial Business in Ukraine and the World: Innovation and Digitalization: Materials of the III International Scientific and Practical Conference (October, 24-25, 2025, Lviv, Ukraine). Lviv : Rastr-7, 2025. 470 p.

ISBN 978-617-8590-97-0

У збірнику представлено результати наукових досліджень у сфері розвитку фінансового бізнесу в Україні та світі. Розглянуто особливості і закономірності використання цифрових фінансових технологій у фінансовому бізнесі, подано напрями вирішення наукових та практичних проблем функціонування фінансового бізнесу в умовах воєнного стану в Україні, взаємовідносини фінансового бізнесу та держави. Визначено можливості розвитку фінансового бізнесу в післявоєнний період в Україні, розроблено теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо реформування вітчизняної фінансової системи із використанням інноваційних продуктів та новітніх цифрових фінансових технологій, поглиблення інтеграції України у світовий фінансовий простір.

Для науковців, науково-педагогічних працівників та співробітників вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів, фахівців у сфері фінансового бізнесу, ІТ та економічної безпеки, представників органів державної влади, наукових установ та всіх, хто цікавиться розвитком фінансового бізнесу в Україні та світі.

УДК 336.71:004(100+477)

*Матеріали представлені в авторській редакції.
За науковий зміст, стиль викладення та достовірність матеріалів у
тезах доповідей несе відповідальність автор.*

© Колектив авторів, 2025
© Кафедра банківського
і страхового бізнесу, 2025
© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2025
© Видавництво «Растр-7», 2025

ISBN 978-617-8590-97-0

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1: ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Андрейків Т. Я.</i> ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	17
<i>Андрущак Є. М., Бірюкова Я. Л.</i> АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	20
<i>Антонів В. Б., Паславська І. М.</i> СТІЙКІСТЬ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА МОДЕЛІ АДАПТАЦІЇ.....	24
<i>Вовчак О. Д., Бегай В. В.</i> ЕКОЛОГІЧНИЙ (ESG) КОМПЛАСНС У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ	28
<i>Гавриляк Т. І.</i> ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩЕННЯ СПІВПРАЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ ТА НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Гонгало С. О.</i> ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДО МАСШТАБУВАННЯ.....	36
<i>Datskiv N.</i> METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACTUARIAL CALCULATIONS IN THE UKRAINIAN REINSURANCE MARKET UNDER CONDITIONS OF GEOPOLITICAL INSTABILITY.....	40
<i>Дорошевич І. П., Андрущак Є. М.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В ПЕРІОД ВІЙНИ.....	43

<i>Дуб Р. С., Смерега С. А.</i> ДИНАМІКА ТА ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	47
<i>Загричук О.</i> РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	50
<i>Івахів В. А.</i> СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	53
<i>Іршак О. С.</i> СТРАХОВИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	57
<i>Карлін М.І., Стащук О.В.</i> РОЛЬ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ	60
<i>Квасний М. М.</i> СТАТИСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОЇ ТА СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ	64
<i>Кічурчак М. В.</i> СТІЙКІСТЬ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕПОЗИТІВ.....	68
<i>Ковалюк О. М., Ковалюк А. О., Мельник Н. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	72
<i>Кривень О. В.</i> ДОСТУПНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В УКРАЇНІ	75
<i>Кундря-Висоцька О. П., Шурпенкова Р. К.</i> МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ В ЧАСІ ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ	79
<i>Логінова А. С.</i> СТРАХУВАННЯ МЕДИЧНИХ ВИТРАТ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ВІЙНИ, ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ТРЕНДИ.....	82
<i>Малиш Д. Д.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ МЕХАНІЗМІВ M&A В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	86
<i>Мицак О. В.</i> ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ	89

Мицишин І. Р. РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	93
Мойсеєнко І. П. СИСТЕМНА СТРАТЕГІЯ БОРОТЬБИ ЗА ФІНАНСОВУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ	96
Ніколаєнко С. К. АКТУАЛЬНІ ПОТРЕБИ БІЗНЕСУ У ПРИФРОНТОВИХ ТА ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД БОЙОВИХ ДІЙ РЕГІОНАХ	100
Онищенко Г. В. РИЗИКООРІЄНТОВАНИЙ КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ФІСКАЛЬНИЙ ПОЛІТИЦІ: ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ.....	105
Пантелєєва Н. М. ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ДЛЯ З АБЕЗПЕЧЕННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	109
Паньків Ю. А. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	112
Пасінович І. І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: ОЦІНКА ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ.....	118
Пась Я. І., Бокало А. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	122
Перетятко Л. А. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ	127
Приймак В. І., Голубник О. Р. НЕЧІТКЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	130
Рубаха М. В., Чонка О. Я., Гунька О. К. ПРОБЛЕМИ ТА БАР'ЄРИ ДОСТУПУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ КАПІТАЛУ.....	135
Руцишин Н. М. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, АДАПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ.....	139

Сич О. А. РОЛЬ БАНКІВ ТА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗЕЛЕНОМУ ПЕРЕХОДІ УКРАЇНИ.....	142
Скоморович І. Г. НА ШЛЯХУ ДО ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ	145
Скоропада Р. М. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ	148
Стародуб С. Р. ІНВЕСТИЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТРУКТУРНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ.....	153
Фіалка Ю. Є., Бандура З. Л. ФІНАНСОВІ РИЗИКИ НЕЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	157
Хуторна М. Е. ІНСТИТУТ КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	162
Циб Ю. Я. РИНОК ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	166
Череба В. В. ІНВЕСТИЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	170
Черкасова С. В. СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ	173
Яворська Т. В. ІМІДЖ ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	176

СЕКЦІЯ 2: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

<i>Борисюк О. В., Курагеу Я. Г.</i> СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІНВЕСТИВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	180
<i>Бушинська І. М.</i> INSURTECH У СТРАХУВАННІ ЖИТТЯ: ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ	183
<i>Вишивана Б. М.</i> БІОМЕТРИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	187
<i>Владичин У. В.</i> РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	190
<i>Вовчак О. Д.</i> СУЧАСНІ МОДЕЛІ НЕОБАНКІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ.....	195
<i>Войтович Л. М.</i> СИНЕРГІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ СЕКТОРАХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	199
<i>Гаврилюк С. А.</i> ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТРАТЕГІЯХ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	203
<i>Гамкало О. Б., Демків Х. С.</i> РОЗВИТОК ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОДАТКОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ: ВІД ІСТОРІЇ ОБЛІКУ ДО СУЧАСНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	205
<i>Дмитрів С. П.</i> СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ НБУ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ	208

Дубіна Д. М. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	211
Єгоричева С. Б., Дубровіна С. Д. «ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	215
Завалей І. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В НІМЕЧЧИНІ НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОГО СЕКТОРУ	218
Йокоб О. О. ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	221
Kaminska Y. AN ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED DECISION SUPPORT AND LOGISTICS PROCESS OPTIMIZATION SYSTEM.....	225
Крамаренко В. М., Жук О. П. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УМОВАХ ЗМІН.....	228
Кувшинова С. Б. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ	231
Лега О. С. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ЗБЕРІГАННЯ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ПАЛЬНОГО В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	235
Лобозинська С. М. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЄЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	239
Майовець Я. М. ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА НОВІ МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ З КЛІЄНТАМИ.....	243
Маковійчук А. В. ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ГІПЕРПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ FINTECH У 2025 РОЦІ.....	246
Новосад Д. І. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙН ТА КРИПТОВАЛЮТ	249

Пелех У. В., Тенюх З. І. ЦИФРОВІ ТА ВЕБОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІМ.....	251
Пехник А. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ РЕКЛАМИ ТА МАРКЕТИНГУ.....	255
Підхонний О. М., Микуляк О. В. ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ ЯК УЧАСНИКИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	259
Подольчак Н. Ю., Корчинська О. О. РОЛЬ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	262
Плакцій І. М. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	266
Рева А. С. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТБАНКУ	270
Rutkowska-Tomaszewska Edyta, Bigaj Bartosz, THE IMPACT OF DIRECTIVE (EU) 2023/2673 (DMD) ON THE CONCLUSION OF INSURANCE CONTRACTS IN LIGHT OF DIRECTIVE (EU) 2016/97 (IDD), DIRECTIVE 2009/138/EC (SOLVENCY II), AND THE CIVIL CODE	273
Світлак А. З. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	277
Скрипник А. ОСНОВНІ ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ІНДУСТРІЇ.....	281
Ślebocka Magdalena, Ślebocka Adrianna, THE SOCIAL DIMENSION OF URBAN REVITALISATION: THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF SOCIETY IN RECONSTRUCTING DEGRADED URBAN AREAS — A CASE STUDY OF SELECTED POLISH CITIES	284
Сновидович І. Г. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВ НА КАДРОВУ ПОЛІТИКУ	288

Сорока І. Р. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	292
Теслюк С. А., Михальчук Б. О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ ВЛАСТИВОСТІ.....	296
Тур О. ДЕРЖАВНІ БАНКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	299
Федик М. В. ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ТА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЯ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	303
Федорович Б. І. ІНСТРУМЕНТИ REGTECH У ПРОЦЕСАХ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ.....	307
Федчишин І. М., Романич І. Б. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ІСПАНІЇ ЯК РУШІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	311
Khmel'yarchuk Mariya, Abohamdan Raghad, INTEGRATING FINANCIAL MANAGEMENT WITH INTELLIGENT TECHNOLOGIES: A CASE STUDY OF FINANCIAL SERVICES COMPANIES	317
Хоча Н. В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ КОНТРОЛІНГУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	321
Czechowska Iwona D., Paduszyńska Marta MAPPING GLOBAL RESEARCH ON FINTECH AND TRUST: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF EMERGING THEMES, COLLABORATIONS, AND TRENDS (2016-2024)	325
Юрчишен Д. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	327

СЕКЦІЯ 3: БЕЗПЕКА ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Власюк Н. І. РИЗИКИ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЇХ
ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ 332

Вовчак О. Д., Чепелюк А. М. ВИКОРИСТАННЯ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМІ
ФІНАНСОВОГО КОМПЛАСНСУ БАНКУ 336

Воронко Н. Р. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СЕКТОРА
МАЛОГО СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА..... 340

Гринда О. В., Фербей В. В. СПІВПРАЦЯ МІЖ
УКРАЇНОЮ ТА США У СФЕРІ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ 343

Дутчак І. Б. ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 347

Дюг І. П., Лаба В. С., Рогова В. Р. КОРПОРАТИВНІ
КОНФЛІКТИ ТА РЕЙДЕРСТВО: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ
СТАБІЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА 351

Копилюк О. І., Гаранко С. С. ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ
СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В КОНТЕКСТІ РЕАЛЬНИХ
ТА ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ, ЗАГРОЗ І НЕБЕЗПЕК 355

Костяк І. А. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МІЖНАРОДНОМУ
БІЗНЕСІ: ВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ
ДО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ 358

Кохан М. О. МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТУВАННЯ
У НЕРУХОМІСТЬ: ДОГОВІРНІ МОДЕЛІ, ФІНАНСОВА
БЕЗПЕКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ 362

Кудінова А. О. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ
У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ 365

Кушнір Р. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЕЗПЕКО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	368
Магас Д. О. АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У СФЕРІ МАЛОГО БІЗНЕСУ	372
Мартинюк Р. Ф. ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	375
Маслій О. А. ПРОАКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	378
Музичка О. М. БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ	382
Реверчук С. К., Ковалюк А. О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	385
Rutkowska-Tomaszewska Edyta, Galazka Piotr, CHALLENGES FOR CONSUMER LENDERS AHEAD	389
Ткачук Н. В. ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	390
Фалюта А. В. НОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ	393
Філіпенко В. В. ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ТА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КЛІЄНТІВ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ	397
Хомляк С. В. СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ ДАНИХ У ЦИФРОВОМУ ФІНАНСОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	399

Чуй І. Р. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО
МЕТОДУ В ОЦІНЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 402

Шегинський І. М., Шегинський Я-К. І. ЗАХИСТ
ФІНАНСОВИХ ДАНИХ У ЦИФРОВОМУ
СЕРЕДОВИЩІ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД.... 406

Яцула Є. В., Пушкар Т. О. ЦИФРОВА
СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ:
СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ
БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ КІБЕРЗАГРОЗ..... 411

СЕКЦІЯ 4: СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

Жигайло Н. І. ПСИХОЛОГІЇ БІЗНЕСУ
ТА УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ
НАУКОВИЙ НАПРЯМ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ 416

Клепець В. О. МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ
ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ
АРХТЕКТУРНОЇ КОМПАНІЇ І ДОСВІД УКРАЇНИ..... 421

Кріль Я. Я. ІНТЕГРАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ
СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ .. 425

Ніколаєнко С. К. ESG-ІНВЕСТИВАННЯ ЯК НОВИЙ
ГЛОБАЛЬНИЙ ТРЕНД ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ 428

Реверчук С. К. ПСИХОЛОГІЧНІ
ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ 432

Тимчишин Я. А. ОЦІНКА РЕПУТАЦІЇ БАНКІВ
УКРАЇНИ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ..... 437

<i>Шегинська Н. З., Маринчук С. Р.</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ КЛІЄНТІВ	442

СЕКЦІЯ 5: ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

<i>Pukała Ryszard</i> , THE IMPACT OF FINTECH ON THE FINANCIAL MARKET IN POLAND	446

<i>Hukkinen Juhana, Viren Matti</i> , PRICE LEVEL CONVERGENCE AND INFLATION IN EUROPE	450

<i>Florczaś Tomasz, Anielak-Sobczak Karolina</i> , BANK EFFICIENCY FROM VARIOUS PERSPECTIVES – THE EXAMPLE OF BANKS IN POLAND	454

<i>Moloko Y., Hrabynska I.</i> MACROECONOMIC EFFECTS OF THE DIGITAL RESILIENCE OF UKRAINE’S PAYMENT SYSTEM UNDER MARTIAL LAW	456

<i>Діденко М. Т.</i> РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У СІНГАПУРІ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ, КЛАСИФІКАЦІЯ АКТИВІВ ТА ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ	460

<i>Кузін Г. І.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ	463

<i>Серкіс Я. В.</i> РОЗВИТОК OPEN BANKING В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНІ ІНІЦІАТИВИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	466

СЕКЦІЯ 1: ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК: 337.71

Андрейків Т. Я.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Фінансовий потенціал банківської системи України відіграє ключову роль у побудові дієвих підприємницьких екосистем, особливо в умовах воєнного стану та подальшого відновлення країни. Його ефективне використання має ґрунтуватися на стратегічному довгостроковому плануванні, відкритості, цифрових технологіях та принципах інклюзивності. Налагодження співпраці між банками, бізнесом і державними структурами сприятиме формуванню фінансової інфраструктури, здатної підтримати економічне відродження, посилити конкурентні переваги та забезпечити сталий розвиток.

Банківська система України нині працює в умовах тривалих бойових дій, що зумовлює критичну залежність економічної стабільності держави від зовнішньої фінансової підтримки. З огляду на затяжний характер війни, зростають ризики нерегулярного надходження міжнародної допомоги та зменшення її обсягів, що становить серйозну загрозу для макроекономічної рівноваги. У таких обставинах важливо компенсувати скорочення зовнішнього фінансування шляхом активного нарощування внутрішніх ресурсів, аби зберегти досягнуту стабільність і забезпечити фінансування процесів післявоєнного відновлення [1].

На тлі поступового зменшення донорської підтримки особливої ваги набуває оперативне балансування зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування економіки, з акцентом на

подальше зростання внутрішніх ресурсів. Успішне післявоєнне відновлення України значною мірою залежить від здатності ефективно формувати та використовувати власний фінансовий потенціал. Оскільки фінансова та економічна спроможність держави визначається потужністю її банківської системи, яка акумулює та перетворює фінансові потоки, впливаючи на ключові процеси, включно з відновленням та інноваційною модернізацією, особливо важливим стає оцінювання сучасних тенденцій у трансформації фінансового потенціалу як окремих банків, так і всієї банківської системи. Це дозволить у перспективі забезпечити стійкі конкурентні переваги.

Загалом, фінансовий потенціал як економічна категорія трактується як сукупність соціально-економічних взаємозв'язків, що охоплюють процеси формування, розподілу, перерозподілу, використання, накопичення та зростання фінансових ресурсів як окремих банківських установ, так і всієї банківської системи. Ці процеси безпосередньо впливають на фінансову стабільність і стійкість банків. Крім того, фінансовий потенціал банківської системи є одним із фундаментальних компонентів фінансової архітектури держави. Від його обсягів та ефективності використання залежить напрямок реалізації національної фінансової стратегії, яка, своєю чергою, визначає здатність країни досягати довгострокових стратегічних цілей.

Фінансовий потенціал банківської системи має двоєдину природу: з одного боку, він є результатом раціонального використання наявних можливостей банків, а з іншого – виступає рушієм їх подальшого розвитку через ефективну банківську діяльність, насамперед, у сфері фінансового посередництва. Водночас, фінансовий потенціал банківської системи оцінює спроможність банківської системи забезпечувати ефективний перерозподіл грошового капіталу країни і диверсифікацію ризиків, що сприяє продуктивному розміщенню фінансових ресурсів, стимулює приріст «національного дивіденду» та дозволяє реалізувати ринкову координацію інвесторів та емітентів фінансових активів, визначаючи вагомую роль банківської системи у забезпеченні економічного зростання країни [2].

Таким чином, фінансовий потенціал банківської системи характеризує сукупність економічних взаємин, що виникають у процесі формування її власної ресурсної бази та подальшого використання цієї бази як кредитно-інвестиційного інструменту. Рівень ефективності такого використання визначається здатністю банківської системи генерувати стабільний фінансовий результат.

У сучасних умовах можливості щодо формування та раціонального застосування фінансового потенціалу банків тісно пов'язані з макроекономічними чинниками та інституційними умовами, які в умовах війни створюють численні загрози для його збереження та відновлення. Ці дестабілізуючі впливи можуть бути пом'якшені шляхом створення ефективних інституційних механізмів, що забезпечують регуляторний вплив Національного банку України на фінансовий потенціал банківської системи. Такий вплив має враховувати різні режими функціонування економіки в межах чинної інституційної структури, а також внутрішні фактори, що спричиняють її нестабільність.

Водночас, аналіз реалізації фінансового потенціалу банківської системи України у 2023–2025 роках підтвердив її здатність оперативно адаптуватися до складних і кризових умов, що дозволило зберегти стабільність фінансових потоків. Такий рівень ефективності став можливим завдяки підтримці ліквідності банківської системи та її спроможності до результативного управління ризиками.

У перспективі подальше зміцнення фінансового потенціалу банківського сектору, на нашу думку, не лише забезпечить його стабільність і ефективність, а й стане важливим чинником повоєнного економічного відновлення та розвитку України. Це сприятиме поступовому наближенню до європейських стандартів, інтеграції у фінансовий простір ЄС та створенню сприятливого середовища для залучення інвестицій та розвитку підприємництва.

Список літератури:

1. Прасолова С. П., Яріш О. В., Омеляненко В. Ю. Фінансовий потенціал банківської системи України як чинник розвитку підприємницьких

- екосистем. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 75. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6172/6115>.
2. Румик І., Бойко А., Шилько І. Особливості формування ресурсного потенціалу і забезпечення ліквідності банківських установ в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. No4(76). URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/853/836>.

УДК 336.71

Андрущак Є. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Бірюкова Я. Л.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківська система є ключовим елементом економічної стабільності держави, від ефективності її функціонування залежать фінансова безпека, довіра населення та стійкість економіки до кризових явищ. Повномасштабна війна в Україні спричинила суттєві зміни у структурі кредитного та депозитного портфелів банків, вплинула на поведінку клієнтів, рівень ризиків і стратегії управління ресурсами. Аналіз цих трансформацій дозволяє оцінити адаптивність банківського сектору та окреслити напрями його відновлення.

Депозитні операції банків є фундаментом, що визначає масштаби їх подальшої активності на ринку кредитування та інвестування. Депозитний портфель формується сукупністю депозитів, які залучені на різних умовах конкретними банками (від фізичних, юридичних осіб та інших суб'єктів; від резидентів та нерезидентів; у національній та іноземній валюті; до запитання, коротко-, середньо-, довгострокові; з різними розмірами та умовами виплати відсотків тощо) [1].

За даними статистики Національного банку України, результати аналізу динаміки залишків коштів на рахунках у банківській системі України свідчать про поступове нарощення їх загального обсягу, що після 2020 року набуло виразно прискореного характеру (див. рис. 1).

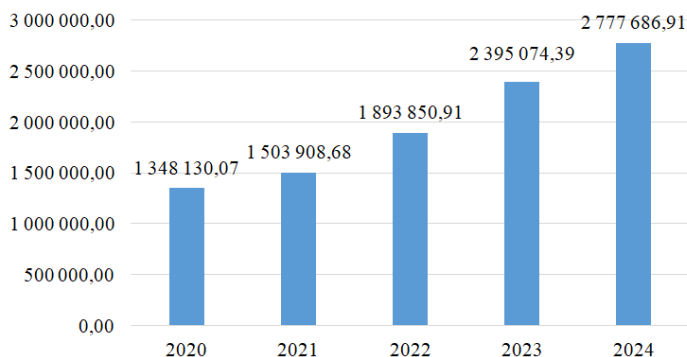

*Рис. 1. Депозити резидентів
(крім депозитних корпорацій), млн. грн*

Джерело: [3]

У 2020 році сукупний обсяг депозитів становив 1 348,1 млрд грн, а вже у 2024 році він зріс до 2 777,7 млрд грн (+106,0%). Така динаміка свідчить про високий рівень стійкості банківського сектора та його здатність до акумуляції фінансових ресурсів, навіть в умовах макроекономічної нестабільності та військових викликів.

В таблиці 1 відображено трансформацію структури депозитів резидентів банківської системи України за строками погашення впродовж 2020–2024 років. Ключовою тенденцією є зміщення структури пасивів у бік високоліквідних (на вимогу) та короткострокових зобов'язань. Обсяг депозитів на вимогу збільшився з 806,0 млрд грн у 2020 році до 1 930,8 млрд грн у 2024 році (+139,6%). Це може бути безпосереднім наслідком підвищеної макроекономічної невизначеності, спричиненої воєнним станом, що стимулює вкладників утримувати кошти у формі, максимально доступній для швидкого вилучення.

Таблиця 1

Депозити резидентів у розрізі строків погашення, млрд. грн.

Строки погашення	2020	2021	2022	2023	2024	Відхилення 2024 р. до 2020 р. (%)
на вимогу	806,0	1 007,2	1 371,9	1 613,4	1 930,8	+139,6%
до 1 року	395,7	350,4	390,8	667,3	678,9	+71,6%
від 1 року до 2 років	129,9	128,6	116,0	96,3	145,9	+12,3%
більше 2 років	16,6	17,7	15,0	18,0	22,1	+33,1%
ВСЬОГО	1348,2	1503,9	1893,9	2395,1	2777,7	+106,0%

Джерело: складено автором на основі [3]

Вклади строком до одного року також продемонстрували позитивну динаміку, збільшившись на 71,6% порівняно з 2020 роком — до 678,9 млрд грн у 2024 році.

Водночас зберігається обмежена питома вага середньо- та довгострокових депозитів: обсяг вкладів на строк від одного до двох років зріс на 12,3%, а депозитів строком понад два роки — на 33,1%. Проте в структурному вимірі ці показники залишаються незначними і становлять лише 6% від загального обсягу депозитів у 2024 році.

Виявлена структура строків погашення депозитів свідчить про переважання короткострокової моделі заощаджень, що обмежує можливість банку фінансувати довгострокові інвестиційні проекти, оскільки такі депозити можуть бути вилучені вкладниками в будь-який момент.

У зв'язку з цим актуальним залишається формування стимулюючих механізмів для залучення довгострокових ресурсів, зокрема шляхом удосконалення умов депозитних продуктів, впровадження нових фінансових інструментів та зниження ризиків для вкладників.

Системними проблемами, що додатково звужують в сьогоденних умовах здатність банківських установ нарощувати свої довгострокові ресурси, є ринкова невизначеність (продовження воєнних дій, залежність від зовнішнього фінансування), зменшення рівня доходів більшої частини

населення, підвищення рівня споживчих цін, що знижує реальні доходи громадян, недостатній рівень довіри до банківських установ [1].

З огляду на виявлені проблеми, важливим завданням є стимулювання довгострокового депозитного фінансування, що потребує як інституційних змін, так і нових фінансових механізмів – зокрема, введення ощадних програм для військових та молодих сімей, індексації депозитних ставок, податкових пільг на довгострокові заощадження та випуску валютних державних облігацій [2]. Банківські установи повинні зосереджуватися на розробці персоніфікованих пропозицій для клієнтів із гарантією збереження їх заощаджень в умовах економічної невизначеності. Важливе значення має підвищення привабливості депозитних програм, підтримання належного рівня ліквідності через узгодження строків залучення коштів, а також оптимізація співвідношення між власними та залученими ресурсами для зменшення витрат та підвищення прибутковості діяльності банку, а також підтримка довіри клієнтів та стимулювання залучення довгострокових депозитів, що є ключовим фактором забезпечення фінансової стабільності банківських установ і створення надійного фундаменту їх діяльності в післявоєнний період [1].

Впровадження цих заходів сприятиме стабілізації банківського сектору та забезпеченню фінансової безпеки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Список літератури:

1. Бачо Р., Сочка К., Лоскоріх Г. Депозитний портфель банківської системи України: актуальні трансформації та виклики. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-95> (дата звернення: 14.10.2025).
2. Валіцька Л., Шинкарчук М. Вплив воєнних викликів на стан ринку банківських депозитів України. *Економічний аналіз*. 2024. № 34(4). С. 523–535. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.523> (дата звернення: 14.10.2025).
3. Грошово-кредитна статистика. Депозити резидентів у розрізі видів валют і строків погашення. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/files/3.2-Deposits.xlsx> (дата звернення: 14.10.2025).

Антонів В. Б.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Паславська І. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СТІЙКІСТЬ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА МОДЕЛІ АДАПТАЦІЇ

Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України спричинила безпрецедентні шоки для національної економіки та її фінансової системи, включаючи втрату значної частини виробничих потужностей, масову міграцію населення та руйнування критичної інфраструктури. У цих екстремальних умовах банківський сектор, як ключовий елемент фінансової архітектури, набув критично важливої ролі, забезпечуючи життєдіяльність платіжної інфраструктури, підтримуючи фіскальну стійкість держави через фінансування дефіциту та намагаючись мінімізувати кредитні втрати в умовах значних операційних ризиків. Метою дослідження є комплексний статистичний аналіз функціонування банківського сектору України в умовах війни, ідентифікація ключових викликів та наукове обґрунтування напрямів для вдосконалення моделей його стійкості та трансформації.

Попри глибоку макроекономічну кризу, спричинену війною, банківський сектор України продемонстрував стійкість. Згідно з оглядами банківського сектору Національного банку України (НБУ) [1], сукупний чистий прибуток банківського сектору у 2023 році становив 86,5 млрд. грн., що суттєво перевищило результати попереднього року. Це зростання пояснюється високою операційною ефективністю та, головним чином, значним збільшенням процентних доходів, отриманих від інвестицій у високодохідні державні цінні папери (ОВДП). Однак, це зростання відбулося на тлі формування значних резервів під очікувані кредитні збитки (ECL), які у 2022 році досягли 119 млрд грн, відображаючи реальні втрати активів [1].

Саме кредитний ризик став основним джерелом погіршення якості активів. Згідно зі статистикою огляду банківського сектору НБУ [1], війна спровокувала різке зростання частки непрацюючих кредитів (NPL). Якщо на початок 2022 року частка NPL становила 30%, то станом на 1 січня 2023 року вона зросла до 38,1%, а на 1 січня 2024 року – до 38,4%, а станом на 1 серпня 2025 року скоротилася до 26,1%. Це зростання є особливо вираженим у сегменті кредитів фізичним особам. Як наслідок, чистий роздрібний гривневий кредитний портфель скоротився [1].

У першому півріччі 2025 року банківський сектор України продовжив адаптацію до складних макроекономічних умов, спричинених високою інфляцією та впливом війни. Підвищення облікової ставки НБУ до 15,5% зберігало високу вартість кредитних ресурсів, що стримувало активність на кредитному ринку, водночас стимулюючи попит на державні облігації та депозитні сертифікати. Банки відчули значне податкове навантаження через сплату 50% податку на прибуток, а також зростання операційних витрат – насамперед на оплату праці. Незважаючи на ці виклики, у першому півріччі спостерігалось поступове відновлення депозитної бази та помірне зростання кредитування, що свідчить про збереження довіри до фінансової системи.

Ці статистичні дані підкреслюють, що адаптація банківського сектору відбувалася через інтенсивне впровадження надзвичайних регуляторних заходів та внутрішню трансформацію ризик-менеджменту.

Банки успішно мінімізували операційний ризик (руйнування відділень, логістика) шляхом прискореної цифровізації, забезпечивши безперервність надання послуг. Однак, паралельно зросли кіберризики, що вимагає постійного вдосконалення систем кібербезпеки.

Ключовим напрямом наукового пошуку є розробка адекватних моделей адаптації та стрес-тестування. Традиційні моделі оцінки кредитного ризику виявилися нерелевантними в умовах безпрецедентної невизначеності. Необхідним є перехід до стрес-тестування на основі воєнних сценаріїв, які враховують прямі військові ризики.

Зважаючи на виклики, що постали перед банківським сектором, та необхідність адекватного резервування, пропонуємо концептуально вдосконалити підходи до оцінки кредитного ризику, зокрема динамічні моделі очікуваних кредитних втрат (ECL). Ці моделі повинні інтегрувати показники макроекономічної невизначеності (зокрема, прогнози ВВП у трьох сценаріях, які регулярно публікує НБУ [2]) та індекси військового ризику для точнішого розрахунку необхідних резервів капіталу (H2).

Наші пропозиції базуються на вимогах регулятора щодо оцінки стійкості та включають три ключові диференціації ризику у структурі ECL:

- Географічна диференціація: оцінка ризику має бути диференційована за регіонами (зони бойових дій, прифронтові, тиллові). Це передбачає запровадження вагових коефіцієнтів, які враховують очікувану втрату вартості заставного майна та ймовірність дефолту позичальника залежно від його розташування.

- Секторальна диференціація: необхідно враховувати вплив руйнування інфраструктури та втрати експортних можливостей на конкретні галузі. Наприклад, Центр економічної стратегії відзначав, що у 2022 році загальні непрямі фінансові втрати економіки внаслідок агресії сягнули понад \$100 млрд, що має прямий вплив на платоспроможність секторів-позичальників [3]. Цей показник має бути інтегрований у галузеві коефіцієнти ризику.

- Соціальний чинник: слід моделювати вплив внутрішньої та зовнішньої міграції, а також мобілізації, на платоспроможність домогосподарств. Дані про значне зростання безробіття та бідності, опубліковані міжнародними фінансовими організаціями, слугують ключовими входними параметрами для моделювання ризику роздрібного кредитування.

Крім управління ризиками, важлива роль банків у фіскальній стійкості та відновленні. Банки стали ключовими інвесторами в ОВДП, підтримуючи фінансування критичного дефіциту державного бюджету. Дефіцит державного бюджету України за 2023 рік, за даними Міністерства фінансів України,

склав 1,3369 трлн грн (20,7% ВВП), а у 2024 році 1,36 трлн грн (17,7% ВВП), і банки відіграли критичну роль у його фінансуванні [5]. У контексті повоєнного відновлення, банки мають стати провідним інструментом для мобілізації приватного капіталу.

Таким чином, банківський сектор України продемонстрував високий рівень операційної та фінансової стійкості. Однак, ключовим викликом залишається кредитний ризик, зумовлений високою часткою NPL. Ефективне управління цим ризиком вимагає переходу до багатосценарного моделювання стрес-тестування, що включає специфічні воєнні чинники. Подальший розвиток сектору має бути сфокусований на цифровізації ризик-менеджменту та підготовці до ролі ключового агента фінансування масштабного повоєнного відновлення України.

Список літератури:

1. Національний банк України: офіційний сайт. Статистика банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#4fsi> (дата звернення: 11.10.2025).
2. Національний банк України: офіційний сайт. Інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Центр економічної стратегії. Звіт про прямі та непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії. URL: <https://ces.org.ua/category/research-list/economy-during-the-war/> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. Звіти щодо виконання Державного бюджету. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (дата звернення: 10.10.2025).

Вовчак О.Д.

д.е.н., професор, професор кафедри
фінансових технологій та консалтингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Бегай В. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЕКОЛОГІЧНИЙ (ESG) КОМПЛАЄНС У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Сьогодні комплаєнс, як невід’ємна складова внутрішнього корпоративного контролю, вже не зводиться лише до контролю за дотриманням законів чи внутрішніх політик фінансових установ, а перетворюється на стратегічну функцію, тісно пов’язану з внутрішнім аудитом, що дозволяє не лише формально виявляти порушення, а й брати активну участь у процесах планування, контролю та запобігання ризикам.

У сучасному діловому середовищі компанії дедалі частіше стикаються з викликами, пов’язаними з глобальними змінами: екологічними, соціальними та правовими, що підвищує вимоги до відповідального ведення бізнесу [1, с. 1].

Це зростання вимог до відповідального ведення бізнесу стало основою для виникнення нового підходу – ESG-комплаєнсу, який поєднує регуляторну відповідність із дотриманням екологічних, соціальних та управлінських стандартів. Результати досліджень окремих авторів доводять, що синергія між системою корпоративного комплаєнсу та впровадженням ESG-критеріїв (екологічних, соціальних та управлінських) забезпечує стійкий розвиток, мінімізацію ризиків та підвищення довіри з боку інвесторів, держави та суспільства [1, с. 1].

На думку Цегельник Н. І., Гайдучок Т. С., Малюга Н. М., інтеграція комплаєнсу у внутрішній аудит є стратегічним інструментом забезпечення сталого розвитку підприємств, оскільки вона забезпечує контроль дотримання законодавчих і корпоративних норм, зниження фінансових та репутаційних

ризиків, а також формування культури доброчесності. Завдяки такій інтеграції, внутрішній аудит може виконувати роль «незалежного радника», який об'єктивно оцінює ефективність корпоративної системи та сприяє впровадженню сучасних управлінських практик. Це поєднання сприяє гармонізації управлінських стандартів із міжнародними практиками, підвищенню довіри інвесторів і партнерів, формуванню позитивної ділової репутації та зміцненню економічної безпеки [2, с. 2- 4].

Ними виокремлено практичні інструменти комплаєнсу, які відіграють ключову роль у підвищенні прозорості й стійкості бізнесу, зокрема: політики та кодекси етики, whistleblowing-системи, цифрові інструменти моніторингу та антикорупційні програми [2, с. 2].

Для українських фінансових корпорацій інтеграція комплаєнсу та ESG набуває особливої ваги у зв'язку з прагненням інтегруватися у світові ринки, а також в умовах післявоєнного економічного відновлення, коли стабільність бізнесу та довіра інвесторів стають вирішальними. Водночас розвиток цифрових технологій висуває нові виклики, вимагаючи адаптації комплаєнс-аналізу та врахування інформаційної безпеки через кіберзагрози [2, с. 5-7].

На думку Бондаренко Л.П., запровадження ESG-принципів у банківську діяльність є не просто глобальним трендом, а стратегічною необхідністю для фінансових установ, особливо в Україні. Банки відіграють ключову роль у сприянні сталому розвитку, забезпечуючи фінансування екологічно та соціально відповідальних проєктів, мінімізуючи власний вплив на довкілля та підвищуючи стандарти корпоративного управління.

У Топ-10 трендів банківського сектору на 2025 рік ESG-стратегія посідає дев'яте місце, що підкреслює її зростаючу роль у світовій фінансовій системі. Основними напрямками діяльності ESG-банків на майбутнє визначено розвиток «зеленого» фінансування, підвищення прозорості ESG-звітності, реалізацію соціально відповідальних ініціатив та адаптацію до міжнародних стандартів корпоративного управління [3, с.1-2].

В Україні важливість ESG у банківській сфері набуває особливого значення, оскільки економічні виклики, спричинені війною, та необхідність відбудови країни вимагають нових фінансових рішень, а впровадження ESG допоможе інтегрувати банківський сектор України у європейський фінансовий простір.

Національний банк України відіграє регулюючу роль у розвитку сталого фінансування, зокрема, у 2024 році було прийнято «Політику розвитку сталого фінансування», яка закладає основи комплексного підходу до ESG, вибудовує матрицю ESG-ризиків та визначає заходи НБУ для сприяння сталому розвитку. НБУ також планує запровадити стрес-тестування банків щодо ESG-ризиків, в першу чергу екологічної складової, з метою мотивації вітчизняних банків відмовлятися або значно підвищувати вартість кредитування проєктів, що не відповідатимуть ESG-стандартам. Водночас, в Україні відсутня власна методологія для рейтингування компаній, у тому числі у фінансовій сфері, а «індекс ESG-прозорості компанії України» не оновлювався з 2020 року [3, с.2].

Незважаючи на відсутність оновленої методології, вітчизняні банки вже розпочинають переймати у своїй роботі ESG-стандарты та демонструють швидку адаптацію до нових вимог. Серед прикладів переходу українських банків на ESG-стандарты можна назвати АТ «ОТП Банк», який у 2021 році створив ESG Risk Management Framework, та АТ «Банк Львів» з успішно функціонуючим відділом «Sustainability & Charity». АТ «Укргазбанк» у 2023 році виділив 550 млн грн на проєкти сталого розвитку, а загальна кількість профінансованих ним «зелених проєктів» перевищує 1,5 тисячі. Активну ESG позицію також показує АТ «ПУМБ», який у 2023 році переміг на конкурсі «Партнерство заради сталого розвитку» від ООН [3, с. 2].

Отже, поєднання комплаєнсу, внутрішнього аудиту та ESG-принципів є стратегічним інструментом забезпечення сталого розвитку підприємств, що сприяє зміцненню економічної безпеки та підвищенню довіри інвесторів. Перспективи подальших досліджень у цій сфері полягають у вивченні впливу цифрових технологій і штучного інтелекту на ефективність

комплаєнс-процедур та удосконаленні моделі їх інтеграції у внутрішній аудит.

Таким чином, розгляд комплаєнсу як стратегічної функції внутрішнього аудиту та його синергія з ESG-критеріями створює необхідну основу для довгострокового зростання бізнесу та водночас сприяє зміцненню економічного потенціалу країни загалом.

Список літератури:

1. Майстренко О. Комплаєнс і ESG: синергія задля сталого розвитку бізнесу. 2025. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/36763/1/Maistrenko_тези%20Комплаєнс.pdf
2. Комплаєнс і культура доброчесності у внутрішньому аудиті: синергія управлінських стандартів та сталого розвитку / Н. І. Цегельник, Т. С. Гайдучок, Н. М. Малюга. Актуальні питання економічних наук. 2025. Вип. 15. С URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/795>
3. Бондаренко Л. ESG-банківництво в Україні та світі: виклики та новітні тренди // Економіка та суспільство. 2025. Вип. 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5653/5594>

УДК 336.71:336.77(477)

Гавриляк Т. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Микуляк О. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩЕННЯ СПІВПРАЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ ТА НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розвиток сучасної світової господарської системи та її окремих складових – національних економік – важко уявити без тісної співпраці між посередниками на фінансовому ринку, котрі дають змогу звести обидві сторони потенційних контрактів чи угод та сприяють реалізації їх у реальному часі. Значним ступенем цю взаємодію вважають суб'єктивною

подією, бо завдяки вузькій спеціалізації й значній економії на масштабах вони володіють значною спроможністю зниження трансакційних витрат учасників фінансового ринку. Іншою вигодою співпраці посередників на фондовому ринку є формування конкурентного середовища ведення діяльності, яке дає можливість залучити й спрямувати підприємницьким структурам і населенню необхідні фінансові ресурси, що уможливить стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Останній потребує формування великого розміру фінансових ресурсів, котрі будуть накопичуватися та спрямовуватися у реальну економіку за допомогою ефективного функціонування банківських і небанківських посередників на фінансовому ринку. Вони мають високий потенціал до активізації економічного зростання у разі спрямування мобілізованого капіталу у стратегічно важливі види господарської діяльності та галузі економіки. Цей потенціал має здатність суттєво зростати у разі об'єднання банків та небанківських установ з метою проведення кредитування вітчизняних суб'єктів господарювання та стимулювання їх до нарощення ефективності діяльності.

Дослідженню проблем співпраці посередників на фінансовому ринку присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: В. Варцаба, О. Гребенікова, О. Заславська, М. Коваль, С. Криниця, А. Лобода, В. Рудевська, П. Скок, Б. Слуцький, М. Татар, О. Чеберяко, С. Черкасова та інші.

Для активізації співпраці банків з небанківськими фінансовими установами необхідно розробити на державному рівні відповідну стратегію інноваційного розвитку такої кооперації. Вітчизняний уряд може використовувати стратегію пристосування, що зорієнтована на реалізацію інновацій у фінансовому секторі, які вже пройшли випробування у банківських і небанківських установах та мають орієнтаційний характер стосовно тих організацій, котрі вже їх використовують. Ця стратегія має короткотерміновий характер, оскільки застосовується, зазвичай, банківськими установами, страховими організаціями та лізинговими компаніями в умовах імплементації фінансових цифрових інновацій в операційну

діяльність (розроблення різноманітних додатків для смартфонів, запровадження електронного запису та очікування, он-лайн консультування тощо). Популярною є також стратегія випередження, яка притаманна фінансовим інститутам, що надають послуги з кредитування та імплементують у діяльність революційні досягнення науки і техніки. Такі організації функціонують на ринку зі слабкою або відсутньою конкуренцією, що дає їм змогу отримати вагомі переваги над іншими учасниками. Стратегія удосконалення призначення для вчасної реакції на з зміни ринкової кон'юнктури. Інститути фінансового ринку як суб'єкти кредитної системи мають постійну потребу в адаптації відповідно до вимог клієнтів щодо якості пропонованих продуктів. Ця стратегія є низькоризиковою, оскільки здатна наростити конкурентоспроможність за рахунок підвищення якості та різновидності кредитних послуг та розширити сферу їх використання.

Найбільшої популярності на вітчизняному фінансовому ринку здобула співпраця між банками та страховими компаніями. Вона ґрунтується на принципах взаємної вигоди. Для страхових компаній така співпраця несе низку переваг та дає змогу: сформувати загальну клієнтську базу; спиратись на імідж та репутацію банку; зменшити вартість фондів, необхідних для надання страхових виплат; розширити географію своєї присутності через банківську філійну мережу; збільшити кількість клієнтських угод за рахунок просунення своїх послуг через он-лайн платформи та цифрові канали комунікації банківських установ; зменшити витрати на просунення та продаж страхових продуктів за рахунок наявного персоналу банку-партнера та утримання сервісних підрозділів, що обслуговують он-лайн платформи на балансі банку-партнера; збільшити прибуток за рахунок розміщення в банку-партнері страхових фондів на депозитних рахунках та рахунках в цінних паперах тощо [2, с. 187].

Причинами, які стримують процес реалізації страхових продуктів через банки, можуть бути обмеженість кептивними інтересами, недостатня підготовленість бізнес-партнерів до

інтеграції, відсутність технологій та визнаних стандартів як у банківському, так і страховому бізнесі, недосконале законодавство щодо співпраці і взаємодії між банками і страховиками, низька мотивація працівників банку при продажі страхових продуктів, що вимагає розроблення чіткої системи заохочень, які б дозволяли працівникам банку реалізовувати страхові продукти як свої власні [1, с. 295].

Сьогодні на світовому ринку значної популярності набула інноваційна послуга від банків та страхових компаній – bankassurance, економічна сутність якої полягає у формуванні інтегрованих продуктів цими фінансовими установами, реалізація котрих дає змогу набуту різноманітних вигод у формі нарощення надходжень й розгалуження напрямів збуту власних фінансових товарів. Досвід розвинених країн світу переконує, що в умовах нарощення рівня капіталізації банківської і страхової системи поступово зростає роль зазначеного фінансового продукту, оскільки він: поліпшує інформування майбутніх його споживачів і дає змогу проводити перехресну реалізацію; допомагає розширити присутність на фінансовому ринку й зміцнити позиції на ньому обох сторін; формує позитивний імідж серед клієнтів та партнерів й підвищує ступінь довіри серед них; уможливорює зміцнення фінансової стійкості, підвищення результативності й ефективності функціонування банків і страховиків загалом.

Посиленню співпраці банків зі страховими компаніями та насиченню ринку їхніми інтегрованими продуктами сприятимуть такі чинники: завершення бойових дій на території України та скасування воєнного стану; залучення у національну економіку іноземних банків та страхових компаній; нарощення кількості проданих полісів за допомогою залучення до цього процесу банківських установ; зменшення розміру відсоткових ставок та здешевлення, відповідно, банківських позик; нарощення фінансових ресурсів банками та страховими компаніями, поліпшення їхнього іміджу в очах потенційних клієнтів; підвищення рівня довіри громадян та підприємницьких структур до інститутів фінансового ринку; збільшення ступеня прозорості й доступності процесів на українському фондовому

ринку; визначення тарифів на страхові послуги щодо убезпечення позикових ризиків на основі зрівноваження попиту і пропозиції на ринку; розроблення дієвих механізмів аналізу кредитоспроможності вітчизняних позичальників; започаткування інноваційних способів і видів страхування послуг, що надаються банківськими установами.

Співпраця між банківськими та страховими організаціями на фінансовому ринку України володіє значним потенціалом, проте його реалізацію сьогодні стримує, зазвичай, повномасштабна війна. У період повоєнного відновлення вона допоможе відновити кредитування у вітчизняній економіці та допоможе перетворити його у важливий чинник активізації інвестиційної діяльності, що дасть змогу підвищити результативність діяльності найважливіших галузей та пришвидшити темпи соціально-економічного розвитку загалом.

Отже, в умовах повоєнного відновлення національної економіки, розвиток банківських і небанківських кредитних інститутів має орієнтуватися на впровадження у свою діяльність інноваційних цифрових технологій, які дадуть змогу суттєво наростити масштаби діяльності, підвищити ефективність їх використання учасниками фінансового ринку, розширити сфери інвестування капіталу та будуть здатні суттєво впливати на активізацію темпів соціально-економічного розвитку країни загалом.

Список літератури:

1. Гребенікова О.В., Татар М.С., Коваль М.І. Конфігурації взаємодії банків і страхових компаній для забезпечення їх сталого розвитку в умовах глобальних викликів // Проблеми економіки. 2020. №4. С. 294-304.
2. Рудевська В. І., Слуцький Б. О. Взаємодія банків та страхових компаній на ринку фінансових послуг: проблеми та перспективи // Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 66. С. 187-194.
3. Скок П. О. Стратегії управління фінансовими інноваціями в банках та небанківських кредитних організаціях // Агросвіт. 2016. №21. С. 26-30.

Гонгало С. О.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Державний податковий університет, м. Ірпінь

Науковий керівник: **Чуницька І. І.**

д.е.н., професор кафедри фінансових ринків та технологій,
Державний податковий університет, м. Ірпінь

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДО МАСШТАБУВАННЯ

Фондовий ринок є важливою та унікальною складовою фінансово-кредитної сфери. З позиції економічного аспекту невиконання фондовим ринком своїх функцій паралізує економічні зв'язки, що формує загрози фінансовій безпеці країни. Фондовий ринок як спеціалізоване середовище економічних відносин, спрямованих на забезпечення інвестиційних потреб, здатний себе реалізувати лише за умови, що всі угоди і процеси, що здійснюються на ньому, повинні бути безпечними. Загалом система функціонування фондового ринку повинна мати механізми захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз, негативного впливу деструктивних чинників на процеси емісії, запозичення й повернення коштів, отримання дивідендів і відсоткових доходів, який би дозволив зберегти та ефективно застосовувати фінансовий, матеріальний, інформаційний і кадровий потенціал цього ринку.

Розгляд стану фондового ринку України протягом 2020-2024 років дозволив виділити такі тренди:

1) глибина розвитку ринків капіталу залишається стабільно низькою. Так, співвідношення обсягу торгів на ринках капіталу до ВВП України протягом 2020-2024 років в середньому становить 23%. Зауважимо, що у кількісному вимірі цей показник близький до значення Німеччини та перевищує показники Польщі та Чехії. Водночас, варто відмітити методологічні особливості цього показника, який є кількісним індикатором ліквідності фондового ринку, для розрахунку якого ураховуються обсяг торгівлі акціями, а не всіма фінансовими інструментами, близько 90% з яких припадають на державні

облігації. Так, якщо брати до уваги лише акції, то вищевказаний показник для України у 2024 році становить 0,09%;

1) зберігається стабільне превалювання торгів ОВДП, на які станом на кінець 2024 р. припадало 86%, що має місце і протягом 2025 року;

2) починаючи з 2023 р. суттєво зріс попит на облігації іноземних держав (казначейські облігації США, єврооблігації), частка торгів якими стабільно зростає протягом 2022-2024 років з 1,09% до 5,71% відповідно. Відмітимо, що правову основу для обігу іноземних цінних паперів на українському ринку було створено у 2021 році шляхом прийняття нормативного документу [1]. Вони стали альтернативою ОВДП, особливо для професійних учасників ринку;

3) з 2023 року почалося поступове відновлення торгів корпоративними облігаціями, що у тому числі пов'язано з випуском облігацій ТОВ «Нова пошта», ТОВ «Руш», ТОВ «Новус Україна», ТОВ «Новапай Кредит»;

4) станом на кінець 2024 р. на організованому фондовому ринку функціонують три оператори і при цьому 96% загальних торгів припадає на фондові біржі Перспектива та ПФТС;

5) у 2024 році, порівняно з останніми п'ятьма роками, спостерігалось значне збільшення зареєстрованих випусків акцій (з 9,15 млрд грн у 2023 р. до 364,56 млрд грн 2024 р.), що насамперед пов'язано з реєстрацією АТ «Енергоатом» випуску акцій;

6) з 2024 року суттєво зростають обсяги торгів похідними інструментами (валютними свопами) саме на біржовому ринку.

Загалом саме протягом 2023-2024 років має місце зростаючий тренд, що обумовлювалося: 1) залученням роздрібних інвесторів та зростанням довіри до ОВДП, у тому числі завдяки спрощенню їх покупки через мережу банків; 2) регуляторним реформуванням та спрощенням доступу до ринків, зокрема згідно з Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» посилено роль НКЦПФР, спрощено ліцензування та розкриття інформації; згідно з Законом України «Про фінансові механізми стимулювання експорту» дозволено страхування прямих інвестицій від

воєнних ризиків; у 2024 році укладено меморандум з NASDAQ про надання технічної допомоги Уряду України для майбутнього міжнародного фінансового центру в Україні, розвитку ринків капіталу в Україні, доступу українських компаній до довгострокового фінансування на міжнародних ринках, сприяння розвитку підприємництва серед українців; розширення доступу до іноземних активів, що з-поміж іншого активувало інвестиційну активність дрібних інвесторів; 3) активізувався ринок корпоративних облігацій завдяки запровадженню державних механізмів підтримки бізнесу, а також впровадження механізму страхування інвестицій від воєнних ризиків через Експортно-кредитне агентство.

Відмітимо, що згідно з позицією експертів аналітичної платформи Statista фондовий ринок України дедалі більше приваблює іноземні інвестиції, оскільки політична стабільність покращується, а економічні реформи набирають обертів, що сприяє довірі інвесторів. І у цьому контексті важливо звернути увагу на низку змін (як вже реалізованих, так і потенційних), які здатні чи не вперше стати суттєвим поштовхом до активізації ринків капіталу в Україні.

Так, аналізуючи фондовий ринок України на великому часовому горизонті спостерігається радикальна зміна співвідношення обсягів торгів на біржовому та позабіржовому ринках (рис. 1). Так, якщо протягом 2010-2012 років на обсяг торгів на позабіржовому ринку припадало в середньому 90% загального обсягу торгів цінними паперами, то вже станом на 2024 рік цей показник становив 59%. Основна причина – це законодавче унормування відносин на фондовому ринку, зокрема, впроваджено обов'язковість біржових та опціональність поза біржових розрахунків за принципом «поставка проти оплати. Обов'язковість депонування та одночасні розрахунки через ЦДЦП і СЕП у випадку біржових угод почало застосовуватися з 2021 року, що знизило ризик контрагента, операційні та системні ризики, гармонізувало зі стандартами ЄС (MiFID II, EMIR) та IOSCO [2]. На позабіржовому ринку зазначений принцип розрахунків не є обов'язковим станом на жовтень 2025 року, але активно

застосовується добровільно для певних інструментів, зокрема для торгівлі ОВДП, які становлять 96–98% обсягу позабіржових угод у 2024 році. Також з 2023 року Національний банк здійснює оверсайт інфраструктури ринків капіталу задля забезпечення безперервного, надійного та ефективного її функціонування [3].

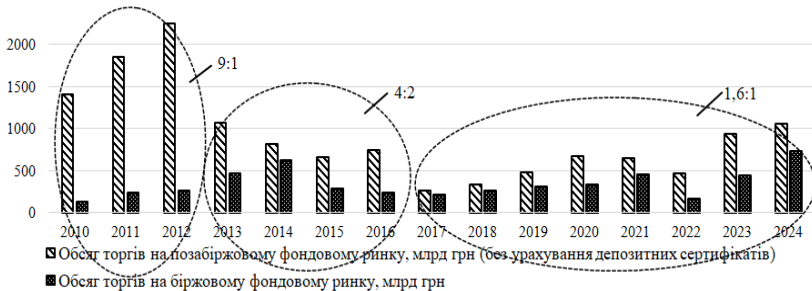

Рис. 1. Динаміка обсягів торгів на біржовому та позабіржовому фондовому ринку України протягом 2010-2024 років
Джерело: розраховано автором на основі річних звітів НКЦПФР.

Інше, на чому варто зацентувати увагу, це розробка законопроекту «Про інвестиційні фонди», що спрямоване на адаптацію національного законодавства до законодавства ЄС у сфері інвестиційних фондів. Чинне законодавство про інститути спільного інвестування від 2012 року вже застаріле, що, у тому числі призводить до низької ліквідності ринку, обмеженого доступу для роздрібних інвесторів і ризику зловживань. Новий закон спрямований на усунення цих недоліків, особливий акцент робиться на чіткості вимог для створення, управління та ліквідації фондів, посилює нагляд НКЦПФР та захист інвесторів. Окрім цього регулятор анонсує впровадження інструменту особових інвестиційних рахунків, який спрямований саме на активне залучення роздрібних інвесторів. Загалом варто відмітити досить активне реформування вітчизняного фондового ринку, що має потенціал до його реального масштабування.

Список літератури:

1. Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України : рішення НКЦПФР від 21 січня 2021 року № 34. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-21#Text>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>.
3. Положення про порядок здійснення оверсайту суб'єктів, які виконують функції центрального депозитарію цінних паперів, центрального контрагента, торгового репозиторію та системи розрахунків у цінних паперах в Україні : постанова Правління Національного банку України від 08.12.2023 № 157. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0157500-23#Text>.

UDC 368.025:339.13] (477)

N. Datskiy

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACTUARIAL CALCULATIONS IN THE UKRAINIAN REINSURANCE MARKET UNDER CONDITIONS OF GEOPOLITICAL INSTABILITY

The reinsurance market is a fundamental component of any country's financial security, ensuring insurers' resilience against large-scale and catastrophic risks. For Ukraine, which has faced a series of unprecedented challenges – from the COVID-19 pandemic to the full-scale invasion – the functioning of this market has become a matter of national security and economic stability. Research into the transformational processes within the reinsurance sector in recent years is crucial for formulating an adequate policy for its recovery and development.

Based on an analysis of data from the National Bank of Ukraine, public reports from key market participants, and analytical materials from professional associations, it was revealed that the Ukrainian reinsurance market has undergone a radical transformation. This was manifested in its partial isolation from global reinsurers, a sharp

increase in tariffs, and a reorientation towards domestic sources of capital. It was established that the Ukrainian National Reinsurance Bureau (UNRB) played a system-forming role during this period, assuming the function of a market stabilizer.

Data from official sources were analysed, including: the annual and quarterly reports of the National Bank of Ukraine (NBU) on the state of the insurance market [1, 2]; the public reporting of the Ukrainian National Reinsurance Bureau (UNRB) [3]; analytical reviews from professional associations such as the Federation of Employers of the Insurance Market of Ukraine.

Methods of systems analysis, comparison, and economic-statistical analysis were employed to identify cause-and-effect relationships and formulate generalized conclusions.

The primary trend in recent years has been a drastic change in the market's architecture. Prior to 2022, the Ukrainian market was integrated into the global reinsurance system, with a significant portion of risks being assumed by international companies (Lloyd's, Swiss Re, Munich Re, etc.). Following the onset of the full-scale war, a mass exodus of these players occurred, leading to a significant contraction in reinsurance capacity, particularly for political and war risks.

This situation resulted in a sharp increase in the share of domestic reinsurance and a hardening of the market (Hard Market). The emergence of a significant imbalance between the supply and demand for reinsurance led to a substantial rise in premiums and a reduction in the coverage limits offered. The nominal growth in the volume of premiums ceded to reinsurance observed in 2022-2023 (over UAH 16 billion in 2023 [1]) does not indicate real market growth but is rather a consequence of inflationary processes and the aforementioned tariff increases. The demand structure shifted towards compulsory types of insurance, such as "Green Card" and agricultural insurance with state support, while the market for voluntary property and liability insurance contracted significantly. Actuarial modelling has substantiated the need for revising existing premium rates owing to: changes in the statistical patterns of loss event occurrence, the necessity of incorporating new risk factors, the absence of historical analogues for adequate forecasting.

The key challenges that have emerged for the insurance business in Ukraine include:

- Absence of war risk coverage. Most contracts contain exclusions of liability for losses caused by acts of war.
- Financial difficulties for insurers, associated with the suspension of payments by foreign reinsurers under pre-war contracts.
- Limited access to international capital, which constrains market development and reduces its potential capacity.

The further evolution of the market will depend on a number of factors. A key direction is the development and implementation of state war risk insurance programs based on international models (for example, Israel). This would create a basic level of protection for business and infrastructure and could act as a catalyst for the return of international reinsurers following the de-escalation of the conflict. The further refinement of the NBU's regulatory framework to attract investment is also of paramount importance.

Contemporary conditions necessitate a reassessment of traditional actuarial approaches. Classical models based on historical statistical data have lost their adequacy due to: the abrupt change in the frequency and severity of insurance claims, the emergence of new types of risks not inherent in peacetime, and the loss of relevance of historical statistical data. This demands the development of new actuarial methodologies that incorporate: scenario modeling instead of historical extrapolation, dynamic premium adjustment based on operational data, and the integration of geopolitical factors into risk models.

The conducted analysis allows for the conclusion that the Ukrainian reinsurance market has undergone a radical transformation in the recent period, evolving from a market integrated into the global system to a largely autonomous one, with a high concentration of risks retained within the country. Despite serious challenges, the market has demonstrated viability and adaptive potential, primarily due to the enhanced role of the UNRB and the reorientation towards compulsory types of insurance. The future development of the market is directly dependent on overcoming geopolitical threats and creating effective institutional mechanisms for managing

catastrophic risks through a partnership between the state and the private sector. Future research should focus on devising specialized actuarial frameworks designed for operational environments during military conflict and subsequent economic recovery.

References:

1. National Bank of Ukraine. *Report on the State of the Ukrainian Insurance Market for 2023* [Electronic resource]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs>
2. National Bank of Ukraine. *Report on the State of the Ukrainian Insurance Market for 2022* [Electronic resource]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs>
3. Ukrainian National Reinsurance Bureau. *Annual Report of the UNRB for 2023* [Electronic resource]. URL: <https://unbu.org.ua/uk/investors/zvity/>
4. *On Insurance Intermediaries*: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated August 18, 2021 No. 107 [Electronic resource]. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Postanova_Pravlinnya_18082021_107

УДК 336.02

Дорошевич І. П.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів

Андрущак Є. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Період повномасштабної військової агресії поставив перед Національним банком України нестандартні завдання: одночасно збереження макрофінансової стабільності, забезпечення платіжної спроможності держави та підтримка роботи банківської системи в умовах різких шоків попиту й пропозиції.

Оцінка ефективності монетарної політики у воєнний період повинна спиратись на сукупність кількісних і якісних критеріїв, а саме:

- здатність стримувати інфляційні процеси та анкерування інфляційних очікувань;

- забезпечення курсової стабільності та адекватності міжнародних резервів;
- підтримка фінансової стійкості банківського сектору та неперервності платіжної інфраструктури;
- ефективність каналів трансмісії монетарної політики (ставковий, валютний, кредитний канали);
- співвідношення «витрати — користь» монетарних заходів з урахуванням фіскальної взаємодії й зовнішньої допомоги [1].

Такий багатовимірний фреймворк поєднує показники швидкої реакції (операційні інтервенції, коригування ставки) і структурні ефекти (довіра до національної валюти, стійкість кредитування).

Національний банк України обрав цілеспрямовану та концентровану монетарну стратегію: різке підвищення ключової ставки у 2022 році до історично високих рівнів, а згодом — поступова та гнучка її корекція у 2023–2025 роках. Такий підхід став важливим інструментом стабілізації фінансової системи, дозволивши стримати інфляційні ризики та сформувати більш передбачувані короткострокові інфляційні очікування. Крім того, ці кроки сприяли зміцненню довіри до національної валюти та підвищенню ефективності монетарної політики в умовах високої невизначеності.

Міжнародні огляди визнають, що жорстка ставка сприяла стримуванню розгортання інфляційної спіралі за умов девальваційних шоків і глобальних цінових хвиль; водночас інфляція залишалась під впливом зовнішніх шоків (харчові та енергетичні ціни), а її зміни в окремі періоди зумовлювали повторні корекції політики. Оцінки МВФ підтверджують, що політика НБУ була послідовно «стримуючою» і допомогла утримати інфляційні очікування від дезанкерування.

НБУ комбінував адміністративні заходи (обмеження руху капіталу на початковому етапі) з поступовою лібералізацією та інтервенціями з міжнародних резервів. Результат — перехід від шокової доларизації до поступової нормалізації валютного ринку; міжнародні резерви залишались достатніми для забезпечення коротко- та середньострокових потреб (резервні буфери підтримувалися через зовнішню допомогу), що давало

можливість регулятора згладжувати пікові курсові коливання. Експертні аналізи підкреслюють, що саме сукупність заходів (жорстка ставка + інтервенції + тимчасові обмеження) була критичним чинником стримування девальвації [2].

Також НБУ забезпечив операційну стійкість платіжної інфраструктури (робота міжбанківських систем, доступ до готівки, обмежені правила зняття) і активізував макропруденційні заходи (підвищений нагляд, підтримка капіталізації, взаємодія з Фондом гарантування вкладів). Практичні результати: уникнення системних банкрутств у масовому масштабі, збереження ліквідності сектору та поступове відновлення кредитування у національній валюті. Наукові та аналітичні публікації фіксують, що ці кроки були ключовими для уникнення фінансового колапсу у найгостріші місяці.

Ефективність трансмісії виявилася неоднорідною. Процентний канал працював відносно ефективно для домогосподарств (депозити) та частково для корпоративного сектору, коли була збережена доступність гривневих інструментів. Валютний канал (через інтервенції і обмеження) дав змогу згладжувати курс, але водночас створював фрикції для зовнішніх платежів. Кредитний канал залишався обмеженим через високі ризики і низький попит/здатність обслуговувати борг в уражених секторах; відновлення кредитного потоку почалося лише на етапах, коли знизилися системні ризики і стабілізувалися очікування. НБУ декларував намір посилювати ефективність трансмісії шляхом коригування операційного дизайну (коридор ставок, тендерні операції, резервні норми).

Кількісні результати та емпіричні свідчення:

1. Інфляція та очікування. Після піку інфляції у 2022 р. відбулося уповільнення в 2023 р., що частково атрибутується жорсткій монетарній політиці і зовнішній допомозі; МВФ зазначає, що НБУ зберігав жорстку позицію для стримування інфляції.

2. Резерви. Рівень міжнародних резервів залишався «адекватним» завдяки міжнародній допомозі та політиці інтервенцій; це дозволяло регулювати курс при екзогенних шоках.

3. Банківська стійкість. Сектор пройшов через стрес без масових невдач системного масштабу; ліквідність підтримувалась операціями НБУ [2].

Крім того, НБУ узгоджував дії з Міністерством фінансів, міжнародними партнерами і донорськими програмами (що включало купівлю державних облігацій, прийом міжнародної допомоги на рахунки НБУ, координацію валютних інтервенцій). Координація виявилася критичною, адже міжнародна допомога суттєво збільшила резерви і надала НБУ простір для маневру. Узгодженість дій дало змогу збалансувати потреби бюджету і монетарні цілі. Однак тривала тісна координація також підсилює ризики залежності від зовнішнього фінансування і послаблення незалежності у нормальний період — що підлягає пом'якшенню поверненням до ринкових механізмів. На рис. 1 зображено основні джерела фінансування дефіциту державного бюджету.

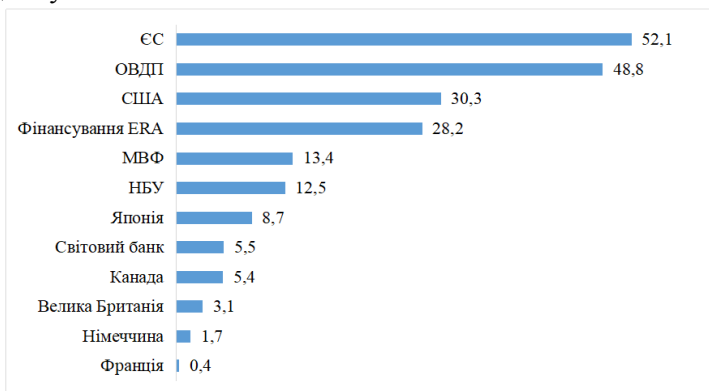

Рис. 1. Джерела фінансування дефіциту державного бюджету України станом на жовтень 2025 року
Джерело: побудовано автором на основі даних [3].

За підсумками 8 місяців 2025 року іноземна допомога покрила 56% додаткових потреб державного бюджету. У 2024 році цей показник становив 73%. Основою іноземного фінансування 2025 року є надходження коштів за рахунок доходів від заморожених російських активів (програма ERA) [3].

Інструментарій НБУ у 2022–2025 рр. виявився загалом ефективним у виконанні критичних завдань стабілізації: уникнення системного колапсу, стримування інфляційних сплесків і забезпечення функціонування платіжного механізму. Проте досягнення стійкої стабілізації вимагає переходу від кризових рішень до чітко спланованої політики виходу, посилення ринкових механізмів і вирішення накопичених фінансових та банківських дисбалансів.

Список літератури:

1. Штефан Л.Б. Оцінка ефективності монетарної політики: методичний аспект // Економіка та суспільство. 2023. № 53 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-94>(дата звернення: 17.10.2025).
2. Кретов Д. Ю. Особливості застосування інструментів монетарної політики України в умовах воєнного стану // *Національна економіка*. 2023. №4. С. 38-43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-4.7> (дата звернення: 18.10.2025).
3. Трекер економіки України під час війни // *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 18.10.2025).

УДК 336.7

Дуб Р. С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Смерега С. А.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Скоморович І. Г.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ДИНАМІКА ТА ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Управління кредитним ризиком є ключовим чинником забезпечення фінансової стійкості банківських установ у період повномасштабної війни. Ефективне оцінювання та моніторинг

кредитних портфелів дозволяє мінімізувати ймовірність неплатоспроможності позичальників і втрат для банку. Це особливо важливо, адже кредитний ризик безпосередньо загрожує капіталу та прибуткам банків через можливість неповернення боргів позичальниками.

Важливим індикатором стану банківської системи є частка непрацюючих кредитів (Non-performing loans, NPLs). Високий рівень NPL свідчить про проблеми з виконанням кредитних зобов'язань, що гальмує економічний розвиток. Надмірна кількість непрацюючих кредитів знижує ліквідність банків, підриває довіру до фінансового сектору й уповільнює економічне зростання (рис. 1).

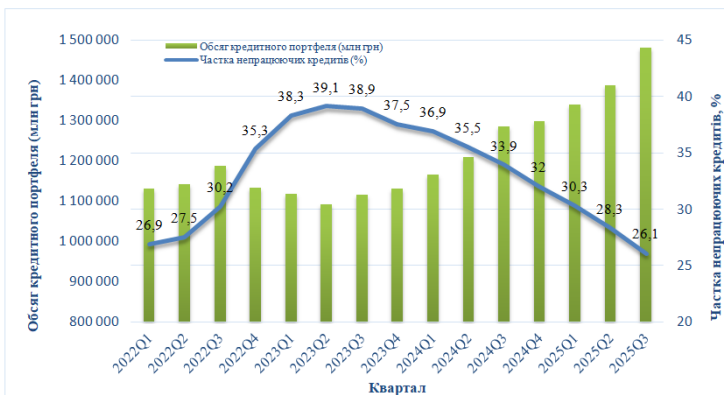

Рис. 1. Динаміка частки непрацюючих кредитів (2022–2025 рр.)

**створено на основі джерела [1]*

Динаміка частки непрацюючих кредитів відображає вплив кризових подій на фінансовий сектор. З першого кварталу 2022 року до другого кварталу 2023 року показник зріс із 26,9% до 39,1% через втрату платоспроможності позичальників під час війни, що підвищило кредитний ризик та обмежило нове кредитування. У третьому кварталі 2023 року – першому кварталі 2024 року частка непрацюючих кредитів знизилася до 36,9%. У другому кварталі 2024 р. – третьому кварталі 2025 показник стабільно зменшувався до 26,1%, що свідчить про

очищення банківських балансів і поступове відновлення кредитування.

Скорочення частки непрацюючих кредитів у 2023 році відбулося переважно завдяки збільшенню загального кредитного портфеля (рис. 1), що свідчить про продовження кредитування навіть в умовах повномасштабної агресії. Протягом цього року портфель чистих корпоративних кредитів зростав безперервно протягом семи місяців, що стало результатом відновлення ділової активності та зростання попиту бізнесу на позики в національній валюті.

Спостерігається також активне зростання роздрібного кредитування, зокрема іпотечних та незабезпечених споживчих позик. Покращення якості кредитного портфеля стало можливим завдяки реструктуризації та успішному відновленню платежів за проблемними корпоративними боргами, що значною мірою реалізовано державними банками. Паралельно відбувалося списання непрацюючих кредитів у сегменті фізичних осіб [2, с. 102].

Попри високий ризик, непрацюючі кредити в Україні можуть надавати інвесторам певні переваги навіть в умовах війни [3]. Ринок NPL залишається досить великим і диверсифікованим за сегментами, охоплюючи корпоративні та споживчі позики. Іноземні інвестори мають можливість виходити на український ринок через придбання активів на відкритих аукціонах із використанням спеціально створених структур (SPV).

Управління непрацюючими кредитами, накопиченими під час кризи, є довгостроковим завданням і в умовах війни стає ще більш критичним. Особливо важливим є період після припинення чи скасування воєнного стану, коли банкам доведеться актуалізувати стратегії скорочення NPL. Це завдання стосується й державних банків, які мають оновити плани зі зниження частки непрацюючих кредитів, щоб забезпечити фінансове оздоровлення, відновлення кредитування та підтримку економічної активності навіть у складних воєнних умовах.

Список літератури:

1. Національний банк України. Рівень непрацюючих кредитів (NPL) // Офіційний сайт НБУ. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
2. Ларіонова К., Капінос Г. Проблема заборгованість банків України в умовах воєнного стану // Modeling the Development of the Economic Systems. 2024. №1. С. 98–104. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-13>
3. Чорноус А. Правові аспекти непрацюючих кредитів в Україні: останні зміни та перспективи // Hillmont Partners. 2020. URL: <https://hillmont.com/ua/publ/alerts/legal-practicalities-ukrainian-non-performing-loans-recent-changes-perspectives>

УДК 368(004)

Загричук О. Б.

заступниця директора департаменту управління регіональною мережею страхової компанії UNIQA, м. Львів, Україна

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Страховий ринок України продовжує функціонувати в умовах повномасштабної війни, але стикається зі значними викликами та суттєвими змінами, включаючи зниження обсягів страхових премій та виплат у перші місяці вторгнення, переорієнтацію на цифровізацію та появу нових видів ризиків.

Зменшення кількості страховиків в Україні з 2022 р. зумовлене кількома основними причинами, які значно посилилися через повномасштабну війну та посилення регуляторного нагляду з боку Національного банку України (НБУ). Ключовими чинниками стали:

- нові регуляторні вимоги та контроль НБУ. З передачею повноважень регулювання ринку небанківських фінансових послуг Національному банку у 2020 році почалося посилення вимог до страховиків. Це включає підвищення мінімального розміру статутного капіталу та вимог до платоспроможності. Багато невеликих страхових компаній не змогли адаптуватися до нових правил, що призвело до їхнього виходу з ринку;

- повномасштабне вторгнення. Воєнний стан суттєво вплинув на страховий ринок (падіння попиту на певні види

страхування: через масову міграцію населення та нестабільність, попит на туристичне страхування та страхування майна (особливо на тимчасово окупованих територіях) різко знизився; збільшення ризиків: військові ризики, як-от ризики руйнування майна та воєнні дії, призвели до суттєвого збільшення страхових виплат у деяких випадках та водночас до виключення покриття таких ризиків більшістю страховиків);

- вихід нежиттєздатних страхових компаній. У 2022-2023 роках фінансовий стан деяких страховиків продовжував погіршуватися. Компанії, які не могли функціонувати в нових економічних та регуляторних умовах, добровільно відмовлялися від своїх ліцензій і виходять з ринку, або через об'єднання або через виконання портфелю;

- відкликання ліцензій НБУ. Регулятор активно застосовував заходи впливу до компаній, які не виконували вимоги законодавства, зокрема: не подавали звітність, не відповідали вимогам до платоспроможності та достатності капіталу, мали непрозору структуру власності;

- очищення ринку від "схемного" страхування. Посилений нагляд НБУ сприяв витісненню з ринку компаній, які використовували страхову діяльність для тіньових операцій, а не для класичного страхування.

Ці процеси призвели до того, що на ринку залишилися здебільшого фінансово стійкі та прозорі страхові компанії, що сприяє підвищенню довіри до страхового сектору загалом, попри скорочення загальної кількості його учасників.

Розглянемо основні показники страхового ринку (табл. 1).

Як видно з табл. 1, кількість страхових компаній значно знизилася, з 155 (на період 2022 р.) до 60 (на період 1 липня 2025 р.) Попри таке зменшення, бачимо, що страхові премії у млрд грн відносно стабільні, це означає, що на ринку залишилися найкращі страхові компанії, які займають лівову частку. 2024 р. показав найкращу динаміку, навіть, попри те, що країна знаходиться у стані війни. Це все вказує на динамічний розвиток страхових компаній.

Таблиця 1

Основні показники страхового ринку [1; 2]

Період	Кількість страхових компаній, шт.	Страхові премії, у млрд грн	Страхові премії, у млрд євро	Курс євро
31.12.2021	155	45,9	1,484	30,93
31.12.2022	128	38,55	0,900	42,85
31.12.2023	115	47	1,092	43,05
31.12.2024	65	53	1,206	43,93
6 міс. 2025	60	30	0,615	48,78

Основними тенденціями розвитку страхового ринку є:

- 1) к-ть страховиків зменшується, і на нашу думку, ця тенденція продовжуватиметься;
- 2) перші 10 компаній це більше 75 % ринку;
- 3) конкуренція за клієнта загострюється, клієнтів не стає більше;
- 4) зниження кількості споживачів, в т.ч платоспроможних споживачів;
- 5) цифровізація сервісів в страхуванні, зниження операційних затрат;
- 6) проникнення страхування в життя і в бізнес дуже низьке, менше ніж 2% відсотки, у той же час західні країни 8-12%, наприклад, Великобританія – 15%;
- 7) 2025 рік зміни, які стосуються підвищенням вимог до відповідальних за реалізацію страхових продуктів та їх навчання;
- 8) подальші регуляторні зміни, що стосуються прозорості в роботі посередників;
- 9) нові вимоги ESG, інклюзія, захист прав споживачів тощо.

На наш погляд, позитивно вплинути на страховий ринок в умовах війни можуть наступні дії:

- завершення війни;
- дієва система страхування військових ризиків
- інвестори, які готові будуть вкладати гроші в відбудову економіки (як внутрішні так і зовнішні)
- повернення споживача і робочої сили в Україну

- адаптація освіти в галузі страхування, освіта має бути ближча до замовника – страхової компанії, страхового посередника, бізнесу.

Таким чином, попри труднощі, ринок демонструє стійкість та поступово відновлюється. До перспектив розвитку страхового ринку можна віднести подальшу інтеграцію з європейськими стандартами, розробку спеціальних програм страхування воєнних ризиків за підтримки держави або міжнародних партнерів, активний розвиток кібербезпеки та цифрових технологій.

Список літератури:

1. Національний банк України. Основні показники страховиків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
2. Національна Асоціація Страховиків України. Основні показники страховиків. URL: <https://nasu.com.ua/indicator/>

УДК: 337.71

Івахів В. А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Науковий керівник: **Андрейків Т. Я.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Російська військова агресія проти України спричинила глибокі зміни в усіх секторах економіки, зокрема й у банківській сфері. Збереження фінансової стабільності стало одним із головних пріоритетів держави в умовах воєнного стану. Банківська система виконує ключову роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи фінансові операції, кредитування, збереження заощаджень населення та підприємств, а також

виступаючи важливим елементом реалізації монетарної політики. Будь-яке порушення її стійкості може мати масштабні негативні наслідки для реального сектору економіки.

Фінансова стабільність банківської системи є важливим складником економічної безпеки держави, особливо під час зовнішніх викликів, таких як війна. У наукових дослідженнях фінансову стабільність визначають як здатність банківської системи ефективно функціонувати, забезпечувати реалізацію монетарної політики, протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам і запобігати системним кризам.

Період воєнних дій став своєрідним випробуванням для української банківської системи. Незважаючи на складні геополітичні, макроекономічні та демографічні умови, банківський сектор продовжує стабільно працювати. Це стало можливим завдяки проведеним раніше реформам, які знизили внутрішню вразливість системи, а також антикризовим заходам, запровадженим у період воєнного стану [2, с.64].

Ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності банківської системи та ефективному функціонуванню фінансової системи щодо здатності протистояти кризовим явищам відіграє Національний банк України. З цією метою Національний банк вживає комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків для всієї фінансової екосистеми та підтримку стійкості банків до системних потрясінь. Національний банк України оперативно реагував на нові виклики, приймаючи низку нормативно-правових актів, серед яких постанови «Про особливості підтримання ліквідності банків в умовах воєнного стану» та «Про банківську систему в умовах воєнного стану». Ці документи визначили правила функціонування банківської системи, спрямовані на збереження її стабільності та підтримання фінансового сектору.

Комерційні банки, зі свого боку, дотримувалися клієнтоорієнтованої політики, намагаючись максимально підтримати своїх клієнтів. Вони продовжували надавати пільги та безкоштовні послуги, відновлювали роботу відділень і навіть відкривали нові точки обслуговування. Банки розширювали лінійку депозитних продуктів, застосовували сучасні

маркетингові інструменти, поступово відновлювали роздрібне кредитування та продавали права вимоги за проблемними кредитами. Такі дії сприяли підвищенню доступності банківських послуг для населення та бізнесу, що позитивно вплинуло на рівень фінансової інклюзії.

У період 2022–2025 років спостерігається поступове скорочення кількості діючих банків — з 71 у 2022 році до 60 у 2025 році. Це свідчить про триваючу консолідацію банківського сектору, коли слабші установи зникають або об'єднуються з більш стійкими учасниками ринку. Кількість банків з іноземним капіталом також зменшується — з 30 до 26. Проте темп скорочення є помірним, що свідчить про збереження інтересу іноземних інвесторів до українського ринку навіть в умовах війни. Загалом тенденція показує, що банківська система проходить етап очищення та зміцнення, а не кризового згортання, оскільки попри зменшення кількості банків, рівень стійкості та ефективності діючих установ все ж підвищується [3].

Крім того, безліч тенденцій, характерних для банківського сектору до війни, під час воєнного стану або посилилися, або трансформувалися. Відповідно, основними напрямками розвитку банківського сектору у воєнний період є підвищення стійкості до зовнішніх шоків, незначне скорочення кількості банків (так званий «керований банкопад»), зменшення мережі відділень, зростання банківських активів, скорочення обсягів чистого кредитування, нерівномірне зростання депозитного портфеля, збереження прийнятного рівня прибутковості та активна діджиталізація банківських послуг [1, с. 216].

Попри пом'якшені вимоги НБУ до нормативів діяльності банків під час воєнного стану, деякі установи припинили роботу. Зокрема, ринок залишили банки з російським капіталом — Промінвестбанк, МР Банк (Сбербанк), Банк Форвард, а також українські Мегабанк, Ibox Bank і Банк Січ [2]. Незважаючи на вихід з ринку кількох установ, банківський сектор демонструє стійкість. Для подальшого розвитку необхідно підтримувати внутрішнє виробництво, обмежити участь іноземного капіталу та забезпечити рівні умови конкуренції.

Для забезпечення стабільного та ефективного функціонування банківської системи України доцільно реалізувати такі кроки:

- зосередити фінансові ресурси банків на підтримці внутрішнього виробництва та розвитку національного ринку, зменшивши залежність від зовнішніх економічних впливів;
- запровадити суворі вимоги до процедури відкриття в Україні представництв та філій іноземних банків;
- визначити граничний рівень участі іноземного капіталу в сукупному банківському капіталі країни;
- гарантувати всім учасникам фінансового ринку однакові умови для конкуренції, незалежно від форми власності чи походження капіталу.

Отже, війна суттєво вплинула на банківську систему України, але завдяки проведеним реформам і антикризовим заходам НБУ вона зберегла стабільність і продовжує функціонувати. Банки адаптувалися до нових умов, підтримуючи клієнтів, розвиваючи цифрові сервіси та оптимізуючи діяльність.

Список літератури:

1. Зарічна Н. Формалізація тенденцій розвитку та фінансової стійкості банківської системи України в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток економіки*. 2024. Вип. 48. С. 214-219. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/907/868>.
2. Пацула О.І; Наконечна Н.В. Аналіз стійкості банківської системи України у період воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*, 2023, с. 62-67. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/748/736>.
3. Наглядова статистика: Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

СТРАХОВИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах повномасштабної війни страховий бізнес в Україні зіткнувся зі значними викликами, але водночас виявив стійкість та отримав нові перспективи для свого ж розвитку. Війна в Україні стала неабиякою проблемою для усіх сфер економіки, у тому числі і для страхового ринку. Страховий бізнес, який ґрунтується на оцінці ризиків, зіткнувся з ситуацією, коли більшість ризиків стали непередбачуваними, а їхня ймовірність – критично високою. Проте саме в умовах війни формується нова парадигма страхового захисту, адаптована до реалій воєнного часу.

Розвиток системи страхування є критично важливим завданням для будь-якої країни, особливо в умовах воєнного стану. Військові конфлікти і соціально-економічна нестабільність суттєво впливають на життєдіяльність громадян і функціонування бізнесу, що робить питання ефективного страхування надзвичайно актуальним [1].

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну і до тепер (2022-2025 рр.), доходи українських страхових компаній зазнали суттєвих змін, що стало наслідком зниження купівельної спроможності населення, міграційних процесів, втрати активів, а також одночасної адаптації до нових умов. Попри загальне скорочення валових премій на початку повномасштабного вторгнення, страховий ринок продемонстрував стійкість і поступове відновлення, а окремі його сегменти навіть показали позитивну динаміку.

Виклики, з якими стикається страховий бізнес в умовах війни:

– воєнні ризики. Традиційні договори страхування майна, життя і здоров'я, як правило, виключали покриття воєнних ризиків, але повномасштабне вторгнення змінило ситуацію, змусивши страхові компанії адаптуватися до нових реалій та пропозицій;

– економічна нестабільність. Інфляційні процеси, зниження платоспроможності населення і бізнесу призвели до значного скорочення страхових премій на початку вторгнення. Страховий ринок все ж поступово відновлюється, хоча кількість страховиків значно зменшилася за цей період;

– міграція населення. Масова міграція населення, як внутрішня, так і зовнішня, зменшила кількість потенційних клієнтів і ускладнила процес врегулювання збитків, а тому страхові компанії змушені змінювати підходи до комунікації і обслуговування клієнтів, що знаходяться за межами свого звичного місця проживання;

– втрата активів. Страхові компанії зазнали прямих збитків через руйнування активів на окупованих територіях і в районах активних бойових дій. Це призвело до значних виплат та посиленої потреби в надійному перестрахованні;

– низька довіра. Після повномасштабного вторгнення у населення збільшилося усвідомлення важливості страхування, але все ж таки недовіра до фінансово-кредитних установ залишається значною проблемою в Україні. Страховикам доводиться доводити свою надійність і здатність виконувати зобов'язання в умовах підвищеного ризику.

До основних перспектив розвитку страхового бізнесу можемо віднести:

– післявоєнне відновлення (сюди включасмо страхування майна та будівництва, страхування агробізнесу тощо);

– інтеграція з європейським ринком страхування (гармонізація українського законодавства зі стандартами ЄС відкриває нові можливості для інвестицій та перестраховування);

– підвищення фінансової грамотності та культури населення (одним з переломних моментів після початку повномасштабного вторгнення стало те, що змінилося ставлення громадян до поняття безпеки, а це у свою чергу стимулюватиме розвиток добровільного страхування);

– державне стимулювання передбачає створення спеціальних фондів чи програм державного партнерства для покриття воєнних ризиків;

- покриття воєнних ризиків (вітчизняні страховики, часто у партнерстві з міжнародними установами, почали пропонувати програми страхування майна, життя та бізнесу, що покривають воєнні ризики. Такі ініціативи, як співпраця INGO з ЄБРР та програми від DFC/MIGA, допомагають залучати інвестиції в Україну, надаючи інвесторам додаткові гарантії;

- зростання попиту (попри економічні труднощі, українці стали більше усвідомлювати ризики, пов'язані з війною, що стимулює попит на страхові продукти, зокрема на страхування життя, здоров'я та майна з покриттям воєнних ризиків;

- цифровізація як перспективний напрям передбачає те, що страхові компанії активно адаптуються до нових умов, впроваджуючи новітні технології, покращуючи онлайн-сервіси та змінюючи підходи до комунікації з клієнтами. Тобто страхові послуги стають доступнішими, а це у свою чергу сприяє підвищенню ефективності страхового бізнесу;

- євроінтеграція (адаптація до європейських стандартів у рамках інтеграції України до ЄС є стимулом для розвитку та модернізації страхового бізнесу. Це сприятиме підвищенню прозорості та стабільності у цій сфері.

Сьогодні розвиток страхового ринку України розвиток визначається поєднанням євроінтеграційних процесів, виконання програми з МВФ, адаптацією до військових ризиків. У контексті євроінтеграції України ключовим завданням стало забезпечення стабільності та сталого розвитку страхового ринку шляхом удосконалення регулювання, підвищення прозорості діяльності страховиків і гармонізації з європейськими стандартами. Важливу роль у цьому процесі відіграє впровадження принципів пруденційного нагляду, зокрема адаптація до вимог Директиви Solvency II, що сприятиме зміцненню надійності та ефективності страхової системи країни [2]. З початком своїх повноважень Національний банк України (у 2020 р. набув статусу основного регулятора страхової діяльності) ініціював оновлення базового законодавства у страхуванні, щоб поступово впроваджувати вимоги законодавства ЄС і стимулювати гармонійний розвиток страхового ринку.

Таким чином, страховий бізнес в Україні переживає період глибокої трансформації. Війна створила великі ризики, але водночас відкрила шлях до інновацій у страхуванні, цифровізації та зміцнення довіри між страховими компаніями і клієнтами. Страхові компанії безпосередньо адаптувалися до умов війни, але потрібно все ж розробляти нові методи та шляхи, які дозволятимуть розвиток цього сектора економіки та відновлення її в цілому після завершення війни.

Список літератури:

1. Бровко С. В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи // *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4709/4650>
2. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Жовнір-Василенко К. В. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції // *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5516/5454>

УДК 336.763.3

Карлін М. І.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Стащук О. В.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

РОЛЬ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

У контексті глобальних кліматичних викликів і посилення вимог до екологічної відповідальності бізнесу банки відіграють ключову роль у фінансуванні проєктів сталого розвитку. Одним із найефективніших інструментів такого фінансування є зелені облігації — боргові цінні папери, кошти від розміщення яких спрямовуються на екологічно чисті проєкти.

Значний вклад в дослідження сфери розвитку ринку зелених облігацій, крім зарубіжних вчених, внесли й вітчизняні науковці. Зокрема, Т. Пимоненко [1] дослідив концептуальні засади розвитку зеленого інвестування та використання при

цьому зелених інвестицій. О. Грубляк і А. Олексин [2] розглядають зелені облігації як важливий інструмент залучення інвестицій в екологічні проекти. Цю ж проблему досліджують О. Клименко, С. Мала [3] і Р. Безпалий [4]. А. Фролова розглядає державну політику щодо розвитку зелених облігацій в Україні [5].

У загальному вигляді зелені облігації визначаються як будь-який тип облігацій, надходження від розміщення яких будуть використовуватися виключно на фінансування нових або існуючих прийнятних «зелених» проектів, що характеризуються чіткими екологічними перевагами. Серед напрямів, інвестування, де найбільш реально використати зелені облігації, варто виділити такі напрямки, як відновлення і розвиток газовидобутку. Причина – 60 % газовидобутку знищена окупаційними військами.

В 2007 р. зелені облігації вперше емітували Світовий банк та Європейський інвестиційний банк на суму майже 807 млн дол. США. В 2013 р. «зелені облігації» випустили французька компанія Electricity de France, шведська компанія Vasakronan та американський банк Banr of America Meril Lynch. Темпи зростання випуску «зелених облігацій» в світі є достатньо високими: в 2013 р. їх випустили на суму в 3 млрд дол. США, в 2014 р. – на 34 млрд дол. США, в 2015 р. – на 46 млрд дол. США, а в 2016 р. їх планувалося випустити на суму 80-100 млрд дол. США. Більше 75 % «зелених облігацій» забезпечують банки розвитку, передусім міжнародні (44 % випуску в 2014 р.), а також окремі держави. Випуск цих цінних паперів зріс в 2016 р. на 120 %, досягнувши 1,4 % світового фінансового ринку і склав 93,4 млрд дол. США. Це сталося насамперед завдячуючи виходу на це ринок китайських позичальників, на яких припадає третина «зелених облігацій», які допомогли залучити 32,9 млрд дол. США на екологічні проекти. У 2023 р. продажі «зелених» облігацій зросли до 587 млрд дол., з яких Китай випустив майже 85 млрд дол. За прогнозом Міжнародної фінансової корпорації, потенціал «зеленого» фінансування до 2030 р. в Україні складе 73 млрд дол США.

Кошти від зелених облігацій доцільно спрямувати на модульні атомні електростанції. Вважаємо за недоцільне спрямовувати фінансування на розбудову третього та четвертого енергоблоків Хмельницької АЕС та п'ятого і шостого енергоблоків Рівненської АЕС. Це пояснюється таким негативними моментами, як необхідність затратити на ці процеси багато часу та відсутність відповідних комплектуючих для такої добудови.

Ще одним сектором зеленого інвестування є вітро- та сонячна енергетика, випуск зелених облігацій задля фінансування цього напрямку варто спрямувати на побудову енергосховищ, які будуть зберігати енергію відновних джерел в період їхньої надмірної кількості. Їх катастрофічно не вистачає в Україні, що заважає розвивати відновлювальну енергетику в Україні.

На міжнародному фінансовому ринку зелених облігацій Україна буде конкурувати із Китайськими та американськими зеленими облігаціями, до яких довіра є значно вищою. Причинами такого є військові ризики, а також невдалий приклад використання зелених облігацій Укренерго. Остання постійно підвищувала тарифи на електроенергію та її передачу, щоб покрити витрати на обслуговування випущених нею зелених облігацій сталого розвитку. Це – позика на суму 825 млн дол США, яку «Укренерго» отримала у 2021 р. під державні гарантії. Вона була розміщена на Лондонській фондовій біржі на 5 років під ставку доходності 6,875 %. Але у листопаді 2024 р. відповідно до Меморандуму з МВФ, вимог українського законодавства та рішення акціонера (Міністерство енергетики України) виплати за облігаціями були тимчасово припинені. У жовтні 2025 р. НЕК «Укренерго» досягла згоди з власниками її зелених облігацій щодо реструктуризації своїх боргових зобов'язань. Кредиторам запропонували продати свої облігації на аукціоні з граничною вартістю кожної облігації на рівні 65,12 % від вартості номіналу. Або обміняти наявні у власників облігації на нові облігації цієї компанії негарантовані державою з подовженим терміном погашення в грудні 2031 р та підвищеною річною відсотковою ставкою в розмірі 8,5 %. Для реалізації цього сценарію «Укренерго» планує залучити на

міжнародних фінансових ринках 430 млн дол США. Подібні умови реструктуризації не зовсім позитивно сприймаються зовнішніми інвесторами, які хотіли б прийняти участь у придбанні українських зелених облігацій, що негативно впливає на розвиток фінансового ринку нашої країни.

Разом з тим, покупцями зелених облігацій України можуть бути міжнародні фінансові організації – Світовий банк та інші банківські структури. Проблемою є отримання коштів від зеленого кліматичного фонду та інших екологічних фондів для купівлі зелених облігацій. Причиною цього є той факт, що на початку 90-х років XX століття Україну віднесли до розвинутих країн світу, що не дозволяє фінансувати країни з таким статусом, а проте не забороняє фінансувати країни нерозвинutoго типу.

Враховуючи все вище сказане, необхідно розширювати співпрацю з керівниками таких фондів та основними спонсорами цих фондів, показавши їм втрати від війни, насамперед, в енергетичному секторі. За розрахунками незалежних експертів лише екологічні втрати від війни становлять більше 1 трн.дол. Розмінування територій України вимагає 50 млрд.дол. на найближчі роки.

Ситуація з реструктуризацією зелених облігацій НЕК «Укренерго» демонструє необхідність активнішої участі банків у розвитку ринку сталого фінансування. Банківські установи, володіючи досвідом управління ризиками, аналітичними ресурсами та довірою з боку інвесторів, можуть стати посередниками між емітентами зелених облігацій і потенційними інвесторами. Їхня участь у реструктуризації, андеррайтингу та моніторингу проектів підвищує надійність таких інструментів та зменшує ризики неплатоспроможності.

Розвиток партнерства між державними компаніями та банками у сфері зелених фінансів сприятиме відновленню довіри міжнародних інвесторів, формуванню прозорого ринку сталого капіталу й інтеграції України до європейської системи ESG-фінансування. У перспективі саме банки мають відігравати ключову роль у забезпеченні ефективного обігу зелених облігацій, оцінці їхньої якості та контролі за використанням залучених коштів.

Список літератури:

1. Пімоненко Т. Концептуальні засади розвитку зеленого фондового ринку в Україні. Вісник Тернопільського національного університету. 2018. № 4. С. 69-80.
2. Грубляк О., Олексин А. Зелені облігації як інструмент залучення інвестицій в екологічні проєкти. Галицький економічний вісник. 2024. № 6. С.95-101.
3. Клименко О., Мала С. «Зелені» облігації як перспективний інструмент залучення інвестицій в екологічні проєкти в Україні. Економічний вісник університету. 2020. № 45. С. 52-60.
4. Безпалый Р. «Зелені» облігації як інструмент фінансування екологічних проєктів. URL:<https://ekodevelop.ua/zeleni-obligatsiyi-120918/>
5. Фролова А. Формування державної політики організації та розвитку ринку «зелених» облігацій в Україні. URL:https://razumkov.org.ua/uploads-article/2019_ZELE_INVEST.pdf

УДК 330.3:336:519.86

Квасний М. М.

к.е.н., доцент кафедри статистики,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СТАТИСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОЇ ТА СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ

В даній роботі для дослідження динаміки фінансової та страхової діяльності України запропоновано інтегрований підхід: індексний метод - для оцінювання динаміки ВВП та обсягу фінансової та страхової діяльності засобом базисних темпів росту; кореляційно-регресійний аналіз - для виявлення та вимірювання впливу макроекономічних коливань, зокрема, ВВП на фінансову та страхову діяльність; економетричне моделювання – для формалізації цього впливу, побудови моделі [1, 2].

Побудовано графіки динаміки темпів росту обсягу фінансової та страхової діяльності та ВВП України упродовж 2017-2023 років, розрахованих на основі [3], та подано на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка базисних темпів росту обсягів фінансової та страхової діяльності та валового внутрішнього продукту України упродовж 2017-2023 рр.

Джерело: розробка автора на основі [3]

На основі аналізу графіків (рис. 1) можна зробити висновок, що динаміка базисних темпів росту обсягу фінансової та страхової діяльності та ВВП України упродовж 2017-2023 років близька до синхронної: зростанню (спаданню) базисних індексів ВВП відповідає зростання (спадання) базисних індексів обсягу фінансової та страхової діяльності відповідно із запізненням в часі на один квартал, оскільки, ВВП є випереджальним індикатором [1]. Отже, є підстава для висунення гіпотези про існування щільного зв'язку між темпами росту фінансової та страхової діяльності та ВВП України. Для перевірки гіпотези засобом програмного додатку "Аналіз даних" MS Excel проведено кореляційно-регресійний та дисперсійний аналізи залежності базисних темпів росту обсягу фінансової та страхової діяльності та ВВП України (рис. 2).

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,835341
R Square	0,697795
Adjusted R Square	0,686172
Standard Error	0,225693
Observations	28

ANOVA						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>	
Regression	1	3,057986	3,057986	60,0343	3,20512E-08	
Residual	26	1,32437	0,050937			
Total	27	4,382356				

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
Intercept	0,610646	0,146362	4,172164	0,000298	0,3097947	0,911497
X Variable 1	0,563761	0,07276	7,748181	3,21E-08	0,4141994	0,713322

Рис. 2. Кореляційно-регресійний аналіз залежності базисних темпів росту фінансової та страхової діяльності та валового внутрішнього продукту України
Джерело: розробка автора на основі рис. 1, [3]

Як бачимо, на рис. 2 коефіцієнт кореляції рівний 0,835, що підтверджує гіпотезу про наявність щільного прямого зв'язку між базисним темпом росту обсягу фінансової та страхової діяльності та базисним темпом росту ВВП України (рис.1, 2).

Оскільки, базисні темпи росту обсягу фінансової та страхової діяльності лінійно залежать від базисних темпів росту валового внутрішнього продукту України, регресійна модель матиме вигляд:

$$y_t = 0,610646 + 0,563761x_t. \quad (1)$$

Згідно критерію Стюдента параметр b_1 моделі (1) є статистично значимий, оскільки значення $|t_{emp}^1| = 7,748$ та є більшим за $t_{kr} = 2,76$.

Модель (1) є адекватною та якісною за критерієм Фішера, так як значення $|F_{emp}| = 60,034$, є більшим за $F_{kr} = 4,22$.

Висновок. У роки війни коливання економіки України посилюються: зростає як амплітуда, так і змінюється напрямок, що впливає на динаміку фінансової та страхової діяльності, яка змінюється майже синхронно, з дещо меншою амплітудою та зміщеним лагом в один квартал. Тобто, зміна ВВП України породжує аналогічну за напрямком зміну фінансової та страхової діяльності, меншу за масштабом та із затримкою в часі на один квартал.

Побудована модель (1) дозволяє прогнозувати темпи росту фінансової та страхової діяльності на основі темпів росту ВВП України. Зміна темпів росту обсягу фінансової та страхової діяльності на 70% залежить від рівня темпів росту валового внутрішнього продукту економіки України, оскільки коефіцієнт детермінації R^2 моделі (1) становить 0,70 (рис. 2).

Модель (1) є якісною та адекватною, тому може використовуватись для формування як фінансової, так і макроекономічної політики України.

Список літератури:

1. Квасній М. М. Інтеграція методів моделювання для прогнозування якості кредитного портфеля банку. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 4(154). С. 387 – 394.
2. Квасній М.М. Динаміка ІТ-галузі в умовах економічної нестабільності України: аналіз та моделювання. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 6. С. 45- 55. (DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-6-45-55>)
3. Національні рахунки. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm (дата звернення: 15.06.2025).

СТІЙКІСТЬ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕПОЗИТІВ

Стабільність банківського сектору країни значною мірою визначається станом його ресурсної бази. Це пояснюється тим, що комерційні банки, залучаючи депозити, формують фінансові ресурси, які забезпечують можливість активного кредитування задля підтримки економічного розвитку країни. В умовах триваючої війни рівень довіри до банківської системи України безпосередньо впливає на обсяги залучення депозитів, визначає спроможність банків підтримувати валютну стабільність і сприяти відновленню інвестиційної активності. У цьому контексті актуалізується питання аналізу ресурсної бази комерційних банків, зокрема її основного елемента – депозитів. Динаміка депозитів відображає рівень готовності ключових економічних агентів зберігати кошти в банківській системі України під час триваючої військової агресії з боку російської федерації.

Серед науковців тривають дискусії щодо чинників, які визначають стійкість ресурсної бази банківської системи та специфічну роль депозитів в цьому процесі. У наукових дослідженнях здійснено емпіричний аналіз ринку банківських депозитів домогосподарств в Україні, що дало змогу виявити особливості їхньої поведінки у 2009-2021 рр. із застосуванням інструментарію багатofакторного регресійного аналізу [1; 2]. Окрему увагу приділено оцінюванню регіональної варіативності розміщення банківських депозитів домогосподарствами, а також структурним змінам депозитного ринку у розрізі валют і строків розміщення починаючи з 2014 р. [3; 4]. Крім того, визначено роль банківської системи та грошово-кредитної політики у повоєнній відбудові економіки України на засадах сталого розвитку [5]. Водночас залишаються недостатньо вивченими

питання стійкості ресурсної бази банківської системи України. Це зумовлює необхідність проведення емпіричного аналізу динаміки банківських депозитів за період із січня 2022 р. по червень 2025 р.

В досліджуваній період структура депозитів домогосподарств України характеризувалася відносною стабільністю, що свідчить про збереження ресурсної бази банківської системи України (рис. 1). Для депозитного портфеля домогосподарств є типовим домінування вкладів в національній валюті. Це можна розглядати як непрямий індикатор підтримання базової довіри до гривні та банківської системи загалом. Водночас спостерігається переважання депозитів на вимогу як в національній, так і в іноземній валютах. Це свідчить про прагнення домогосподарствами мінімізувати воєнні ризики, зберігаючи високу ліквідність своїх заощаджень та орієнтуючись на умови, які забезпечують можливість оперативного вилучення коштів із банківської системи України.

Вважаємо, що зростання частки депозитів в національній валюті впродовж січня 2022 р. – червня 2025 р. (рис. 1) є важливим чинником зміцнення стійкості ресурсної бази банківського сектору України. Це свідчить про адаптацію домогосподарств до функціонування в умовах невизначеності та підвищених безпекових ризиків, спричинених війною, а також про збереження їхньої взаємодії з комерційними банками. Водночас на стійкість ресурсної бази банківської системи можуть впливати прагнення домогосподарств диверсифікувати воєнні ризики та їхні оцінки поточного макроекономічного середовища. Такі чинники зумовлюють необхідність постійного моніторингу поведінкових реакцій вкладників і вдосконалення механізмів підтримки довіри до банківської системи України в умовах триваючої війни.

Додатково, ARIMA-аналіз динаміки частки депозитів домогосподарств в національній валюті за період січень 2022 р. – червень 2025 р. показав, що найбільш адекватною є модель ARIMA(0,1,4). Для цієї моделі статистично значущими виявилися компоненти θ_1 (-0,351, p -value<0,1) та θ_4 (-0,642, p -value <0,01). Це свідчить про наявність автокореляції в

коливаннях частки депозитів домогосподарств в національній валюті на першому та четвертому лагах. Такий результат можна інтерпретувати як існування короткострокових шоків у динаміці банківських депозитів домогосподарств, вплив яких зберігається протягом кількох місяців. Крім того, виявлено незначний, але статистично значущий дріфту ($\text{Constant}=0,051$, $p\text{-value}<0,1$), що свідчить про помірне зростання частки депозитів домогосподарств у національній валюті в середньому за аналізований період.

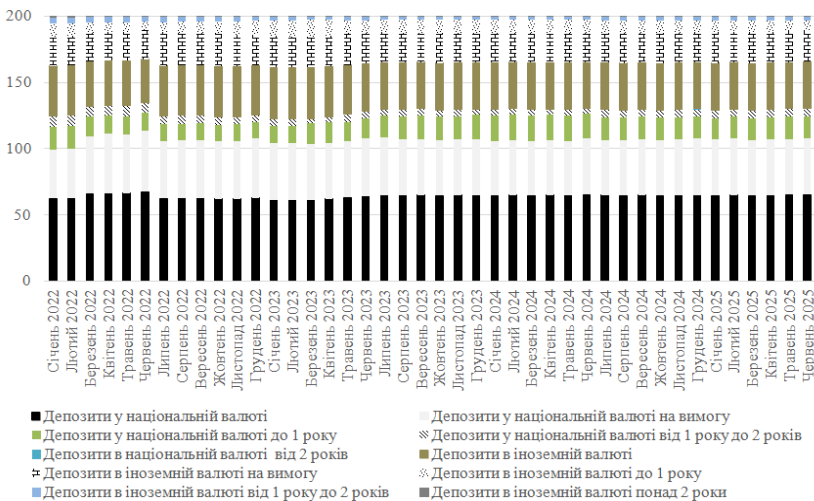

Рис. 1. Динаміка банківських депозитів домогосподарств України у січні 2022 р. – червні 2025 р., %

Джерело: обчислено на основі [6].

Отже, результати емпіричного аналізу динаміки депозитів домогосподарств засвідчили, що на стабільність ресурсної бази банківської системи України в період повномасштабного вторгнення істотно впливає поведінка вкладників щодо розміщення вкладів за строками та видами валют. Згідно з отриманими результатами моделювання, домогосподарства, які

зберігають кошти в банківській системі, залишаються чутливими до шоків, зокрема, до змін у макроекономічному та політичному середовищі в умовах війни. Водночас не виявлено ознак системної нестабільності у секторі банківських депозитів домогосподарств. Це можна розглядати як позитивний сигнал для регуляторної політики, спрямованої на підтримання стійкості ресурсної бази банківської системи України.

Список літератури:

1. Kichurchak M. Bank Deposit Activity in Ukraine: Directions and Factors of Development Activation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2019. № 6(1). P. 145–160. DOI: <https://doi.org/10.15549/jecar.v6i1.275>.
2. Кічурчак М.В. Ринок банківських депозитів домогосподарств в Україні: структурні та регіональні особливості. *Фінанси України*. 2020. № 8. С. 26–41. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.08.026>.
3. Кічурчак М.В. Чинники залучення заощаджень домогосподарств на ринок банківських депозитів України: регіональний вимір. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-3>.
4. Kichurchak M. Structural Changes in the Market of Bank Deposits of Households in Ukraine. *Finanse i Prawo Finansowe*. 2021. Vol. 1. № 29. P. 61–78. DOI: <https://doi.org/10.18778/2391-6478.1.29.04>.
5. Кічурчак М. Сталий розвиток і повоєнна відбудова економіки. *Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи*: міжнародна колективна монографія / [редколегія, голова – д.е.н. В.В.Небрат]; НАН України, ДУ “Ін-текон. та прогнозув. НАН України”. К., 2023. С. 47–61. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-development.pdf>.
6. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>.

Ковалюк О. М.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Ковалюк А. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Мельник Н. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна не тільки забирає життя військових і цивільних людей, вона руйнує або пошкоджує майно, житлові будинки, промислові об'єкти, автомобілі та інше. Все це потребує страхування.

Як відомо, страхування майна в умовах війни є ризикованим. Це пов'язано з неможливістю реально оцінити збитки від бомбардування, від ворожих мін та інших уражень. Проте деякі страхові компанії розробляють нові страхові продукти, які гарантують при страхуванні майна, часткове або повне покриття воєнних ризиків. Передусім серед таких страхових компаній слід виокремити ІНГО, яка при укладанні страхового договору гарантує оплату воєнних ризиків з гнучким ціноутворенням. Ця страхова компанія пропонує захист від воєнних ризиків для підприємств, зокрема з покриттям ризиків пошкодження або знищення майна ракетами, безпілотниками, іншими засобами ведення війни. Окрім того і страхування вантажів і транспорту. Зазначена страхова компанія пропонує програму страхування озимих посівів із можливістю включення воєнних ризиків, а саме компенсування витрат аграріїв у разі пошкодження або знищення посівів під час воєнних дій: військові маневри, пересування військової техніки, будівництво оборонних споруд, витрати на розмінування. Ліміт відшкодування залежить від обсягів застрахованих посівів і виплачується в межах від 500 тисяч гривень до 2 млн. грн.

А страхова компанія ARX здійснює страхування воєнних ризиків за програмою автострахування КАСКО, Залізний купол. Окрім того провадить страхування майна в межах лімітів відповідальності до 20 млн. грн.

Умови страхування і тарифи із покриттям воєнних ризиків є різними і можуть бути окремим продуктом або доповненням до програми КАСКО. Особливостями умов страхування тут є: до страхування допускаються транспортні засоби до 15 років тривалості функціонування, вартістю до 5 млн. грн, франшиза 10 %.

Сьогодні в Україні третина всіх страхових компаній за договорами КАСКО пропонують опцію покриття воєнних ризиків, яку можна залучити до стандартних варіантів покриття. За воєнними ризиками страхові компанії готові покривати переважно в межах 10 – 20 % і як виняток 50 % від загальної вартості, на яку автомобіль застраховано по КАСКО.

При страхуванні воєнних ризиків на 10 % вартості автомобіля додаткова сума складає до вартості полісу 2 – 5 % від загального страхового платежу по комплексу інших ризиків. При варіанті збільшення ліміту за воєнним ризиком до 30 % від вартості автомобіля, сплата зростає на 6 -10 % дорожче, ніж за звичайне страхування. Розмір франшизи залежить від ризиків і не може перевищувати 2 тис. грн. До воєнних ризиків, що покриваються, належить втрата або пошкодження застрахованого майна в результаті попадання ракет, безпілотників або їх уламків, літальних боєприпасів, засобів протиповітряної оборони та інших засобів.

Страхування майна не здійснюється на тимчасово окупованих територіях України. Страховий поліс можна оформити на різний період: від одного місяця до стандартного одного року. Страхувальниками можуть бути: фізичні і юридичні особи, власники квартир, орендарі поля. Для укладання страхового договору не потрібно проводити попередній огляд. Збитки до 30 тис. грн врегульовуються за спрощеною процедурою, яка вимагає мінімум документів. Найбільше запитів на укладання страхових договорів на страхування майна поступає, логічно, з прифронтових регіонів

України, де частіше лунають постріли, більше руйнується майна.

Страхова компанія ВУСО в своєму страховому продукті передбачає покриття воєнних ризиків від воєнних дій за винятком застосування ядерної, біохімічної та хімічної зброї, в тому числі тактичного призначення.

Отже в Україні під час війни загарбницької росії сформувалась функціональна система страхування майна і відповідальності.

Висновки.

1. Страхування майна і відповідальності під час війни є ризикованим. Проте деякі страхові компанії розробили нові страхові продукти, в яких при страхуванні майна передбачена оплата воєнних ризиків з гнучким ціноутвореннямД.
2. До таких страхових компаній належать: ІНГО, УНІКА, ПЗУ “Україна”, ARX, НАСК “ОРАНТА”, ВУСО та інші.
3. При страхуванні транспортних засобів (автомобілів) покривається тільки 10% від воєнних ризиків.
4. Поліси страхування майна і відповідальності укладаються, як правило, в межах 30 – 50 км від місця бойових дій.
5. Не приймаються страхування автомобілів, що експлуатуються на тимчасово окупованих територіях та в зонах, де ведуться активні бойові дії.
6. До страхування допускаються транспортні засоби до 15 років тривалості функціонування, вартістю до 5 млн. грн, франшиза 10 %.
7. Сьогодні в Україні страхувальниками є:
 - фізичні і юридичні особи,
 - власники квартир,
 - орендарі полів.

Список літератури:

1. Арсенал страхування. Арсенал Страхування: офіційний сайт. URL: <https://arsenal-ic.ua/avtostrahuvannya>.
2. ARX. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ARX>.
3. Страхова компанія VUSO. VUSO: офіційний сайт. URL: <https://vuso.ua/interactive/insurance>.

ДОСТУПНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ В УКРАЇНІ

Креативні індустрії (КІ) є одним із найдинамічніших сегментів сучасної економіки, який поєднує підприємництво, інновації та соціальний вплив. Попри цей потенціал, українські підприємці креативних індустрій мають обмежений доступ до кредитного фінансування, що стримує їхній розвиток, зменшує інвестиційну активність та ускладнює зростання навіть для комерційно успішних бізнесів.

Вивчивши досвід залучення кредитів підприємцями креативних індустрій у [1], ми можемо відмітити:

- низьку готовність підприємців КІ до залучення кредитів через їх високу вартість та непривабливість;
- малодоступність державних програм кредитування для підприємців КІ, в т.ч. програми “Доступні кредити 5-7-9%” (з державними гарантіями для банків-учасників);
- системність та видимість бізнесу як визначальний чинник доступу підприємців КІ до кредитів - підприємці КІ з тривалою історією підприємницької діяльності, прозорим та видимим виробничим бізнесом отримують кредити без труднощів та за умовами, які їх влаштовують;
- наявність потреби у створенні гарантійних програм або механізму страхування кредитів для підприємців КІ, наданні кредитів під інші види застави, розробці спеціалізованих фінансових інструментів, які враховують особливості сектору КІ (нестабільні доходи, проектна зайнятість, високі ризики);
- існування ринку неформального кредитування - в Україні є цілий сегмент індивідуальних надавачів фінансування, для яких немає доступного юридичного механізму кредитування, однак на кошти яких є постійний попит з боку мікро- й малих підприємців КІ. Як показало дослідження, підприємці КІ використовують готівкові позики в родичів,

друзів та знайомих та в разі виникнення потреби у залученні зовнішнього фінансування звернуться до них за позикою.

У свою чергу, з погляду банків, креативні індустрії - це високоризиковий сегмент, що рідко підпадає під типову логіку корпоративного ризик-менеджменту (табл.1).

Таблиця 1

Логіка банківської оцінки ризиків та типові бар'єри для підприємців КІ

Критерій оцінки банком	Що очікує банк	Що часто характерно для підприємців КІ	Висновок банку / наслідок
Грошові потоки	Стабільні, прогнозовані доходи, повторювані контракти	Проектна діяльність, сезонність, залежність від грантів / одиничних продажів	Високий ризик дефолту, низький кредитний рейтинг
Фінансова звітність / облік	Регулярна, деталізована, управлінський облік	Облік спрощений або відсутній, часто - лише для податкової	Немає підстав для кредитного аналізу
Забезпечення (застанова)	Матеріальні активи, майно, оборотні кошти	Відсутність застави, нематеріальні активи не враховуються	Немає забезпечення - відмова або потреба в гарантії
Рівень капіталізації/ резервів	Наявність капіталу, фінансової подушки	Обмежені резерви, високі касові розриви	Нестійка структура капіталу - високі ризики
Кредитна історія	Позитивна історія з іншими кредитами	Відсутня або обмежена кредитна історія	Відсутність кредитного рейтингу - труднощі з погодженням
Репутація/ довіра/ зрозумілий бізнес	Легко пояснити модель, відома репутація, впізнаваний ринок	Інноваційні або креативні моделі складні для розуміння банківськими аналітиками	Високий рівень невизначеності, потреба в зовнішній експертизі
Регулярність доходів/ контрактів	Довгострокові договори, контракти з надійними контрагентами	Часто працюють без контрактів, або з новими/ неформальними партнерами	Неочевидне джерело повернення кредиту – підвищення ставки або відмова

У результаті, навіть фінансово стійкі підприємці КІ, які успішно працюють на ринку, часто не проходять внутрішню банківську оцінку кредитоспроможності. Це пояснює низький рівень схвалення заявок, складність залучення кредитів без додаткових гарантій та потребу в посередницьких інституціях (наприклад, гарантійних фондах або сервісах підтримки), які б забезпечували «переклад» проєктного мислення підприємців КІ у банківську мову оцінки ризиків.

Отже, доступність кредитування для підприємців КІ в Україні залишається обмеженою як на рівні пропозиції (брак адаптованих інструментів, високі вимоги до застави, недовіра банків), так і на рівні попиту (низька фінансова готовність, невеликий масштаб діяльності). Це створює глибокий розрив між потребою у фінансуванні та реальною здатністю його залучити. Для подолання цього розриву необхідне впровадження адаптованих інструментів кредитування (зокрема, механізмів гарантування, кредитів під майбутні доходи та нових форматів взаємодії з банками), які:

- відповідають реаліям та потребам українських підприємців КІ;

- можуть бути впроваджені в Україні з урахуванням як європейських підходів, так і особливостей національного ринку;

- можуть бути реалізовані як на базі банківських установ, так і через нові механізми - гарантійні фонди, публічно-приватні партнерства, спеціалізовані програми розвитку сектору.

Завдяки попередньому дослідженню, проведеному для написання [1], ідентифіковано типові сценарії, коли позикове фінансування є доцільним та може принести значну додану вартість. У табл.2 систематизовано ці цільові призначення за категоріями потреб.

Таблиця 2

Приклади цільових позик, релевантних для підприємців КІ в Україні

Категорія потреби	Приклади цільового використання позики
Інвестиції в розвиток	- Купівля обладнання – Впровадження CRM/ERP– Вихід на нові ринки – Розширення каналів збуту
Розробка та запуск нових продуктів	- Розробка нового продукту – Запуск продукту– Масштабування успішних продуктів
Покриття касових розривів	- Під реалізацію грантових проєктів – Під відстрочені оплати від маркетплейсів (Amazon, Etsy тощо)
Фінансування проєктів з елементом гранту	- Забезпечення співфінансування до гранту– Покриття витрат, не покритих грантом (УКФ, КЄ тощо)
Авансування майбутніх продажів	- Під майбутні накладки книг, колекції одягу тощо – Вистави, тури, перевидання
Маркетингове посилення	- Просування продуктів, створених за гранти– Рекламні кампанії під час виходу на ринок
Кросс-проєктне фінансування	- Фінансування зв'язаних проєктів у різних підсекторах КІ (напр., книжка → вистава → фешн-колекція)
Підготовка до участі в програмах	- Вкуп прав на переклад під грант УІК

Ці приклади ілюструють високу диференціацію потреб та важливість розробки гнучких, сегментованих кредитних продуктів, адаптованих під життєвий цикл креативного бізнесу. Взявши їх за основу, можна сформувати перелік потенційних інструментів кредитування, які можуть бути ефективними як для підтримки поточної діяльності, так і для розвитку та масштабування бізнесів у креативному секторі, та які враховують європейський досвід кредитування підприємців КІ із адаптацією їх до українського контексту.

Список літератури:

1. Доступні кредити 5-7-9 %: Урядова програма. URL: <https://bdf.gov.ua/programs/dostupni-kredyty-5-7-9/>

2. Кривень О. Доступ до фінансування для креативних індустрій: базовий звіт. 2025. URL: https://ppv.net.ua/uploads/work_attachments/RES-POL_Access_to_Financing_for_Creative_Industries_2024.pdf

УДК 339.138:368

Кундря-Висоцька О.П.

к.е.н., професор, професор кафедри маркетингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів

Шурпенкова Р.К.

к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ В ЧАСІ ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ

Сучасний страховий ринок, як і інші фінансові ринки, функціонує в умовах ряду викликів, пов'язаних із високою конкуренцією, зміною споживчих очікувань, цифровізацією, а, передусім, - із умовами, пов'язаними із військовим станом у країні. Іншими словами, під впливом великих змін ризикового економічного середовища традиційна модель функціонування страхового бізнесу стала неефективною, такою, що вимагає негайної та стратегічної адаптації, переорієнтації страхових компаній у своїй діяльності. Сьогодні – це питання не лише розвитку, а й виживання страхового бізнесу, оскільки війна «принесла» новий контент ризиків у сенсі високого рівня невизначеності, доступу до страхування, логістики, фінансової спроможності та конкурентоздатності. Відтак, маркетинг у цій сфері набуває особливо важливого значення, переорієнтовуючись із «класики продажу» полісів на побудову відносин із клієнтами через маркетингові інструменти, які можуть бути ефективними у контексті адаптації, комунікації та відновлення довіри між страховими компаніями та клієнтами. Доречним є виокремити деякі основні завдання маркетингу у сфері страхових послуг у часі війни (рис.1).

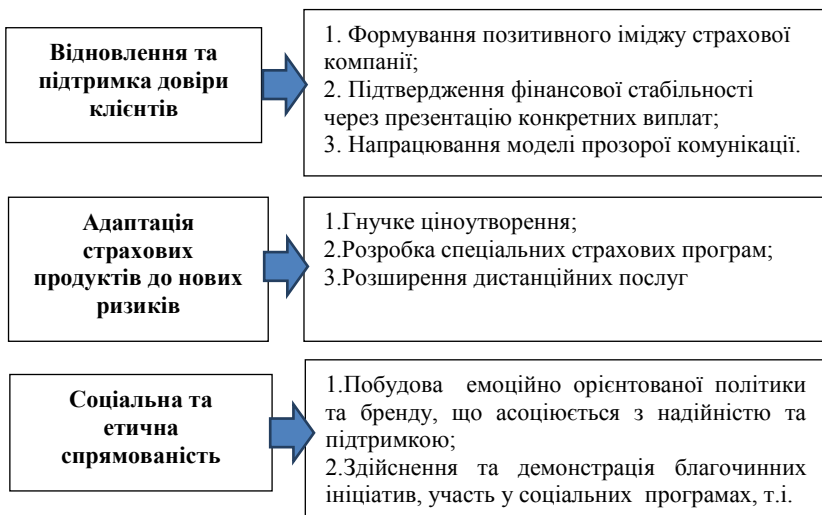

Рис. 1. Завдання маркетингу у сфері сучасного страхового бізнесу

Джерело: сформовано на основі [2]

Зауважимо, що потенційно важливими завданнями маркетингу у сфері страхового бізнесу залишаються дослідження в умовах невизначеності. Йдеться, передусім, про моніторинг тенденцій на страхових ринках, аналіз поведінки та потреб споживачів у кризових ситуаціях, визначення нових цільових груп споживачів, до прикладу, внутрішньоопереміщені особи, військові, волонтери, тощо [1]. Іншими словами, здійснювати ефективну сегментацію ринку, що, у свою чергу, допомагає створювати персоналізовані страхові пропозиції. Усе це дасть можливість міняти векторність страхової діяльності у контексті виявлених результатів досліджень та суттєво підвищити ефективність продажів на страховому ринку.

Великого значення набуває цифровізація маркетингової діяльності через автоматизацію процесів страхування, використання CRM-систем і big data, які дають можливість персоналізувати пропозиції. Актуальною у страхових процесах залишається орієнтація на онлайн-комунікації, створення

зручних мобільних застосунків для оформлення страхування. Тобто, завдяки використанню маркетингових інструментів відбувається цифрова трансформація діяльності страхових компаній.

Отож, в часі війни предметна площина маркетингу розширюється і спрямовується, передусім, на зміцнення довіри і репутації страхових компаній шляхом формування прозорості комунікації, демонстрування реальних випадків успішних виплат, презентації їх соціальної відповідальності у контексті підтримки ЗСУ, участі у реалізації благочинних ініціатив. Рівно ж, маркетингові дослідження дають можливість виявляти нові актуальні запити та розробляти інноваційні страхові продукти, орієнтовані на специфічні ризики воєнного часу, що стосуються прогнозування попиту, оптимізації ціноутворення.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що результативність страхового бізнесу значною мірою залежить від ефективного використання інструментів сучасного маркетингу, а в часі війни, особливо, забезпечуючи стійкість страхового ринку через механізми адаптації, цифровізації, комунікації.

Відтак, оптимально побудована маркетингова стратегія за умов наведених вище ризиків забезпечує здатність страхового бізнесу не лише виживати, але й розвиватися, виконуючи головну місію – захищати людей, їх майно та бізнес у часи нестабільної економіки у часі війни.

Список літератури:

1. Майовець Є.Й., Кундря-Висоцька О.П., Городняк І.В. Інноваційний контент сучасного маркетингу. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6512> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-31>.
2. Соколова, А. М., Гасій, О. В., Тимошенко, О. В., & Педченко, Н. С. (2022). Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, (1 (105), 47-60. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2022-1-7>

Логінова А. С.

здобувачка ступеня доктора філософії (PhD)
кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ

Науковий керівник: **Кривошлик Т. Д.**

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ

СТРАХУВАННЯ МЕДИЧНИХ ВИТРАТ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ВІЙНИ, ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ТРЕНДИ

Страхування медичних витрат в Україні набуває особливого значення в умовах воєнних дій, посиленої міжнародної мобільності населення та інтеграції нашої країни у європейський простір. Його функціональне призначення виходить за межі традиційної компенсаційної ролі, оскільки є інструментом соціального захисту, механізмом формування фінансової стабільності домогосподарств та важливою складовою розвитку туристичної галузі. Водночас цей напрям страхування стикається з низкою викликів, подолання яких визначатиме траєкторію його подальшого розвитку.

Військовий стан в Україні став важливим фактором, який безпосередньо вплинув на розвиток страхування медичних витрат. Зруйнована медична інфраструктура, переорієнтація державних фінансів на оборонні потреби та загальне зростання соціально-економічної нестабільності створили додаткові ризики для страховиків. За цих умов попит на страхові поліси страхування медичних витрат скоротився, оскільки значна частина громадян України виїжджала за кордон не з туристичною, а з вимушеною метою, зокрема, евакуація, пошук безпеки та працевлаштування.

Важливим бар'єром також виступають законодавчі зміни. У зв'язку із прийняттям нового Закону України «Про страхування» [1] відбулися суттєві зміни у класифікації

страхових послуг. Якщо раніше страхування медичних витрат охоплювало як виїзди громадян України за кордон, так і перебування іноземців на території нашої держави, то нині, у межах переходу від видів до класів страхування, ці підходи були змінені. Зокрема, у практиці страховиків страхування медичних витрат іноземців тепер відноситься до класу 2 «страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування)», хоча за своїм функціональним змістом воно значною мірою відповідає класу 18 «страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі». Ця невідповідність породжує труднощі статистичного обліку, ускладнює коректне позиціонування продуктів на ринку та може створювати простір для різночитань у регуляторній практиці.

Водночас варто звернути увагу на ще один аспект законодавчої невизначеності, а саме розбіжності у вимогах щодо обов'язковості страхування. Так, відповідно до Закону України «Про туризм» [2] оформлення медичного страхування для подорожуючих є обов'язковою умовою туристичної поїздки, тоді як Закон України «Про страхування» не містить прямої норми про його обов'язковість. У результаті в практиці страховиків страхування медичних витрат здебільшого залишається добровільним, що створює правову невизначеність і знижує рівень захищеності подорожуючих. Подолання цих проблем потребує гармонізації національного законодавства з європейськими підходами, усунення внутрішніх невідповідностей і запровадження єдиних стандартів страхування медичних витрат.

Суттєвим викликом для розвитку страхування медичних витрат виступає низький рівень страхової культури населення. Для більшості громадян України поліс страхування медичних витрат виступає радше формальністю, необхідною лише для перетину кордону. Рівень усвідомлення його значення як інструменту фінансового захисту залишається низьким. У підсумку це ускладнює розвиток ринку, знижує інтерес до більш комплексних страхових продуктів і обмежує можливості для диверсифікації пропозицій страховиків.

Важливою проблемою залишаються й фінансова платоспроможність населення. Економічна нестабільність та зниження доходів значної частини громадян істотно звужують попит на поліси страхування медичних витрат. «Війна значно вплинула на бідність українських домогосподарств ... частка бідних за доходами зросла в 1,7 рази - з 20,6 до 35,5 %» [3]. У поєднанні з високим рівнем трудової міграції та виїзду населення за кордон це призводить до зміни структури страхового портфеля: зростає частка короткострокових полісів, орієнтованих на базовий пакет послуг. Така тенденція знижує можливості страховиків та обмежує розвиток інноваційних продуктів.

Цифрові бар'єри також залишаються суттєвим чинником, що стримує розвиток страхування медичних витрат. Хоча український страховий ринок активно впроваджує інноваційні рішення, зокрема мобільні застосунки для оформлення полісів чи дистанційне врегулювання страхових випадків, рівень їх поширення залишається обмеженим у страхуванні медичних витрат. До основних причин можна віднести: недостатня цифрова грамотність частини населення, недовіра до онлайн-сервісів та загрози кібербезпеки. Крім того, відсутність єдиної цифрової платформи для інтеграції страховиків, асистуючих компаній та медичних закладів гальмує ефективність взаємодії між усіма учасниками процесу такого страхування.

Зауважимо, що в умовах міжнародних подорожей саме асиранс забезпечує організацію медичної допомоги за кордоном. Однак відсутність уніфікованих протоколів, розбіжності у стандартах надання послуг та нерівномірна якість сервісу створюють додаткові ризики для застрахованих осіб. Це підриває довіру до страхових механізмів і негативно позначається на репутації страховиків України на міжнародному рівні.

Попри наявність вказаних проблем, перспективи розвитку страхування медичних витрат в Україні залишаються значними. Передусім перспективним напрямом є узгодження українського законодавства з європейськими стандартами, що дозволить усунути невідповідності між класами страхування, забезпечити

прозорість статистичного обліку та полегшити інтеграцію українського ринку у єдиний європейський простір. Важливим кроком стане стандартизація страхових продуктів, яка підвищить їх зрозумілість для споживачів і довіру з боку іноземних туристів.

Інноваційний вектор розвитку страхування медичних витрат полягає у впровадженні insurtech-рішень. Телемедицина, мобільні додатки, чат-боти для комунікації з клієнтами, системи штучного інтелекту для андеррайтингу та управління ризиками здатні підвищити доступність цих страхових послуг, скоротити час врегулювання випадків і зробити процес страхування більш прозорим. Перспективним є й використання блокчейну, що забезпечує захист даних і прозорість виплат. Такі технології дозволяють створити сучасну екосистему страхування медичних витрат, орієнтовану на клієнта.

Важливим перспективним напрямом є також посилення співпраці з міжнародними асистуючими компаніями, які мають розгалужені мережі партнерських медичних закладів за кордоном. Це сприятиме зростанню довіри іноземців до страховиків нашої країни і підвищенню якості обслуговування наших громадян за кордоном.

У перспективі розвитку туристичного сектору України страхування медичних витрат може стати одним із факторів формування її привабливості. Наявність зрозумілих і доступних страхових програм для іноземних туристів здатна зміцнити позиції України як безпечного напрямку для подорожей. Це, у свою чергу, створюватиме додаткові стимули для розвитку суміжних галузей економіки.

Не менш важливим є підвищення рівня фінансової грамотності населення. Проведення інформаційних кампаній, роз'яснювальних програм, включення тематики страхування до освітніх курсів дозволить змінити ставлення громадян до страхових інструментів. Це не лише розширить базу клієнтів, але й сприятиме формуванню культури відповідального фінансового планування.

На нашу думку, подальший розвиток страхування медичних витрат в Україні залежатиме не лише від вирішення наявних

проблем та усунення бар'єрів, а й від здатності ринку адаптуватися до нових соціально-економічних реалій. Йдеться насамперед про переосмислення його ролі: від формальної складової туристичної поїздки до інструмента комплексного фінансового захисту, що інтегрується у ширший контекст міжнародної мобільності населення. Такий підхід здатен забезпечити довгострокову довіру споживачів і створити основу для стійкого розвитку ринку.

Список літератури:

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Як живуть українці під час війни: перше дослідження від початку повномасштабного вторгнення. 25 липня 2024. Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи. URL: <https://www.demography.org.ua/2024/07/25/461/>

УДК 336.76:334.7(477)

Малиш Д. Д.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Лобозинська С. М.**

д.е. н, професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ МЕХАНІЗМІВ M&A В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність теми пов'язана з посиленням ролі ринку злиттів та поглинань (M&A) у глобальній економіці, де економічні, політичні та безпекові трансформації визначають корпоративні стратегії. Компанії все частіше застосовують M&A для адаптації до викликів, зміцнення конкурентоспроможності, доступу до інновацій, ринків і ресурсів. У контексті гібридних загроз, таких як війна, M&A перетворюються на інструмент не лише зростання, а й виживання та стабілізації бізнесу. В умовах повномасштабної

війни в Україні ринок злиттів і поглинань стикається з безпрецедентними викликами — скороченням капіталу, релокацією бізнесу, зміною структури власності та необхідністю адаптації до воєнної економіки.

Для України, яка з 2022 року протистоїть повномасштабній агресії Росії, ця проблема набуває критичного значення. В умовах війни M&A сприяють реструктуризації бізнесу, залученню капіталу, впровадженню сучасного управління та відновленню економіки, попри ризики, такі як пошкодження інфраструктури, мобілізація кадрів і капітальні обмеження. За даними KPMG, у першій половині 2025 року кількість угод зросла на 26% до 34, а їхня загальна вартість – на 21% до 716 млн дол., з домінуванням внутрішніх транзакцій.

Фінансовий механізм M&A охоплює інструменти, процедури, методи та стратегії для ініціювання, реалізації та постінтеграції угод. Ключові компоненти включають фінансування, оптимальну структуру капіталу, оцінку ризиків і синергій від об'єднання активів.

Форми інтеграції – злиття (створення нової юридичної особи) або поглинання (контроль без ліквідації) – обираються залежно від стратегічних цілей, фінансових ресурсів та операційних переваг. У війні це ускладнюється: бізнеси переорієнтовуються на релокацію з фронтових зон до центральних і західних регіонів, що стимулює внутрішні угоди. У 2024 році кількість M&A-угод вартістю понад 0,5 млн дол. зросла на 20% до 113, з фокусом на IT, телеком і нерухомість, де війна прискорила інвестиції в оборонні технології та альтернативну енергетику.

Структура фінансування угод залежить від ресурсів ініціатора: власні кошти, борг або комбінація. Емісія акцій зберігає ліквідність, але розмиває власність; борг забезпечує швидкість, але підвищує ризики. В умовах війни Національний банк України ввів capital controls, обмеживши вивід дивідендів, що стимулює реінвестиції всередині країни та внутрішні M&A, але стримує іноземні інвестиції.

Оцінка вартості цілі базується на фінансовому аналізі, DCF, синергіях та зовнішніх факторах, включаючи регуляцію, галузеві перспективи та податкові наслідки. Війна додає ризики:

інфраструктурні пошкодження, кібератаки, санкції, що вимагає посиленого дью-ділідженс, страхування воєнних ризиків (наприклад, через MIGA чи українську ЕКА) та спеціальних контрактних умов, як відкладені платежі чи форс-мажор.

Класифікація угод: горизонтальні, вертикальні, конгломератні; дружні/ворожі; повні/часткові; за фінансуванням (власні/боргові/змішані); географічні (внутрішні/міжнародні). В Україні війна посилила внутрішні та зовнішні угоди: наприклад, МНР придбав іспанську Uvesa за 270 млн євро для диверсифікації, а Kyivstar – Uklop за 155 млн дол. для цифрової екосистеми.

Вплив війни на динаміку угод М&А проявляється у зміщенні фокусу на внутрішній ринок через обмеження капіталу та ризики, хоча загальна кількість угод у 2025 році демонструє зростання порівняно з попередніми роками, але з нижчою ринковою оцінкою компаній та складнішими структурами. Активність українських компаній зосереджена на військовій сфері, зокрема у виробництві дронів та оборонних технологій, а також на відновлювальній інфраструктурі. Роль держави включає приватизацію активів для поповнення бюджету, а міжнародні донори, такі як ЄС, IMF, EBRD та World Bank, надають фінансову підтримку та страхування ризиків.

Ринок М&А є ключовим для розвитку бізнесу та економіки, дозволяючи нарощувати ринкову частку, адаптуватися до змін, реагувати на конкуренцію та впроваджувати інновації. В умовах війни в Україні М&А сприяють залученню інвестицій, фінансовій стійкості та відновленню. У воєнній економіці вони виступають інструментом консолідації ресурсів і формування стійкості країни.

Список літератури:

1. Жорнокуй Ю.М. Корпоративні злиття та поглинання як причина виникнення корпоративного конфлікту. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/d3711fd7-dfa9-4447-a6b4-4375a9804250/content>
2. Лагутіна К.В. Фінансовий механізм корпоративних злиттів і поглинань в Україні. Київ, 2013. 224 с.
3. Колесова І.В. Модернізація фінансового механізму корпорацій. Економічний вісник НГУ 2011 № 2. С. 101-109.
4. Васютинська Л.А. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. 310 с.

5. Dealmakers see rebound after global M&A volumes hit decade-low. URL: <https://www.reuters.com/markets/deals/dealmakers-see-rebound-after-global-ma-volumes-hit-decade-low-2023-12-21/>

УДК 336.64

Мицак О. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ

Проблеми адаптації систем фінансового управління вітчизняних суб'єктів господарювання до стандартів розвинутих країн є особливо актуальними в процесі набуття Україною новітньої суб'єктності в світовій політиці та економіці і виступають предметом дослідження стосовно пошуку оптимальних методів та інструментів підвищення ефективності фінансового управління.

Діяльність суб'єктів господарювання в умовах тривалої кризи (втрата територій країни і звуження ринків діяльності, світова пандемія COVID, широкомасштабне вторгнення росії тощо) і фарс мажорних викликів потребує застосування новітніх підходів щодо методологічного та методичного забезпечення фінансового управління, рекомендацій щодо функціонування суб'єктів бізнесу в умовах максимально високих ризиків, як загальних, так і фінансових, а також виявлення та усунення проблем як управлінського, так і операційного рівня для забезпечення досягнення необхідно рівня стратегічних індикаторів фінансової стабільності і рентабельності.

Суттєвий внесок у вивчення проблем, пов'язаних з розробкою методологічних, організаційних, інформаційних аспектів дослідження механізмів та інструментів реалізації фінансової політики зробили такі вчені як, І. Бланк, Варналій З., Т. Васильців, О. Василик, М. Малік, О. Непочатенко, Г. Кірейцев, В. Ковальов, О. та інші науковці.

Формулювання напрямів розвитку суб'єктів бізнесу, а також побудова механізму досягнення нею завдань щодо забезпечення оптимального формування і найбільш ефективного використання капіталу реалізується за допомогою фінансової політики. У світовій практиці формування фінансової політики давно вже стало загальноприйнятим способом стратегування та визначення конкретних дій щодо розвитку підприємства. На основі фінансової політики оцінюється економічна доцільність бізнес-моделей та бізнес-процесів, доцільність прийняття інвестиційних рішень, оцінювання ефективності розміщення і використання капіталу за сферами й видами діяльності тощо. Однак багато вітчизняних суб'єктів господарювання покладаючись на надскладні зовнішні умови функціонування не приділяють достатньої уваги визначенню основних стратегічних засад фінансовій політиці, що впливає на її розбалансованість і відсутність довгострокових завдань фінансового управління.

Висококонкурентні умови функціонування на ринках розвинутих країн вимагають повного та чіткого обґрунтування системи оцінювання результатів прийнятих фінансових рішень, детального обґрунтування мети та завдань фінансово-господарської діяльності, а також способів, методів та інструментів їхнього досягнення. Формування фінансової політики – це універсальний інструмент, що сприяє мінімізації фінансових ризиків суб'єктів бізнесу та мотивації управлінської ланки працівників. Тому з поглибленням та ускладненням ринкових відносин в процесі інтеграції вітчизняної національної економіки і її елементів до країн ЄС, важливість інноваційних інструментів для забезпечення ефективної діяльності підприємств не зменшується, а, навпаки, зростає.

У сучасних теоріях фінансового менеджменту досить широко висвітлено поняття та механізм реалізації фінансової політики, водночас вона переважно ототожнюється з фінансовим управлінням. Під фінансовою політикою розуміють спосіб організації та використання фінансових відносин. Серед наукових пошуків зустрічається визначення фінансової політики підприємства як певний алгоритм дій для досягнення мети

підприємства, який складається з послідовних етапів і включає застосування різних інструментів і механізмів.

Основною метою фінансової політики підприємства є забезпечення здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, виконання тактичних цілей та завдань і забезпечення досягнення стратегічної мети в майбутньому через формування оптимального обсягу і структури капіталу та його ефективного використання та успішної реалізації завдань фінансового менеджменту. Вимоги до фінансової політики підприємства мають передбачати: оптимальність для її реалізації на підприємстві, раціональність для застосування та ефективність результатів.

Фінансову політику в широкому розумінні, на нашу думку, необхідно трактувати як політику суб'єктів бізнесу у сфері фінансових відносин, а у вузькому – як політику щодо управління формуванням і використанням капіталу для досягнення цілей, визначених стратегією його розвитку.

Напрями і форми реалізації фінансової політики залишаються дискусійними серед науковців. Проте всі сходяться до однієї позиції щодо основних складових, таких як: облікова, розрахункова, інвестиційна політики; політики управління грошовими потоками і управління витратами та доходами; цінової, амортизаційної, дивідендної політики тощо.

Зміст фінансової політики відображають такі її елементи: визначення стратегічних напрямів розвитку; фінансове планування (стратегічне, поточне і оперативне); розробка оптимальної концепції управління за відповідними напрямками: управління капіталом, грошовими потоками, активами, інвестиціями, цінова політика, тощо; постійний фінансовий супровід та контроль за виконанням управлінських рішень та фінансових планів.

Реалізація завдань і цілей фінансової політики підприємств здійснюється через фінансовий механізм, що є сукупністю основних елементів впливу на процес розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення управління фінансовою діяльністю підприємства або сукупність ланок процесу досягнення стратегічних і тактичних її цілей.

На нашу думку, в умовах євроінтеграційних процесів саме інформаційне забезпечення фінансової політики суб'єктів бізнесу є системоутворюючим елементом сучасного фінансового менеджменту, який визначає якість, обґрунтованість та ефективність управлінських рішень у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. Адже саме на основі систематизованих даних формується база для формування прогнозів, визначення стратегічних і тактичних орієнтирів фінансової політики, а також моделювання можливих сценаріїв розвитку з урахуванням наявних і потенційно можливих факторів ризику та невизначеності. Сучасні інформаційні системи дозволяють ідентифікувати тенденції у динаміці грошових потоків, інвестиційних процесів та структури капіталу, що забезпечує обґрунтоване планування та підвищує адаптивність фінансової політики до зовнішніх викликів.

Інформаційне забезпечення є стратегічним ресурсом фінансової політики підприємства, який інтегрує внутрішні й зовнішні джерела даних, забезпечує їх аналітичну обробку та трансформацію у знання, необхідні для управління. Його значення виходить за межі оперативних завдань, адже воно формує фундамент для довгострокового розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та стійкості в умовах глобальної економічної нестабільності.

Список літератури:

1. Бланк І. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2020. 312 с.
2. Варналій З. С. Фінансова безпека підприємства: загрози та механізми захисту. Київ : КНЕУ, 2023. 276 с.

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Актуальність теми. В умовах війни питання забезпечення економічної стабільності та сталого економічного розвитку набувають особливої ваги, при цьому особливо важливою передумовою для забезпечення стабільності та можливостей економічного зростання будь-якого регіону є відповідний розвиток фінансової інфраструктури у контексті створення передумов збалансованого зростання та мінімізації кризових проявів в економіці. Відповідно визначення ролі та механізмів функціонування фінансової інфраструктури у контексті забезпечення сталого економічного розвитку регіону є надзвичайно актуальним.

Мета дослідження. Мета дослідження - проаналізувати роль та особливості функціонування фінансової інфраструктури у контексті забезпечення сталого економічного розвитку регіону.

Результати дослідження.

Забезпечення економічної стабільності та сталого економічного розвитку набувають особливого значення в умовах війни, котра руйнує систему усталених економічних зв'язків та ланцюгів постачання, змушуючи підприємства скорочувати виробництво та звільняти працівників.

Це вочевидь суперечить самому поняттю економічного розвитку, а відповідно потребує реагування з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування для мінімізації негативного впливу на економіку та її відповідної ефективної адаптації до мінливого зовнішнього середовища.

Одним із найважливіших інструментів такого реагування є створення ефективної та гнучкої фінансової інфраструктури, котра повинна забезпечити фінансову базу для сталого економічного

розвитку регіону. Основними завданнями цієї фінансової інфраструктури є функції залучення та перерозподілу капіталу, а також створення умов для оперативного та прозорого залучення інвестицій, а також надання короткострокових фінансових послуг для фінансової стабілізації суб'єктів господарської діяльності у процесі їх реструктуризації та переорієнтації на нових постачальників чи споживачів.

Тобто загалом фінансова інфраструктура повинна слугувати базою для формування максимально сприятливого середовища для ефективного розвитку та функціонування бізнесу, відповідно стимулюючи тим самим економічне зростання, а також повинна гарантувати фінансову стабільність.

Відповідно ключовими функціями фінансової інфраструктури є:

1. Залучення та перерозподіл локального капіталу

Ця функція передбачає, що фінансова інфраструктура повинна забезпечувати ефективний та привабливий механізм акумулювання тимчасово вільних фінансових ресурсів (коштів) та їх спрямування в економічно ефективні інвестиційні проєкти, що дозволяє підвищити використання фінансових ресурсів і тим самим стимулює економічну активність та економічне зростання.

2. Залучення зовнішніх інвестицій

Ця функція передбачає, що ефективна фінансова інфраструктура повинна через своїх гравців (банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, біржі та інші фінансові установи) залучати у регіон зовнішні інвестиції, що є критично важливими для ефективного розвитку промисловості, а особливо для забезпечення інновацій, перспективних стартапів, а також для забезпечення інфраструктурних проєктів, котрі зазвичай виявляються надто масштабними з огляду на власні ресурси регіону, однак за умови залучення зовнішніх інвестицій дозволяють значно підвищити інвестиційну привабливість цього регіону у довгостроковій перспективі.

3. Забезпечення поточних фінансових послуг

Ця функція передбачає, що наявність розвиненої фінансової інфраструктури дозволяє юридичним та фізичним особам отримувати широкий спектр послуг, таких як кредити,

страхування, управління активами та розрахунки – ці рутинні для бізнесу операції по суті є основою для його розвитку, а відповідно їх доступність чи, навпаки, недоступність суттєво впливає на його ефективність, а відповідно і на можливості економічного розвитку та зростання у регіоні.

4. Стимулювання економічного зростання

Ця функція передбачає, що наявність ефективної фінансової системи та мережі ефективних фінансових інституцій сама по собі сприяє підвищенню інвестиційної привабливості регіону, а відповідно є визначальною для розвитку підприємництва, створення нових робочих місць та зростанню валового внутрішнього продукту регіону.

5. Підвищення фінансової стабільності

Ця функція передбачає, що наявність розвиненої фінансової інфраструктури дозволяє ефективно хеджувати фінансові ризики і відповідно підвищує стабільність на фінансових ринках, що є запорукою сталого розвитку. Цьому особливо сприяє діяльність таких фінансових установ, як, наприклад, страхові компанії та венчурні фонди, котрі дозволяють розподілити фінансові ризики і зробити їх більш прийнятними.

6. Підвищення рівня прозорості фінансового середовища та фінансової освіченості

Ця функція передбачає, що наявність розвиненої фінансової інфраструктури підвищує загальний рівень економічної ефективності суспільства. Цьому ще більше сприяють державні програми та ініціативи, спрямовані на підвищення фінансової освіченості населення, що у кінцевому підсумку призводить до підвищення економічної ефективності і сприяє економічному зростанню.

Висновки. Розвиток фінансової інфраструктури є ключовою передумовою забезпечення економічного зростання будь-якого регіону. При цьому принципово важливими функціями фінансової інфраструктури є залучення та перерозподіл локального капіталу, залучення зовнішніх інвестицій, забезпечення поточних фінансових послуг, стимулювання економічного зростання, підвищення фінансової стабільності, рівня прозорості фінансового середовища та фінансової освіченості населення.

СИСТЕМНА СТРАТЕГІЯ БОРОТЬБИ ЗА ФІНАНСОВУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Війна проти України радикально змінила структуру фінансової системи держави, зумовивши кризу фіскальної стійкості, зростання державного боргу та посилення залежності від зовнішніх кредиторів і донорів. Фінансова незалежність держави в умовах затяжної війни — це не лише питання ліквідності чи платоспроможності, а насамперед здатність забезпечувати базові функції держави (оборону, соціальний захист, відновлення, макростабільність) при мінімально допустимій частці зовнішнього фінансування. У термінах МВФ, Світового банку та OECD, йдеться про поєднання фіскальної стійкості, боргової спроможності та політичної автономії у фінансуванні розвитку.

За роки російської агресії з 2022 року державний борг України перевищив 90% ВВП, а залежність бюджету від донорських вливань становить понад 45% доходів. Це створює ризики втрати фінансового суверенітету та обмежує простір для стратегічного планування. Проблема полягає не у факті залежності, а в її одновекторності — відсутності збалансованої структури між борговими, грантовими, інвестиційними й внутрішніми джерелами.

Системне переосмислення боргової політики має враховувати досвід післявоєнної реконструкції Європи (Marshall Plan), сучасні підходи до реструктуризації боргу (GDP-linked bonds, state-of-emergency clauses) та трансформацію фінансового стратегування в Україні.

Системна трансформація фінансового стратегування передбачає перехід від короткострокового кризового управління до стратегічного планування з довгостроковими цілями. Це потребує нової архітектури фінансового управління: створення

незалежного Debt Management Office, державного холдингу стратегічних активів, реформування бюджетного процесу на принципах пріоритезації та мультиплікаторної ефективності. Реалізація стратегії вимагає відповідної легітимізації цих трансформацій через парламент, суспільний діалог і підвищення рівня відповідальності в державному управлінні.

Таким чином, стратегія боротьби за фінансову незалежність вимагає багатовимірного підходу, який охоплює реструктуризацію державного боргу, мобілізацію внутрішніх доходів, правову легітимізацію трансформацій, створення нових фінансових інструментів, реформування державного управління. Основні напрямки формування та реалізації стратегії фінансової незалежності можна представити таким чином.

1. Міжнародне фінансування: від донорської залежності до партнерства.

Україна має перейти від моделі donor-dependence до механізмів спільного ризику — грантів, конверсійних кредитів, «loan backed by frozen assets» і реконструкційних трестів (URTF). Пріоритет — створення прозорих правових рамок для залучення допомоги без політичної залежності [1,2].

2. Реструктуризація державного боргу та договірні інновації.

Необхідна модернізація боргової архітектури: застосування GDP-linked облігацій, відстрочок платежів у надзвичайних умовах, конверсія боргу у відновлювальні інвестиції. Упровадження collective action clauses та emergency triggers дозволить знизити ризики суверенних дефолтів [3,4].

3. Мобілізація внутрішніх фінансових ресурсів (Domestic Revenue Mobilization). Фінансова незалежність неможлива без ефективного оподаткування. Ключові напрями: цифровізація податкової адміністрації, ліквідація тіньових схем, підвищення прогресивності системи, розвиток внутрішнього ринку ОВДП і citizen bonds [5,6].

4. Бюджетні пріоритети та принцип оборони від боргу. Підхід Emergency Budgeting передбачає пріоритетне фінансування секторів із високим мультиплікатором — інфраструктури, оборони, енергетики — та скорочення

нефункціональних видатків. Для запобігання «борговій пастці» потрібна сувор оцінка ефективності кожного проекту, що фінансується за рахунок зовнішніх [7,8].

5. Фінансові інструменти для відбудови та довіри ринків.

Пропонується створення реконструкційного трасту під міжнародним наглядом із сегрегацією коштів за напрямками (інфраструктура, житло, енергетика). Одночасно — розвиток державно-приватних партнерств, «зелених» і «соціальних» облігацій із гарантіями донорів, страхування політичних ризиків [1,2].

6. Інституційні реформи: управління державними активами та SOE Governance. Потрібно перейти від хаотичної націоналізації до моделі тимчасового незалежного управління критичними підприємствами з міжнародними наглядовими радами. Впровадження Debt Management Office і прозорих стандартів корпоративного управління є базовою умовою макрофінансової стабільності [9,10].

7. Диференційовані моделі власності та соціальна інклюзія. У різних секторах доцільні різні моделі власності: державні холдинги для критичної інфраструктури, концесії — для транспорту та енергетики, кооперативні схеми — для місцевих підприємств. Введення **citizen bonds** і «ваучерної» приватизації створює політичну базу підтримки реформ і стимулює залучення населення до фінансування держави [2].

8. Міжнародна координація: «Modern Marshall Plan for Ukraine». Україна потребує нової коаліції донорів, здатної забезпечити цільову допомогу та інвестиційні гарантії на зразок післявоєнного «плану Маршалла». Паралельна координація з ЄС, США, МВФ і приватними фондами є запорукою переходу від грантів до стабільних інвестицій у відновлення [11].

9. Ризики та запобіжники.

- **Правові ризики** використання заморожених активів — потребують попередньої координації з міжнародними партнерами.

- **Політичні ризики** непопулярних реформ — необхідні соціальні компенсатори.

• **Фінансова вразливість** — надмірна залежність від донорів без посилення внутрішніх джерел доходів веде до втрати автономії [12].

Висновки. Багатовимірна державна стратегія фінансової незалежності України — це перехід від зовнішньої підтримки до внутрішньої спроможності фінансувати власний розвиток. Її реалізація передбачає прийняття законодавчого пакету щодо стратегування фінансової незалежності з вказанням критеріїв та напрямків стратегування, інструментів та відповідальних інституцій прозорості процедур оцінки, механізмів компенсації та державний і міжнародний нагляд за дотриманням національних інтересів.

Політичний шлях без високого рівня легітимності та класу державних менеджерів не реалізується. Але це реальний шлях до того, щоби українці не відбудовували «чужі» активи й не платили борги чужих інтересів.

Список літератури:

1. World Bank — Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment (RDNA4) (Feb 25, 2025) — оцінка потреб у відбудові та фінансовий розрив. [worldbank.org](https://www.worldbank.org)
2. OECD. (2025). Economic Surveys: Ukraine 2025. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/940cee85-en>
3. Ian Clark, Olga Fedosowa, Dimitrios Lyratzakis (2024) Ukraina kończy historyczną restrukturyzację obligacji międzynarodowych <https://www.whitecase.com/insight-alert/ukraine-concludes-historic-restructuring-us205-billion-international-bonds?>
4. IMF. (2024). Ukraine: Debt Sustainability Analysis. International Monetary Fund
5. State.gov. (2024). U.S. Support for Ukraine’s Economic Stability. Department of State.
6. Lepekha, T., & Slaviuk, N. (2023). Domestic revenue mobilization and fiscal decentralization in wartime Ukraine. *Financial Space*, 21(4), 12–28.
7. Trofimchuk, V., & Trofimchuk, M. (2023). Budget Prioritization during Armed Conflicts: Ukrainian Case. *Economic Annals-XXI*, 198(5–6), 22–31.
8. Bogdan, T. (2024). Debt sustainability analysis and its policy implications for Ukraine. *Public and Municipal Finance*, 13(2), 204–219.
9. Yale SOM Cases. (2023). Statoil: Building a Transparent State-Owned Model. Yale University.
10. World Bank. (2023). Toolkit on SOE Governance Reform. Washington, DC: World Bank.

11. PHE. (2023). The Marshall Plan Revisited: Lessons for Ukraine's Recovery. Peterson Institute for International Economics.
12. OECD. (2024). Financing the Reconstruction of Ukraine. OECD Policy Papers, 76.

УДК 338.242:330.341.1(477-25)

Ніколаєнко С. К.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри економічної теорії,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Панковець М. П.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

АКТУАЛЬНІ ПОТРЕБИ БІЗНЕСУ У ПРИФРОНТОВИХ ТА ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД БОЙОВИХ ДІЙ РЕГІОНАХ

Повномасштабне російське вторгнення в лютому 2022 року спричинило безпрецедентні виклики для української економіки, особливо для підприємств у прифронтових та постраждалих від бойових дій регіонах. Мікро-, малі та середні підприємства (ММСП), що становлять 99,98 % всіх суб'єктів господарювання в Україні, забезпечують 74 % робочих місць та створюють 64 відсотки доданої вартості, опинилися в епіцентрі економічної кризи воєнного часу [1].

За даними спільного дослідження Центру економічного відновлення, аналітичної групи ADVANTER GROUP та Програми розвитку ООН в Україні, з початку повномасштабного вторгнення 64 відсотки ММСП тимчасово призупинили або згорнули свою діяльність. Найбільше постраждали сектори будівництва, готельного бізнесу та туризму, де лише 11,5 % компаній змогли підтримувати безперервну діяльність. Водночас українські підприємці продемонстрували виняткову стійкість: станом на жовтень 2023 року майже 91 % підприємств відновили свою діяльність, і лише 9 % залишалися на межі закриття. Ця динаміка свідчить про високий адаптаційний потенціал українського бізнесу, проте одночасно вказує на необхідність системної підтримки для

забезпечення довгострокової стабільності підприємницького сектору [1].

На прифронтові та частково окуповані регіони припадає понад 40 % ВВП України, а на їх території зареєстровані понад 45 % компаній [2]. За даними Європейського банку реконструкції та розвитку, у 2024 році 47 % малих і середніх підприємств зафіксували зниження прибутковості, при цьому східні та південні регіони України зазнали збитків приблизно в 1,5 рази більше, ніж компанії західного регіону [3]. Середньозважена сума фінансових збитків ММСП становить 227 тисяч доларів США, при цьому промисловий сектор зазнав найбільших втрат, де 55 % компаній повідомили про збитки на суму 100 тисяч доларів США або більше [1].

Однією з ключових потреб бізнесу в прифронтових регіонах є забезпечення безпеки та стабільності операційної діяльності. Згідно з опитуванням, проведеним Центром економічного відновлення, непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку визначена як найсуттєвіша перешкода для розвитку бізнесу, про що заявили 58,3 % респондентів. Непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу, надмірне регуляторне навантаження та відсутність доступу до ліцензійних реєстрів турбують 50,7 % підприємців [1].

Критичною проблемою для прифронтового бізнесу є дефіцит кваліфікованої робочої сили, який визнали перешкодою 42,1 % респондентів [1]. Масова мобілізація чоловіків призовного віку до лав Збройних Сил України, вимушена міграція населення з небезпечних регіонів та виїзд значної частини працездатного населення за кордон створили безпрецедентний дефіцит кваліфікованих кадрів на ринку праці. За даними Національного банку України, станом на кінець травня 2025 року поза межами України через повномасштабну війну перебуває близько 5,6 млн українських мігрантів (без урахування тих, хто перебуває в РФ) [4]. За іншими оцінками, згідно з дослідженням Центру економічної стратегії, кількість українців за кордоном станом на середину 2025 року становить понад 6,8 мільйона осіб [5]. Підприємства змушені конкурувати

за обмежений кадровий ресурс через підвищення заробітних плат, що призводить до зростання операційних витрат та зниження конкурентоспроможності.

Гострою потребою бізнесу в прифронтових регіонах є збереження платоспроможності клієнтів на внутрішньому ринку. Війна призвела до різкого падіння купівельної спроможності населення, руйнування сталих ринків збуту та зміни споживчих пріоритетів. Для підприємств прифронтових регіонів ця проблема посилюється через масову евакуацію населення, фізичне знищення комерційної інфраструктури та порушення логістичних ланцюгів [1].

Однією із найбільших потреб бізнесу у прифронтових регіонах є доступ до фінансових ресурсів. Уряд України запровадив низку державних програм підтримки, зокрема програму пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9 %» у 2020 році та грантову програму «Власна Справа» у 2022 р. [6]. У квітні 2024 року Кабінет Міністрів України схвалив збільшення максимального розміру гранту за програмою «Власна Справа» до 500 тисяч гривень для підприємців, які ведуть або планують розпочати діяльність у прифронтових областях [7]. Проте підприємці повідомляють про труднощі в отриманні цих позик через адміністративні бар'єри та підвищені ризики безпеки.

Приблизно чверть компаній скористалися державною чи міжнародною допомогою для стимулювання своєї ділової активності, і половина із цих компаній вважають цю підтримку необхідною для свого існування [1]. Підприємства оцінюють ці програми як ефективні та висловлюють підтримку їх розширенню. Проте охоплення програмами державної підтримки залишається недостатнім, а адміністративні процедури доступу до них часто є надто складними для малих підприємств, особливо тих, що функціонують у прифронтових зонах з обмеженими адміністративними ресурсами.

Логістичні виклики становлять серйозну перешкоду для бізнесу прифронтових регіонів. Блокада українських портів Чорноморського басейну Російською Федерацією у 2022-2023 роках призвела до критичних обмежень для українського

експорту, змусивши компанії шукати альтернативні маршрути через західні кордони, що значно подовжило час доставки та підвищило вартість логістики [8]. Для підприємств східних регіонів додатковою проблемою є близькість до лінії фронту, що робить традиційні транспортні коридори небезпечними або взагалі недоступними.

Енергетична безпека є критичним фактором для функціонування бізнесу. Систематичні ракетні удари Російської Федерації по об'єктах енергетичної інфраструктури України призвели до масштабних перебоїв в електропостачанні та значного зростання вартості енергоносіїв. За даними РБК-Україна, ціна на електроенергію в доларах зросла на 94 %, а тариф на передачу електроенергії у 2025 році порівняно з 2024 роком зріс на 30 % [9]. Підприємства прифронтових регіонів часто опиняються в найгіршому становищі через пріоритетність відновлення енергопостачання в інших областях та вищі ризики повторних пошкоджень інфраструктури.

Експортна діяльність для більшості українських ММСП із прифронтових територій залишається обмеженою. Більше половини (57,2 %) ММСП в Україні працюють виключно на внутрішньому ринку, при цьому лише 8 відсотків респондентів висловили зацікавленість розпочати зовнішньоекономічну діяльність у 2024 р. [1]. Основними бар'єрами є відсутність європейських клієнтів (35,6 %), обмежені фінансові ресурси (34,5 %) та обмежена кількість кваліфікованих спеціалістів (21,8 %) [1].

Психологічний стан підприємців та їхні очікування щодо майбутнього мають особливе значення для розуміння перспектив розвитку бізнесу в прифронтових регіонах. Втома власників та керівного персоналу, психологічне виснаження від тривалого функціонування в умовах стресу та невизначеності є актуальною проблемою. Водночас підприємці східного регіону демонструють стриманий оптимізм та позитивні очікування щодо своїх перспектив відновлення [1].

Релокація бізнесу із прифронтових територій не набула масового характеру, що вказує на сильну прив'язку підприємств до своїх регіонів. З початку широкомасштабної агресії було повністю або частково переміщено лише 13 відсотків

підприємств [1]. Власники та керівники бізнесу очікують швидкого повернення в полишені регіони після закінчення війни, що свідчить про сприйняття релокації як тимчасового вимушеного заходу.

Отже, актуальні потреби бізнесу у прифронтових та постраждалих від бойових дій регіонах України можна згрупувати в декілька ключових категорій. По-перше, це потреба в безпеці та стабільності, яка включає як фізичну безпеку персоналу та активів, так і передбачуваність регуляторного середовища. По-друге, критичною є потреба в людських ресурсах, збереженні та розвитку кваліфікованих кадрів. По-третє, доступ до фінансових ресурсів на прийнятних умовах та спрощення процедур отримання державної підтримки є необхідними умовами для підтримки підприємницької діяльності. По-четверте, відновлення логістичної та енергетичної інфраструктури є базовими передумовами для нормального функціонування бізнесу. По-п'яте, підтримка експортної діяльності може стати важливим фактором компенсації втрат на внутрішньому ринку та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності українського бізнесу.

Список літератури:

1. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні / Центр економічного відновлення, ADVANTER GROUP ; Програма розвитку ООН в Україні. Київ, 2024. 86 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>
2. Нове обличчя українського підприємництва / Економічна правда. 2022. 29 серпня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/29/690937/>
3. Як війна впливає на малий та середній бізнес в Україні / Forbes.ua. 2025. 21 липня. URL: <https://forbes.ua/news/u-polovini-malikh-i-serednikh-kompaniy-ributok-za-2024-rik-vpav-na-38-ebr-doslidiv-yak-msp-perezhivayut-viynu-21072025-31407>
4. Скільки українців перебувають за кордоном станом на кінець травня 2025 року: дані НБУ / Факти ICTV. 2025. 4 липня. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20250704-skilky-ukrayincziv-zhyvut-i-praczuuyut-za-kordonom-dani-nbu/>
5. Скільки українців залишили країну з початку війни: свіжі оцінки 2025 року / Слово про Слово. 2025. 12 вересня. URL: <https://slovoproslovo.info/ukrainian-refugees-statistics-2025/>

6. Грант на розвиток бізнесу: як працює програма Власна справа / Економічна правда. 2024. 28 жовтня. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/10/28/721047/>
7. Підприємці прифронтових регіонів зможуть отримати гранти до 500 тис. грн за програмою «Власна Справа» / Міністерство економіки України. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/939d4d69-c0de-4d07-90e8-b3636ee198d4?lang=uk-UA&title=vlasnaSprava>
8. Ukraine War Economy Tracker / Centre for Economic Strategy. 2025. URL: <https://ces.org.ua/en/tracker-economy-during-the-war/>
9. Піднятися з руїн. Як війна вдарила по економіці України та скільки втратив бізнес / РБК-Україна. 2025. 22 січня. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/pidnyatisya-ruyin-k-viyna-vdarila-ekonomitsi-1737472759.html>

УДК 336.22:336.71:004.9

Онищенко Г. В.

здобувачка наукового ступеня доктора філософії,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РИЗИКООРІЄНТОВАНИЙ КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ФІСКАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ: ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ

Країни світу проходять новий етап еволюційного розвитку управління державними фінансами у відповідь на виклики демографічного характеру, зростання геополітичної напруженості і відкритих локальних військових конфліктів/ повномасштабних агресій, переходу до «зеленої» економіки і цифрову трансформацію, які потребують значних державних видатків при зростанні запозичень і боргових зобов'язань. Це віддзеркалюється на провадженні фіскальної політики, вимагаючи від неї більш проактивного характеру і збалансованості для забезпечення фінансової стабільності і економічного зростання, ефективної координації та управління фіскальними ризиками, борговими навантаженнями і результативністю використання бюджетних ресурсів. За таких обставин, упровадження ризикоорієнтованого контролю фінансових інструментів набуває особливої важливості.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності ризикоорієнтованого підходу до фіскальної політики, сутності і практики застосування фіскальних інновацій на основі цифрових технологій, обґрунтування можливостей цифрових технологій для ризикоорієнтованого контролю фінансових інструментів.

Теоретико-методологічні засади ризикоорієнтованого підходу полягають у визначенні його сутності, принципів та інструментів [1, 2]. Спираючись на документи ОЕСЕ і МВФ [3, 4], визначаємо *ризикоорієнтований підхід до фіскальної політики*, як системний процес постійного моніторингу, ідентифікації, оцінювання і ранжування потенційних фіскальних ризиків з подальшим спрямуванням засобів контролю й нагляду на нівелювання чинників і загроз, що потенційно мають найвищий рівень негативного впливу на стійкість і результативність фіскальної політики.

Динаміка змін економічного середовища під впливом сучасних викликів і загроз різної природи вимагає оперативного адаптивного реагування з боку фіскальної політики, що можливо досягнути завдяки впровадженню фіскальних інновацій. Масштабування процесів цифровізації поширюється на всі сфери економічної діяльності, бюджетну систему та податкове адміністрування, адже традиційні рішення втрачають ефективність. На наш погляд, *фіскальна інновація в умовах цифрової економіки* – новий підхід вирішення проблеми управління державними фінансами, який реалізується впровадженням нових або суттєво вдосконалених технологічних, інституційних та фінансових рішень, орієнтованих на ефективне управління розподілом і контролем державних фінансових ресурсів і ризиками, які базуються на використанні цифрових технологій, для підвищення ефективності, прозорості та стійкості фіскальної політики. Вони охоплюють цифровізацію бюджетного процесу, автоматизацію управління податковими надходженнями і видатками, контроль державних запозичень, застосування і облік фінансових інструментів, інтеграцію ризикоорієнтованих аналітичних систем для прийняття фіскальних рішень, формування

цифрових фіскальних екосистем. Вважаємо, що фіскальним інноваціям притаманна поліаспектна природа, адже при здатності забезпечити зростання і фінансову інклюзію, поглибити прозорість фіскальної політики та підвищити якість бюджетного управління, вони, водночас, зумовлюють ризики, а тому їх поширення вимагає дотримання балансу інтересів.

Наведемо декілька прикладів фіскальних інновацій на основі цифрових технологій. Наприклад, США, Сінгапур для оцінки та управління фіскальними ризиками використовують цифрові інструменти, а Швеція, Південна Корея – цифрові платформи. Зокрема, система Investigation Detection Risking Service (Великобританія) використовує великі дані (Big Data) у режимі реального часу для перевірки виплат ПДВ, дотримання нормативних вимог, а також боротьби з шахрайством та ухиленням від сплати податків. Результативною, на наш погляд, є стратегія e-Estonia, в рамках якої відбулася трансформація податкового адміністрування, бюджетного обліку і державних сервісів Естонії на основі технологій блокчейн, Big Data та штучного інтелекту (AI, artificial intelligence). Підкреслимо, що Естонія понад десять років займає лідируючу позицію за Індексом податкової конкурентоспроможності, адже 96% приватних осіб і 99% компаній використовують цифрові сервіси для сплати податків. Цікавим є впровадження Південною Кореєю в 2022 р. системи dBrain+ для управління публічними фінансами, яка використовує AI для аналізу реальних економічних, фіскальних і фінансових даних. Фіналістами щорічної премії «Tax and Technology Innovation Awards 2024» стали революційна податкова платформа Instead.com для оподаткування та бухгалтерського обліку на основі AI, а також комплексне програмне забезпечення IRS Solutions Instead для вирішення податкових спорів.

У контексті дослідження об'єктом виступають фінансові інструменти, що забезпечують мобілізацію та ефективне використання ресурсів – облігації, казначейські зобов'язання, деривативи, гранти, військові облігації тощо. Ризикоорієнтований контроль, поряд з врахуванням макроекономічних ризиків, передбачає ідентифікацію ключових фіскальних ризиків. Так, для військових облігацій до таких відносимо ризики дефіциту бюджету, зміни вартості запозичень,

зростання боргового навантаження, ліквідності бюджету, рефінансування, зниження інвесторської довіри. Розглянемо можливості цифрових технологій для оцінки фіскальних ризиків фінансових інструментів на прикладі військових облігацій (табл. 1). Зокрема, технологія Big Data дозволяє виявити тренди і аномалії, прогнозувати зміни попиту та потенційні ризики дефіциту або падіння ціни військових облігацій. В свою чергу, алгоритми на основі AI і машинного навчання дозволять прогнозувати ймовірність дефолту або порушень умов виплат на основі історичних даних і поточних макроекономічних показників, формуючи систему раннього попередження для управління ризиками. Гарантування прозорості і незмінності записів у реєстрі облігацій, фіксацію всіх транзакцій, зниження ризику шахрайства або зловживань забезпечить технологія блокчейн.

Таблиця 1

**Ризикоорієнтований контроль військових облігацій
за допомогою цифрових технологій**

Цифрова технологія	Вид фіскального ризику як об'єкт контролю	Завдання, яке вирішується за допомогою цифрової технології
Big Data	ризики ринкових коливань, аномалії в попиті на облігації, приховані тенденції	■ ідентифікація ранніх сигналів ризику; ■ прогнозування тенденцій попиту; ■ своєчасне прийняття управлінських рішень
AI / Машинне навчання (ML)	ймовірність дефолту, кредитний ризик, несплата	■ прогнозування фінансових ризиків; ■ формування системи раннього попередження; ■ оптимізація рішень щодо управління портфелем облігацій
Блокчейн	операційні ризики, корупційні ризики, ризики маніпуляції з транзакціями	■ забезпечення прозорості операцій; ■ підвищення довіри інвесторів; ■ запобігання шахрайству та корупційним схемам

Підсумовуючи, зазначимо, що ризикоорієнтований підхід до фіскальної політики на основі цифрових технологій активно впроваджується. Позитивно оцінюючи цифровізацію податкового адміністрування і бюджетного процесу як інструментів підвищення прозорості і скорочення ризиків, зміну

режиму реагування фінансової політики України в умовах воєнного стану, відмітимо необхідність подальшого вивчення та імплементації прогресивної практики провідних країн світу щодо впровадження комплексних цифрових систем оцінки, моніторингу і прогнозування фінансових ризиків, інформаційно-аналітичних платформ управління фінансовими інструментами та контролю їх ризиків.

Список літератури:

1. Larch M., Kumps D., Cugnasca A. Fiscal stabilisation in real time: An exercise in risk management. *Economic Modelling*. 2021. Vol. 99, 105494. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2021.03.013>.
2. Ivanytska O., Koschuk T. Methodological grounds of fiscal risks identification. *Finansi Ukraini*. 2018. № 6. С. 45-57. <https://doi.org/10.33763/finukr2018.06.045>.
3. Best Practices for Managing Fiscal Risks. OECD. URL : <https://one.oecd.org/document/GOV/PGC/SBO%282020%296/en/pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
4. The Guidance Note prepared by IMF and World Bank staff and completed on April 29, 2021. URL : https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/PP/2021/English/PPEA2021037.ashx?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.10.2025).

УДК 336.77:355.02(477)

Пантелєєва Н. М.

д.е.н., к.т.н., професор, провідний науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут випробувань
і сертифікації озброєння і військової техніки, м. Черкаси

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Необхідність швидкої адаптації до умов воєнного стану та гостра потреба забезпечення спроможностей ЗС України сучасним озброєнням і військовою технікою (ОВТ), спираючись на власну розробку на основі інноваційних технологій (ракетні програми, дрони і роботизовані системи, бронетехніка та артилерія, модернізація літаків і вертольотів, засоби радіоелектронної боротьби та захисту від кібератак тощо) і

впроваджуючи засоби оборони, що надійшли від міжнародних країн-партнерів, ставить питання залучення фінансових ресурсів та ефективного використання фінансових інструментів.

Забезпечення спроможностей ЗС України, в першу чергу, покладено на підприємства вітчизняного оборонно-промислового комплексу (ОПК). На вирішення проблеми відсутності доступних кредитів для них у 2024 р. відкрито програму “Доступні кредити 5-7-9%” через АТ “Ощадбанк” і АТ “Укрексімбанк”, на яку в бюджеті було передбачено 263 млн грн, у 2025 р. – 500 млн грн [1]. Іншим джерелом залучення фінансування виступають уряди зарубіжних країн-партнерів з новими механізмами фінансування спроможностей ЗС України. Наприклад, за “данською моделлю” у 2024 р. було одержано 538 млн євро (уряди Данії – 125 млн євро через данський національний Ukraine Fund, Швеції – 20 млн євро, Ісландії – 2,7 млн євро та відсотки від заморожених російських активів у розмірі 390 млн євро), що спрямовано на фінансування виробництва/закупівлі БпЛА, протитанкових і протикорабельних ракет [2]. Але зауважимо, що недоліком таких механізмів фінансування є їх ситуативність і короткостроковість. Стосовно державних кредитних програм підкреслимо, що очікування не підтвердилися, адже занадто було розширене коло позичальників, втрачено взаємозв’язок з типом суб’єктів підприємництва, а перевищення масштабу програми можливостей держави призвело до виникнення значного боргу перед банками в аспекті виплати компенсаційної винагороди [3].

Враховуючи зазначено, для забезпечення спроможностей ЗС України вважаємо цілком доцільним і можливим застосування фінансового лізингу. Розкриття його сутності і нормативно-правового підґрунтя наведено в [4]. Історія сучасних військових агресій (Афганістан, Ірак та Україна) підтверджує затребуваність фінансового лізингу, але він зазнає змін у відповідь на ризики війни, зокрема: 1) знищення, втрати, реквізиції або захоплення предмету лізингу (озброєння і військової техніки); 2) пов’язані з проблемами технічного обслуговування, логістики, технічної документації; 3) політичні

і юридичні щодо можливості припинення дії міжнародних угод тощо. Це посилює невизначеність виконання лізингових угод, а відтак необхідним стає зміна структури лізингового контракту, врахування зростання вартості фінансування і вимог до нівелювання ризиків шляхом страхування і гарантій (державних або міжнародних). Український ринок фінансового лізингу, при загальній позитивній динаміці, зазнав впливу ризиків війни. Так, за даними Національного банку в II кв. 2024 р. обсяг операцій фінансового лізингу становив 5,89 млрд грн (у т.ч. операції для вітчизняного ОПК і приватних компаній сфери оборони), а в II кв. 2025 р. вони перевищили 8,65 млрд грн (зростання на 29% попри вихід з ринку найбільшого лізингодавця). У довоєнний 2021 р. його обсяг становив більше 10 млрд грн, на початку війни в II кв. 2022 р. відбулось різке падіння до 1,6 млрд грн.

Фінансовий лізинг змінюється відповідно до сучасних технологічних трендів. Серед цифрових технологій потенційно найбільшого ефекту, на наш погляд, варто очікувати від технології блокчейн (розподілений реєстр). Враховуючи, що предметом лізингу виступатиме високотехнологічне, дороговартісне ОВТ, яке на стадії експлуатування підлягає постійному технічному обслуговуванню та відновленню, блокчейн дозволяє автоматизувати операції лізингу за рахунок смарт-контракту, підвищити ефективність управління ланцюгом постачання, перевірки надійності постачальників (у т.ч. за принципом KYC/AMI), покращити контроль технічного стану та обслуговування, прискорити здійснення фінансових транзакцій з урахуванням виконання вимог угоди, забезпечити прозорість і незалежність аудиту.

Отже, попри виклики і загрози війни фінансовий лізинг демонструє потенціал і залишається життєздатним фінансовим інструментом залучення довгострокового фінансування для забезпечення спроможностей ЗС України.

Список літератури:

1. Ошадбанк і Укрексімбанк уже кредитують ОПК за «5-7-9%», ПУМБ незабаром приєднається. *BIN.ua*. URL : <https://bin.ua/companies/322492-oshhadbank-i-ukreksimbank-uzhe-kredituyut-opk-za.html> (дата звернення: 18.11.2024).

2. Результати “данської моделі” підтримки ОПК України у 2024 році: ЗСУ отримали озброєння на майже 538 млн євро. *Міністерство оборони України*. URL : <https://mod.gov.ua/news/rezultati-danskoyi-modeli-pidtrimki-opk-ukrayini-u-2024-rocz-i-zsu-otrimali-ozbroyennya-na-majzhe-538-mln-yevro> (дата звернення: 18.11.2024).
3. Пантелєєва Н.М., Хуторна М.Е., Гончаренко О.О. Кредитна підтримка вітчизняного підприємництва в умовах воєнного стану та її вплив на забезпечення економічної стабільності. *Випробування та сертифікація*. 2024. № 2(4). С. 127-138. DOI: 10.37701/ts.04.2024.16.
4. Пантелєєва Н.М. Можливості фінансового лізингу для розвитку та нарощування потужностей оборонно-промислового комплексу України у відповідь на виклики і загрози повномасштабної війни. *Випробування і сертифікація*. 2025. №1(7). С.136-148.

УДК 336.14(100+477)

Паньків Ю. А.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Львівський торгівельно-економічний університет, м. Львів

Науковий керівник: **Чуй І. Р.**

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торгівельно-економічний університет, м. Львів

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В Україні питання підвищення ефективності бюджетної системи набуває особливої *актуальності* в умовах воєнного стану, масштабної економічної турбулентності та значного навантаження на державні фінанси. Повномасштабна війна спричинила трансформацію бюджетної політики: зросли видатки на оборону, безпеку, соціальний захист та відновлення інфраструктури, що, у свою чергу, призвело до перерозподілу ресурсів і посилення ролі держави у фінансовій системі. В умовах війни адаптація найкращих світових практик стає не лише науковим завданням, а й нагальною потребою державного управління.

Мета роботи – дослідити теоретичні засади та практичні особливості функціонування бюджетної системи України, порівняти її з моделями зарубіжних країн, визначити проблеми та перспективи удосконалення бюджетного механізму, а також обґрунтувати можливості запозичення міжнародного досвіду для підвищення ефективності управління державними фінансами України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Питання розвитку та удосконалення бюджетної системи України активно досліджуються у працях сучасних вітчизняних науковців, які аналізують її функціонування в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Так, М.І. Сідор у своїй роботі розглядає сучасний стан бюджетної системи України, акцентуючи увагу на дисбалансах між дохідною та видатковою частинами бюджету, зростанні дефіциту державних фінансів і потребі зміцнення фінансової дисципліни [1].

У.З. Ватаманюк-Зелінська, І.М. Штундер і С.О. Гаврилюк аналізують тенденції формування місцевих бюджетів під час воєнного стану, підкреслюючи, що децентралізація та розширення фінансової автономії громад стали ключовими чинниками збереження керованості бюджетного процесу [2].

Ю. Бугель досліджує сучасні виклики бюджетної політики України в умовах війни, визначаючи серед основних проблем нестабільність надходжень, зростання частки оборонних витрат, зниження рівня фінансування гуманітарних сфер і недостатність резервів для післявоєнної відбудови [3].

Правові аспекти бюджетного процесу під час воєнного стану досліджує К.О. Токарева, яка підкреслює необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення управління державними фінансами в кризових умовах [4]. Значний внесок у вивчення впливу війни на бюджетну систему зробили Т.Г. Буй та О.К. Прімерова, які аналізують основні тенденції зміни бюджетних потоків під час збройного конфлікту та у період післявоєнної відбудови [5].

Крім того, О.Р. Західна, В.В. Круглякова та І.Р. Рахвал у своїй праці систематизують підходи до оцінювання ефективності бюджетної політики [6].

Отже, українські дослідники переважно зосереджуються на проблемах оптимізації бюджетного процесу, підвищення ефективності використання коштів, запровадження сучасних методів контролю та забезпечення фінансової стійкості в умовах воєнного стану.

Зарубіжний досвід формування бюджетних систем вивчається українськими науковцями з метою запозичення ефективних моделей фінансового управління та адаптації їх до національних умов. Зокрема, О.М. Підхомний і О.Ю. Журба у своїй роботі досліджують системи місцевих фінансів у країнах Європейського Союзу, звертаючи увагу на принципи фінансової автономії муніципалітетів, децентралізацію доходів і відповідальність органів влади за ефективне використання ресурсів [7]. А. Чиркін і В. Кушнір аналізують особливості місцевого самоврядування у Франції, де бюджетна політика базується на принципах самодостатності громад, багаторівневого фінансуванні та контролі ефективності видатків [8]. Дослідження М. Дубини, Ю. Гончаренко та О. Кальченко присвячене впровадженню системи середньострокового бюджетного планування, зокрема на прикладі Німеччини. Автори підкреслюють, що середньострокове планування дозволяє підвищити передбачуваність бюджетного процесу, забезпечити узгодженість цілей державної політики та фінансових ресурсів, а також знизити ризики неефективного використання коштів [9]. Д.В. Разуваєва порівнює досвід формування місцевих бюджетів у різних країнах, зокрема у Польщі, Нідерландах і Великій Британії, наголошуючи на важливості гнучких механізмів перерозподілу доходів між рівнями влади [10].

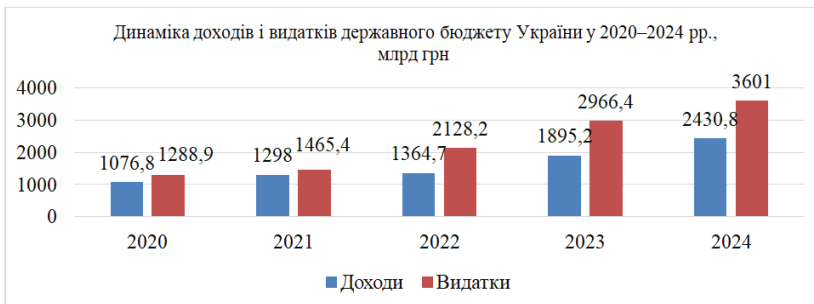

Рис. 1. Динаміка доходів і видатків державного бюджету України у 2020–2024 рр., млрд грн

Джерело: OpenBudget «Виконання державного бюджету», розділ Динаміка показників бюджету України (2020–2024) [11].

Для здійснення всебічного аналізу стану бюджетної системи України доцільно розглянути динаміку основних макрофінансових показників державного бюджету за останні п'ять років. Саме у 2020–2024 рр. спостерігалися істотні зміни у структурі доходів і видатків, зумовлені як пандемічними наслідками, так і воєнними подіями. Узагальнені дані, отримані на основі офіційних статистичних матеріалів Порталу відкритих даних про державні фінанси України [11], наведено на рис. 1.

У 2022–2024 рр. спостерігається різке зростання видатків державного бюджету, що пов'язано з фінансуванням оборони, відновленням інфраструктури та соціальних програм у період воєнного стану. У структурі доходів переважають податкові надходження (понад 85%), серед яких найбільшу частку становлять ПДВ і податок на доходи фізичних осіб. У структурі видатків частка оборонного сектора у 2024 році зросла до 35%, соціального захисту – до 27%, тоді як витрати на освіту та охорону здоров'я знизилися.

Для об'єктивного оцінювання ефективності вітчизняної бюджетної системи важливо порівняти її ключові параметри з аналогічними показниками провідних країн світу. Порівняльний аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони національної

фіскальної політики, а також визначити напрями адаптації кращих міжнародних практик до українських реалій. На рисунку 2 подано узагальнені дані щодо співвідношення доходів, видатків та бюджетного сальдо в Україні та окремих країнах – членах Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) на основі інформації порталу OECD Data [12].

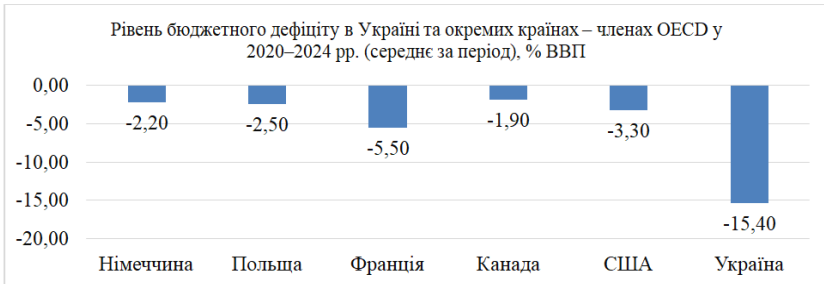

Рис. 2. Рівень бюджетного дефіциту в Україні та окремих країнах – членах OECD у 2020–2024 рр. (середнє за період), % ВВП

Джерело: OpenBudget «Виконання державного бюджету», розділ Динаміка показників бюджету України (2020–2024) [11]; OECD «General government balance» [12].

Україна має найвищий рівень бюджетного дефіциту, що пояснюється воєнними витратами та скороченням податкової бази. Водночас більшість країн OECD демонструють стабільні показники дефіциту (до 3% ВВП), що відповідає Маастрихтським критеріям ЄС.

Порівняльний аналіз бюджетних показників України та країн OECD свідчить про критичну залежність української бюджетної системи від воєнних чинників і зовнішньої допомоги. Впровадження зарубіжного досвіду – насамперед програмно-цільового методу, середньострокового планування та підвищення прозорості – є запорукою відновлення фінансової стабільності України.

Список літератури:

1. Сідор М. І. Бюджетна система України в сучасних умовах. *Juris Europensis Scientia*: науковий журнал. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип.1. С. 112-119. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29097> (дата звернення: 11.10.2025).
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Штундер І.М., Гаврилюк С.О. Тенденції формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Інноваційна економіка*. 2022. № 4. С. 60-67.
3. Бугель Ю. Бюджетна політика України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи // *Економічний аналіз*. 2023. Т 33. № 2. С. 128-138.
4. Токарева К.О. Правове регулювання бюджетного процесу в мовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 3(86). С. 26-36.
5. Буй Т.Г., Прімерова О.К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови // *Наукові записки НаУКМа. Економічні науки*. 2023. № 8(1). С. 17-24.
6. Західна О.Р., Круглякова В.В., Рахвал І.Р. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи // *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 194-199.
7. Підхормний О.М., Журба О.Ю. Зарубіжний досвід формування та функціонування системи місцевих фінансів та його використання в Україні // *Молодий вчений*. Економічні науки. 2017. № 11 (51). С. 1265–1270.
8. Чиркін А., Кушнір В. Особливості місцевого самоврядування Франції // *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 176–180
9. Дубина М., Гончаренко Ю., Кальченко О. Упровадження та реалізація системи середньо-термінового бюджетного планування в Україні: досвід Німеччини // *Галицький економічний вісник*. 2020. № 5 (66). С. 78–92.
10. Разуваєва Д.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів // *Управління розвитком*. 2014. № 10. С. 69–71.
11. Портал відкритих даних про державні фінанси України OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 11.10.2025).
12. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). OECD Data. URL: <https://data.oecd.org/> (дата звернення: 11.10.2025).

**ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ В ПЕРІОД
ВОЄННОГО СТАНУ: ОЦІНКА ТА ЧИННИКИ
ФОРМУВАННЯ**

Найбільш прибутковим та стійким сектором економіки України під час повномасштабної війни, виходячи з фінансових результатів, залишається банківський сектор. Банки, як комерційні організації, орієнтовані на отримання прибутку. У підприємницькій діяльності прибуток – індикатор успіху, підприємницького і управлінського таланту, винагорода за ризик. Джерелом прибутку в бізнесі є клієнти (споживачі, покупці), які своїми грошми «голосують» за послуги/продукцію компанії, формуючи платоспроможний попит на неї. Однак природа банківських надприбутків в час війни інша. В період воєнного стану банки опинилися у вигідній ситуації, коли вони свої ресурси інвестували у високодохідні і безризикові державні цінні папери. Це підтверджують дані НБУ (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники банків за 2020-2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025* (на 01.09)
1	2	3	4	5	6	7
Кількість діючих банків	73	71	67	63	61	60
Активи, млрд. грн	1 822,8	2 053,2	2 351,7	2 945,0	3 414,9	3 553,1
Кредити, надані клієнтам, млрд. грн	960,6	1 065,4	1 036,2	1 024,7	1 138,0	1 296,4
Частка кредитів в активах, %	52,7	51,9	44,1	34,8	33,3	36,5
Вкладення в цінні папери і депозитні сертифікати, млрд. грн.	791,4	829,9	1 022,7	1 466,5	1 693,0	1 618,1
Частка вкладень в цінні папери в активах, %	43,4	40,4	43,5	49,8	49,6	45,5
<i>Діапазон відсотків за трьохмісячними депозитними сертифікатами НБУ, %</i>	–	–	–	19-25	15,5-19	19

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність активів, %	2,44	4,09	1,04	3,24	2,94	4,62
Податок на прибуток, млрд. грн.	3,8	6,4	7,4	77,0	95,9	29,5
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	50	50	25
Чистий прибуток	39,7	77,4	21,9	83,0	90,9	106,4
Облікова ставка (середньорічна), %	7,68	7,82	22,96	24,19	13,85	15,5

Джерело: дані НБУ, розрахунки автора

Як свідчать дані НБУ, вартість активів банків щороку зростають. Якщо у 2020-2021 рр. вклади в кредити переважали вклади в цінні папери, у 2022 р. ці частки майже зрівнялися, то у наступні роки банки активніше інвестували в цінні папери, ніж видавали кредитів.

В час війни банки демонструють рекордну прибутковість. Чистий прибуток банків за 8 місяців 2025 року більш ніж у 2,5 рази перевищив його величину у 2020 році. Це при тому, що в час повномасштабної війни банки сплачують податок на прибуток за підвищеною ставкою.

У перший рік війни ставка податку на прибуток для банків залишалась на рівні 18%. Однак 21 листопада 2023 року ВРУ ухвалила рішення про підвищення цієї ставки для банків одразу до 50%, що було тимчасовим заходом для поповнення державного бюджету у воєнних умовах. Підвищену ставку 50% застосовували до прибутку банків також у 2023 та 2024 роках, що забезпечило рекордні надходження до бюджету – приблизно 77 млрд грн у 2023 році та близько 96 млрд грн у 2024 р. Від 1 січня 2025 року і до сьогодні базова ставка податку на прибуток для банків складає 25%, що на 7% більше, ніж для інших суб'єктів господарювання. За рахунок підвищеної ставки податку на прибуток, за оцінкою НБУ, банки забезпечили третину бюджетних податкових надходжень, що у 15 разів перевищує їхню частку у ВВП, яка становить лише 2%. НБУ визнає, що податкова невизначеність досі стримувала інвестиційні плани банків.

Як видно з таблиці 1, розмір наданих кредитів в час повномасштабного вторгнення змінився незначно, ці зміни корелювалися із зміною кількості діючих банків, – отже, попри війну обвалу банківського кредитування не спостерігалось. Логічно припустити, що цьому сприяла і державна програма «5-7-9», яка діяла з 2019 року, однак в роки війни вона зазнала багатьох змін. Відсоткові ставки по гривневих кредитах впродовж аналізованого періоду перевищували відсотки по державних цінних паперах, однак попри високу потенційну прибутковість, кредити в час війни

Зазначимо, що найбільша частка прибутку банківської системи припадає на державні банки (у першому кварталі 2025 року – 65,7%), при цьому майже половину прибутку всіх українських банків згенерував ПриватБанк (у 2024 році його чистий прибуток склав 40,1 млрд грн). Державний ПриватБанк забезпечив більше половини доходів від суми, що була закладена у держбюджеті 2025 року як доходи від дивідендів державних та комунальних підприємств – 32,1 млрд грн, ця сума в повному обсязі перерахована на казначейські рахунки. Це викликає питання: чи зацікавлена держава у продажі найближчим часом цього банку, оскільки тоді бюджет втратить значне джерело доходів?

Основними активними операціями, які приносять банку прибуток є кредитування та інвестування. Останнє передбачає вкладення в цінні папери. Оскільки ринок корпоративних цінних паперів в Україні практично не розвинений, а банки працюють за принципом, що всі ресурси повинні «працювати» і приносити дохід, то в час війни, коли попит на кредити зменшився, чи не єдиним об'єктом банківських інвестицій стали державні цінні папери – ОВДП і депозитні сертифікати НБУ. Купуючи ОВДП, банки фінансують державний бюджет, а за допомогою депозитних сертифікатів НБУ регулює ліквідність банків, – вилучає її надлишок, коли банки мають профіцит ліквідності. І ті, і інші приносять банку процентні доходи, які їм по суті виплачує держава.

В час війни банки опинилися у вигідному становищі, – дохідність державних цінних паперів була рекордно високою. Це

зумовлювалося тим, що відсотки по них прив'язані до величини облікової ставки, а НБУ був змушений піднімати облікову ставку для досягнення цілей монетарної політики. НБУ визначає розмір облікової ставки, зокрема, «виходячи із необхідності захисту гривневих заощаджень від інфляційного знецінення та забезпечення стійкої й контрольованої ситуації на валютному ринку, що має забезпечувати належний рівень довіри до гривні та заощаджень у національній валюті». Правлінням НБУ 2 червня 2022 р. було прийнято рішення про підвищення облікової ставки з 10% до 25% річних. Цим же рішенням було передбачено, що ставки за депозитними сертифікатами банків дорівнюватимуть обліковій ставці мінус 2%. На даний час облікова ставка також залишається високою – 15,5%.

Основні операції НБУ з регулювання ліквідності банків проводяться за обліковою ставкою, або ставкою, близькою до неї. Так, ставка за депозитними сертифікатами овернайт встановлена на рівні облікової ставки. Також під час війни НБУ запровадив і наразі здійснює операції з тримісячними депозитними сертифікатами. Ставка за такими операціями також дорівнювала обліковій ставці (2023), а на даний час є дещо вищою за облікову [2].

За оцінками «Growford Institute» Національний банк виплатив на користь банків 10,5 млрд грн процентів за депозитними сертифікатами у 2020 р. і 7,5 млрд грн за 9 місяців 2021 р. В результаті – операції банків з депозитними сертифікатами забезпечили їм у середньому 10% сумарних процентних доходів [1]. Перевищення доходів НБУ над витратами раз на рік підлягає перерахуванню до бюджету. Тому відсоткові виплати НБУ за депозитними сертифікатами, по суті, стають недоотриманими доходами бюджету з їх спрямуванням на користь банків. За словами Т. Богдан, це – канал непродуктивного поглинання державних коштів.

Таким чином, банкам вигідно вкладати свої вільні кошти в державні цінні папери, які за високої облікової ставки гарантують їм значні проценти доходи. Більше того, такі вкладення є для банків безризиковими. В даному випадку порушений базовий принцип фінансової діяльності, який

визначає прямий взаємозв'язок між прибутком і ризиком: «високий прибуток є премією за ризик». В даному випадку банки нічим не ризикують, інвестуючи в депозитні сертифікати і ОВДП, та мають гарантований дохід. В цій ситуації у банків відсутні стимули нарощувати кредитування, яке в час війни є ризикованим. Водночас стриманість банків у видачі нових кредитів знизилася ризики та необхідність резервування, що також позитивно вплинуло на їхній фінансовий результат. Однак НБУ зазначає, що банки вже перейшли «пик» своєї прибутковості, поступово нарощують кредитування до передвоєнного рівня.

Список літератури:

1. Богдан Т. Про мандат центральних банків і Національний банк України. 18 грудня. 2021. URL : https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/501276_pro_mandat_tsentralnih_bankiv_i.html
2. Інструменти монетарної політики. URL : <https://bank.gov.ua/ua/monetary/tools>

УДК 336.071

Пась Я. І.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський університет бізнесу та права, м. Львів

Бокало А. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасному ринковому середовищі фінансова система України є важливою складовою економічного простору, без якої неможливий ефективний взаємозв'язок між учасниками господарського механізму економіки країни. Проте сьогодні динамічні глобалізаційні виклики спричинили суттєві зміни в функціонуванні не лише банківської, а й бюджетної та валютної сфер. Саме тому фінансовий сектор, котрий виконує провідну роль у забезпеченні макроекономічної стабільності, змушений швидко адаптовуватися до нових умов функціонування

фінансовому ринку. Поряд з тим, низка економічних перетворень, викликаних російською військовою агресією призвели до проблем з ліквідністю банківського бізнесу і посилило трансформаційні процеси у традиційному функціонуванні фінансової системи [5, с. 39].

В умовах економічної турбулентності фінансова система визначає здатність країни забезпечувати соціальні гарантії, стабільність національної валюти, залучення інвестицій і ефективно управляти борговими зобов'язаннями, збалансовувати доходи і витрати держави, контролювати кредитування і відсоткові ставки, запобігати кризовим явищам, сприяти стабільному функціонуванню підприємств, підтримувати інвесторів й захищати вклади населення [7, с. 80], а також національні інтереси держави, що в сукупності формує економічну незалежність, визначає стратегічні галузі, підтримує соціальну складову і залучає інвестиції через інструменти, такі як податкова політика, протидія фінансовим злочинам та регулювання ринку капіталу. Загалом, трансформація фінансової системи в умовах глобальних викликів є запорукою суверенітету і сталого розвитку країни в період глобальних викликів. Важливим є те, що динамічний вплив цифрових технологій змінюють фінансове середовище, створюючи нові можливості для формування ефективної і стабільної фінансової системи України.

Військово-політичні та економічні труднощі у 2022 році негативно вплинули на банківську систему й призвели до значних втрат фінансових активів, скорочення кредитування та зростання інфляційного тиску. За офіційними даними Національного банку України, у 2022 році темпи зростання ВВП скоротилися більш ніж на 29 %, а бюджетний дефіцит перевищив 20 % [3]. Зазначимо, що частина банківської інфраструктури на окупованих територіях була зруйнована, що ускладнило проведення розрахункових операцій та підтримку грошового обігу. В цей період НБУ запровадив валютні обмеження, зокрема фіксований обмінний курс та мораторій на виведення капіталу і низку антикризових заходів [1]:

- підтримка ліквідності банків через рефінансування, які дають змогу отримати додаткові ресурси для виконання зобов'язань перед вкладниками та бізнесом;

- зниження нормативів обов'язкових резервів, що вивільнило частину коштів, які банки змогли спрямувати на кредитування економіки чи підтримання власної ліквідності;

- запровадження програми пільгового кредитування «5-7-9 %» для бізнесу, що підтримало малий і середній бізнес, який зазнав найбільшого тиску під час військових дій та під впливом економічної кризи.

Зазначені вище заходи є комплексними та взаємопов'язаними, оскільки спрямовані на збереження фінансової стабільності, підтримку бізнесу та посилення обороноздатності держави. У короткотерміновій перспективі такі напрями зможуть уникнути колапсу банківської системи та падіння економіки, проте у довгостроковій – залишається актуальним питання відновлення балансу між військовими та соціально-економічними витратами, стимулювання інвестицій та відбудова фінансової системи на основі сталого економічного зростання [4].

Зазначимо, що важливу роль у подоланні кризових явищ відіграє міжнародна допомога, а саме кредити та гранти від МВФ, Світового банку, Європейського Союзу, що дало змогу утримувати макрофінансову стабільність й забезпечити фінансування бюджету. Розглянемо детальніше на рис.1.

З аналізу даних рис. 1 видно, що у 2025 році основними джерелами фінансування державного бюджету України є зовнішні позики та внутрішні запозичення. Найбільшу частку становлять ERA loans (умовні боргові зобов'язання) - 28 154 млн дол. США, що відображає високий рівень фінансової підтримки України з боку міжнародних партнерів. Основним джерелом залишаються ОВДП, включно з військовими – 9 820 млн і вагомий внесок також має Європейський Союз – 7 330 млн дол. США, з яких 6 897 - позика, а 433 - грант, що демонструє стратегічне партнерство та підтримку економічної стабільності України. Відносно менші обсяги надходять від МВФ - 912, Світового банку - 207, Японії - 191 та БРРЕ - 117 млн дол. США.

Загалом, можемо виділити, що структура джерел фінансування демонструє орієнтацію України на поєднання зовнішньої допомоги з внутрішніми інструментами залучення коштів, що сприяє стійкості державних фінансів у складних умовах воєнного та повоєнного відновлення країни.

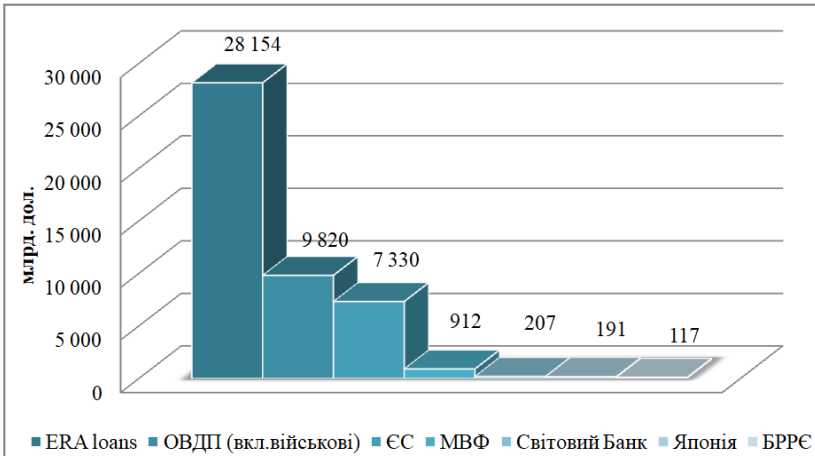

Рис. 1. Джерела фінансування державного бюджету України станом на 14.10.2025 р.

Джерело: побудовано за офіційними даними Міністерства фінансів України [6].

З урахуванням усіх зазначених вище викликів спричинених російсько-українською війною, Україна зберегла курс на цифрову трансформацію фінансового сектору, і активно розвиває системи електронних платежів, дистанційні банківські послуги, онлайн-банкінг та пілотний проєкт е-гривні. Окрім того, Національний банк України посилив вимоги до кібербезпеки, оскільки зростає кількість кіберзагроз. Подальша трансформація фінансової системи України має базуватися на розширенній інтеграції з європейським фінансовим простором, розвитку фінансових технологій (FinTech) і безготівкових інструментів, створенні ефективних механізмів страхування військових ризиків та удосконаленні системи державного

фінансового контролю, посилення бюджетної політики, раціональне використання ресурсів, модернізація банківської системи шляхом впровадження антикризових заходів для збереження стійкості та розвитку банківського бізнесу, контроль за грошовою масою та інфляцією, що дасть змогу забезпечити купівельну спроможність населення, підтримати конкурентоспроможність економіки на міжнародному фінансовому ринку, посилення регуляторного контролю через удосконалення законодавства, цифровізація фінансового сектора через використання штучного інтелекту. Воєнний стан став каталізатором глибоких структурних змін у фінансовій системі України, проте враховуючи масштабні виклики Україна продемонструвала адаптивність і здатність до відновлення, що підтверджує потенціал її подальшої стійкості [2]. В умовах постійних економічних та політичних турбулентностей наша країна змогла забезпечити безперервність функціонування фінансових інститутів, стабільність національної валюти та постійну адаптацію до цифрової економіки. Надалі важливими завданнями залишаються підвищення фінансової стійкості, розширення міжнародної кооперації та посилення інституційної довіри до фінансових установ.

На нашу думку, трансформація фінансової системи України в умовах воєнного стану є стратегічно важливим процесом, що визначає стійкість держави перед глобалізаційними викликами сьогодення. Сьогодні інтеграція цифрових технологій зумовлює швидко трансформація фінансової системи, що дає змогу швидко реагувати на кризові явища, підвищувати ефективність державного управління, сприяти економічному розвитку в складних умовах воєнного часу. Використання інноваційних технологій дає можливість підвищити прозорість здійснення фінансових операцій, зниження рівня корупційних ризиків та посилити контроль за фінансовими потоками країни, що дасть змогу сформувати стабільне функціонування банківської системи, підвищити рівень фінансової безпеки, своєчасне виявлення потенційних загроз.

Список літератури:

1. Бюджет 2023 рік. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (дата звернення 17.10. 2025 р.).
2. Гукалюк А., Пась Я. Вітчизняний банківський бізнес в умовах економічної невизначеності країни. *Modern Economics*. 2024. № 46(2024). С. 38-45.
3. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2023 р. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2023-roku> (дата звернення 18.10.2025 р.).
4. Розвиток банківського бізнесу в умовах формування сучасної фінансової архітектури економіки України : монографія / [М. Крупка, Є. Андрушак, Д. Ванькович, Я. Пась та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 458 с.
5. Рудик Н. В. Оцінка макрофінансової стабільності в Україні: ключові індикатори для міжнародних фінансових організацій. *Економіка та Суспільство*, , 2024. № 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4528>
6. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення 18.10.2025 р.)
7. Stanzel, S. E. (2024). Strategies for ensuring financial security as a component of national security of Ukraine. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, 2024, № 3, 78–84.

УДК 330.322(477)

Перетятко Л. А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

У сучасних умовах війни питання інвестиційного клімату України набуває особливого значення, оскільки забезпечення фінансової стійкості, відновлення економіки та залучення капіталу є ключовими передумовами для післявоєнного розвитку. Військові дії створили нові ризики для інвесторів,

водночас стали каталізатором реформ, спрямованих на підвищення прозорості, цифровізації фінансової сфери та інтеграції України у світову економіку.

Одним із головних чинників формування інвестиційного клімату є політична та правова стабільність. У період воєнного стану державна політика спрямована на мінімізацію ризиків для інвесторів через гарантійні програми, пільгові кредити та підтримку міжнародних партнерів [1]. Важливою складовою також є функціонування інституцій, що забезпечують антикорупційну діяльність та захист прав власності, адже саме довіра до держави визначає готовність бізнесу вкладати ресурси.

Серед позитивних тенденцій варто відзначити активізацію міжнародної фінансової підтримки, зокрема Європейського Союзу, Світового банку, Міжнародного валютного фонду та ЄБРР. Ці інституції не лише надають кредити та гранти, але й допомагають у розробці стратегій відновлення та цифрової трансформації економіки [2]. Інвестиційна привабливість України також пов'язана із розвитком секторів оборонної промисловості, ІТ, агробізнесу та відновлюваної енергетики, які демонструють потенціал до зростання навіть у кризових умовах.

Важливим чинником поліпшення інвестиційного середовища є цифровізація управлінських процесів. Ініціативи Міністерства цифрової трансформації, зокрема платформа «Дія», спрощують реєстраційні процедури, підвищують прозорість державних послуг і зменшують корупційні ризики [3]. Це сприяє створенню сприятливого середовища для малого та середнього бізнесу, який є основою національної економіки.

Водночас воєнні ризики продовжують суттєво обмежувати довгострокові інвестиції та формують нестабільне середовище для стратегічного планування бізнесу. До ключових викликів належать зруйнована транспортна, енергетична та виробнича інфраструктура, вимушена релокація підприємств із зон бойових дій, порушення логістичних ланцюгів постачання, зниження купівельної спроможності населення та обмежений доступ до кредитних ресурсів. Значна частина приватного капіталу спрямовується на короткострокові або оборонні проекти, що не забезпечують сталого розвитку.

Разом з тим, зростає інтерес міжнародних інвесторів до проєктів, пов'язаних із відновленням інфраструктури, енергетичною незалежністю та впровадженням «зелених» технологій. Позитивний вплив на інвестиційний клімат має створення спеціальних фондів гарантування інвестицій, таких як ініціатива Світового банку щодо страхування воєнних ризиків для приватних інвесторів в Україні [4]. Крім того, міжнародні партнери підтримують створення механізмів компенсації збитків бізнесу, що стимулює повернення компаній до активної діяльності.

Як свідчить міжнародний досвід, країни, що проходили через військові конфлікти (зокрема Хорватія, Боснія і Герцеговина, Ізраїль), демонстрували швидке відновлення економіки за умови ефективної державної політики, чіткої координації з приватним сектором і залучення іноземних інвестицій у відновлювальні галузі. Україна може використати ці уроки, забезпечивши прозорість використання фінансової допомоги, розвиток механізмів державно-приватного партнерства та концентрацію ресурсів у стратегічно важливих секторах, таких як логістика, оборонна промисловість, енергетика й цифрова інфраструктура.

Отже, інвестиційний клімат України в умовах воєнних ризиків характеризується подвійною природою: з одного боку — високі ризики, з іншого — значний потенціал для розвитку. Успішне відновлення можливе завдяки інтеграції у європейський фінансовий простір, зміцненню інституційної спроможності держави, прозорості фінансових операцій і розвитку цифрових технологій. Ключові напрями підвищення інвестиційної привабливості України в умовах війни включають: створення системи страхування воєнних ризиків, реформу судової системи, підтримку інноваційного підприємництва, а також розвиток державно-приватного партнерства [5]. Важливим завданням є формування позитивного міжнародного іміджу України як надійного партнера для післявоєнного відновлення та інвестиційного співробітництва.

Список літератури:

1. Міністерство економіки України. Звіт про інвестиційну діяльність в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. Київ, 2024. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>
2. World Bank. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment. Washington, DC: The World Bank Group, 2023.
3. Міністерство цифрової трансформації України. Цифровізація бізнесу та держави [Електронний ресурс]. Київ, 2024. Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua>
4. OECD. Post-conflict Economic Recovery: International Lessons and Recommendations for Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2023.
5. Національний банк України. Інвестиційна привабливість та ризики фінансового сектору. Київ: НБУ, 2024.

УДК 658.15:519.816

Приймак В. І.

д.е.н., професор, завідувач кафедри
інформаційних систем у менеджменті,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів,

Голубник О. Р.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
інформаційних систем у менеджменті,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

НЕЧІТКЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах воєнних дій і нестабільної економічної ситуації, підприємства повинні постійно моніторити свій фінансовий стан для своєчасного виявлення негативних тенденцій його розвитку і прийняття необхідних управлінських дій для виходу зі складної ситуації.

Розробленням методів оцінювання фінансового стану підприємств, використанням цих методів для знаходження оцінки цього стану різноманітних підприємств займалися як українські, так і зарубіжні науковці. Значна частина цих методів ґрунтується на підході, який зводиться до побудови комплексного інтегрального показника [1, 2]. Цей показник в більшості пропонується будувати за допомогою згортки певного набору первинних кількісних

статистичних показників, кожен з яких характеризує якусь сторону фінансового стану підприємств. Однак, не завжди кожний з цих первинних кількісних показників буває точно визначеним. Крім цього, побічно на стан підприємства впливають деякі зовнішні якісні показники, які бажано врахувати, щоб забезпечити підприємство від небажаних ситуацій, що насуваються. Тобто в процесі побудови інтегрального показника бажано врахувати цей факт, що вхідна інформація для виконання цієї процедури може бути неточною (нечіткою).

Тому в даній роботі пропонується оцінювати фінансовий стан підприємства за допомогою побудови узагальненого інтегрального показника з використанням теорії нечітких множин. Для конкретизації викладок використано як експертні дані, так і значення деяких показників конкретного поліграфічного підприємства України.

Класична процедура побудови інтегрального показника, значення якого характеризують стан певного об'єкта дослідження складається з таких етапів: фазифікація змінних, тобто зведення всіх вхідних параметрів до нечіткого формату і знаходження відповідних функцій належності; виконання розрахунків, тобто виконання процедури нечіткого виведення; дефазифікація змінних, тобто знаходження звичного нам чіткого кількісного значення результатного інтегрального показника. Для спрощення розрахунків в даній роботі використано наближений метод знаходження чіткого значення інтегрального показника, який оминає явну процедуру дефазифікації, поєднуючи два останні із вказаних етапів в один [3].

При виконанні розрахунків зроблено припущення, що множина станів підприємства (друкарні) містить п'ять нечітких підмножин C_i ($i = \overline{1, 5}$) станів цієї друкарні: дуже поганий, поганий, середній, добрий і дуже добрий її фінансовий стан, функції належності яких задаються трапецієподібними числами (d_1, d_2, d_3, d_4) , де d_1 та d_4 це – точки, що визначають межі нижньої основи трапеції (функції належності яких рівні нулю), d_2 та d_3 – точки, що відповідають межам верхньої основи (функції належності яких рівні одиниці) [4]. Причому функції належності цих підмножин відповідно дорівнюють:

$$\begin{aligned}\mu_1(V) &= (0,0; 0,0; 0,15; 0,25), \mu_2(V) = (0,15; 0,25; 0,35; 0,45), \\ \mu_3(V) &= (0,35; 0,45; 0,55; 0,65), \\ \mu_4(V) &= (0,55; 0,65; 0,75; 0,85), \\ \mu_5(V) &= (0,75; 0,85; 1,0; 1,0),\end{aligned}\quad (1)$$

де V – інтегральний показник фінансового стану друкарні.

В якості первинних чинників-складових інтегрального показника було вибрано сім незалежних показників: дохід (A_1), чистий прибуток (A_2), активи (A_3), зобов'язання (A_4), собівартість реалізованої продукції (A_5), форс-мажорні ситуації (A_6) та інноваційність (A_7), де значення з першого по п'ятий показники визначені в млрд. грн., а восьмий і дев'ятий – в балах. Всі показники, окрім A_4 та A_6 , є стимуляторами.

Для розрахунків було використано первинні дані (табл. 1), які отримано на підставі аналізу бухгалтерської інформації та опитувань експертів.

Таблиця 1

**Первинні дані для визначення фінансового стану друкарні
за період 2019-2023 роки**

Показник	Допустимі межі зміни	Рік				
		2019	2020	2021	2022	2023
A_1	0-5,5	0,98	0,93	1,65	3,9	5,25
A_2	0-3	0,34	0,33	0,58	1,37	1,84
A_3	0-3,5	1,5	1,73	2,07	2,48	2,98
A_4	0-1	0,45	0,52	0,62	0,75	0,89
A_5	0-1,5	0,25	0,23	0,41	0,98	1,31
A_6	0-10	5,3	7,3	6,1	8,8	7,9
A_7	0-10	5,8	6,3	7,2	7,9	8,3

Джерело: сформовано авторами за даними підприємства

Розрахунки проводились для випадку коли терм-множини кожної лінгвістичної змінної «Величина показника A_j ($j = \overline{1, 7}$)» мають по п'ять елементів (множина станів кожного з них містить по п'ять нечітких підмножин) і відповідні терми мають однакові назви: величина дуже погана, погана, середня, добра і дуже добра. Причому функції належності цих підмножин також задаються трапецієподібними числами (табл. 2).

В результаті, виконаних згідно вказаного алгоритму розрахунків [3], отримали значення інтегрального показника «Величина фінансового стану підприємства» (табл. 3). Як видно з таблиці 3, значення цього показника в 2020 році, порівняно з 2019 роком, зменшилося. Це означає, що фінансовий стан досліджуваного підприємства у цьому році погіршився. Погіршення пов'язане з початком пандемії COVID-19 та іншими чинниками. Через зниження активності бізнесу попит на друковані матеріали, такі як афіші, візитки чи банери, значно впав. Хоча величина цього показника, як і в 2019 р., характеризувалась більшою мірою як «погана» і меншою – як «середня» (див. формули (1)).

Таблиця 2

Трапецієподібні числа для значень змінної «Величина показника A_j »

Показ- ник	Трапецієподібні числа				
	«дуже погана»	«погана»	«середня»	«добра»	«дуже добра»
A_1	(0; 0; 0,5; 1)	(0,5; 1; 1,5; 2)	(1,5; 2; 2,5; 3)	(2,5; 3; 3,5; 4)	(3,5; 4; 5,5; 5,5)
A_2	(0; 0; 0,25; 0,5)	(0,25; 0,5; 0,75; 1)	(0,75; 1; 1,25; 1,5)	(1,25; 1,5; 1,75; 2)	(1,75; 2; 3; 3)
A_3	(0; 0; 0,33; 0,66)	(0,33; 0,66; 0,99; 1,32)	(0,99; 1,32; 1,65; 1,98)	(1,65; 1,98; 2,31; 2,64)	(2,31; 2,64; 3; 3)
A_4	(0,7; 0,8; 1; 1)	(0,5; 0,6; 0,7; 0,8)	(0,3; 0,4; 0,5; 0,6)	(0,1; 0,2; 0,3; 0,4)	(0; 0; 0,1; 0,2)
A_5	(0; 0; 0,15; 0,3)	(0,15; 0,3; 0,45; 0,6)	(0,45; 0,6; 0,75; 0,9)	(0,75; 0,9; 1,05; 1,2)	(1,05; 1,2; 1,5; 1,5)
A_6	(8,19; 9,36; 10; 10)	(5,85; 7,02; 8,19; 9,36)	(3,51; 4,68; 5,85; 7,02)	(1,17; 2,34; 3,51; 4,68)	(0; 0; 1,17; 2,34)
A_7	(0; 0; 2; 2,5)	(2; 2,5; 4; 4,5)	(4; 4,5; 6; 6,5)	(6; 6,5; 8; 8,5)	(8; 8,5; 10; 10)

Джерело: Побудовано авторами

Таблиця 3

**Значення комплексного інтегрального показника
«Величина фінансового стану підприємства» за 2019-2023 рр.**

Рік	2019	2020	2021	2022	2023
Значення показника	0,3785	0,3631	0,4453	0,5805	0,6811

Джерело: Розраховано авторами

Далі, протягом наступних 2021-2023 років, фінансовий стан досліджуваного підприємства незважаючи на широкомасштабне вторгнення росіян в Україну тільки поліпшувався. В 2022 р. він став більшою мірою «середній» і меншою мірою «добрий», а в 2023 р. – «попав» у класифікаційну групу «середній». Це відбулося внаслідок часткової модернізації старого та закупівлі нового обладнання, підвищенні якості своїх послуг, впровадження нових технології та розширення спектру послуг.

Список літератури:

1. Підгаєць С. В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5254/5198> (дата звернення: 21.09.2025).
2. Поліщук Н.В., Мотник О.Р. Інтегральна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка і управління*. 2019. № 1. С. 105–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2019_1_17 (дата звернення: 12.09.2025).
3. Pryimak V.I., Holubnyk O.R., Ucieklak-Jeż P., Kubicka J., Urbańska K., Babczuk A. Fuzzy Technologies Modeling the Level of Welfare of the Population in the System of Effective Management. *European Research Studies Journal*. Piraeus, Greece. 2021. Volume XXIV, Issue 3. P. 749-762.
4. Сявавко М.С., Рибицька О.М. Математичне моделювання за умов невизначеності. Львів : НВФ „Українські технології”. 2000. 319 с.

Рубаха М. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Чонка О. Я.

здобувач освітнього ступеня «магістр» першого року навчання,
ОПП «Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології»,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Гунька О. К.

здобувач освітнього ступеня «магістр» другого року навчання,
ОПП «Фінанси та інноваційно-інвестиційні технології»,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ТА БАР'ЄРИ ДОСТУПУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО МІЖНАРОДНИХ РИНКІВ КАПІТАЛУ

Повномасштабна війна створила безпрецедентні виклики для українського бізнесу, спричинивши широкий спектр економічних, фінансових і структурних проблем. В умовах таких кризових явищ держава була змушена оперативно впроваджувати антикризові заходи, спрямовані на забезпечення стабільності фінансової системи, запобігання відтоку капіталу та збереження валютних резервів.

Одним із ключових елементів цих заходів стали *обмеження Національного банку України щодо руху капіталу та проведення валютних операцій*. Хоча вони відіграли стабілізуючу роль на початкових етапах війни, сьогодні такі обмеження істотно звужують можливості українських компаній, насамперед великого бізнесу, щодо виходу на міжнародні ринки капіталу. Підприємства стикаються з неможливістю залучення фінансування від іноземних партнерів, обмеженим доступом до зовнішніх кредитних ресурсів і труднощами у виконанні зобов'язань перед закордонними кредиторами.

На четвертому році війни збереження жорсткого валютного контролю створює системні ризики для відновлення інвестиційної активності та модернізації виробництва [1]. Відсутність доступу до західних ринків капіталу фактично блокує потенціал великих корпорацій як драйверів економічного зростання, стримує розвиток фондового ринку та

знижує привабливість України в очах міжнародних інвесторів. У цьому контексті надзвичайно актуальним стає питання поступової лібералізації фінансових обмежень і формування нової політики інтеграції українського бізнесу у глобальний ринок капіталу.

Позитивним сигналом для бізнес-середовища стало поетапне пом'якшення валютних обмежень, розпочате у 2024 році. Зокрема, з 10 вересня 2024 року було знято низку обмежень, які стосувалися купівлі та переказу валюти суб'єктами електронної комерції для сплати ПДВ у країнах ЄС, покриття викидів CO₂, здійснення виплат за договорами перестрахування та компенсації сплачених купонних платежів за єврооблігаціями [3]. Наступним етапом стало розширення можливостей для підприємств із 10 травня 2025 року, коли українському бізнесу дозволили проводити окремі валютні операції понад установлені обмеження в межах інвестиційного ліміту.

Крім того, Національний банк розширив спектр дозволених операцій: збільшено ліміти на розрахунки корпоративними картками за кордоном, розширено можливості фінансування закордонних представництв, дозволено здійснення платежів за судовими процедурами та укладання форвардних контрактів. Ці зміни свідчать про прагнення регулятора поступово інтегрувати український фінансовий ринок у міжнародне середовище, створюючи передумови для відновлення інвестиційної активності та підвищення конкурентоспроможності національного бізнесу на глобальному ринку капіталу.

Ще однією категорією проблем, які подолати в поточний момент є практично неможливо – це *високі геополітичні ризики*, пов'язані з триваючою війною, які є ключовим бар'єром залучення фінансового капіталу українськими підприємствами за кордоном.

Воєнна агресія Російської Федерації проти України, що триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру у 2022 році, спричинила глибокі структурні зміни в економічному середовищі та фінансовій системі держави. Високий рівень геополітичної напруги, постійна військова загроза та

невизначеність щодо термінів завершення війни істотно впливають на рішення іноземних інвесторів стосовно вкладення коштів у національну економіку [2].

Для міжнародних фінансових ринків Україна наразі розглядається як високоризикова юрисдикція, що обумовлює скорочення попиту на українські цінні папери та зростання вартості залучення капіталу для емітентів.

Одним із найпомітніших наслідків війни стало значне зниження рівня довіри до фінансової стійкості українських підприємств. Умови ведення бізнесу залишаються надзвичайно складними: втрата іноземних контрагентів, міграція населення та нестача кваліфікованих кадрів формують сукупність факторів, що підвищують ризики неповернення інвестицій. У таких умовах навіть великі корпорації з історією стабільної діяльності стикаються з труднощами при спробах залучення зовнішнього фінансування через випуск облігацій чи проведення первинного публічного розміщення акцій (ІРО) на закордонних біржах.

Не менш важливим наслідком війни є скорочення горизонтів фінансування. Якщо раніше інвестори могли надавати ресурси на строк 5–10 років, то нині українські компанії зазвичай отримують пропозиції лише короткострокових кредитних або інвестиційних продуктів, часто із додатковими гарантійними вимогами. Такий підхід обмежує можливості для реалізації великих інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробництва, розроблення інноваційних технологій чи розширення експорту.

Варто також зазначити, що навіть ті українські емітенти, які мають доступ до міжнародних ринків капіталу, стикаються з вимогою надвисокої дохідності для інвесторів [4]. Геополітичний ризик закладається у вигляді премії до прибутковості цінних паперів, що робить їхній випуск фінансово невигідним. Наприклад, у 2023–2024 роках дохідність єврооблігацій українських компаній перебувала на рівні 20–25% річних, що перевищує середні показники країн, що розвиваються, більш ніж утричі, особливо це здорожчання стосується підприємств логістики, транспорту та енергетики. Це

означає, що навіть за наявності попиту на фінансові інструменти українських емітентів, вартість залученого капіталу стає надмірною для ефективного використання у виробничій чи інвестиційній діяльності.

Високі геополітичні ризики залишаються одним із ключових стримувальних чинників інтеграції українських підприємств у глобальний ринок капіталу. Вони не лише ускладнюють залучення зовнішнього фінансування, а й підвищують його вартість, зменшують довіру міжнародних інвесторів і створюють репутаційні бар'єри. Для подолання цих викликів необхідні системні заходи на рівні державної політики – зокрема, розвиток механізмів воєнного страхування інвестицій, розширення гарантій через міжнародні фінансові інституції (IFC, EBRD, MIGA) та впровадження програм державно-приватного партнерства у відбудові стратегічних галузей економіки. Лише за умов зниження політичної невизначеності та підвищення прозорості інвестиційного середовища українські компанії зможуть відновити активну участь на міжнародних фінансових ринках.

Наслідком зазначених проблем є обмеження кола потенційних інвесторів, зниження ліквідності цінних паперів та збільшення часу, необхідного для розміщення емісії.

Список літератури:

1. Григоренко, Ю. (2025). Український бізнес потребує пом'якшення існуючих валютних обмежень. GMK Center. URL: https://gmk.center/ua/posts/ukrainskij-biznes-potrebuie-pom-yakshennya-isnuyuchih-valjutnih-obmezhen/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.10.2025).
2. Кушнеренко С. М. Інтеграція ринку цінних паперів України в міжнародний фондовий ринок як фактор розвитку української економіки // Академічні візії. 2022. Вип. 8-9. С. 1-15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6929823> (дата звернення: 11.10.2025).
3. Національний банк України. Національний банк пом'якшує валютні обмеження для бізнесу та водночас посилює окремі норми для протидії непродуктивному впливу капіталу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pomyakshuye-valyutni-obmejennya-dlya-biznesu-ta-vodnochas-posilyuye-okremi-normi-dlya-protidii-neproduktivnomu-vidplivu-kapitalu> (дата звернення: 11.10.2025).
4. Романів А. В. Інвестиційні стратегії виходу українських ІТ-компаній на міжнародні ринки: можливості, виклики та ефективні підходи // Економіка

УДК 330.322

Руцишин Н. М.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, АДАПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ

Інвестиційна діяльність є фундаментом економічного розвитку будь-якої держави, оскільки забезпечує відтворення капіталу, модернізацію виробництва, впровадження інновацій та зростання конкурентоспроможності. В Україні, починаючи з лютого 2022 року, інвестиційне середовище зазнало безпрецедентних трансформацій під впливом повномасштабної військової агресії рф. Війна створила унікальні системні ризики та водночас сформувала нові потреби та можливості.

Повномасштабна війна спричинила різке падіння інвестиційної активності. Основними обмежуючими чинниками стали:

- Геополітичні та військові ризики, а саме пряма загроза руйнування активів, ризик втрати контролю над територіями та непередбачуваність воєнних дій.

- Обмеження фінансових ресурсів. Обсяги доступних кредитних ресурсів значно скоротилися через підвищення облікової ставки НБУ та зростання кредитного ризику банків. Внутрішні джерела фінансування інвестицій (прибуток, амортизація) також знизилися через скорочення виробництва.

- Логістичні та інфраструктурні проблеми. Блокування морських портів та руйнування транспортної інфраструктури ускладнили імпорт необхідного обладнання та експорт готової продукції, що зробило низку інвестиційних проєктів нерентабельними.

- Кадровий дефіцит, який спричинений мобілізацією та масовою міграцією кваліфікованих кадрів, необхідних для реалізації та обслуговування нових інвестиційних проєктів.

За даними Державної служби статистики, у 2022 році обсяг капітальних інвестицій суттєво скоротився, проте, починаючи з 2023 року, спостерігаються ознаки часткового відновлення, переважно у секторах, критичних для життєзабезпечення та оборони [1].

В умовах воєнного стану суб'єкти господарювання, що продовжують інвестувати, змінили свої пріоритети та підходи до фінансування. Значна частина інвестицій спрямовується на релокацію виробничих потужностей із прифронтових та прикордонних областей у більш безпечні регіони (переважно західні). Критичними стали інвестиції, пов'язані з оборонно-промисловим комплексом, а також у проєкти енергетичної незалежності (децентралізовані джерела енергії, генерація).

Державні програми стимулювання, зокрема “Доступні кредити 5-7-9%”, які були адаптовані для підтримки підприємств під час війни, забезпечують доступ до дешевого капіталу для поповнення обігових коштів та, частково, для капітальних вкладень. Значні кошти спрямовуються на забезпечення кібербезпеки, переведення критичних даних у хмарні сховища та інтеграцію цифрових інструментів для мінімізації залежності від фізичної інфраструктури.

Фінансове забезпечення інвестицій змінює фокус на зовнішньому та державному фінансуванні [2, с. 27]. Кошти від ЄБРР, ЄІБ, Світового банку, а також грантові програми (USAID, GIZ) є ключовими для фінансування відновлення та розвитку критичної інфраструктури, що опосередковано створює попит на інвестиції у виробництво.

Започаткування механізмів страхування військових ризиків (наприклад, через MIGA або Експортно-кредитне агентство) є необхідною умовою для відновлення довіри іноземних інвесторів та забезпечення довгострокового фінансування. Реінвестиції власного прибутку для багатьох стійких суб'єктів господарювання залишається найбільш надійним джерелом фінансування, оскільки це мінімізує залежність від зовнішніх кредиторів в умовах високих ставок.

Майбутнє інвестиційної діяльності в Україні нерозривно зв'язане з повоєнним відновленням. Стратегічні напрями включають акцент на Green Field-інвестиціях, переважне спрямування інвестицій у створення нових, енергоефективних та екологічно чистих виробництв замість відновлення застарілих. Інвестиції у створення регіональних індустріальних та агропромислових кластерів підвищать стійкість економіки до локальних шоків.

Інвестиції у навчання, перекваліфікацію та соціальні програми дозволять подолати кадровий дефіцит. Поряд з тим, для стимулювання інвестицій державі необхідно продовжувати роботу над судовими та антикорупційними реформами, які є не менш важливими, ніж безпосереднє страхування військових ризиків.

Отже, інвестиційна діяльність в Україні за умов сучасних викликів і загроз демонструє високу ступінь селективності та адаптації. Різке зростання ризиків призвело до скорочення обсягів, але водночас сфокусувало інвестиції на критично важливих для виживання секторах: обороні, логістиці, енергетиці та релокації. Вдосконалення інвестиційної діяльності є важливим фактором не лише для успіху окремих суб'єктів господарювання, а й для економічного зростання країни загалом.

Список літератури:

1. Статистичний щорічник України за 2023 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf.
2. Руцишин Н. М., Талах Ю. В. Орієнтири державної політики відновлення інвестиційної привабливості сфери торгівлі та внутрішнього ринку України. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. № 71 (2023). С. 21-28.

РОЛЬ БАНКІВ ТА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗЕЛЕНОМУ ПЕРЕХОДІ УКРАЇНИ

Відновлення України після повномасштабного вторгнення Росії вимагатиме не лише колосальних фінансових ресурсів (потреби на 2025-2027 роки оцінюються приблизно у 60 млрд дол. США [1]), але й стратегічного переходу до моделі зеленого та стійкого розвитку. У цій архітектурі фінансування критичну роль відіграють міжнародні фінансові організації (МФО) та державні банки України. Вони діють як взаємодоповнюючі ланки, створюючи багатопланову систему продуктів для фінансування сталого економічного переходу. У цій системі МФО виступає як «архітектор» і мобілізатор капіталу, тоді як українські банки є «виконавчими руками» та фінансовими посередниками.

На прикладі міжнародної фінансової корпорації (IFC), Укргазбанку та Ощадбанку розглянемо ролі інституцій у процесах фінансування зеленого переходу.

Місія IFC полягає у максимізації ролі приватного сектору та фінансуванні модернізації економіки. Її продукти орієнтовані на залучення великого приватного капіталу: IFC надає власні інвестиції та мобілізує додатковий капітал (загальна підтримка в Україні 2,6 млрд дол., з яких 1,01 млрд дол. мобілізовано)[2]. Це дозволяє фінансувати великі інноваційні проєкти, як-от Вітрова електростанція GNG (147 МВт) у Волинській області. Кредит терміном на 16 років надається створеним проєктним компаніям, що контролюються GNG Retail Limited та її дочірнім «Концерном «Галнафтогаз». Загальна вартість проєкту оцінюється в 261 млн євро. Проєкт передбачає залучення змішаного фінансування, зокрема за рахунок UK-FCDO і ЕС-UIF, а також Фонду чистих технологій. Участь у проєкті схвалив також Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), який підписав документи про надання довгострокового кредиту

на 60 млн євро. Очікується, що ВЕС щорічно вироблятиме близько 380 ГВт·год (380 млн кВт·год) відновлюваної електроенергії з нульовим викидом вуглецю[3].

Українські банки, навпаки, є головними каналами розподілу міжнародних коштів та державних програм. Наприклад, Укргазбанк чітко позиціонується як «Еко банк країни» і має розгалужену співпрацю з багатьма МФО окрім IFC – Європейським банком реконструкції та розвитку (EBRD), Європейським інвестиційним банком (EIB), Північною екологічною фінансовою корпорацією (NEFCO) та іншими. Ощадбанк фокусується на енергетичній безпеці та енергоефективності, зокрема через ESSF. ESSF – це цільова програма, за допомогою якої ЄБРР допомагає малим та середнім підприємствам, середнім корпоративним клієнтам, регіональним муніципалітетам та малим державним компаніям, приватним домогосподарствам та житлово-будівельним асоціаціям в Україні інвестувати в децентралізоване виробництво енергії, відновлювану енергетику та пов'язане з нею зберігання енергії, а також у заходи енергоефективності в житлових, комерційних та муніципальних будівлях. Програма спрямована на посилення стійкості українських бенефіціарів як до безпосередніх ризиків енергетичної безпеки, спричинених війною, так і до середньострокових наслідків зміни клімату[4].

Зазвичай «зелені» продукти вітчизняних банків - це кредитні лінії МФО, які вони адмініструють, часто використовуючи механізми розподілу ризиків та гарантії. Вони націлені на критичні сектори, які потребують найбільших інвестицій для відновлення:

- *Енергетика та енергоефективність.* IFC надає довгострокове проектне фінансування, тоді як Ощадбанк пропонує продукти ESSF для бізнесу та кредити з грантами (до 25% кешбеку) для фізичних осіб на сонячні батареї та теплові насоси. Потреби у цьому секторі є значними (\$10–15 млрд на ВДЕ та \$15–20 млрд на енергозбереження)[5].

- *Муніципальна інфраструктура (ЖКГ).* Тут Укргазбанк демонструє ширший фокус, виділяючи водопостачання (\$7–10 млрд потреби) та управління відходами (\$3–5 млрд потреби) як

ключові напрямки фінансування для об'єднаних територіальних громад, міст, комунальних підприємств. IFC доповнює це через свій напрямок Subnational Finance, пропонуючи прямі кредити, гарантії та участь у муніципальних облігаціях.

- *Підтримка Бізнесу*. IFC надає Risk-Share Facilities (RSFs) на понад 405 млн дол. українським фінансовим установам для підтримки малих та середніх підприємств. Укргазбанк використовує ці ресурси, а також кошти EBRD та NEFCO, для кредитування мікро- та малого бізнесу.

Незважаючи на різноманіття продуктів, фінансування сталого розвитку стикається з серйозними викликами. По перше, існує значна залежність від зовнішнього фінансування (МФО та донорів), що підкреслює недостатність довгострокових внутрішніх ресурсів. Українські банки активно використовують гарантії, що свідчить про необхідність покриття високих ризиків. По друге, обсяги потреб значно перевищують доступне фінансування, створюючи інвестиційний розрив. Вузьким місцем залишається недостатній досвід та кваліфікація представників у місцевих органах влади (громадах) для розробки якісних проєктів, ефективного освоєння великих кредитних ресурсів та забезпечення прозорого звітування. IFC намагається вирішити цю проблему через консультаційні інструменти, як-от E&S Academy та Credit Rating Tool[6].

Таким чином, зелене фінансування в Україні функціонує як життєво важливий механізм, який об'єднує стратегічну експертизу МФО з операційною мережею вітчизняних банків. Успіх сталого відновлення залежить від подальшої мобілізації приватного капіталу, впровадження інноваційних продуктів для зниження воєнних ризиків та цільової консультаційної підтримки громад.

Список літератури:

1. Сергій Марченко окреслив фінансові потреби України на 2026-2027 роки. Міністерство фінансів України. 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_outlined_ukraines_financial_needs_for_20262027_at_the_ministerial_roundtable_in_washington-5366 (дата звернення: 19.10.2025).
2. IFC Announces New Initiatives to Accelerate Ukraine's Reconstruction at Ukraine Recovery Conferen. . IFC. 2025. <https://www.ifc.org/en/pressroom/>

2025/ifc-announces-new-initiatives-to-accelerate-ukraine-s-reconstruction-at-ukraine-re дата звернення: 19.10.2025).

3. IFC надає "Галнафтогазу" \$53,9 млн кредиту для будівництва ВЕС на 147 МВт. Українська енергетика, 2025, URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/ifc-nadaie-halnaftogazu-539-mln-kredytu-dlia-budivnytstva-ves-na-147-mvt> дата звернення: 19.10.2025).
4. About the Energy Security Support Facility (ESSF) EBRD. 2025. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/where-we-invest/ukraine/essf-ukraine.html> дата звернення: 19.10.2025).
5. Ощадбанк та ЄБРР запустили «зелені» кредити для українців: перші позичальники вже отримали фінансування URL: <https://www.osadbank.ua/news/osadbank-ta-ebrr-zapustili-zeleni-krediti-dla-ukrainciv-persi-pozicalniki-vze-otrimali-finansuvanna> дата звернення: 19.10.2025).
6. Посібник для користувачів інструмента IFC з оцінювання і покращення сталого розвитку середніх компаній, що зростають. Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/0993213032125687> дата звернення: 19.10.2025).

УДК 336.71:004(477)

Скоморович І. Г.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

НА ШЛЯХУ ДО ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

З 1 серпня 2025 р. вступили в дію положення розділу 4 Закону України «Про платіжні послуги та переказ коштів в Україні», який присвячений регулюванню відкритого банкінгу і регламентує порядок отримання надавачами платіжних послуг доступу до рахунків фізичних та юридичних осіб за їхньою згодою. Це означає, що тепер банки та небанківські платіжні установи, які відкривають своїм клієнтам поточні та платіжні рахунки (користувачам відкритого банкінгу), зобов'язані забезпечувати можливість постійного доступу в режимі реального часу до цих рахунків банкам та іншим надавачам платіжних послуг (стороннім надавачам платіжних послуг), що отримали право на надання нефінансових платіжних послуг [1]. Для того, щоб стати стороннім надавачем платіжних послуг

(НПП), банк або інший НПП має бути авторизований Національним банком України та внесений у Реєстр платіжної інфраструктури, який веде вітчизняний центральний банк.

Головні вимоги до роботи відкритого банкінгу в Україні визначені відповідним положенням, ухваленим правлінням НБУ. Відповідно до цього положення відкритий банкінг – це структурований і безпечний обмін даними між НПП з обслуговування рахунку та стороннім НПП через спеціалізовані інтерфейси, який здійснюється за згодою користувача під час доступу до рахунку користувача стороннього НПП з метою надання нефінансових платіжних послуг користувачу таким стороннім НПП [2].

Відповідно до законодавства доступ до рахунку здійснюється шляхом взаємодії інформаційних систем НПП з обслуговування рахунку та стороннього НПП. При цьому користувачі отримують можливість (але не обов'язок) не лише надавати уповноваженим платіжним установам доступ до інформації про залишок коштів на їхніх рахунках, але й ініціювати платіжні операції, тобто списувати кошти з їхніх рахунків. Це означає, що фізичні особи зможуть згенерувати інформацію про всі свої відкриті рахунки в одному застосунку і повністю управляти коштами на цих рахунках, а корпоративні клієнти до того ж автоматизують контроль за коштами дочірніх компаній та філій, що спростить ведення бухгалтерського обліку та звітності [3, 4].

Для забезпечення права на доступ до рахунку користувача НПП з обслуговування рахунку зобов'язаний перед наданням такого доступу отримати згоду користувача. Згода користувача надається щодо:

- 1) конкретного стороннього надавача платіжних послуг, якому він надає згоду на доступ;
- 2) конкретного рахунку, згоду на доступ до якого він надає;
- 3) конкретної нефінансової платіжної послуги, на яку він надає свою згоду, та конкретного обсягу інформації щодо рахунку і користувача такого рахунку.

Надання згоди користувача має відбуватися із застосуванням його посиленої автентифікації, яку проводить

НПП з обслуговування рахунку. Тобто, крім введення паролю до банківського застосунку, користувачу треба буде підтвердити свою особу через Face ID чи смс-повідомлення [5].

Експерти відзначають додаткові можливості, які з'являються з появою відкритого банкінгу: для користувачів полегшується контроль за власними фінансами, який стане можливий завдяки різноманітним застосункам, що допоможуть краще слідкувати за витратами та надходженнями коштів, а от для банків спроститься процедура встановлення кредитних лімітів, адже вони зможуть бачити загальний рух коштів і динаміку заборгованостей потенційних позичальників [6].

До головних загроз, які можуть стати на шляху ефективному впровадженню відкритого банкінгу в Україні, відносять технічну невідповідність учасників процесу, оскільки, на думку фахівців, не всі банки матимуть змогу в повному обсязі впровадити стандартизовані інтерфейси, що обмежуватиме доступ до рахунків окремих користувачів [4].

Очікується, що відкритий банкінг буде впроваджуватися в Україні поступово, адже НБУ надав НПП час до початку 2026 р., щоб привести свою діяльність у відповідність до вимог нормативно-правових актів. За цей час вони повинні пройти процедуру внесення до Реєстру, ухвалити відповідні внутрішні нормативні документи, забезпечити відповідність технічним стандартам, сформувати систему управління ризиками, опублікувати на своєму офіційному вебсайті інформацію про спеціалізовані інтерфейси та ін. Крім того, впровадження такого фінансового сервісу потребує додаткових інвестицій. Найшвидше на вимоги регулятора можуть зреагувати або великі банки, які вже мають деякі напрацювання в цьому напрямку, та фінтех компанії, які спеціалізуватимуться на цій конкретній ніші фінансового ринку.

Список літератури:

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n786>.
2. Про затвердження Положення про відкритий банкінг в Україні : Постанова Правління НБУ від 25.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-25>.

3. Винокуров Я., Дячкіна А. В Україні запрацює відкритий банкінг: що це і які переваги дасть користувачам? URL: <https://epravda.com.ua/finances/shcho-take-vidkritiy-banking-ta-koli-vin-zapracyuye-v-ukrajini-809873/>
4. Відкритий банкінг: чи варто ділитися банківською таємницею заради комфорту. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/10/06/159933518/>
5. Супівська Є. Відкритий банкінг з 1 серпня – Шабан пояснив, до чого готуватись. URL: <https://novyny.live/ekonomi/vidkritii-banking-z-1-serpnia-shaban-poiasniv-do-chogo-gotuvatisia-271355.html>.
6. Писарев О. Відкритий банкінг в Україні: одна кнопка для всіх рахунків і не тільки. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/vidkritiy-banking-yak-do-nogo-gotuyutsya-finustanovi-ta-scho-otrimayut-klienti/>

УДК 658.16.016

Скоропода Р. М.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП “Фінанси, банківська справа та страхування”,
спеціальності “Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок”,

Львівський торгівельно-економічний університет, м. Львів

Науковий керівник: **Руцишин Н. М.**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігаються глибокі негативні зміни у більшості сфер господарської діяльності підприємств. Серед основних проблем – неефективне управління, втрата платоспроможності та кредитоспроможності підприємств, а також зростання заборгованості перед державними органами та банками. Подібні тенденції характерні для значної частини українських підприємств і становлять загрозу їхньому подальшому існуванню. У зв’язку з цим питання фінансового оздоровлення підприємств набуває особливої актуальності.

Фінансове оздоровлення – це сукупність заходів організаційного, фінансового, економічного та правового

характеру, спрямованих на подолання кризових явищ у діяльності підприємств, відновлення їх платоспроможності, конкурентоспроможності та прибутковості. Важливо розуміти, що фінансове оздоровлення підприємств є комплексним процесом відновлення діяльності з використанням фінансових інструментів. Результативність фінансового оздоровлення значною мірою визначається здатністю керівництва розробити ефективну стратегію розвитку бізнесу, яка забезпечить досягнення поставлених цілей без зайвого підвищення ризиків для діяльності підприємств.

Процес формування заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення, може відбуватися за такими етапами [1, с. 252]:

- Перший етап: усунення неплатоспроможності є ключовим етапом фінансового оздоровлення підприємств, який спрямований на швидке відновлення ліквідності, покриття найважливіших зобов'язань і запобігання подальшому погіршенню фінансового стану. Основними заходами на цьому етапі є продаж короткострокових фінансових інструментів та реалізація активів, що можуть бути швидко перетворені на грошові кошти для погашення термінових боргів. Важливим механізмом також виступає прискорення процесу інкасації дебіторської заборгованості, активне стягнення заборгованості з контрагентів, що дозволяє оперативно збільшити грошовий потік і забезпечити поточну платоспроможність підприємств..

- Другий етап спрямований на відновлення фінансової стійкості підприємств. Його ключовими завданнями є поступове зниження боргового навантаження, оптимізація структури капіталу та підвищення операційної ефективності. Для досягнення цих цілей підприємства зосереджують зусилля на скороченні постійних витрат, які не залежать від обсягів виробництва, зокрема витрат на оренду, адміністративне управління та інші фіксовані витрати. Паралельно здійснюється оптимізація змінних витрат, які безпосередньо залежать від масштабів виробництва – насамперед витрат на сировину, енергоресурси та матеріали. Такий підхід дозволяє поліпшити фінансові результати, підвищити гнучкість підприємств до змін у ринковому

середовищі та створити передумови для сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

- Третій етап: забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді. Мета полягає у створенні міцної основи для стабільного розвитку підприємства, підтриманні збалансованого фінансового стану та зміцненні позицій на ринку. Для цього здійснюється оптимізація структури активів і капіталу, що включає збалансування співвідношення власних і залучених коштів, а також перерозподіл активів у бік більш ліквідних або прибуткових. Важливим елементом є також капіталізація прибутку, тобто реінвестування отриманих фінансових результатів у розвиток бізнесу, що забезпечує зростання вартості підприємства та підвищення його конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Упродовж останніх років українські підприємства все активніше застосовують комплексні механізми фінансового оздоровлення, аби зберегти свою платоспроможність, забезпечити стабільність функціонування в умовах економічної та воєнної турбулентності, а також створити підґрунтя для сталого розвитку в довгостроковій перспективі. Типовим прикладом реалізації всіх трьох етапів фінансового оздоровлення є діяльність таких стратегічно важливих підприємств, як АТ “Укрзалізниця” та ПАТ “Укрнафта”, які на практиці продемонстрували, як можна вивести компанію з критичного стану шляхом реструктуризації, оптимізації та подальшої трансформації бізнесу.

На першому етапі – усунення неплатоспроможності, обидві компанії вжили заходів, спрямованих на швидке стабілізування ліквідності. Так, АТ “Укрзалізниця” ініціювала переговори з кредиторами щодо відтермінування виплат за єврооблігаціями, включно з борговими зобов’язаннями на суму понад 80\$ млн, які підлягали сплаті у 2025 році [2]. Також вона успішно реструктуризувала внутрішній борг на суму близько 17 млрд грн, що становить понад 80 % від усіх короткострокових зобов’язань компанії [3]. Це дозволило полегшити фінансовий тиск і забезпечити безперебійне функціонування основних процесів. У свою чергу, ПАТ “Укрнафта” у 2024 році уклала

угоду з Державною податковою службою про відстрочку виплати податкового боргу на суму майже 1,8 млрд грн, що дало можливість уникнути блокування рахунків та підтримати операційну діяльність [4]. Перший транш у розмірі 200 млн грн компанія виплатила одразу, демонструючи свою платоспроможність і добру волю щодо виконання зобов'язань.

Другий етап: відновлення фінансової стійкості – передбачав заходи щодо зменшення боргового навантаження та підвищення ефективності операційної діяльності. АТ “Укрзалізниця” реалізувала низку рішень зі скорочення витрат: оптимізувала чисельність персоналу, заморозила частину соціальних програм, призупинила реалізацію капіталомістких інфраструктурних проєктів, а також переглянула тарифну політику, зокрема у сфері вантажоперевезень [1]. ПАТ “Укрнафта”, у свою чергу, змогла суттєво покращити свої фінансові показники за підсумками 2024 року компанія отримала 16,38 млрд грн чистого прибутку [5], а лише за перше півріччя 2025 року – ще 5,2 млрд грн. Ці результати стали можливими завдяки підвищенню ефективності виробництва, зменшенню втрат і активній роботі з дебіторами.

На третьому етапі – забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді компанії зосередилися на стратегіях сталого розвитку та посиленні ринкових позицій. АТ “Укрзалізниця” почала модернізацію рухомого складу, зокрема завдяки співпраці з міжнародними партнерами, такими як Alstom і CRRC. Вона також розширює логістичні можливості на європейському напрямку, адаптуючи свою інфраструктуру до нових умов і стандартів ЄС. ПАТ “Укрнафта”, своєю чергою, активно інвестує в розширення мережі АЗС, а також реінвестує прибуток у видобуток та модернізацію виробничих активів, відмовившись від виплати дивідендів для збереження внутрішнього ресурсу [5].

Таким чином, застосування трьохетапного підходу до фінансового оздоровлення дозволило цим підприємствам не лише уникнути кризових сценаріїв, але й забезпечити фінансову стійкість, конкурентоспроможність і перспективи зростання у майбутньому. Досвід АТ “Укрзалізниці” та ПАТ “Укрнафта”

може слугувати орієнтиром для інших компаній, які перебувають у складному фінансовому становищі, адже доводить, що стратегічне управління фінансами – це ключ до відновлення та розвитку навіть у найскладніших умовах.

Фінансове оздоровлення в Україні – це відповідь на глибоку кризу, що загрожує платоспроможності підприємств і стабільності економіки. Це комплексний процес, який включає не лише відновлення фінансів, а й створення умов для сталого розвитку через правові, організаційні та фінансові інструменти. Успіх залежить від стратегічного планування керівництва і раціональних рішень в умовах обмежених ресурсів.

Список літератури:

1. Бланк І. А. Управління фінансовою стабілізацією підприємства. К. : Ніка-Центр, Ельга. 496 с.
2. Укрзалізниця хоче реструктуризувати євробонди на \$900 млн. Інтерфакс-Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/1094351.html> (дата звернення: 07.10.2025).
3. Укрзалізниця дозволила реструктуризувати понад 80% боргу. Укрінформ. 2020. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1863611-ukrzaliznitsi_dozvolili_restrukturizuvati_ponad_80_borgu_2074168.html (дата звернення: 07.10.2025)
4. “Укрнафта” перерахувала ГФС 200 млн грн у межах реструктуризації боргу. РБК-Україна. 2015. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrnafta-perevela-gfs-mln-grn-1439886565.html> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Прибуток “Укрнафти” у 2024-му зменшився на 31% – до 16,4 млрд грн. Forbes Україна. 2025. URL: <https://forbes.ua/news/pributok-ukrnafti-u-2024-mu-zmenshivsya-na-31-do-164-mlrd-grn-01042025-28484> (дата звернення: 07.10.2025).

Стародуб С. Р.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП “Фіскальне та митне адміністрування”
спеціальності “Фінанси, банківська справа та страхування”,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів
Науковий керівник: **Руцишин Н. М.**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТРУКТУРНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Львівська область визнана одним із найпривабливіших регіонів України для інвестування, який динамічно нарощує свій інвестиційний потенціал. Регіон послідовно вдосконалює свій бізнес-клімат, створюючи нові можливості для ведення бізнесу та належить до ТОП-5 областей України з найкращим бізнес-кліматом. Ця стійкість забезпечується постійною роботою влади та приватного сектору, спрямованою на покращення інвестиційного середовища та залучення капіталу. Водночас, структура інвестицій свідчить про переважання традиційних матеріальних вкладень над інноваційними, що ставить питання про довгострокову конкурентоспроможність регіону. Як результат, Львівщина демонструє високий рівень адаптації та швидке відновлення інвестиційної активності навіть в умовах зовнішніх викликів.

Аналіз динаміки капітальних інвестицій за 2020-2024 роки (табл. 1) дозволяє оцінити механізми цієї стійкості та визначити її структурні виклики.

Таблиця 1

Динаміки капітальних інвестицій у Львівській області за 2020-2024 рр.

Роки	Капітальні інвестиції, млн грн	Темп приросту, %
1	2	3
2020	23 641,50	-23,89
2021	31 483,80	33,2

Продовження табл. 1

1	2	3
2022	26 161,40	-16,9
2023	44 790,00	71,2
2024	47 503,60	6,1

Джерело: складено на основі [1]

Інвестиційна стійкість Львівської області найяскравіше ілюструється її фінансовими показниками протягом досліджуваного періоду. Після значного зростання у 2021 році, економіка регіону зазнала значного спаду у 2022 році, спричиненого повномасштабним вторгненням, що призвело до падіння капітальних інвестицій. Однак подальша динаміка свідчить про високу адаптивність і мобілізацію ресурсів. У 2023 році Львівщина продемонструвала рекордне відновлення. Цей різкий стрибок не лише компенсував втрати попереднього року, але й вивів загальний обсяг інвестицій на новий рівень, що дозволило області закріпити своє економічне лідерство та зайняти четверте місце серед регіонів України у 2024 році. Це підтверджує, що регіон став надійним місцем для розвитку бізнесу та логістики. Проте важливо проаналізувати не лише кількісні показники зростання, а й якісну структуру цих інвестицій, щоб оцінити їх довгостроковий вплив на інноваційний потенціал області (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка капітальних інвестицій за видами активів у
Львівській області за 2020-2024 рр.**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6
Капітальні інвестиції- усього	23641.5	31483.8	26161.4	44790.0	47503.6
1. Інвестиції у матеріальні активи:	23120.0	30571.4	25128.9	43649.5	46576.6
-житлові будинки	3177.0	3346.1	1974.8	3211.3	4997.4
-нежитлові будівлі	4122.3	5856.0	4435.9	7540.3	8563.6
-інженерні споруди	4462.7	6736.3	3680.1	8700.9	7590.4
-машини, обладнання та інвентар	7775.3	9816.7	9998.0	14134.3	15874.8
-транспортні засоби	2144.2	2969.7	3592.1	6616.5	6188.4
-земля	89.9	112.3	68.3	544.9	146.4

Продовження табл.2

1	2	3	4	5	6
-довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	119.7	101.8	100.1	210.2	124.1
-інші матеріальні активи	1228.9	1632.5	1279.6	2691.1	3091.5
2. Інвестиції у нематеріальні активи:	521.5	912.4	1032.5	1140.5	927.0
-права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (включаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо	128.8	151.4	47.9	63.6	126.6
-програмне забезпечення та бази даних	368.6	599.8	865.6	786.9	661.6

Джерело: складено на основі [2]

Стійкість інвестиційної привабливості регіону забезпечується переважно за рахунок інвестицій у матеріальні активи. Пріоритети вкладень чітко окреслюють фокус на фізичній модернізації та логістиці. Найбільшою статтею витрат є машини, обладнання та інвентар, обсяг інвестицій в які зріс більш ніж удвічі з 2020 року, що є прямим свідченням технологічного переоснащення виробництв. Паралельно зростали інвестиції у нежитлові будівлі, відображаючи активне будівництво промислових і складських приміщень, та у транспортні засоби, що підкреслює ключову роль Львівщини як логістичного центру. Така концентрація на фізичній інфраструктурі, хоч і забезпечує поточну стійкість, може обмежувати формування конкурентоспроможної інноваційної екосистеми. Водночас фінансування інженерних споруд, таких як дороги, енергомережі підтримує критичну інфраструктуру, хоча й демонструвало значне коливання.

Незважаючи на успіхи, інвестиційна стійкість має ключовий структурний виклик, який полягає у критично малій частці інвестицій у нематеріальні активи, які є незначними в абсолютному вимірі порівняно з матеріальними. Загальна сума цих інвестицій скоротилася у 2024 році порівняно з

показниками 2023 року. Зокрема, інвестиції у права на комерційні позначення та об'єкти промислової власності залишаються мінімальними і нестабільними. Це свідчить про домінування фізичної модернізації над інноваційним розвитком.

Для трансформації поточної стійкості у стійке інноваційне зростання необхідні такі кроки:

1. Стимулювання інвестицій в R&D та інновації. Регіональна політика має бути сфокусована на стимулюванні інвестицій у нематеріальні активи такі як ліцензії, патенти, програмне забезпечення через впровадження програм компенсації витрат, особливо для промислових підприємств.

2. Посилення роботи зі створення Фондів підтримки R&D та забезпечення залучення компаній, які інвестують не лише в обладнання, а й у створення міжнародних брендів та інноваційних продуктів на території області.

3. Посилення інфраструктури. Це включає забезпечення пріоритетного інфраструктурного підключення індустриальних парків, а також модернізацію та розширення ключових транспортних і прикордонних вузлів, які наразі обмежують швидкість товарообігу.

Отже, Львівська область демонструє високу інвестиційну стійкість, що підтверджується вражаючою здатністю до відновлення після кризи 2022 року та виходом на рекордні показники капітальних інвестицій у 2023-2024 роках. Однак довгострокова конкурентоспроможність регіону залежатиме від здатності трансформувати поточну модель розвитку, яка базується переважно на матеріальних активах, у збалансовану інноваційну економіку з акцентом на нематеріальні активи та R&D. Запропоновані заходи щодо стимулювання інноваційних інвестицій та посилення інфраструктури є необхідними умовами для забезпечення сталого економічного зростання Львівщини в довгостроковій перспективі.

Список літератури:

1. Головне управління статистики у Львівській області. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2020-2024 роках. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>
2. Інвестиційний паспорт Львівської області за 2024 рік / Львівська обласна державна адміністрація. Львів, 2024. 32 с.

Фіалка Ю. Є.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри обліку і аудиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Бандура З. Л.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ НЕЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ У ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних умовах воєнного конфлікту в Україні ефективне управління запасами набуває критичного значення для забезпечення стабільного функціонування підприємств і захисту їх фінансової стійкості. Неefективне управління запасами зумовлює низку фінансових ризиків, які здатні підсилити вразливість бізнесу, що може призвести до фінансових збитків, зниження конкурентоспроможності, а в критичному випадку – до неплатоспроможності, банкрутства та повної ліквідації.

Запаси – це матеріали, сировина, готова продукція, комплектуючі та інші ресурси, зберігання яких є невід’ємною складовою виробничого циклу або торговельної діяльності підприємства [1, с. 22]. Ефективне управління запасами – це баланс між рівнем забезпечення безперервності виробництва або продажу та витратами, пов’язаними із зберіганням, страхуванням, спадом корисності чи ліквідністю запасів [6, с. 110]. В умовах війни цей баланс порушується через підвищену невизначеність, порушення логістичних ланцюгів, ризики ушкодження або втрати майна, зміни попиту, валютні коливання, інфляцію тощо. Запаси займають значну питому вагу в оборотних активах підприємств, тому ефективність їх використання прямо корелює з фінансовими результатами діяльності суб’єктів господарювання.

Фінансовий ризик – це «ризик, що першочергово, має зв’язок з ймовірністю втрати фінансових ресурсів (грошових коштів)» [2]. Особливістю фінансового ризику є те, що він

неодмінно впливає на рух фінансових потоків та зміну структури активів та пасивів підприємства [3, с. 67]. Окреслимо ключові фінансові ризики неефективного управління запасами під час війни (рис. 1).

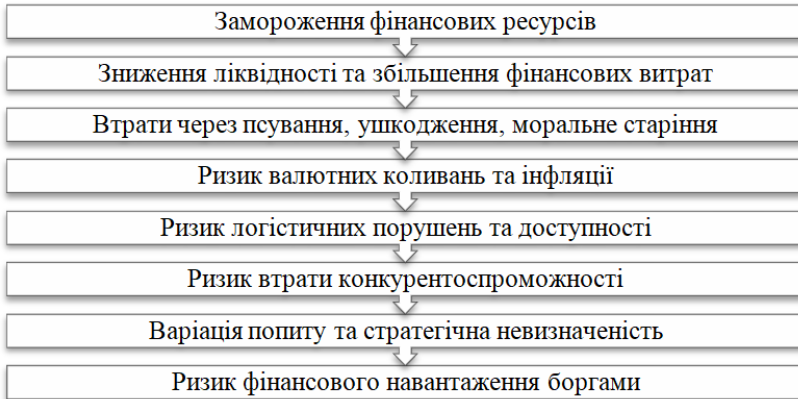

Рис. 1. Основні фінансові ризики неефективного управління запасами під час війни

Джерело: сформовано автором за даними [1; 2; 4; 7]

Коли запаси формуються в надмірній кількості або без чіткої інформації про попит і можливості логістики, це призводить до того, що значні обсяги капіталу займають ресурси, які могли б бути використані альтернативно. Цей ефект посилюється в умовах перебоїв із постачанням, коли зберігання продуктів або матеріалів стає тривалішим, а оборот коштів сповільнюється. Такі затримки або надлишки означають, що підприємство має менше ліквідних активів, що загрожує здатності швидко реагувати на зміни, фінансувати поточні зобов'язання тощо [3]. Запаси, які простоюють довше запланованого, можуть призвести до зменшення ліквідності підприємства. Водночас, зростання витрат на утримання складів (оренда або утримання власних приміщень, охорона, страхування тощо) може призводити до зростання собівартості запасів, що спричиняє додаткове навантаження на фінансові потоки підприємства.

У воєнний час ризики значно зростають: запаси можуть бути пошкоджені через обстріли, авіаудари, мінування, перебої з електропостачанням або неможливість забезпечення належних умов зберігання. Моральне старіння – коли продукція втрачає актуальність через зміну технологій, стандартів або смаків – також може бути прискорене через зміну умов споживання, логістичних маршрутів чи фінансових можливостей споживачів. Це призводить до необхідності списання надлишкових запасів, зниження цін та значних дисконтових продажів [4]. Коли запаси закуповуються за імпортними контрактами або з використанням іноземного обладнання чи матеріалів, зміни курсу валют можуть значно підвищити собівартість таких закупівель. В Україні, з огляду на інфляційні процеси та затримки в оплатах, підприємства можуть зазнати додаткових витрат, якщо не передбачать в контрактах механізми захисту чи коригування. Інфляція знижує реальну вартість готівки, але підвищує витрати на зберігання, охорону та інші складові, пов'язані з тривалим зберіганням запасів.

Окрім того, війна змінює усталені маршрути, знищує автомагістралі, порушує залізничні сполучення, може блокувати порти чи мости, що унеможливорює або ускладнює доставку матеріалів і вивезення продукції. Це означає, що навіть ретельно сплановані запаси можуть стати неліквідними або розміщеними в недоступних місцях. Якщо підприємство не має резервних маршрутів або можливості переорієнтувати логістику, це спричиняє затримки, дефіцити, а також зростання витрат [7]. Якщо підприємство накопичує запаси, які вже не відповідають потребам ринку, або має надлишкові об'єми продуктів з низькою ліквідністю, це може призвести до збитків, які важче покрити під час кризових подій. В умовах, коли конкуренти пристосовуються швидше, скорочують обсяги неліквідних запасів, оптимізують логістику, ті підприємства, що зберігають неефективну систему управління запасами, втрачають можливість підтримання власної конкурентоспроможності через інвестування в розвиток, оновлення виробництва чи налагодження маркетингових кампаній.

Попит у воєнний час може змінюватися дуже швидко через переміщення людей, руйнування інфраструктури, зміни у споживанні (наприклад, попит на продукти першої необхідності

зростає, а на інші групи товарів спадає), зміни купівельної спроможності споживачів, втрати ринків збуту тощо. Якщо підприємство неправильно прогнозує потреби та формує надлишковий або, навпаки, недостатній рівень запасів, це призводить до фінансових втрат – як унаслідок надлишку товарів, так і через втрачені продажі, коли попит не може бути задоволений у необхідні терміни. [2]. Окрім того, для формування запасів підприємства часто використовують запозичені кошти. Якщо запаси не реалізуються, борг накопичується, а на його обслуговування може використовуватися значна частина прибутку, що зрештою може призводити до отримання збитків. У період відсутності стабільного доходу, коли позитивні грошові потоки обмежені, відсотки та інші боргові витрати стають особливо виснажливими.

Хоча умови війни значно утруднюють повноцінну реалізацію багатьох стратегій, існують концептуальні підходи і практичні заходи, які можуть зменшити фінансові ризики, пов'язані з управлінням запасами [5; 8]:

1) прогнозування та адаптивне планування. Підприємствам важливо розробляти сценарії – як оптимістичні, так і песимістичні – щодо розвитку подій та їх впливу на логістичні ланцюги, попит кінцевих споживачів тощо. Це передбачає частий перегляд планів, коригування обсягів запасів залежно від поточних умов, використання гнучких контрактів, які дозволяють змінювати строки або обсяги поставок;

2) скорочення надлишкових запасів, особливо тих, які важко переміщувати або які можуть бути легко пошкоджені, або схильні до морального старіння;

3) диверсифікація постачальників і логістичних маршрутів. Рекомендується розробляти декілька джерел постачання, кілька маршрутів транспортування, резервні склади в безпечніших регіонах, адже це дозволяє зменшити залежність від окремих вузьких ланок і підвищити загальну стійкість функціонування суб'єкта господарювання;

4) використання страхування, включно з покриттям ризиків пошкодження чи втрати запасів унаслідок військових дій. Це дозволяє хоча б частково компенсувати можливі втрати;

5) удосконалення систем контролю і моніторингу запасів, їх обліку, а також систем попередження ризиків їх пошкодження або втрати ліквідності. Інформаційні системи для обліку, аналітики, прогнозування допомагають виявляти надлишки або дефіцит своєчасно;

6) оптимізація фінансового планування: планування грошових потоків, створення резервів ліквідності, контроль за витратами, пошук дешевших джерел фінансування, коригування умов договорів з урахуванням валютного ризику тощо.

Отже, неефективне управління запасами в умовах воєнного стану в Україні формує значні фінансові ризики, серед яких – замороження оборотного капіталу, зниження рівня ліквідності, втрати від псування чи морального старіння запасів, зростання боргового навантаження та зниження конкурентоспроможності підприємств. Специфічні чинники воєнного періоду – порушення логістичних ланцюгів, інфраструктурні обмеження, коливання попиту та валютних курсів – посилюють вплив зазначених ризиків. Водночас впровадження комплексу адаптивних концептуальних підходів до управління запасами і фінансовими ризиками дає змогу мінімізувати ймовірність суттєвих втрат і підвищити рівень фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Список літератури:

1. Заюков І. В. Вплив запасів на фінансові результати підприємств України. *Економіка і організація управління*. 2024. № 1 (53). С. 19-29.
2. Макалюк І., Кривда О., Лайкова А. Якісний аналіз ризиків вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3950> (дата звернення: 16.10.2025)
3. Марусяк Н. Л., Марусяк О. В. Фінансові ризики підприємств в умовах війни. *XXXI International scientific and practical conference «Scientific Research in the Conditions of Rapid Development of Information Technologies»* (July 17-19, 2024). Helsinki, Finland. International Scientific Unity. 2024. P. 67-73.
4. Партин Г., Загородній А. Шляхи фінансової стабілізації діяльності підприємств України за умов воєнного стану та в повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5517> (дата звернення: 18.10.2025)
5. Румик І., Плетенецька С., Царенок О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану. *Вчені записки*

Університету «КРОК». 2023. № 4 (72). С. 9–19. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/647/661> (дата звернення: 16.10.2025)

6. Степаненко О. І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 47. С. 108-114.
7. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1400> (дата звернення: 16.10.2025)
8. Тульчинська С.О., Кривда О.В., Горевой Д.А. Управління товарними запасами в системі закупівельної діяльності підприємства в ризикових умовах. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. №29. С. 106-110. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/309225> (дата звернення: 18.10.2025)

УДК 336.77:336.132:355.02

Хуторна М. Е.

д.е.н., професор, провідний науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут випробувань і сертифікації
озброєння та військової техніки, м. Черкаси

ІНСТИТУТ КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Факт перебування країни у стані війни, особливо факт активних бойових дій завжди зумовлює реальні загрози стабільності економіки, які переважно зароджуються у сфері фінансів. Рівень та широта впливу таких загроз суттєво підвищуються у випадку, якщо воєнні дії йдуть на території самої країни, а ворог в рази має вищий ресурсний потенціал до довготривалого ведення війни. Це зумовлює динамічне вичерпання фінансового потенціалу країни до забезпечення функціонування воєнної економіки як через державний, так і приватний канали. Щодо останнього, то має місце максимальне звуження його взаємодії із зовнішнім середовищем задля обмеження / мінімізації проникнення зовнішніх шоків у внутрішнє бізнес-середовище фінансових установ. Своєю чергою, «заморожування» фінансових каналів економіки

призводить до уповільнення фінансового кругообігу та різкого скорочення ділової активності економічних агентів, зниження темпів економічного розвитку. З огляду на це важливим є дослідження особливостей сьогоденної трансформації інституту кредитної підтримки суб'єктів підприємництва в Україні. При цьому вищезазначений інститут тлумачимо як сукупність організаційних, фінансових та інституційних механізмів, що забезпечують доступ суб'єктів підприємництва до кредитних ресурсів з метою стимулювання їх розвитку, інноваційної активності та конкурентоспроможності.

Варто відмітити, що новий етап в обґрунтуванні механізмів та важелів впливу на забезпечення безперебійного та ефективного функціонування інституту кредитної підтримки суб'єктів підприємництва (насамперед, малого та середнього) наступив у 2024 році. Це проявилось у схваленні Радою з фінансової стабільності (далі – РФС) Стратегії з розвитку кредитування. Ця стратегія має два фокуси уваги:

1) розробка заходів задля активізації банківського кредитування суб'єктів підприємництва. При цьому РФС наголошує на необхідності фокусування державних програм на кредитній підтримці пріоритетних галузей економіки та підприємств, що працюють на територіях стійкості. Стосовно пріоритетних галузей, то вперше поряд з такими як критична енергетична інфраструктура, переробна промисловість, сільське господарство також акцентовано увагу на необхідності кредитної підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу. Останнє суттєво впливає на економічний розвиток [1];

2) розвиток законодавчої бази для стимулювання кредитування. Основний акцент робиться на необхідності скоротити частку інструментів державної політики та посилити роль ринкового кредитування установами фінансового сектору. Подібна пропозиція є слушною з кількох причин: 1) об'єктивно обмежені кошти державного бюджету; 2) кошти платників податків повинні спрямовуватися у ті напрями економіки, які або мають безпосередній і сильний вплив на економічну безпеку країни, або є галузями з найвищим рівнем доданої вартості та інноваційності; 3) протягом 2022-2023 рр. занадто розширено

коло позичальників державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» та втрачено взаємоув'язку з типом суб'єктів підприємництва, які мають реальну потребу в допомозі; 4) масштаб зазначеної державної програми перевищив можливості держави, що зумовило виникнення значного боргу перед банками в аспекті виплати компенсаційної винагороди, а саме 5,8 млрд грн станом на 01.06.2024 та близько 10 млрд грн. на кінець 2024 року; 5) згідно з оцінками Національного банку України у 2024 році не було підстав стверджувати, що ця державна програма сприяє вищій операційній ефективності компаній, які користувалися кредитами за пільговими відсотковими ставками (хоча це є однією із заявлених цілей програми). Водночас, стосовно банків України, то їх ризик прибутковості не змінився завдяки високим процентним доходам, незначним відрахуванням у резерви та високій операційній ефективності [2, с. 4]. Тобто з певного моменту державна програма підтримки вітчизняного підприємництва почала субсидювати не лише суб'єктів підприємництва реального сектору, але і банки-учасники, що своєю чергою, зумовило стримування цінової конкуренції та зниження кредитних ставок банками.

Загалом портфель гривневих корпоративних кредитів зростає, що реалізується насамперед за рахунок кредитування МСП (рис. 1). Поряд з цим, поліпшилася динаміка кредитування великого бізнесу, під впливом структурних змін в економіці банки більш активно кредитують харчову промисловість та машинобудування включно з оборонними компаніями. Щодо останніх, то за даними Національного банку станом на червень 2025 року банки здійснили фінансування проєктів оборонно-промислового комплексу на суму близько 1 млрд грн. Також Національний банк наголошує, що «вперше за тривалий час пожвавилася активність банків у фінансуванні спеціалізованих проєктів, а також з'явилися консорціумні кредити» [3]. Також важливо відмітити стабільне зниження частки непрацюючих кредитів (рис. 1).

Важливим стимулюючим фактором масштабування кредитної підтримки суб'єктів підприємництва та у тому числі

звуження обсягів державної підтримки є застосування гарантійного механізму від високоякісних платоспроможних установ. Війна як подія неконтрольованої сили прояву автоматично впливає на бізнес-модель фінансових посередників, знижуючи їх апетит до ризиків, у тому числі шляхом посилення вимог до фінансового стану клієнтів та якості застави. Гарантії – це дієвий інструмент пом’якшення ризиків та зростання кредитної активності фінансових установ, а також опосередковано зумовлює зниження вартості кредитів для позичальників завдяки зменшенню розміру фінансових та пруденційних резервів під кредитний ризик банків.

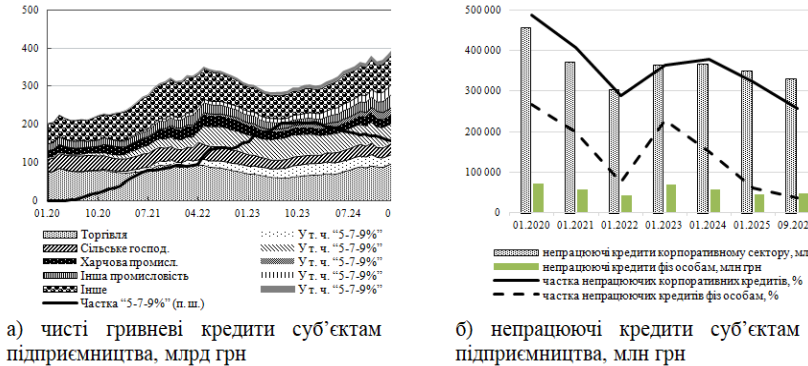

Рис. 1. Основні показники банківського кредитування суб'єктів підприємництва протягом 2020-2025 років

Інструмент державних гарантій в Україні був впроваджений у 2021 році постановою КМУ №723, а в 2024 році доповнено в частині термінів дії гарантій, а саме продовжено до 5–10 років, залежно від цілей кредитування. Також активно застосовуються гарантії від МФО та спеціалізованих фондів. В основному портфельні гарантії надаються державним та банкам з іноземним капіталом і в рази менше приватним банкам, що певною мірою створює різні конкурентні умови на ринку вітчизняного кредитування. Наголосимо, що Стратегією з розвитку кредитування передбачено поширення цього інструменту на більше коло клієнтів та банків, що у тому числі слугує підставою очікувати нарощення кредитного портфеля банків.

Додаткової уваги в аспекті функціонування інституту кредитної підтримки суб'єктів підприємництва – це сприяння розвитку як небанківських кредитних механізмів (факторингу та фінансового лізингу), так і альтернативних платформ (зокрема, краудфандингу), а також відновлення іпотечного кредитування. Щодо останнього, то у червні 2025 року прийнято Стратегію з розвитку іпотечного кредитування, яка спрямована на досягнення таких цілей: зниження рівня ризиків, у тому числі за рахунок механізму страхування воєнних ризиків; розширення доступності іпотечного кредитування; захист прав кредиторів.

Список літератури:

1. Пантелєєва Н.М., Хуторна М.Е., Гончаренко О.О. Фінансовий менеджмент у сфері національної оборони. Випробування та сертифікація. 2024. № 1(3). С. 102-118. DOI: <https://doi.org/10.37701/ts.03.2024.14>.
2. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2024. 19 червня. 16 с. URL : <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.
3. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2025. 12 червня. 48 с. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-N1.pdf?v=14.

УДК 336.7

Циб Ю. Я.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РИНОК ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Глобалізація економіки, значна інфляція, нестабільність процентних ставок і валютних курсів у поєднанні із світовою кризою відіграли ключову роль у створенні ефективних інструментів управління фінансовими ризиками. Динамічний розвиток світових ринків призводить до появи однієї з найуспішніших інновацій на фінансових ринках – похідних фінансових інструментів (деривативів).

В умовах повномасштабної війни та невизначеності, ринки є вкрай нестабільними. Післявоєнне відновлення економіки вимагатиме від підприємств та інвесторів ефективних механізмів управління ризиками, що посилює потребу в розвитку ринку деривативів. Ринок деривативів є важливою складовою сучасного фінансового ринку, що виконує функцію перерозподілу ризиків, оптимізації інвестиційних стратегій та формування очікувань щодо майбутніх змін вартості активів. Його розвиток виступає індикатором зрілості ринкової економіки та здатності фінансової системи забезпечувати стабільність і передбачуваність. З огляду на це, актуальним є дослідження сучасного стану ринку похідних інструментів та особливостей його функціонування.

Похідні фінансові інструменти – це контракти, ціна яких залежить від вартості базового активу, яким можуть бути цінні папери, товари, валютні пари, відсоткові ставки, біржові індекси тощо. Основна мета використання деривативів – хеджування ризиків, тобто страхування учасників ринку від можливих негативних змін ціни активів у майбутньому [4, с. 47]. Слід зазначити, що деривативи виконують ще дві ключові функції [5, с. 45]:

- спекулятивну, що полягає у можливості отримання прибутку від змін ринкової ціни без володіння базовим активом;
- арбітражну, яка забезпечує вирівнювання цінових диспропорцій між різними ринками чи інструментами.

Ринок похідних фінансових інструментів поділяється на два основні сегменти: біржовий (організований) та позабіржовий (ОТС), сутність яких наведено у таблиці 1.

Структура ринку похідних інструментів забезпечує баланс між прозорістю, безпекою та гнучкістю фінансових операцій. Біржовий сегмент забезпечує стандартизовані умови та надійність виконання контрактів, тоді як позабіржовий дозволяє учасникам ринку індивідуально домовлятися про умови угод, що є важливим для складних фінансових стратегій [1, с. 121]. На вітчизняному ринку цінних паперів основними видами деривативів, які використовуються, є форвардні контракти, ф'ючерси, опціони та свопи, що дають змогу ефективно

управляти ризиками, здійснювати спекулятивні операції та арбітраж [2, с. 46].

Таблиця 1

Структура та види похідних інструментів

Сегмент ринку	Характеристика	Переваги / недоліки	Приклади інструментів
Біржовий (організований)	Стандартизовані контракти, централізований кліринг, контроль з боку регулятора	Переваги: прозорість, гарантія виконання угод Недоліки: менша гнучкість	Ф'ючерси на валюту, фондові індекси, державні облігації
Позабіржовий (OTC)	Контракти укладаються індивідуально між сторонами, немає централізованого клірингу	Переваги: висока гнучкість, можливість індивідуальних умов Недоліки: більший ризик невиконання, низька прозорість	Форварди, свопи, індивідуальні опціони

Особливу увагу у державному регулюванні цього сегмента фінансового ринку займає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), яка здійснює нагляд за учасниками ринку [3]. У межах гармонізації з європейським законодавством Україна поступово імплементує норми директив MiFID II та EMIR, що сприяє підвищенню прозорості ринку, захисту прав інвесторів і зміцненню довіри до фінансової системи. Варто наголосити, що в умовах геополітичної нестабільності ринок похідних фінансових інструментів має значні перспективи пов'язані з його роллю у хеджуванні ризиків, спекуляціях та арбітражі, а також з його загальним розвитком та адаптацією до нових умов. Загалом, очікується, що відбудеться помітне розширення його функцій та збільшення різноманітності інструментів для задоволення потреб ринку.

Незважаючи на позитивні зрушення, вітчизняний ринок похідних інструментів перебуває на початковому етапі розвитку, що спричинено низкими ключовими проблемами таких як: низьку ліквідність та незначну кількість активних учасників; недостатню прозорість позабіржового сегмента; відсутність

ефективної системи клірингу; обмежений перелік інструментів; низький рівень фінансової грамотності інвесторів; вплив макроекономічної нестабільності та валютних коливань тощо. Саме ці чинники знижують привабливість українського ринку для іноземних інвесторів та обмежують можливості бізнесу щодо ефективного хеджування фінансових ризиків.

Основними проблемами ринку фінансових похідних інструментів сьогодні є досить низька ліквідність ринку та незначна кількість учасників, складність та недосконалість правового регулювання, обмежена кількість доступних інструментів, а також низький рівень фінансової грамотності серед потенційних учасників. Натомість до перспективних напрямів даного сектору відносимо розвиток біржової інфраструктури (хоча в часі війни досягти цього вкрай важко), впровадження новітніх сучасних електронних платформ торгівлі, гармонізація законодавства з європейськими стандартами (MiFID II, EMIR), активізація хеджування ризиків. Ефективне функціонування ринку похідних фінансових інструментів має стратегічне значення для розвитку економіки. Це дозволяє підприємствам захищатися від коливань цін і валютних ризиків, стимулює притік інвестицій, підвищує конкурентоспроможність фінансового сектору та сприяє формуванню більш передбачуваного бізнес-середовища.

Отже, збалансований механізм державного регулювання деривативів здатен забезпечити стійкість ринку капіталу, зміцнити фінансову безпеку держави та створити сприятливі умови для сталого економічного розвитку України в умовах інтеграції до європейського фінансового простору. Ринок деривативів сприятиме підвищенню ефективності розподілу капіталу, зниженню волатильності фінансової системи та зміцненню довіри інвесторів до вітчизняного ринку цінних паперів.

Список літератури:

1. Дьяків С. І. Розвиток ринку деривативів в Україні: проблеми та перспективи / С. І. Дьяків // *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 115-127.
2. Кравченко І. П. Механізм державного регулювання ринку цінних паперів в Україні / І. П. Кравченко // *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2. С. 35-42.

3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення: 16.10.2025).
4. Писаренко О. В. Ринок похідних фінансових інструментів у системі фінансового ринку України / О. В. Писаренко // *Економіка та держава*. 2022. № 10. С. 44-49.
5. Савченко Т. Г. Фінансові інструменти та деривативи: теоретико-прикладний аспект. Київ : КНЕУ, 2022. 264 с.

УДК 330.322

Череба В. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП “Фінанси, банківська справа та страхування”,
спеціальність “Фінанси, банківська справа та страхування”,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Науковий керівник: **Руцишин Н. М.**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Харківська область традиційно посідає одне з ключових місць на економічній карті України, виступаючи потужним індустріальним, науково-технічним та освітнім центром. Цей регіон має значний потенціал для залучення капіталу завдяки висококваліфікованим кадрам та розвиненій промисловій базі. Проте, в умовах сучасних викликів, зокрема, наслідків пандемії та повномасштабної військової агресії, питання залучення та ефективного використання інвестицій набуло критичної ваги, ставши головною передумовою для відновлення, модернізації економіки та забезпечення соціальної стійкості регіону. Таким чином, аналіз динаміки інвестиційних процесів, ідентифікація ключових бар'єрів та обґрунтування пріоритетних напрямів для інвестування є необхідним для формування дієвої політики регіонального розвитку.

Критичну динаміку капітальних інвестицій Харківської області за період 2021-2024 років ілюструє рис. 1, відображаючи прямий вплив війни.

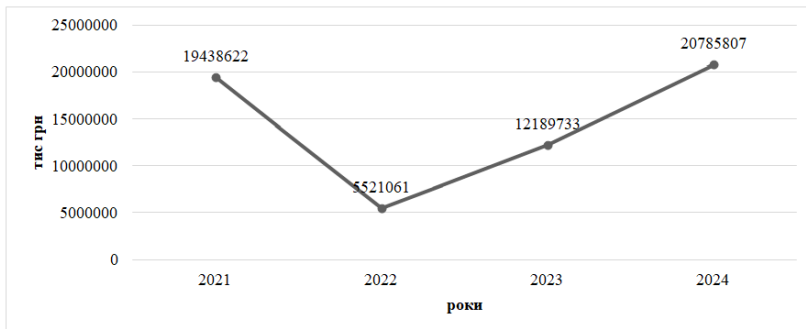

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій Харківської області за період 2021-2024 років

Джерело: складено на основі [1]

У 2021 році інвестиції становили 19,4 млрд грн, демонструючи довоєнну економічну активність. Однак, у 2022 році стався катастрофічний обвал до 5,5 млрд грн, що є падінням на 71,6 %. Це різке зниження було прямим наслідком повномасштабного вторгнення, руйнування інфраструктури та зупинки інвестиційних проєктів у прифронтовому регіоні.

Період 2023-2024 років характеризується швидким і значним відновленням. У 2023 році інвестиції зросли до 12,2 млрд грн (збільшення на 120,8 % порівняно з 2022 роком), що свідчить про початок адаптації бізнесу та активізацію програм відбудови. Найбільш вражаючим є показник 2024 року, коли обсяг капітальних інвестицій досяг 20,8 млрд грн. Це не тільки значний ріст порівняно з попереднім роком (на 70,5 %), але й перевищення довоєнного рівня 2021 року на 6,9 %.

Більш детальну картину інвестиційної кризи у сфері соціального та економічного розвитку регіону відображає аналіз фінансування проєктів у рамках регіональних програм. У 2021 році було заплановано та реалізовано 569 проєктів із загальним

кошторисом 9315,5 млн грн. У 2022 році, незважаючи на початок повномасштабної агресії, кошторисна вартість короткочасно зросла до 9573,8 млн грн (при 423 проєктах), проте у 2023-2024 роках відбулося різке падіння. Кількість проєктів скоротилася до 119 у 2024 році, а їхня кошторисна вартість становила лише 3016,8 млн грн. Планові показники на 2025 рік передбачають подальше скорочення кількості проєктів до 103, але з очікуваним зростанням кошторисної вартості до 6255,0 млн грн [2].

Фактори, що спричинили рецесію в сфері планування та реалізації інвестиційних проєктів регіонального розвитку в 2021-2024 рр.:

- Пандемія COVID-19 призвела до призупинення ініціатив та перерозподілу бюджету на потреби охорони здоров'я та освіти.

- Військові дії спричинили значні економічні та соціальні втрати, руйнування інфраструктури, зміну пріоритетів фінансування, а також міграцію трудових ресурсів та релокацію підприємств, що знизило економічну активність у постраждалих регіонах.

- Зменшення внутрішніх та зовнішніх інвестицій і соціально-економічних ініціатив (переважання бюджетних коштів).

- Низький рівень залучення міжнародно-економічної співпраці та міжнародних фондів.

- Низька взаємодія державного, приватного та громадського секторів (зацікавлених сторін), суперечності, падіння соціальної довіри та бюрократичні перешкоди.

- Неможливість реалізації проєктів через відсутність нормативно-правових механізмів або суперечностей у законодавстві.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), залучених в область, склав 598,8 млн дол. США станом на 30 червня 2024 року. Важливо відзначити, що підприємствами Харківської області отримано прямих іноземних інвестицій на суму 335,0 млн дол. США з країн ЄС. Це становить 55,9 % від загального обсягу акціонерного

капіталу. З інших країн світу залучено 263,8 млн дол. США, що дорівнює 44,1 % [3].

Отже, реалізація інвестиційних проєктів у межах програм економічного і соціального розвитку Харківської області має важливе значення для регіонального розвитку, але стикається з суттєвими викликами: скороченням кількості проєктів, падінням фінансування, військовий стан, руйнації. Проте, є чіткі напрями для покращення, які при належному застосуванні дозволять активізувати інвестиційну діяльність, підвищити якість управління проєктами та досягти кращих соціально-економічних результатів.

Список літератури:

1. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz_19.htm
2. Кулик Д. Є. Аналіз провадження інвестиційних проєктів програм економічного і соціального розвитку. Харківська область. URL: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2025.34.30>
3. Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2025 рік. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/programma-chastyna-1-zi-zminamy-9.pdf>

УДК 332.146

Черкасова С. В.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СУЧАСНІ ТRENДИ РОЗВИТКУ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

В умовах негативних демографічних змін, зумовлених скороченням народжуваності в Україні, зменшенням чисельності працездатних громадян та зайнятих в національній економіці, додатково посилених масовою міграцією населення внаслідок військової агресії росії проти України особливо гостро проявилися проблеми функціонування вітчизняної пенсійної системи. Пенсійна система країни на сьогодні виявляє свою низьку ефективність, яку характеризують недостатній розмір пенсійних виплат із солідарного рівня і низький

коефіцієнт заміщення, мізерні розміри добровільного накопичувального компонента та відсутність її загальнообов'язкового накопичувального рівня. Зазначені вади пенсійної системи країни зумовлені недостатньо продуманою соціальною політикою держави, передусім у пенсійному забезпеченні. Дефіцитність державного Пенсійного фонду щороку зростає, мізерні пенсії отримує більша частина населення країни пенсійного віку, а функціонуючі установи накопичувального пенсійного забезпечення за весь період своєї діяльності не змогли забезпечити належні додаткові пенсійні виплати для своїх учасників. Вищезазначені аспекти визначають важливість наукових досліджень щодо виявлення сучасних трендів накопичувального пенсійного забезпечення в Україні.

У сучасних умовах накопичувальне пенсійне забезпечення в Україні реалізується у межах третього (добровільного) рівня пенсійної системи країни. Основними операторами з надання фінансових послуг з недержавного пенсійного забезпечення вітчизняним законодавством визначені недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ), компанії зі страхування життя та банківські установи, які відкривають довгострокові пенсійні депозитні рахунки. Проте основними надавачами таких послуг в Україні залишаються лише НПФ.

На початок 2025 р. в країні функціонувало 59 НПФ та 17 професійних адміністраторів пенсійних фондів. Загальна вартість нагромаджених активів цими фінансовими установами на цю дату становила близько 5,7 млрд грн, а кількість учасників - 887 тис. ос. [1]. У співвідношенні до розміру ВВП країни розмір активів НПФ склав лише 0,074%, а частка учасників цих фондів у загальній чисельності працездатних осіб досягла рівня у 4,8%. Зазначені показники підтверджують мізерність розміру сектору НПФ у структурі фінансового ринку і його незначний вплив на формування пенсійних накопичень громадян країни, попри більш як 20-річний період розвитку.

Окрему важливу роль в забезпеченні нагромадження громадянами додаткових пенсійних коштів покликані виконувати компанії зі страхування життя. Досвід діяльності компаній зі страхування життя у розвинених країнах світу

показує, що вони є важливими учасниками систем накопичувального пенсійного забезпечення. Вітчизняним законодавством номінально визначені функції цих установ в обов'язковій та добровільній системах накопичувального пенсійного забезпечення, хоча ступінь реалізації цих функцій на сьогодні залишається мізерним.

Останніми роками в Україні спостерігається суттєве скорочення кількісного складу цих установ. На початок 2025 р. в країні залишилось лише 10 страховиків життя, тоді як на кінець 2019 р. їх було удвічі більше – 23 установи [2]. Скорочення кількості страховиків життя зумовлено посиленими вимогами регулятора до розміру капіталу страховиків, формування страхових резервів, складання фінансової звітності, а також зниженням попиту на довгострокові страхові послуги, складнощами збереження нагромаджених активів та інвестування в умовах обмеженості прибуткових фінансових інструментів. Зазначені чинники, посилившись у мовах війни, призвели до скорочення кількості застрахованих осіб за укладеними договорами, втрати страховими компаніями частини активів і нагромаджених резервів, зниження попиту на страхові продукти в умовах масової міграції населення та зменшення рівня його матеріального добробуту. У сукупності дія цих чинників зумовила втрату інтересу страховиків до розвитку послуг зі страхування пенсій.

Практично відсутнім є і вплив банків на процеси додаткового добровільного пенсійного забезпечення громадян. Окремі банківські установи відкривають короткострокові пенсійні депозитні рахунки, за якими передбачають окремі пільги для вкладників пенсійного віку, при цьому не пропонуючи програм довгострокового пенсійного накопичення.

Питання розвитку добровільного сегмента накопичувального пенсійного забезпечення і впровадження його обов'язкової складової (другого рівня пенсійної системи) залишаються для України надзвичай актуальними і своєчасними. Адже зростання обсягів накопичення пенсійних коштів на добровільних на обов'язкових засадах здатне не лише забезпечити населенню адекватні механізми фінансового

захисту у пенсійному віці, а й забезпечити на потреби відновлення економіки країни значні додаткові інвестиційні ресурси.

Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить, що саме багатокомпонентні пенсійні системи здатні зберегти і забезпечити належний рівень життя і добробуту громадян у пенсійному віці і достатньо високий рівень коефіцієнта заміщення, передусім за рахунок виплат із накопичувальної системи.

Список літератури:

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2024 р. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>.
2. Наглядова статистика. Показники діяльності страхових компаній. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

УДК 336.71

Яворська Т. В.

д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ІМІДЖ ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Без іміджу не може успішно функціонувати жодна фінансова установа. Формування позитивного корпоративного іміджу фінансової установи має особливо важливе значення для її успішної діяльності в умовах війни. Імідж відіграє важливу роль у житті суспільства, економіці, філософії керівництва фінансової установи, у її місії, у конкурентній боротьбі. У сьогодишніх умовах імідж сприймається як деяка цінність, яка асоціюється з успішністю тієї чи іншої діяльності, індивідуальної чи колективної.

Імідж фінансової установи – це цілеспрямований, сформований образ фінансової установи у споживачів. Конкретний імідж фінансової установи ніколи не залишається постійним. Із зміною соціальних, демографічних, економічних, технологічних процесів він змінюється й уточнюється.

Імідж фінансової послуги – це розповсюджене і досить стійке уявлення про відмінні або ж виняткові характеристики фінансової послуги, що додають їй особливої своєрідності та виділяють її з низки аналогічних послуг. Імідж фінансової послуги формується під впливом таких чинників: імідж самої фінансової установи (банку, страхової компанії), що пропонує дану послугу; якість послуги; характеристики аналогічних послуг конкурентів; критеріїв, норм і переваг клієнтів, що користуються зазначеною фінансовою послугою. На відміну від іміджу фінансової установи, імідж фінансової послуги в концентрованому варіанті виражає відмінні риси цієї послуги, що виділяють її в колі аналогів, або ж наділяють її особливими, специфічними властивостями.

В умовах війни важливе значення для формування позитивного іміджу фінансової установи має його привабливість. Привабливість фінансової установи можна розглядати у двох аспектах: внутрішню, зовнішню. Внутрішня привабливість має важливе значення для інтегрування працівників із фінансовою установою, залежить від їхнього задоволення працею і формує ставлення до праці та клієнтів. На внутрішню привабливість банку впливають його ефективність і рентабельність діяльності, завдяки чому є змога забезпечити належну оплату праці працівників.

Не треба забувати про взаємовідносини фінансової установи із суспільством. Через ці взаємозв'язки формується репутація фінансової установи – гарант якості послуг та рівня обслуговування, показник високого іміджу. Значною мірою на репутацію фінансової установи впливає його позиціонування на ринку, за яким можна чітко відрізнити цю фінансову установу від іншої (додаткові послуги, вигідні ціни, швидке обслуговування тощо).

Репутація фінансової установи – уявлення клієнтів, результат сприйняття фінансової установи, правильне позиціонування на ринку. Репутація фінансової установи, з одного боку, є результатом сприйняття ознак фінансової установи, а з другого – визначається цінностями, досвідом, бажаннями осіб, яких вона обслуговує. З розвитком фінансової установи репутація може змінюватися.

Створення фінансовій установі корпоративного іміджу стає рушійною силою функціонування і розвитку. Досягається, спираючись на різноманітні візуальні та вербальні компоненти, які будуть гармонувати та формувати цілісне уявлення і враження, сприяти конкурентоспроможності фінансової інституції.

Окрім візуальних і вербальних компонентів, виділяють також подійний та контекстний канали сприйняття фінансової установи. Належний для фінансової установи корпоративний імідж досягається, спираючись на різноманітні вербальні та візуальні компоненти, які гармонують і формують цілісне уявлення та враження про установу. Вони краще запам'ятовуються, легкі для сприйняття і довше зберігаються в пам'яті людей.

Вимір іміджу за подіями – це нормативно-етична сторона вчинку, поведінки, діяльності в цілому, тобто мова йде про репутацію людини: динаміка формування іміджу визначається репутацією суб'єкта. На загальний імідж впливає імідж конкретного працівника. Контекстний вимір розглядають як додавання іміджів інших людей (родичів, друзів, оточення), що також спричинює вплив на репутацію людини та імідж в цілому.

Корпоративний імідж фінансового інституту формується по-різному для різних груп суспільства, оскільки бажаний тип поведінки цих груп щодо фінансової установи може істотно різнитися. Таким чином фінансовий інститут водночас формує кілька іміджів одночасно. Основні завдання корпоративного іміджу фінансової установи:

- виразити індивідуальність як основу корпоративної ідентичності при СП
- прийнятті та визначенні в конкурентному бізнес-середовищі;
- збільшити відомість, розуміння та інтерес громадськості до фінансової установи;
- розвивати асоціації з позитивними характеристиками діяльності фінансової установи, які гарантують якість, надійність і відповідальність.

Важливою складовою корпоративного іміджу фінансової установи є її міжнародний імідж – уявлення про фінансову установу на міжнародному ринку фінансових послуг іноземних конкурентів, громадян-нерезидентів, потенційних іноземних клієнтів. Головними складовими міжнародного іміджу пропонуємо такі: відносини з іноземними банками, страховими компаніями (наявність кореспондентських рахунків, угод про обслуговування клієнтів); відомість у міжнародних ділових колах; наявність клієнтів-нерезидентів; обслуговування українських організацій із часткою іноземного капіталу; наявність взаємозв'язків з небанківськими фінансово-кредитними установами іноземних держав.

Хоча імідж і має стати окремою цінністю та використовуватися активно, проте імідж – це просто враження, легка й ненав'язлива присутність у свідомості людей. Він не повинен давати повне аналітичне уявлення про фінансову установу, а скоріш має випромінювати кілька ознак, що спричиняють емоційний вплив.

СЕКЦІЯ 2: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

УДК 336.74

Борисюк О. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Курягеу Я. Г.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри фінансів,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІНВЕСТИВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Процеси цифровізації докорінно змінюють структуру та механізми функціонування фінансових ринків, створюючи нові можливості для інвесторів і водночас нові виклики для фінансової стабільності. Розвиток цифрових технологій сприяє появі інноваційних фінансових інструментів, які забезпечують ефективнішу взаємодію між суб'єктами ринку, підвищують швидкість і прозорість фінансових операцій, а також розширюють доступ до інвестиційних ресурсів.

Одним із ключових напрямів цифрової трансформації є впровадження фінансових технологій (FinTech), що поєднують фінанси та IT-рішення. Фінтех-компанії активно впроваджують електронні платформи для онлайн-інвестування, мобільні додатки для управління портфелем, автоматизовані радники (робо-адвайзери), які формують персоналізовані інвестиційні стратегії на основі алгоритмів штучного інтелекту. Це сприяє демократизації фінансових ринків, оскільки інвестування стає доступним широкому колу користувачів, а бар'єри входу істотно знижуються [1, с. 170].

Серед сучасних фінансових інструментів інвестування особливу роль відіграють цифрові активи, такі як криптовалюти,

токени, NFT та стейблкоїни. Вони базуються на технології блокчейн, що гарантує децентралізований облік операцій, захист від фальсифікацій і прозорість транзакцій. Популяризація криптовалютних бірж та платформ для токенизації активів відкриває нові можливості для залучення капіталу, зокрема через ICO (Initial Coin Offering), STO (Security Token Offering) та IEO (Initial Exchange Offering). Ці форми інвестування дозволяють компаніям залучати кошти без традиційних фінансових посередників [2, с. 30].

Поряд із цим, швидко розвивається ринок біржових інвестиційних фондів (ETF), які доступні через онлайн-платформи. Вони забезпечують диверсифікацію інвестиційного портфеля, мінімізацію ризиків та зручність операцій. Активно впроваджуються також деривативи на цифрові активи – ф'ючерси, опціони та свопи, що дозволяють хеджувати ризики або здійснювати спекулятивні операції [3, с.455].

В умовах цифрової економіки популярності набуває краудфандинг та краудінвестинг. Це форми колективного інвестування, які реалізуються через інтернет-платформи, де інвестори можуть підтримати проекти малого бізнесу, стартапи або соціальні ініціативи. Ці інструменти створюють альтернативу банківському кредитуванню та сприяють розвитку підприємництва.

Цифровізація також активізувала розвиток електронних бірж, небанківських платіжних систем, смарт-контрактів, що автоматизують виконання інвестиційних угод без участі третіх сторін. Смарт-контракти, засновані на блокчейні, гарантують виконання умов договору та знижують операційні ризики.

Важливим трендом стає застосування штучного інтелекту (AI) та Big Data в інвестиційній аналітиці. Системи машинного навчання здатні аналізувати великі обсяги фінансових даних, прогнозувати ринкові коливання та формувати стратегії з оптимальним співвідношенням прибутковості й ризику. Це значно підвищує ефективність управління активами та прийняття інвестиційних рішень [4, с.22].

Проте розвиток цифрових фінансових інструментів супроводжується і ризиками. Серед основних загроз –

кіберзлочинність, нестабільність ринку криптовалют, відсутність єдиного нормативного регулювання, ризику втрати даних та шахрайство. Тому важливим завданням держави є створення системи регуляторного нагляду, яка забезпечить баланс між інноваціями та безпекою інвесторів.

Перспективним напрямом є розвиток централізованих цифрових валют (CBDC), які випускаються центральними банками. Вони можуть стати стабільним елементом фінансової системи, поєднуючи переваги цифрових технологій і довіру до державного регулювання.

Таким чином, сучасні фінансові інструменти в умовах цифровізації формують нову екосистему інвестування, яка характеризується гнучкістю, технологічністю та відкритістю. Інтеграція блокчейну, штучного інтелекту, аналітики даних та автоматизованих платформ сприяє формуванню більш ефективних механізмів управління капіталом.

Список літератури:

1. Борисюк О., Дацюк-Томчук М., Ліповська-Маковецька Н. Імперативи розвитку фінансового ринку України в умовах цифровізації // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. № 2, 2020. С. 168–176. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/593>
2. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії // *Журнал стратегічних економічних досліджень*. № 6(17), 2023. С.28-37. URL: <https://econ-vistnyk.knuctd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2024/03/6-2023-3.pdf>
3. Здреник В., Грод А., Очеретко Б. Вплив цифрових технологій на розвиток бізнесу: трансформація бізнес-моделей та управління інноваційними проектами // *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 453–464.
4. Морозова Л.С., Савченко Н.Г. Digitalization of the financial system of Ukraine // *Інвестиції: практика та досвід*. №19. 2024. С.21-24.

Бушинська І. М.

здобувачка ступеня доктор філософії (PhD)
кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ

Науковий керівник: **Кривошлик Т. Д.**

к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ

INSURTECH У СТРАХУВАННІ ЖИТТЯ: ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах трансформації фінансового ринку відбуваються кардинальні зміни у підходах до надання страхових послуг. Страховий бізнес поступово переходить від традиційних форм взаємодії зі споживачами до інноваційних цифрових рішень, що базуються на використанні технології InsurTech. Застосування цифрових інструментів у сфері страхування життя забезпечує підвищення доступності страхових продуктів, автоматизацію процесів укладення договорів, персоналізацію страхових пропозицій та підвищення ефективності управління ризиками.

InsurTech – це поняття, без якого сучасну страхову компанію важко уявити. Для більш точного визначення цього терміну його доцільно розглядати як поєднання двох складових: *Insurance* – страхування та *Technology* – технології [1, с. 153]. Розвиток цифрових технологій суттєво вплинув на трансформацію страхового ринку, зокрема на сегмент страхування життя. Страхування життя як окремий сегмент страхування почало формуватися у XVI столітті. В Україні цей сегмент страхування за період незалежності пройшов складний етап становлення, що було зумовлено як економічною нестабільністю, так і недовірою населення до фінансових інститутів після розпаду СРСР. Однак із часом ситуація поступово змінювалась, а разом із нею і структура та динаміка розвитку страхування життя в Україні.

На сучасному етапі перед страховими компаніями постають завдання підвищення конкурентоспроможності, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури страхового ринку, формування єдиних баз даних, а також удосконалення ризикових та накопичувальних видів страхових послуг. Розвиток страхування життя неможливо розглядати окремо від впливу сучасних технологічних змін, які визначають темпи та напрями трансформації фінансового сектору. У цьому контексті поняття технологій розглядається як важливий елемент концепції InsurTech.

Технології - це сукупність знань і прийомів, які впорядковано застосовуються для досягнення певної мети або вирішення проблеми [2]. Вони спрямовані на розв'язання практичних завдань, оптимізацію процесів, створення нових продуктів і послуг. Таким чином, поєднання страхових інструментів та технологічних інновацій формує основу сучасних страхових технологій (InsurTech).

Технології InsurTech покликані вирішувати або спрощувати ряд сучасних викликів у сфері страхування життя, зокрема таких:

1) **складність бізнес-процесів страхових компаній**, що включають етапи залучення клієнтів, укладання договорів, врегулювання страхових випадків та післяпродажне обслуговування;

2) **необхідність модернізації процесів залучення клієнтів** шляхом використання цифрових каналів та аналітичних інструментів;

3) **високий рівень операційних витрат**, що знижує ефективність діяльності страхових компаній;

4) **проблема страхового шахрайства**, яка потребує впровадження інноваційних методів контролю та перевірки даних;

5) **скорочення часу андеррайтингу** через автоматизацію процесів оцінювання ризиків;

6) **удосконалення механізмів персоналізації тарифів** завдяки використанню великих даних (*Big Data*) та аналітичних платформ;

7) підвищення рівня рентабельності та конкурент-тоспроможності страхових компаній на основі цифрової трансформації бізнес-моделей.

Отже, технології InsurTech здатні оптимізувати бізнес-процеси на всіх етапах діяльності страхової компанії. Впровадження цифрових технологій у страхові продукти розширенню цільової аудиторії, від молоді до користувачів старшого віку, які активно взаємодіють з інтернетом. Однією із важливих переваг є економія часу та коштів усіх страхових відносин. Крім того, використання сучасних технологій забезпечує ефективну протидію страховому шахрайству, що, у свою чергу, знижує ризики втрати матеріальних активів і підвищує стабільність страхового ринку.

Зазначені зміни у сфері страхування життя стають можливими завдяки впровадженню різноманітних технологічних рішень InsurTech, частина з яких представлена стартапами, а інші вже довели свою ефективність на практиці, серед яких виділимо такі:

- гейміфікація у страхуванні життя передбачає застосування ігрових елементів, таких як бали, рейтинги, нагороди та рівні, для підвищення мотивації клієнтів та співробітників. Це може включати заохочення за здорові звички, створення програм лояльності або стимулювання агентів до кращих результатів, роблячи процес страхування життя більш захопливим та зрозумілим для всіх учасників процесу;

- телемедицина передбачає надання медичної допомоги дистанційно за допомогою інформаційних технологій, таких як відеозв'язок, чати або телефонні дзвінки. Вона дозволяє пацієнтам отримувати консультації, діагностику та рекомендації без необхідності відвідувати клініку, що робить медицину більш доступною, особливо для мешканців віддалених районів або зайнятих людей. Телемедицина і страхування життя можуть бути взаємопов'язані через надання страхових компаніями додаткових послуг, таких як віртуальні консультації лікарів, що є частиною страхового поліса, або через використання даних із телемедичних пристроїв для оцінки ризиків при страхуванні. Страхові поліси, особливо розширені, можуть включати сервіси

телемедицини для забезпечення швидкого доступу до медичної допомоги, незалежно від географічного положення;

- Big Data надає широкі можливості для покращення операційних процесів у страхових компаніях. Зокрема, страховики можуть автоматизувати рутинні процеси, такі як обробка заявок та оцінка ризиків. Це дозволяє зменшити витрати, прискорити обслуговування клієнтів та персоналізувати продукти. Персоналізація продуктів у страхуванні життя є дуже важливим для залучення клієнтів на довгострокові договори;

- інтернет речей (IoT) – концепція мережі, коли носимі пристрої (наприклад, смарт-годинники) відслідковують стан здоров'я в режимі реального часу. Отримані дані дозволяють страховим компаніям точніше оцінювати та керувати ризиками, а також мотивувати клієнтів підтримувати активний і здоровий спосіб життя;

- стартап Attestiv створений з метою протидії страховому шахрайству [3]. Attestiv підтверджує справжність матеріалів страхової справи (фото і відео), чим зменшує ризики при розслідуванні страхових подій. Відповідно компанії зі страхування життя можуть використовувати це рішення для мінімізації втрат, пов'язаних із поданням недостовірних або фальсифікованих документів.

Ці та інші страхові технології спрямовані на спрощення та вдосконалення процесів взаємодії між страховиком та страхувальником. В умовах воєнного стану та кризових явищ, які наразі впливають на страхування життя в Україні, страховики змушені підвищувати ефективність своєї діяльності шляхом оптимізації бізнес-процесів і скорочення операційних витрат. Отже, впровадження InsurTech-рішень у страхуванні життя є особливо важливим, яке здатне забезпечити стабільність та розвиток цього сегменту навіть в умовах складних соціально-економічних викликів.

Список літератури:

1. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання: міжнародна колективна монографія / за заг. ред д.е.н., проф. Л. О. Примостки / Л. О. Примостка, І. В. Краснова, В. В. Лавренюк, Л. М. Сембієва та ін. Київ : КНЕУ, 2022. 375.
2. Технологія - що це таке, визначення та поняття. Словник. URL: https://uk.economy-pedia.com/11040818-technology#google_vignette
3. Стихальська Н. Як InsurTech змінює ринок страхування. 2022. URL: <https://taslife.com.ua/blog/yak-insurtech-zminyuje-rynok-strahuvannya>

УДК 004.056.5:336.71(477)

Вишивана Б. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

БІОМЕТРИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Стрімка цифровізація банківських послуг в Україні створює попит на надійні та зручні механізми автентифікації, де біометрія стає ключовим елементом “цифрової ідентичності” клієнта. Біометричні технології ґрунтуються на використанні фізіологічних (відбитки пальців, риси обличчя, структура райдужної оболонки ока) та поведінкових (голос, характерні моделі взаємодії користувача із системою) параметрів людини з метою верифікації її особи.

Активізація використання біометричних технологій у банківській системі України зумовлена стрімким розвитком державних електронних ідентифікаційних сервісів і зростанням попиту на дистанційні операції. За даними Національного банку України протягом першого півріччя 2025 року з використанням Системи BankID НБУ користувачі здійснили 50,8 млн успішних електронних ідентифікацій, що на 12,4 млн або на 32% більше, ніж за аналогічний період 2024 року [1]. Система BankID НБУ демонструє стабільне зростання обсягів використання, а збільшення кількості її учасників — банків-ідентифікаторів і надавачів послуг — сприяє диверсифікації напрямів застосування технології від сфери надання державних послуг до фінансового сектору. Водночас

банки впроваджують рішення з біометричної автентифікації у мобільних застосунках і відділеннях, а інтеграція з платформою “Дія” розширює можливості їх цифрової взаємодії з клієнтами. Отже, Україна послідовно інтегрує біометричні та електронні ідентифікаційні рішення у банківську сферу, що свідчить про зрілість цифрової інфраструктури.

Перспективи розвитку біометричних технологій у банківській сфері України пов’язані з переходом до багатофакторної, контекстної та безпарольної автентифікації з використанням стандарту FIDO (Fast IDentity Online) та ключів доступу (passkeys), де локальна біометрія на пристрої користувача (наприклад, розпізнавання обличчя, сенсор відбитка пальця) стає ключем до криптографічних облікових даних, без передачі шаблонів біометрії на сервери банку [2; 3]. Це дає змогу банку одночасно підвищити зручність та безпеку, зменшити витрати на службу підтримки та знизити кількість відмов під час входу до системи, що особливо актуально для користувачів мобільних застосунків.

На рівні регуляторної сумісності європейський регламент eIDAS 2.0 (Electronic Identification, Authentication and Trust Services) та Європейський цифровий гаманець ідентифікації — EUDI Wallet (European Digital Identity Wallet), створюють правову основу для кроскордонних процедур перевірки клієнтів та протидії відмиванню коштів (KYC/AML — Know Your Customer/Anti-Money Laundering) із селективним розкриттям даних та підтримкою кваліфікованих електронних підписів [4; 5]. Це відкриває українським банкам можливості інтеграційних сценаріїв з Європейським Союзом у частині віддаленого відкриття рахунків та кредитування.

Водночас варто зауважити, що розвиток біометричних технологій супроводжується зростанням ризиків, пов’язаних із використанням штучного інтелекту для створення підроблених біометричних даних. Атаки з використанням технологій “deepfake” (генерування реалістичних підроблених зображень або відео осіб з метою обману систем розпізнавання) та “spoofing” (імітація біометричних характеристик користувача) становлять серйозну загрозу для систем автентифікації [6; 7].

З огляду на регуляторні норми, банкам доречно інтегрувати вимоги Керівних принципів Європейського банківського управління щодо процедури початкової ідентифікації клієнта (European Banking Authority Remote Customer Onboarding Guidelines) [8] з нормативними актами НБУ [9] щодо посиленої автентифікації на платіжному ринку, водночас забезпечуючи криптографічний захист каналів передачі даних, сегментацію інформації та мінімізацію збирання первинних цифрових даних біометричних характеристик, які ще не були оброблені, для безпечного використання у системі автентифікації.

Отже, інтеграція біометричних технологій у банківську сферу є перспективним напрямом, що потребує системного підходу до управління ризиками. Для українських банків оптимальною є комбінована модель автентифікації, за якої локальна біометрія на пристрої користувача забезпечує доступ до приватного ключа (стандарт FIDO), віддалена перевірка здійснюється через BankID / платформу “Дія”, а у випадках підвищеного ризику застосовується додатковий фактор, що зменшує вразливість системи та відповідає вимогам eIDAS 2.0 і рекомендаціям ЕБА. Національному банку України, як регулятору, доцільно продовжувати гармонізацію нормативних актів щодо автентифікації та BankID з практиками Європейського Союзу та публікувати щоквартальні звіти про інциденти й спроби обходу біометричних систем, що сприятиме формуванню найкращих галузевих практик.

Впровадження біометричних технологій у банківському секторі України є не лише технологічним трендом, а й стратегічною необхідністю для підвищення рівня безпеки та довіри клієнтів. Гармонізація національних рішень із міжнародними стандартами та розвиток захисних механізмів проти кіберзагроз визначатимуть ефективність і стійкість систем цифрової ідентифікації у банківській сфері.

Список літератури:

1. Система BankID НБУ: підсумки роботи в першому півріччі 2025 року. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/sistema-bankid-nbu-pidsumki-roboti-v-pershomu-pivrichchi-2025-roku>

2. Changing the Nature of Authentication. FIDO Alliance. URL: <https://fidoalliance.org/overview/>
3. Passkeys for enterprise report from FIDO says adoption is growing. 2025. URL: <https://www.biometricupdate.com/202503/passkeys-for-enterprise-report-from-fido-says-adoption-is-growing>
4. eIDAS2, the EUDI wallet and the GDPR (I). 2025. URL: <https://www.aepd.es/en/press-and-communication/blog/eidas2-the-eudi-wallet-and-the-gdpr-i>
5. European Digital Identity. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_en
6. Як дипфейки впливають на фінтех в Україні та чи можна захиститися від зростаючої загрози. Fintech Insider. 2024. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yak-dypfejky-vplyvayut-na-finteh-v-ukrayini-ta-chy-mozhna-zahystytysya-vid-zrostayuchoyi-zagrozy/>
7. Biometric Spoofing. URL: <https://kount.com/glossary/biometric-spoofing>
8. Final report and guidelines on the use of remote customer onboarding solutions. European Banking Authority. 2022. URL: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2022/EBA-GL-2022-15%20GL%20on%20remote%20customer%20onboarding/1043884/Guidelines%20on%20the%20use%20of%20Remote%20Customer%20Onboarding%20Solutions.pdf
9. Положення про автентифікацію та застосування посиленої автентифікації на платіжному ринку: затв. Постановою Правління НБУ 03.05.2023 року № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0058500-23#Text> (дата звернення 17.10.2025).

УДК 336.77:004:35(477)

Владичин У. В.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток цифрової держави є одним із пріоритетних напрямів економічної політики України. У сфері фінансових послуг, зокрема іпотечного кредитування, цифрові технології забезпечують підвищення рівня довіри, зниження адміністративних бар'єрів та спрощення доступу громадян до фінансових ресурсів. В умовах післявоєнного відновлення країни саме цифрові рішення можуть стати драйвером розвитку ринку житлового кредитування та залучення інвестицій у будівельну галузь.

З 2019 року в Україні почали створюватись основні засади побудови цифрової держави («держави в смартфоні»). При цьому цифровізацію як механізм економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності визнано було у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [1]. Реалізацію державної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян, електронної комерції та бізнесу тощо здійснює Міністерство цифрової трансформації України.

Як один із пріоритетів Уряду України визначено, що створення цифрової держави – потреба часу, яка має вивести Україну у світові лідери із залучення інвестицій, протидії корупції та непотрібної бюрократії, а найголовніше – зручності та комфорту взаємодії людини із державою [2]. Розвиток маркетплейсів з кредитування, кредитування іпотеки, фінансові платформи (Proptech, що об'єднує усі технології, які використовуються у сфері нерухомості) визнано глобальною екосистемою фінтеху згідно Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Кредитування визнається одним із пріоритетних фінтех-напрямів у процесі реалізації Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [3].

Цифрова держава – концепція, що описує впровадження державою інструментів інформаційних і комунікаційних технологій для покращення та оптимізації державних функцій і забезпечення ефективного надання послуг громадянам. Вона передбачає застосування сучасних цифрових технологій, таких як інтернет, хмарні обчислення, великі дані (Big Data), штучний інтелект (AI), інтернет речей (IoT), блокчейн тощо задля підвищення доступності державних послуг для громадян та зниження бюрократичного навантаження для країни [4]. Таким чином, через цифрову державу громадяни можуть долучатися до державних процесів через онлайн-платформи, серед яких одним із ключових є застосунок «Дія», який був презентований у 2019 та запроваджений у 2020 році.

Окрім доступу громадян до електронних документів та різних видів державних послуг, держава за допомогою програм цільової підтримки та інноваційних технологій впроваджує цифрові кредитні продукти для населення та створює умови для активізації іпотечного кредитування в Україні.

Так, з 1 жовтня 2022 року запрацювала програма «ЄОселя», яка на першому етапі була доступна лише для військовослужбовців за контрактом, захисників України, силовиків та членів їхніх сімей, а також медиків, педагогів та науковців, які працюють у державному й комунальному секторах. З 1 серпня 2023 року такі пільгові кредити програми «ЄОселя» стали доступними для ветеранів війни та членів їхніх сімей; учасників бойових дій, людей з інвалідністю внаслідок війни; членів сім'ї загиблих військових; внутрішньо переміщених осіб, а також для всіх українців, які не мають власного житла [5]. Програма допомагає громадянам придбати власне житло на вигідних умовах. Українці можуть отримати пільговий іпотечний кредит на житло під 3% або 7% річних – залежно від категорії позичальника. Надалі державну іпотечну програму «ЄОселя» планують розширити для молодих сімей з дітьми, запропонувавши зниження ставок. Програму «ЄОселя» реалізують Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України спільно з Міністерством цифрової трансформації та ПрАТ «Украфінжитло». Банками-партнерами «ЄОселі» є АТ «Ощадбанк», АТ КБ «Приватбанк», АТ «Укргазбанк», АТ «Глобус банк», АТ «Sky Bank», АТ «Sense Bank», АТ «Банк Кредит Дніпро», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «BISBANK», АТ «Радабанк».

Реалізація цифрових послуг для громадян через портал «Дія» створює умови для спрощення процедур оформлення іпотечних кредитів, а це, своєю чергою, забезпечує активізацію іпотечного ринку України загалом.

Основними цифровими продуктами у сфері кредитування, які пропонує держава з використання он-лайн ресурсів та платформ і зокрема через портал «Дія», є:

- можливість отримати інформацію з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що сприяє швидкій перевірці об'єктів нерухомості. Для цього необхідно заповнити онлайн-

форму на отримання послуги, внести відомості про особу або об'єкт нерухомого майна, про який потрібна інформація, внести плату адміністративного збору та подати запит. З Державного реєстру прав можна отримати інформацію про права власності на об'єкт нерухомого майна, інші речові права на нерухомість, виявити, чи не перебуває нерухомість під арештом чи у податковій заставі, а також простежити обтяження нерухомого майна іпотекою за невиконаними зобов'язаннями боржника. Також через портал «Дія» можна отримати інформацію про власність на землю з Державного земельного кадастру та інші дані, пов'язані із будівництвом та нерухомістю;

- накладання кваліфікованого електронного підпису (Дія.Підпис) та цифрова ідентифікація, що забезпечують дистанційне укладення угод. Зокрема, електронний підпис необхідний для реєстрації та авторизації в кабінеті громадянина, отримання інформації з реєстру тощо;

- доступ до державної програми «ЄОселя», рішення за якою можна отримати за декілька хвилин на цифровому порталі «Дія». Таким чином, українці, які відповідають вимогам програми, можуть подати заявку на участь у програмі в «Дії» і отримати кредит на купівлю житла. Для того, щоб стати учасником державної програми пільгової іпотеки, необхідно зайти у застосунок «Дія» та у розділі Сервіси обрати «ЄОселя», заповнити заявку та вибрати банки для її розгляду, підписатись Дія.Підпис та очікувати результат. Також на порталі можна дізнатись детальну інформацію про умови державної програми пільгової іпотеки, вимоги до учасників та основні кроки, які потрібно зробити для можливості отримати державного іпотечного кредиту.

У 2025 році програма пільгового житлового кредитування «ЄОселя» продемонструвала активний розвиток. Загальний обсяг виданих з початку 2025 року кредитів сягнув 10,5 млрд грн. Понад 5,7 тисяч українців скористалися можливістю придбати власне житло [6]. Загалом з моменту запуску програми в жовтні 2022 року понад 20,2 тис. українських родин змогли придбати власне житло завдяки пільговим кредитам на суму понад 34,1 млрд грн. [7]. Найбільше кредитів оформлено в

Київській області – 5 633, а також у місті Київ – 4 386. Активними учасниками є також Львівщина (1 248 кредитів), Івано-Франківщина (941), Одещина (921) та Вінниччина (901). Програма працює і в прифронтових регіонах України: у Чернігівській області видано 601 кредит, у Дніпропетровській – 607, у Харківській – 155, у Запорізькій – 52 [7]. Програма продовжує підтримувати громадян, які прагнуть мати власний дім, особливо серед захисників, освітян, медиків і ВПО.

Отже, цифровізація державного управління формує нову екосистему фінансових відносин, де іпотечне кредитування стає більш відкритим, доступним і безпечним. Подальший розвиток цифрової держави має базуватись на інтеграції даних між державними та фінансовими структурами, захисті персональної інформації та підвищенні фінансової грамотності громадян. Це створить основу для сталого розвитку ринку іпотеки та забезпечення громадян України власним житлом. Інтеграція банківських сервісів з державними цифровими ресурсами дозволяє зменшити ризики шахрайства й скоротити витрати часу на обслуговування кредитів. У контексті відбудови економіки після війни, цифрова держава може стати ключовим посередником між банками, забудовниками та позичальниками, забезпечуючи прозорість і контроль над використанням фінансових ресурсів.

Список літератури:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р від 17 січня 2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. Цифрова трансформація – один з пріоритетів Уряду, 12 червня 2020 / Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/tsifrova-transformatsiya-odin-z-prioritetiv-uryadu>
3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp>
4. Цифрова держава: проблеми, інструменти їх вирішення та майбутнє Є-громадянина у Smart-mісті. URL: <https://zovu.org/digital-state-problems-tool/>
5. Рік програмі «Оселя»: понад 3,6 тисяч українських родин придбали домівки за програмою доступного кредитування, 02 жовтня 2023 р. URL:

<https://thedigital.gov.ua/news/business/rik-programi-eoselya-ponad-36-tisych-ukrainskikh-rodin-pridbali-domivki-za-programoyu-dostupnogo-kredituvannya>

6. «Оселя: 5,7 тис. пільгових іпотек на суму 10,5 млрд грн українці отримали з початку року, 13.10.2025 / Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/1db3b96d-baba-47cb-9e0b-e55d5915f6ff?lang=uk-UA&title=Oselia-5-7-Tis-PilgovikhIpotekNaSumu10-5-MlrdGrnUkraintsiOtrimaliZPochatkuRoku>
7. Пільговий іпотечі «Оселя – три роки: понад 20 тисяч українських родин вже придбали власне житло, 02.10.2025 / Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/95abc048-ae9c-425e-a4a0-f8822fa45831?lang=uk-UA&title=oseliaTriRoki>

УДК 337.71

Вовчак О. Д.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансових
технологій та консалтингу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СУЧАСНІ МОДЕЛІ НЕОБАНКІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ

Протягом останніх десяти років фінансова галузь зазнала глибокої трансформації під впливом цифровізації. Одним із найпомітніших результатів цього процесу стали необанки — онлайн-банки, які функціонують без фізичних офісів. Їхнє виникнення стало реакцією на зростаючий запит клієнтів на оперативні, доступні та прозорі фінансові сервіси. Станом на 2025 рік необанки вже утвердилися як повноцінні учасники ринку, інтегрувавшись у фінансову екосистему та сприяючи її ефективності, гнучкості й конкурентності. Статистичні дані свідчать про їхню здатність швидко адаптуватися до змін, конкурувати з класичними банками завдяки технологічним рішенням, зручності користування та вигідним умовам. Цифрові технології стали фундаментом сучасного банківського середовища.

Сучасний ринок необанків представлений кількома основними моделями [1; 2].

Чисті необанки (pure-play) - не володіють власною банківською ліцензією, а надають послуги у партнерстві з ліцензованими фінансовими установами. Прикладами таких платформ є Revolut і Monzo, які діють як фінтех-сервіси з широким спектром можливостей.

Ліцензовані необанки - мають офіційну банківську ліцензію, що дозволяє їм самостійно здійснювати фінансові операції. Наприклад, німецький N26 отримав ліцензію ще у 2016 році, як і Atom Bank.

Необанки, створені традиційними банками - є інструментом цифрової трансформації класичних установ, орієнтованим на сучасну аудиторію. Прикладом в Україні є О. Bank, дочірній бренд ОТП Bank [1].

Модель BaaS (Banking-as-a-Service) - передбачає створення інфраструктурних платформ, які дають змогу іншим компаніям запускати власні фінансові продукти, інтегрувати їх із нефінансовими сервісами та масштабувати бізнес. Одним із лідерів цього напрямку є німецький Solarisbank [2].

Сьогодні необанки відіграють важливу роль у модернізації фінансового сектору, зокрема:

- сприяють розвитку фінансової інклюзії, оскільки забезпечують доступ до банківських послуг для окремих категорій населення (молоді, фрилансерів, мігрантів), які раніше були виключені з традиційної системи;

- розвивають інновації завдяки активному впровадженню штучного інтелекту, open banking, автоматизації процесів, персоналізованих фінансових рішень;

- сприяють розвитку конкуренції в банківській сфері, змушуючи традиційні банки переглядати свої бізнес-моделі, покращувати клієнтський сервіс та інвестувати в цифрові рішення;

- призводять до оптимізації витрат завдяки відсутності фізичної інфраструктури, що дозволяє пропонувати нижчі комісійні платежі, прозорі тарифи та швидші транзакції.

Аналіз кількісних показників їх розвитку у світі та в Україні у 2024–2025 рр. свідчить про масштабність та динамізм такого розвитку. Так, кількість необанків у 2024 р. у світі перевищила

понад 500, з найбільшою концентрацією в Європі, США, Бразилії та Індії, що свідчить про зрілість ринку та високу конкуренції. При цьому кількість користувачів необанківських сервісів у світі перевищила 1 млрд, з прогнозом зростання до 1,5 млрд до кінця 2025 р. У 2023 р. необанки залучили понад 15 млрд дол. венчурного капіталу, що свідчить про високий інтерес інвесторів до них як перспективного сегменту фінтеху. Очікується, що капітал необанків досягне \$2 трлн у 2030 р. Серед найбільших світових необанків вирізняються: Revolut — з понад 35 млн користувачів; Nubank (Бразилія) — понад 85 млн клієнтів; N26, послугами якого користуються понад 8 млн клієнтів у Європі [3].

Що стосується вітчизняної практики, то розвиток фінтех в Україні, зтяжна пандемія COVID-19 посприяли появі понад 10 небанківських проєктів в Україні. Сьогодні в Україні діючими є лише такі необанки: Monobank, O.Bank, Izibank, банк «Власний рахунок». Інші проєкти були закриті через різні причини. Необанки обслуговують понад 30% усіх користувачів мобільного банкінгу в Україні, що свідчить про зміну поведінки користувачів на користь цифрових сервісів. У світі цей показник ще вищий (понад 40%), що демонструє тренд на повну діджиталізацію фінансових послуг. А щорічне зростання клієнтської бази необанків в Україні становить 15–20%, що перевищує темпи зростання традиційних банків, хоча є трохи нижчими за глобальні [2; 3].

Першим повністю реалізованим «небанкінговим» стартапом в Україні є проєкт «Монобанк», який є лідером серед вітчизняних необанків. Станом на середину 2025 р. кількість клієнтів Монобанку становить понад 7 млн користувачів [2]. Утім, «Монобанк» не функціонує як повноцінний необанк, так як відповідно до чинного вітчизняного законодавства діяльність необанків в Україні можлива лише на базі та у співпраці з класичними банками.

Попри численні переваги, необанки стикаються з низкою суттєвих викликів, які стримують їх розвиток [4]. До таких чинників можна віднести:

- вразливість до кібератак, витоку конфіденційної інформації та фінансового шахрайства, оскільки їх діяльність повністю базується на цифрових технологіях,

- регуляторні бар'єри, необхідність постійно адаптуватися до змін у фінансовому законодавстві, що ускладнює їх операційну діяльність;

- конкуренцію з класичними банками, що змушує необанки завойовувати довіру клієнтів, переконувати у своїй надійності, особливо в умовах економічної нестабільності та високої конкуренції;

- недостатній рівень цифрової грамотності, обмежений доступ до смартфонів, стабільного інтернету та базових цифрових навичок у частини населення.

Щоб здобути суттєву перевагу над традиційними банками, небанкам варто орієнтуватися на розробку більш комплексних і вигідних фінансових продуктів для клієнтів. Їхня гнучкість і здатність до нестандартного мислення відкривають можливості для ефективної співпраці з небанківськими структурами, що дозволяє диверсифікувати джерела доходу та зменшити залежність від класичних банківських моделей.

Подальший перехід до необанківського формату — це не просто заміна фізичних відділень цифровими платформами. Він передбачає створення високого рівня довіри серед користувачів, підвищення фінансової грамотності, стабільну роботу технологічної інфраструктури, індивідуалізований підхід до обслуговування, а також оновлення нормативно-правових механізмів, зокрема щодо ліцензування діяльності таких установ.

Таким чином, необанки вже не сприймаються як тимчасове технологічне явище — вони стали стратегічною відповіддю на виклики цифрової епохи. Вони змінюють уявлення про банківські сервіси, роблячи їх більш доступними, оперативними та персоналізованими. У майбутньому їх значення лише зростатиме, особливо в умовах глобальної цифровізації та зростаючої потреби у фінансовій інклюзії. Україна демонструє позитивні тенденції в цьому напрямі, і, за умови підтримки інноваційного клімату та гнучкого регулювання, необанки мають потенціал стати рушієм фінансової модернізації країни.

Список літератури:

1. Стрільчук Ю. І., Лавренюк В. В., Белінський А. О. Необанки як драйвер трансформації фінансової екосистеми. Бізнес Інформ. 2025. № 5. С. 428-433.
2. Які необанки працюють в Україні: огляд. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/yaki-neobanki-praczuuyut-v-ukrayini-oglyad.html>.
3. Брегеда О.А. Розвиток небанків у світі та в Україні. Бізнес Інформ. 2024. №8.С.357–364.
4. Калита О., Гордієнко Т., Еркес О. Регулювання небанкінгу. Scientia fructuosa. 2024. Том 155, № 3. С. 45–52. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/2090>.

УДК 004.9:336.71:368(477)

Войтович Л. М.

д.е.н., професор, професор кафедри
аналітичної економії та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СИНЕРГІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ СЕКТОРАХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується активним упровадженням цифрових технологій у фінансовий сектор, що виступає одним із головних драйверів економічної трансформації. В умовах глобальної конкуренції, військових викликів та необхідності відновлення економіки цифровізація банківських і страхових послуг набуває особливого значення. Вона забезпечує не лише підвищення ефективності та прозорості фінансових операцій, але й формує нові можливості для розвитку фінансових інститутів, розширення доступу населення до фінансових сервісів та підвищення довіри до них. Особливу роль відіграє синергія банківського та страхового бізнесу, яка через спільне використання інноваційних цифрових платформ, big data, штучного інтелекту (ШІ) та блокчейн-технологій сприяє створенню інтегрованих фінансових екосистем. Це відкриває нові напрями взаємодії між фінансовими установами, бізнесом і державою, а також стимулює розвиток фінансової інклюзії.

Банківський сектор економіки України демонструє значний прогрес у впровадженні цифрових технологій. Зокрема, кількість успішних ідентифікацій через систему BankID зросла з 3,3 млн у 2019 році до 42,9 млн у 2023 році [1]. Це свідчить про зростання довіри до цифрових інструментів та їхнього широкого використання серед населення. У корпоративному банкінгу цифровізація призвела до збільшення клієнтської бази, дистанційного обслуговування та зростання комісійних доходів на 13% у 2023 році [2]. Прогнозується, що подальше впровадження цифрових технологій сприятиме щорічному зростанню цих показників на 8%.

За даними Mastercard, 94 % власників платіжних карток в Україні вже користуються онлайн-банкінгом, з них 75 % – через мобільні додатки [3]. Протягом 2022-2024 рр. кількість юридичних осіб і фізичних підприємців-клієнтів банків зросла, число рахунків бізнесу збільшилось на 27 %, зокрема 89 % бізнес-клієнтів обслуговуються дистанційно [4].

Страховий сектор України активно інтегрує цифрові технології, зокрема телематику, ШІ, блокчейн, машинне навчання, хмарні сервіси та мобільні додатки. Ці інновації сприяють покращенню обслуговування клієнтів, оптимізації бізнес-процесів та зниженню витрат. Станом на 1 квітня 2025 року на небанківському фінансовому ринку діяли 63 страхові компанії: 53 страховики non-life і 10 life-страховиків [5].

У першому півріччі 2025 року ринок страхування в Україні у сегменті non-life страхування виріс на 37,32 % (до 33,24 млрд грн). У 2024 році валові страхові премії досягли 53,1 млрд грн (зростання +15 %); у сегменті ризикового страхування премії сягнули 47,4 млрд грн [6]. Електронне страхування (e-insurance), електронні поліси ОСЦПВ та Green Card онлайн активно зростають на страхових ринках, починаючи з 2018 року. Згідно з Finway, 43 % фінтех-компаній в Україні вже інтегрують ШІ у робочі процеси, тоді як минулого року таких було 29 % [7].

Попри усі інноваційні досягнення, цифровізація фінансового сектору України стикається з рядом викликів. Зокрема, кібербезпека залишається однією з основних проблем. За даними Європейського агентства з кібербезпеки (ENISA), у

2023–2024 рр. фінансовий сектор Європи зазнав 488 публічно задокументованих кіберінцидентів, витоків даних, соціальної інженерії, шахрайства, програм-вимагачів, атак на ланцюг постачання та шкідливого програмного забезпечення [8]. В Україні, в умовах повномасштабної війни, кіберзагрози стали ще більш актуальними. Згідно з даними Національної координаційної ради з кібербезпеки при РНБО України, у 2023 році було зафіксовано численні спроби кібератак на фінансові установи, що підкреслює необхідність посилення заходів з кіберзахисту [9].

Електронне страхування та банківництво зіштовхується з викликами у законодавчій сфері та стандартизації: потреба адаптації нормативної бази під електронні страхові поліси, цифрові ідентифікаційні системи, регулювання fintech-стартапів, слабкий інтернет-зв'язок у регіонах, обмежений доступ до сучасних гаджетів та цифрових сервісів. У майбутньому очікується подальше впровадження інноваційних технологій у фінансовому секторі України. Серед перспективних напрямів можна виділити: інтеграцію банківських та страхових послуг, розвиток ШІ та аналітики даних, мобільні фінансові рішення та екологічно орієнтовані фінансові продукти.

Таким чином, цифрова трансформація фінансового сектору України є необхідною умовою для забезпечення його конкурентоспроможності та стійкості в умовах глобальних викликів. Впровадження інноваційних технологій у банківському та страховому секторах дозволяє підвищити ефективність обслуговування клієнтів, знизити витрати та забезпечити безпеку фінансових послуг. Однак для успішної реалізації цифрових ініціатив необхідно подолати існуючі виклики, зокрема: посилити кібербезпеку, покращити нормативно-правову базу, інвестувати в інфраструктуру, особливо в регіонах, а також здійснювати цифрову освіту та підвищення кваліфікації працівників. У перспективі синергія між банківським та страховим секторами через спільні цифрові платформи, відкритий банкінг (open banking), спільні аналітичні сервіси і використання ШІ може стати конкурентною перевагою

України на міжнародному рівні та сприяти стійкому економічному зростанню

Список літератури:

1. Система BankID НБУ у 2024 році: кількість ідентифікацій за рік зросла більше ніж удвічі. *Національний банк України*. URL: Система BankID НБУ у 2024 році: кількість ідентифікацій за рік зросла більше ніж удвічі (дата звернення: 12.10.2025)
2. Kretov, D., Kretova, O., Zherdetska, L., Chaikovskiy, Y. Digitalization Management in the Corporate Banking Sector of Ukraine. *Economics Ecology Socium*. 2024. № 8. С. 92-103.
3. Mastercard study: 51% of Ukrainians are ready to entirely switch to digital banking. URL: EMEA | Mastercard Newsroom (дата звернення: 12.10.2025)
4. Кретов Д. Ю. Сучасний стан цифровізації в корпоративному банкінгу України. *Київський економічний науковий журнал*. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-11> (дата звернення: 12.10.2025)
5. Фінансовий ринок у цифрах. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-berezni-17-nebankivskih-finansovih-ustanov-ta-odin-bank-viklyucheno-z-reyestriv> (дата звернення: 12.10.2025)
6. Огляд небанківського фінансового сектору України. *Національний банк України*. URL: Non-bank Financial Sector Review | November 2024 (дата звернення: 13.10.2025)
7. Скорик Ю. Blockchain and Cryptocurrencies Recognized as Promising by 47% of Fintech Companies in Ukraine. *Finway*. URL: Fintech Companies in Ukraine Embrace Blockchain Trends (дата звернення: 13.10.2025)
8. Enisa Threat Landscape: Finance Sector, 2023-2024. *The European Union Agency for Cybersecurity*. URL: ENISA Threat landscape: Finance sector (дата звернення: 13.10.2025)
9. Посилюємо кіберстійкість фінансової системи: НКЦК розпочав навчання “Управління вразливостями” для фахівців банківського сектору України. *Рада національної безпеки і оборони України*. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6329.html> (дата звернення: 13.10.2025)

Гаврилюк С. А.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Лобозинська С. М.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТРАТЕГІЯХ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ БАНКІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах цифрової трансформації банківський сектор України стикається з необхідністю постійного удосконалення маркетингових стратегій, орієнтованих на клієнта. Одним із ключових інструментів, що забезпечує конкурентоспроможність і підвищує ефективність взаємодії з клієнтами, є використання штучного інтелекту (ШІ). ШІ дозволяє банкам не лише автоматизувати маркетингові процеси, а й аналізувати великі обсяги даних, прогнозувати поведінку клієнтів та формувати персоналізовані пропозиції.

Активне впровадження ШІ у маркетингову діяльність банків сприяє появі нових підходів до управління клієнтським досвідом. Банки використовують системи прогнозної аналітики для виявлення тенденцій ринку, визначення потенційних ризиків та оцінювання ефективності рекламних кампаній. Згідно з даними Національного банку України, вже понад 80% провідних фінансових установ використовують інтелектуальні алгоритми для оптимізації маркетингових рішень. При цьому частка банків, що активно застосовують ШІ, щороку зростає (рис.1).

Аналіз показує, що впровадження технологій ШІ безпосередньо впливає на ефективність цифрових стратегій банків. По-перше, за допомогою ШІ оптимізується процес залучення нових клієнтів через точне таргетування реклами. По-друге, персоналізовані підходи до маркетингових комунікацій сприяють підвищенню рівня довіри до банківських послуг. Дослідження компанії McKinsey свідчить, що використання

машинного навчання у цифровому маркетингу підвищує конверсію на 15–25 %, а також скорочує витрати на рекламу до 30 % [4].

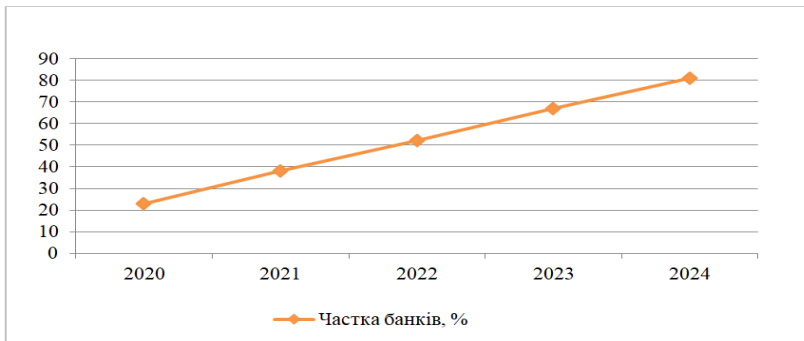

Рис. 1. Динаміка впровадження технологій ШІ у банківському секторі України [1]

Українські банки активно переймають світові практики впровадження інтелектуальних систем. ПриватБанк, monobank, Райффайзен Банк та ОТП Банк використовують аналітичні модулі для прогнозування попиту, аналізу клієнтських відгуків, а також для підвищення ефективності cross-selling стратегій. Наприклад, системи обробки природної мови дозволяють аналізувати звернення клієнтів у чатах і соціальних мережах, визначаючи емоційний тон повідомлень і рівень задоволеності обслуговуванням [3].

З іншого боку, поширення ШІ супроводжується викликами. До основних проблем належать питання етичного використання даних, захисту конфіденційної інформації та відсутність стандартизованих підходів до контролю алгоритмів. Банки потребують спеціалістів із аналітики даних, кібербезпеки та розробки інтелектуальних моделей. Для цього важливо формувати партнерства між фінансовими установами, університетами та технологічними компаніями.

Порівняно з європейськими країнами, Україна демонструє поступову динаміку інтеграції ШІ у фінансову сферу. У той час як у країнах ЄС технології штучного інтелекту вже стали стандартом для персоналізації банківських сервісів, в Україні

цей процес перебуває на етапі активного становлення. Проте розвиток регуляторного середовища та національної стратегії цифрової трансформації створюють сприятливі умови для прискорення цих процесів [2].

Отже, використання штучного інтелекту у стратегіях цифрового маркетингу банків України має стратегічне значення. ШІ сприяє не лише зростанню ефективності комунікацій та задоволеності клієнтів, а й формує передумови для появи нових фінансових продуктів і бізнес-моделей. У майбутньому роль ШІ у банківській сфері лише зростатиме, забезпечуючи підвищення конкурентоспроможності українських банків у глобальному фінансовому просторі.

Список літератури:

1. Литовченко І. Використання технологій штучного інтелекту у банківському секторі України // Фінанси України. 2023. №5. С. 45–52.
2. Шевчук О. Digital-маркетинг у фінансовій сфері: сучасні тренди та перспективи розвитку // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2024. №2. С. 87–95.
3. Дубина М. Використання ШІ в системах персоналізованих фінансових послуг // Економічний часопис. 2023. №4. С. 112–120.
4. McKinsey & Company. Artificial Intelligence in Banking: Global Trends and Impact Report. 2024. 36 p.

УДК 336.225:657:519.86

Гамкало О. Б.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Демків Х. С.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІО ПОДАТКОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ: ВІД ІСТОРІЇ ОБЛІКУ ДО СУЧАСНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Сучасне українське бізнес-середовище характеризується високою динамічністю та нестабільністю податкового законодавства, що зумовлює зростання потреби у зниженні

податкового навантаження при збереженні конкурентоспроможності підприємств. Традиційні підходи до податкового планування, засновані переважно на інтуїтивних рішеннях, не забезпечують достатньої ефективності та можуть спричиняти підвищення фінансових ризиків.

Упродовж історії розвитку бухгалтерського обліку й оподаткування простежується поступовий перехід від елементарних форм обліку податкових платежів до формування комплексних систем аналітичної оцінки та управління податковими потоками. Еволюція цих підходів відображає тенденцію інтеграції облікових, фінансових та аналітичних інструментів, що у сучасних умовах набувають стратегічного значення для бізнесу. Податкове планування дедалі більше розглядається не лише як засіб мінімізації податкових витрат, а як елемент управління вартістю підприємства, фінансовою стійкістю, ліквідністю та інвестиційною привабливістю.

У науковій літературі виокремлюють три підходи до оцінки ефективності податкових рішень: бухгалтерський (через показник ефективної податкової ставки), ринковий (через вплив на вартість компанії) та грошовий (на основі аналізу руху грошових потоків). В українській практиці податкового планування найбільш поширеним є грошовий підхід, оскільки він дозволяє оцінити реальний економічний ефект незалежно від особливостей облікової політики підприємства.

Серед сучасних аналітичних інструментів податкового планування ключове місце посідає NPV-аналіз, який враховує часову вартість грошей і дозволяє прогнозувати результативність альтернативних податкових стратегій. Методи аналізу чутливості та сценарного моделювання використовуються для оцінки впливу змін податкових ставок, рівня інфляції, валютного курсу на кінцеві фінансові результати. Застосування багатокритеріального аналізу (MCDA) дає змогу інтегрувати фінансові, правові та нефінансові аспекти, у тому числі галузеві особливості, ризики правозастосування та стратегічні обмеження.

Алгоритм податкового планування доцільно будувати за поетапною структурою:

1. попередній відбір податкових альтернатив відповідно до вимог Податкового кодексу;

2. кількісна оцінка ефективності на основі NPV та показників податкового навантаження;
3. якісна оцінка правових, операційних і стратегічних ризиків;
4. урахування галузевої специфіки, масштабів діяльності та форми власності;
5. остаточний вибір оптимальної стратегії з формуванням плану реалізації та системи моніторингу.

Підходи до податкового планування істотно різняться залежно від розміру підприємства. Для мікро- та малих суб'єктів господарювання ефективними є спрощені алгоритми та контрольні списки для оперативного прийняття рішень. Середні підприємства можуть застосовувати сценарне моделювання та багатокритеріальні методи з використанням консультативного супроводу. Великі корпорації впроваджують комплексні системи автоматизації податкового планування, інтегровані у корпоративні інформаційні системи, що дозволяє здійснювати безперервний моніторинг змін податкового законодавства та оперативно адаптувати управлінські рішення.

В умовах цифрової трансформації економіки податкове планування поступово переходить у площину автоматизованого управління даними. Використання ERP-систем, BI-платформ, а також технологій аналітики на базі штучного інтелекту дає змогу підвищити точність розрахунків, знизити ризики помилок і забезпечити своєчасне коригування стратегій оптимізації. Цифровізація процесів податкового аналізу сприяє побудові інтегрованих інформаційних систем, у межах яких управлінські рішення ухвалюються на основі даних у реальному часі.

Таким чином, розвиток економіко-аналітичного інструментарію податкової оптимізації демонструє послідовність переходу від історичних практик обліку до сучасних стратегічно-аналітичних підходів у фінансовому управлінні. Сучасний етап розвитку податкового планування в Україні характеризується зміною фіскально-облікової моделі на стратегічну, у центрі якої — цифрові технології, інтеграція з фінансовими системами підприємств і багаторівнева оцінка ризиків. Комплексне використання методів економічного аналізу, інструментів ризик-менеджменту та цифрових

платформ управління сприяє підвищенню ефективності податкових рішень, зменшенню невизначеності й забезпеченню прозорості фінансових потоків бізнесу. Гармонізація української практики з європейськими стандартами податкового адміністрування є закономірним етапом цього процесу та формує основу для подальшого вдосконалення фінансово-аналітичних механізмів податкової оптимізації.

Список літератури:

1. Швець В. Є. З історії розвитку українського бухгалтерського обліку (друга половина XIX - початок XX ст.) / В. Швець // Бухгалтерський облік і аудит. - 2002. - №7. - С. 28-31.
2. *OECD. Measuring Digital Transformation: A Roadmap for the Future. Paris: OECD, 2022.*
3. *Digital Transformation of Tax Administration: Framework. OECD, 2023.*
4. *Податковий кодекс України* від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

УДК 336.71:004.9(477)

Дмитрів С. П.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Лобозинська С. М.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ НБУ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Поштовхом до створення та переходу до використання нововведень, у тому числі цифрових, зазвичай є кризові ситуації, а саме пошук способів їх вирішення. Такі ситуації економічної невизначеності в Україні трапляються регулярно, тому фінансові інститути, передусім банки, постійно знаходяться в пошуку й процесі розробки модернізованих інструментів та каналів з надання власних послуг і комунікації з клієнтами.

Війна ставить нові виклики перед фінансовою системою, основним з яких є забезпечення її безперебійної роботи в умовах бойових дій та блекаутів. Війна стимулювала попит та розвиток технологій для надання фінансових послуг у режимі онлайн. Цифровізація процесів, упровадження нових технологій у сфері адміністративних та фінансових послуг, зростання схильності до безготівкових платежів сприяли переходу багатьох операцій фінансової екосистеми у віртуальний простір.

НБУ активно регулює процеси цифровізації вітчизняних банків, надаючи їм плановості, прогнозованості та узгодженості з європейським фінансовим законодавством.

Фундаментальний підхід НБУ до цифровізації банків, включає положення, що [1]: цифровізація банківського сектора - це перетворення, що відбувається під впливом сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, які змінюють методи та підходи надання фінансових послуг. Цифровізація дозволяє автоматизувати безліч банківських процесів, що сприяє збільшенню ефективності та зниження операційних витрат наприклад: автоматизація процесів кредитного скорингу та рішень про видачу кредитів, що скорочує час на розгляд заявок та знижує ризики; використання роботизованого процесу автоматизації (RPA) для виконання рутинних завдань, таких як обробка документів та бухгалтерських операцій; перехід до цифрових документів та електронного підпису, що скорочує паперові витрати та збільшує оперативну швидкість. Покращення продуктивності дозволяють банкам знижувати вартість надання послуг та підвищувати свою конкурентоспроможність [3].

Цифровізація спонукає банки переглядати бізнес-моделі: традиційні моделі, засновані на філіях та фізичних офісах, поступаються місцем більш гнучким та цифровим підходам, таким як цифровий банк та банківська цифрова екосистема, у зв'язку з чим кількість структурних підрозділів банків скорочується (див. табл. 1), їх витіснив розвиток дистанційних засобів взаємодії з клієнтами, та стрімкий розвиток необанків - фінансових компаній, які надають банківські послуги через онлайн або мобільні платформи.

Таблиця 1

**Кількість діючих структурних підрозділів банків України за
період 01.01.2022–01.10.2025 рр. [2]**

Банки	кількість діючих структурних підрозділів станом на					зміна	
	01.01. 2022	01.01. 2023	01.01. 2024	01.01. 2025	01.10. 2025	од.	в %
АТ "Ощадбанк"	1602	1182	1182	1150	1142	-460	-29
АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	1497	1210	1132	1107	1096	-401	-27
АТ "Райффайзен Банк"	392	350	332	325	321	-71	-18
АБ "УКРГАЗБАНК"	268	217	220	214	210	-58	-22
Акціонерний банк "Південний"	87	49	48	46	37	-50	-57
АТ "А - БАНК"	239	215	201	199	198	-41	-17
АТ "ПУМБ"	248	226	221	223	220	-28	-11
АТ "УКРСИББАНК"	251	233	223	218	218	-33	-13
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	148	141	140	126	125	-23	-16

Саме реалізація стратегічної ініціативи НБУ "цифрові фінансові послуги - частина цифрової країни" (інтернет документообіг, електронний підпис, відео та біометрична ідентифікація) сприяла появі небанків, серед яких Monobank (на який припадає 12% усіх користувачів в Україні), O.Bank, Izibank та ін. та можливості традиційним банківським установам забезпечувати повний цикл надання послуг починаючи з відкриття рахунків та подальших усіх банківських операцій в дистанцій формі зв'язку з клієнтами [2].

Перевагами активної цифровізації банківського сектору України для клієнтів банків передусім є: інклюзивність - особливо в умовах значної міграції населення та збільшення кількості людей з інвалідністю, цілодобовий доступ до основних банківських продуктів та послуг, зручність та доступність, економія часу та заощадження на комісіях, пришвидшення та полегшення розрахунків, підвищення безпеки здійснюваних операцій, розширення асортименту продуктів та послуг банків, повний контроль власних доходів та витрат, швидкий зворотній зв'язок з банком.

Проте, разом із перевагами, цифровізація також несе виклики та ризики. Кібербезпека стає ключовою проблемою і банки повинні активно захищати себе та своїх клієнтів від кіберзагроз, чому сприяє реалізація стратегічної ініціативи НБУ "фінансовий ринок - цифрова фортеця".

Таким чином, цифровізація банківського сектора - це не тільки виклик, а й можливість банків удосконалювати свою діяльність, з урахуванням сучасних технологій та очікувань клієнтів. Ті банки, які зможуть успішно адаптуватись, матимуть ключ до довгострокового успіху в епоху фінансової цифровізації.

Список літератури:

1. Стратегія Національного банку України. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=14 (дата звернення: 19.10.2025).
2. Офіційний сайт Національного банку України. Головні події. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news> (дата звернення: 19.10.2025).
3. Кретов Д. Ю. Міндова О. І. Цифровізація банківського сектору України сучасний стан та перспективи розвитку // СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ. 2024. №2 (49). URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/965/924> (дата звернення: 19.10.2025).

УДК 336.71

Дубіна Д. М.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Іршак О. С.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

В умовах цифровізації Україна зазнає стрімких змін, що впливає на усі сфери нашого життя, в тому числі й банківництво. Впроваджуються інноваційні рішення, які виводять фінансову галузь на новий рівень розвитку. Ми

перебуваємо в постійному пошуку нових, неординарних шляхів підвищення ефективності буденних процесів, і банківська система не є винятком.

Водночас на фінансовому ринку посилилася конкуренція, що змушує банки шукати інноваційні маркетингові рішення. Як говорять дослідники, сучасний фінансовий і грошово-кредитний ринок характеризується значним зростанням конкуренції, а банки змушені впроваджувати нові управлінські підходи для підтримки стійкості та оперативного реагування на зміни [1, с.145]. Це створює необхідність переосмислення підходів до маркетингової діяльності банків та створення нових моделей взаємодії саме у цифровому середовищі.

Банківський маркетинг - це цілеспрямована діяльність банку, що означає вивчення ринку фінансових послуг, виявлення потреб клієнтів, розробку і просування банківських продуктів, а також формування довгострокових відносин із клієнтами в умовах ринку, що постійно змінюється. Банки створюють окремі підрозділи з метою знайти індивідуальний підхід до людини, аби саме ця установа чи послуга зацікавила її. Вони прагнуть надати унікальну ціннісну пропозицію, яка підкреслює їхню відмінність від конкурентів і формує глибокий зв'язок з клієнтом. Саме тому на кожному офіційному веб-сайті банку розміщується розділ «Місія», що відображає головні принципи, цілі та цінності компанії. Тобто, задача не просто надати послугу, а створити унікальну цінність, яка резонуватиме з незадоволеною потребою людини, її “болем”. Адже зрештою людина обирає не просто продукт, а те, що найточніше відгукується на її очікування, емоції та внутрішні прагнення. Наприклад, одна людина може негативно відноситись до ризикових нововведень, технологій й обирати банки з більш консервативним підходом. У той час, інша вважатиме підходи минулого вичерпаними, часозатратними та шукатиме нові способи для вирішення своїх проблем.

У період активної цифровізації, маркетинг банку трансформується: від масових рекламних кампаній до індивідуальних, орієнтованих на конкретного клієнта. Наприклад, аналітика поведінки клієнтів дозволяє створювати

індивідуальні пропозиції та автоматизовані системи рекомендацій. Ці способи допомагають підвищити ефективність комунікації банку з клієнтом та зміцнити клієнтської лояльності.

Українські банки активно впроваджують цифрові підходи в свою систему й показують значний прогрес у напрямі цифрового маркетингу. Серед ключових інструментів можна виділити:

- онлайн інструменти інтернет-маркетингу, такі як контент-маркетинг, SEO та SMM (просування у соціальних мережах), контекстну і e-mail рекламу, SMS-маркетинг, партнерські та інфлюєнс-кампанії [2, с.53]. Насправді, це є найпоширенішими інструментами, які використовують усі банки України, адже це не вимагає великих затрат, але відіграє ключову роль у залученні нових клієнтів.

- аналітика даних і Big Data, також поширений підхід серед українських банків, який ґрунтується на аналізі великих обсягів інформації про клієнтів. Даний спосіб відкриває можливість вивчати клієнтів не тільки за звичайними ознаками, але й за поведінковими патернами, щоб прогнозувати їхні потреби та пропонувати потрібні їм продукти. Наприклад, Приватбанк почав використовувати цей підхід для персоналізації обслуговування клієнтів. Він був один з перших банків у світі, які тестували дану технологію у банкінгу. Приватбанк аналізує великі обсяги інформації, такі як транзакції, географічні координати, маршрути та переваги клієнтів у соціальних мережах. Основними джерелами отримання даних є POS-термінали, банкомати та термінали самообслуговування, які дозволяють відстежувати маршрути клієнтів. Також враховуються акаунти в соціальних мережах, якщо користувач надає банку доступ до свого профілю [3]. Таким чином Приватбанк прогнозує поведінку клієнта, оцінює його платоспроможність та виявляє потенційно ненадійних позичальників.

- штучний інтелект, NLP та автоматизація, де використовуються алгоритми машинного навчання (ML), обробка природної мови (NLP) для персоналізації комунікацій, аналізу відгуків клієнтів, автоматичного формування рекламних

повідомлень та відповіді на звернення клієнтів у чат-ботах. Наприклад, Ощадбанк запустив експериментальний діджитал-проект «ШІ-ощадики» [4]. У ньому штучний інтелект розпізнає запити клієнтів, відповідає на типові питання та допомагає у виборі банківських послуг, одночасно тестуючи різні стилі комунікації для підвищення зручності.

- гейміфікація, коли використовуються ігрові елементи для мотивації клієнтів користуватися банківськими послугами. Наприклад, Monobank впроваджує бонусні системи, завдання та нагороди за активність, що стимулює клієнтів частіше користуватися саме їхнім банком. Монобанк був першим українським банком, який ввів подібний спосіб взаємодії з людьми.

Перспективи цифрового банківського маркетингу полягають у подальшому впровадженні штучного інтелекту для персоналізації послуг, рекомендацій, розвитку цифрових каналів комунікації (мобільні додатки, чат-боти, соціальні мережі) та інтеграції з іншими фінансовими установами через відкритий банкінг, що вже активно тестується українськими банками. Окрема роль відводиться застосуванню блокчейну для забезпечення прозорості банківських акцій і програм лояльності, що підвищує довіру клієнтів до маркетингових взаємодій. Але оскільки законодавство щодо криптовалют і блокчейну в Україні ще розвивається, банки ставляться до них обережно, через відсутність чітких правил використання. Хоча, в дорожній карті Монобанку вже визначений напрям на інтеграцію блокчейну, що сильно підвищує лояльність користувачів, які слідкують за новими технологіями.

Таким чином, цифровий банківський маркетинг в Україні активно розвивається та відповідає сучасним тенденціям, навіть на перспективу. Завдяки впровадженню нових технологій банки підвищують ефективність взаємодії з клієнтами, формують індивідуальний підхід і зміцнюють їхню лояльність, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та активному розвитку.

Список літератури:

1. Кібальник Л. О. Особливості системи банківського маркетингу та управління нею в умовах цифровізації. *Молодий вчений*. 2024. № 5. С. 146–150. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6209/6075> (дата звернення: 17.10.2025).
2. BFC Bulletins. How the largest ukrainian bank process big data. URL: <https://bulletins.bfconsulting.com/en/how-the-largest-ukrainian-bank-process-big-data/> (дата звернення: 17.10.2025).
3. Баран М. Банківський маркетинг в умовах цифровізації економіки України. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/07/Baran_dyplom.pdf (дата звернення: 17.10.2025).
4. Ощадбанк. Ощадбанк запустив перший діджитал-експеримент із ШІ-консультантами. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/osadbank-zapustiv-persij-didzital-eksperiment-zi-ai-konsultantami> (дата звернення: 17.10.2025).

УДК 336.71:502.17

Сгоричева С. Б.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківського бізнесу та оподаткування,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

Дубровіна С. Д.

член Полтавської обласної Малої академії наук
учнівської молоді, м. Полтава

«ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Впродовж останніх десятиліть комерційні банки в усьому світі поступово перетворюються із звичайних фінансових посередників у важливих учасників процесів соціально-економічного розвитку. Одним з проявів цього є їхня інноваційна активність, що спрямовується на створення нових банківських продуктів, а також суттєве вдосконалення технологічних та бізнес-процесів з метою найкращого задоволення суспільних потреб у різноманітних фінансових послугах. Важливим фактором, який у сучасних умовах визначає змістовну наповненість банківських інновацій, є необхідність реалізації банками у своїй діяльності Цілей сталого розвитку, що втілюється, насамперед, у впровадженні концепції «зеленого банкінгу» [1].

Для вітчизняних банківських установ це є дійсно новітнім напрямом діяльності, оскільки ще відносно недавно, на початку 2010-х років, констатувалося, що «в Україні принципи сталого розвитку не набули активного впровадження навіть серед провідних найбільших банків» [2]. На даний час, причинами впровадження екологічних інновацій, які формують зміст зеленого банкінгу, можна вважати:

- необхідність забезпечення конкурентних переваг, коли екологічні інновації стають інструментом для залучення нових клієнтів, зміцнення репутації та забезпечення диференціації на ринку;

- зростання доходності бізнесу, оскільки фінансування екологічних проєктів відриває для банків нові ринкові можливості, а застосування «зелених» технологій дозволяє зменшувати операційні витрати;

- вдосконалення ризик-менеджменту для дотримання регуляторних вимог – у зв'язку з тим, що врахування екологічних факторів дозволяє краще контролювати та мінімізувати ризики, пов'язані зі здійсненням кредитування та інвестування;

- формування сприятливого іміджу банківської установи, коли клієнти, інвестори та суспільство, загалом, вимагають від банків більшої відповідальності за стан довкілля.

Отже, для вітчизняних банків, в умовах євроінтеграційних прагнень та зростаючої уваги світової спільноти до питань збереження навколишнього середовища, зелений банкінг стає не просто модним трендом, а стратегічною необхідністю, що отримує певну інституційну підтримку. Зокрема, Укргазбанк є учасником Фінансової ініціативи ЮНЕП «Принципи відповідального банкінгу», а ще чотири банки – ПУМБ, Правекс банк, Райффайзен Банк та Укрсиббанк є учасниками Глобального договору ООН. Внутрішні керівні документи щодо діяльності у сфері охорони навколишнього середовища мають значно більше банків, серед яких Укргазбанк, Банк «Львів», ПроКредит Банк та Сенс Банк. У 2020 році Національний банк України приєднався до міжнародної Мережі сталого банкінгу, що є об'єднанням фінансових регуляторів і банківських асоціацій із країн, що розвиваються. У 2021 році була прийнята

Політика НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року.

Концепція зеленого банкінгу, на думку більшості науковців, має декілька складових, що реалізуються у різних типах еко-інновацій [3]. По-перше, це пропозиція клієнтам продуктів й послуг з екологічною специфікою, зокрема, депозитів з цільовим використанням коштів на фінансування природоохоронних заходів, кредитів на реалізацію екологічних проєктів та підвищення енергозбереження, цінних паперів інвестиційних фондів, що сформовані з акцій екологічно дружніх компаній та ін. По-друге, це контроль екологічних, зокрема, кліматичних, ризиків всіх проєктів, що фінансуються банком. По-третє, це внутрішня трансформація управління, включаючи системи екологічного менеджменту (зокрема, ISO 14001), спрямована на зменшення шкоди довкіллю від господарської діяльності банків, а також залучення клієнтів до природоохоронних заходів. Ці заходи, хоч і здаються операційними, насправді вимагають впровадження нових ІТ-рішень, перенавчання персоналу та зміни корпоративної культури, що є ознаками процесних інновацій.

Аналіз інформації, розміщеної на сайтах банківських установ, свідчить про те, що як раз останній напрям є найбільш характерним для їхньої діяльності. Зокрема, майже всі з 60 нині діючих в Україні банків пропонують клієнтам інтернет-банкінг та мобільні додатки, які вважаються зеленими технологіями, оскільки не передбачають використання паперових документів, відвідування клієнтами банківських офісів, відповідно, скорочують потребу у приміщеннях та комп'ютерній техніці. На наш погляд, лідерами із запровадження продуктивних екологічних інновацій на даний час є Укргазбанк, Банк «Львів» та ПроКредит Банк. Загалом, зелений банкінг вимагає від банківських установ глибокої інтеграції екологічної відповідальності у стратегію розвитку й має призвести до створення більш стійкої та відповідальної фінансової системи.

Список літератури:

1. Луців Б., Дзюблюк О., Чайковський Я., Луців П., Чайковський Є. Роль зеленого банкінгу в забезпеченні Цілей сталого економічного розвитку. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2024. №1(54). С. 23–36.
2. Гуляєва Л. Впровадження принципів сталого розвитку у банківському секторі економіки України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2010. № 119. С. 63-67.
3. Сгоричева С. Б. Екологічна складова банківських інноваційних стратегій. *Економічні інновації*. 2010. Вип. 41. С. 94-101.

УДК 004.9:336.71:368(430)

Завалей І. В.

Dr. pol. rer. (UFU, München), Business Coach, BFZ, München
Inhaber Immobilien Büro, München

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В НІМЕЧЧИНІ НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОГО СЕКТОРУ

¹Цифрова трансформація у фінансовому секторі є одним із ключових напрямів розвитку сучасної економіки. Вона охоплює впровадження новітніх технологій, які змінюють бізнес-моделі, оптимізують внутрішні процеси та покращують клієнтський досвід.

У страховій галузі (InsurTech) цифровізація означає перехід від паперових і ручних операцій до автоматизованих систем обробки даних, аналізу ризиків та обслуговування клієнтів. Це підвищує швидкість, точність і прозорість у роботі страхових компаній.

²Основні напрями цифрової трансформації.

До ключових технологій, що формують сучасний фінансово-страховий бізнес, належать:

- **Штучний інтелект (AI)** — оцінка ризиків, прогнозування збитків, персоналізація страхових продуктів.
- **Блокчейн** — прозорість транзакцій, автоматизація контрактів (smart contracts), зниження шахрайства.

- **Великі дані (Big Data)** — аналітика поведінки клієнтів, оптимізація тарифів, точне прогнозування.
- **Роботизація процесів (RPA)** — автоматизація адміністративних завдань і підвищення точності.
- **Мобільні додатки** — нові канали взаємодії з клієнтами.
- **Кібербезпека** — захист даних у цифровому середовищі [4, 8].

³Стан цифрової трансформації у Німеччині.

Німеччина є одним із лідерів у Європі за рівнем цифровізації фінансової сфери. Особливо активно трансформується страховий сектор. Провідні компанії Allianz SE, Munich Re та AXA Deutschland активно впроваджують інноваційні рішення, що забезпечують прозорість, ефективність і клієнтоорієнтованість [6].

Порівняльна характеристика провідних страхових компаній Німеччини подано в Таблиці 1. Детальний огляд поданий у джерелах [1-3].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика провідних страхових компаній Німеччини

Компанія	Інноваційні технології	Цифрові сервіси	Особливості цифрової стратегії
Allianz SE	AI, Big Data, Blockchain	Allianz App, автоматизовані виплати, чат-боти	Фокус на аналітиці та персоналізації полісів
Munich Re	AI, Machine Learning, Cloud	Цифрові ризикові моделі, API-платформи	Партнерство з FinTech у сфері кіберстрахування
AXA Deutschland	Blockchain, IoT, RPA	MyAXA мобільний додаток, Smart Claims	Акцент на прозорості, кібербезпеці та клієнтському досвіді

Інноваційні технології у фінансово-страховому секторі Німеччини подано в Таблиці 2. Детальний огляд поданий у джерелах [1-3, 8].

Таблиця 2

Інноваційні технології у фінансово-страховому секторі

№	Технологія	Опис	Приклад застосування
1	Штучний інтелект (AI) і машинне навчання (ML)	Використовуються для автоматизації обслуговування клієнтів, оцінки ризиків, виявлення шахрайства	Allianz SE застосовує AI для автоматичної обробки збитків і клієнтських консультацій
2	Блокчейн	Забезпечує безпечні, прозорі й незмінні транзакції; автоматизацію смарт-контрактів	Munich Re використовує блокчейн у перестраховальних контрактах
3	Інтернет речей (IoT)	Підключає пристрої (авто, розумні будинки, фітнес-браслети) для збору даних у реальному часі	HUK-Coburg використовує IoT для тарифів, заснованих на стилі водіння

⁴Переваги та виклики цифровізації**Переваги:**

- Швидше обслуговування клієнтів;
- Точніша оцінка ризиків;
- Зменшення витрат;
- Підвищення прозорості процесів. [7]

Виклики:

- Кіберзагрози та потреба в посиленні безпеки;
- Висока вартість інновацій;
- Необхідність постійного навчання персоналу. [7]

Висновки: Цифрова трансформація фінансового бізнесу в Німеччині є стратегічним напрямом розвитку. Страхові компанії, що активно впроваджують інноваційні технології, отримують конкурентні переваги, зміцнюють довіру клієнтів і стають рушієм цифрової економіки майбутнього.

Список літератури:

1. Allianz SE (2025). Digital Strategy & Innovation Report 2024–2025. URL: <https://www.allianz.com> (дата звернення: 05.10.2025).
2. Munich Re (2024). Annual Report 2024 – Digital Transformation and Risk Modelling. URL: <https://www.munichre.com> (дата звернення: 08.10.2025).

3. AXA Deutschland (2025). Innovation in Insurance 2025: Blockchain, IoT und Cybersecurity. URL: <https://www.axa.de> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Bitkom Research (2024). Digital Finance & Insurance Study: Trends in der deutschen Assekuranz. URL: <https://www.bitkom.org> (дата звернення: 12.10.2025).
5. PwC Germany (2024). FinTech & InsurTech in Germany – Market Outlook 2024. URL: <https://www.pwc.de> (дата звернення: 13.10.2025).
6. Bundesministerium für Finanzen (BMF, 2023). Digitalisierung des Finanzsektors in Deutschland. URL: <https://www.bundesfinanzministerium.de> (дата звернення: 15.10.2025).
7. McKinsey & Company (2024). The Future of Insurance: AI, Data, and Digital Platforms in Europe. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 18.10.2025).
8. Statista (2025). Digitalisierung in der Versicherungswirtschaft – Marktanalyse Deutschland. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 18.10.2025).

УДК 658.14/.17:004.9:005.21

Йокоб О. О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Лобозинська С. М.,**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації ефективне управління фінансами підприємства неможливе без використання передових цифрових технологій. Стрімкий прогрес інформаційних систем, автоматизація бізнес-процесів, цифровізація документообігу та впровадження аналітичних платформ відкривають нові можливості для оптимізації фінансових операцій, підвищення прозорості управлінських рішень і забезпечення сталого розвитку компаній. Цифрові інструменти не лише змінюють підходи до фінансового менеджменту, а й трансформують логіку прийняття рішень, роблячи їх швидшими, точнішими та більш гнучкими [3].

Завдяки цифровим технологіям підприємства можуть оперативно відстежувати фінансові потоки, створювати бюджети в реальному часі, моделювати сценарії розвитку та виявляти потенційні фінансові ризики ще до їхньої появи. Системи бізнес-аналітики (BI), хмарні платформи, штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн значно розширюють можливості фінансового управління, підвищуючи його ефективність, прозорість і безпеку. При цьому роль фінансового аналітика стає ключовою, адже, використовуючи технологічні рішення, він може не лише оцінити поточний стан компанії, а й розробити стратегічно обґрунтовані фінансові плани на майбутнє [1].

Актуальність теми пояснюється необхідністю адаптації вітчизняних компаній до нових реалій ведення бізнесу в умовах цифрової економіки. Все більше підприємств впроваджують фінансові технології (FinTech), аналітичні інструменти та автоматизовані системи для зменшення витрат, підвищення прибутковості та забезпечення фінансової стабільності. У цьому контексті виникає потреба у вивченні найефективніших цифрових технологій для управління фінансами, аналізі їхнього впровадження в різних галузях і оцінці практичних результатів [2].

Цифрові технології в управлінні фінансами охоплюють широкий спектр завдань: від складання бюджетів і прогнозування грошових потоків до управління ризиками, інвестування та підготовки фінансової звітності. Вони дозволяють об'єднати ці процеси в єдину інформаційну екосистему, забезпечуючи доступ до актуальних даних у реальному часі. Це дає змогу фінансовим менеджерам приймати обґрунтовані рішення на основі детального аналізу, прогнозування тенденцій і оцінки можливих наслідків. Однією з головних переваг цифровізації є створення аналітичних панелей управління, які відображають ключові фінансові показники та дозволяють швидко реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх умов діяльності [2].

Цифрові інструменти управління фінансами включають хмарні сервіси для обліку та звітності, системи управління

ресурсами підприємства (ERP), програмне забезпечення для аналізу великих даних, а також технології штучного інтелекту, машинного навчання та блокчейну. Хмарні платформи забезпечують гнучкий доступ до фінансової інформації з будь-якої точки світу, знижуючи витрати на ІТ-інфраструктуру та гарантуючи високий рівень безпеки даних. Інтелектуальні аналітичні системи дозволяють автоматично виявляти закономірності, оцінювати ефективність інвестицій і прогнозувати фінансові результати [4].

Штучний інтелект відіграє важливу роль у цифровізації фінансового менеджменту, адаптуючись до змін і навчаючись на основі історичних даних. Він застосовується для моделювання сценаріїв, виявлення фінансових шахрайств, оптимізації податкового планування та підвищення точності прогнозів. Такі технології забезпечують новий рівень контролю та ефективності. Автоматизація транзакцій, роботизовані процеси та інтеграція з іншими системами значно підвищують продуктивність фінансових підрозділів і зменшують ризик помилок, пов'язаних із людським фактором [1].

Блокчейн є ще однією інноваційною технологією, яка трансформує підходи до обліку та фінансових операцій. Його децентралізована природа забезпечує прозорість, незмінність і безпеку транзакцій. На підприємствах блокчейн може використовуватися для контролю ланцюгів постачання, верифікації контрактів і впровадження смарт-контрактів, які автоматично виконуються за певних умов. Такі рішення знижують витрати, прискорюють операції та мінімізують ризики, пов'язані з участю посередників [4].

Незважаючи на численні переваги, впровадження цифрових технологій у фінансове управління пов'язане з певними викликами. Серед них — необхідність адаптації персоналу до нових інструментів, трансформація корпоративної культури, забезпечення кібербезпеки та висока вартість технологічних рішень. Інтеграція нових систем із наявними платформами також вимагає професійного підходу та стратегічного планування. Для подолання цих бар'єрів підприємствам необхідно інвестувати в навчання працівників, співпрацювати з

надійними технологічними партнерами та розробляти довгострокову цифрову стратегію, спрямовану на поступове оновлення та масштабування.

Отже, цифрові технології стають ключовим елементом управління фінансами підприємств, трансформуючи традиційні процеси та відкриваючи нові можливості для ефективного функціонування бізнесу. Вони забезпечують гнучке планування, оперативний контроль, точний аналіз і стратегічне управління фінансовими ресурсами. В умовах цифрової економіки успіх компанії значною мірою залежить від її здатності адаптуватися до змін і використовувати переваги інноваційних технологій. Таким чином, інтеграція цифрових інструментів у фінансовий менеджмент є не лише актуальним завданням, а й необхідною умовою для довгострокового розвитку та конкурентоспроможності підприємств.

Список літератури:

1. Абдуллаєва А. Є. Особливості здійснення стратегічного управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 1. С. 189-191.
2. Технології в сучасному фінансовому менеджменті. *Novi finance* : веб – сайт. 2024. URL: <https://novifinance.com.ua/technologies-in-modern-financial-management/> (дата звернення: 17.04.2025)
3. Пурій Г. М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/58.pdf (дата звернення: 17.04.2025)
4. Коляда Т.А., Прозоров Ю.В., Ясенецький В.С. Трансформація управління фінансовими публічними корпораціями в умовах повоєнної відбудови економіки. Проблеми економіки. 2023. № 3. С. 244-253. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2023-3_0-pages-244_253.pdf (дата звернення: 17.04.2025)

AN ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED DECISION SUPPORT AND LOGISTICS PROCESS OPTIMIZATION SYSTEM

Logistics software has become an integral component of modern business, providing companies and organizations with significant gains in efficiency and control over their supply chains and logistical processes. It is a critical tool for enterprises across various industries, facilitating the management and coordination of diverse business aspects. Its capabilities range from transport route optimization to inventory management and the tracking of material flows.

Currently, the Ukrainian market for logistics management software is underdeveloped. Most available products fall short of the requirements for managing multi-layered processes, large datasets, and the complex interconnections between different stages of the supply chain.

Consequently, there is a pressing need for the development of a software product incorporating artificial intelligence (AI) elements. Such a system would enable:

- Real-time decision-making: Monitoring road conditions, delivery demands, and available resources to respond dynamically to changes.
- Operation control and tracking: Providing access to real-time information on the location of shipments and vehicles.
- Information structuring: Consolidating data on routes, orders, and vehicles within a single platform.
- Route planning: Identifying the most efficient routes based on destination locations and vehicle specifications.
- Optimal order distribution: Allocating orders among vehicles, taking into account their capacity and planned routes.

The proposed application will optimize shipping schedules, minimize transportation costs, and ensure the fulfillment of delivery requirements to destinations. Furthermore, it will enhance the

competitiveness of small and medium-sized enterprises through logistics optimization.

Key Advantages of the Proposed Software Solution:

- Logistics Budget Optimization: The product ensures the planning of optimal routes, reduces fuel costs, decreases mileage, and optimizes vehicle load capacity through the consolidation of shipments, allowing a single trip to fulfill multiple orders.

- Intelligent Route Building: The AI-powered solution accounts for shipment priority, incorporates real-time delay data (e.g., border queues, checkpoints), and dynamically recalculates routes as necessary.

- Automated Order Pooling and Distribution: An AI-driven bot collects orders and automatically groups them into shared trips based on direction and priority.

- Monitoring and Adjustment: The system tracks active shipments. Upon receiving a new high-priority order, it reassigns in-progress shipments and can rapidly reconfigure routes, notifying drivers of changes.

- Outcome Forecasting and Decision Support: Analytical tools allow for the analysis of historical data to predict actual fuel consumption and trip duration, model different scenarios and projected costs, automatically identify inefficient routes, and analyze their causes. AI-powered analytical reports and recommendations will enable management to make data-driven decisions.

- Enhanced Logistics Efficiency and Reduced Human Error: The automation of routine tasks minimizes the probability of errors and increases the speed and accuracy of process execution.

- Rationalized Human Resource Utilization: Automation reduces the need for manual labor and helps utilize existing resources more effectively.

- Increased Process Transparency: The system makes operations intelligible and visualizes processes, thereby improving control and management.

- Competitive Market Advantage: The implementation of innovative technologies reduces transportation costs and significantly increases the efficiency of logistics operations.

- Scalability: The solution is easily scalable alongside business growth, allowing for the integration of new features and modules as required.

- Compatibility with Other Systems: Integration capabilities ensure a unified information environment for the entire organization.

- Adaptability: Flexible parameters allow for customizing the system to specific operational characteristics and adjusting processes according to needs.

- Improved Team Collaboration: Working within a unified system facilitates coordination among team members.

- Rapid Staff Training: Standardized processes and an intuitive interface minimize the time required for onboarding new users.

- Increased Team Motivation: Structured tasks enhance employee engagement and productivity.

- Alignment with Modern Digital Trends: The application of AI and automation aligns with current demands of the global digital transformation.

This approach to managing logistics processes is both relevant and promising. It addresses real market needs and serves not merely as a convenient tool for shipment planning, but also as a comprehensive system for structuring information, controlling and tracking all operations, and optimally distributing orders among available vehicles. Collectively, this contributes to enhanced organizational efficiency while minimizing logistics expenditures.

References:

1. Kaminska Y., Datskiv N. Modeling the logistics of volunteer organizations. *Economic Cybernetics: theory, practice, and development directions*: book of abstracts of International scientific-practical conference. Odesa, Ukraine, November 29-30, 2024 – Odesa, 2024.
2. Kaminska Y., Seliverstov R. IT solutions for logistics support of volunteer activities. *Modern trends in the development of the information economy in Ukraine* : Proceedings of 6th International Scientific Conference ". Lviv, Ukraine, October 25-26, 2024 – Lviv, 2024. - P. 367-371

Крамаренко В. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри менеджменту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Жук О. П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УМОВАХ ЗМІН

Система управління бізнес-процесами є фундаментальним елементом забезпечення стійкості та розвитку підприємства, особливо у періоди економічних, технологічних і соціальних трансформацій. Трансформація бізнес-середовища вимагає від підприємств переосмислення організаційних структур, моделей управління та підходів до оцінки ефективності процесів.

Сутність управління бізнес-процесами полягає у системній побудові, документуванні, моніторингу та вдосконаленні усіх видів діяльності, які створюють цінність для клієнта. В умовах нестабільності бізнес-процеси набувають ознак динамічності, а їхня ефективність залежить від здатності менеджменту оперативно реагувати на зміни ринку та інтегрувати інновації у щоденну практику.

Серед найважливіших сучасних тенденцій управління бізнес-процесами можна виділити:

- цифровізацію процесів через автоматизацію рутинних операцій (RPA — Robotic Process Automation), використання аналітичних платформ (Power BI, SAP, Oracle BPM), що дозволяє оптимізувати витрати часу і ресурсів;
- інтеграцію штучного інтелекту для прогнозування поведінки споживачів, моделювання попиту та управління ризиками;

- застосування методологій Lean і Six Sigma, які орієнтовані на усунення втрат, зменшення дефектності процесів і підвищення якості кінцевого продукту;

– впровадження концепції Business Process Management (BPM), що забезпечує стратегічне узгодження всіх операційних дій із цілями підприємства.

Підприємства, які здійснюють системний реінжиніринг бізнес-процесів (Business Process Reengineering, BPR), здатні досягати значного приросту продуктивності. Так, за даними Deloitte (2022), середні показники зростання ефективності після впровадження BPM-рішень становлять від 20 до 35 %, а час виконання ключових операцій скорочується майже на третину [1].

Особливої ваги набуває управління бізнес-процесами в умовах воєнних і посткризових трансформацій, які характерні сьогодні для української економіки. Підприємства змушені перебудовувати логістичні ланцюги, цифровізувати документообіг, переходити до дистанційного або гібридного формату роботи. Ефективними виявилися практики впровадження Agile-менеджменту, що дозволяє швидко адаптуватися до змін пріоритетів, а також використання систем електронного документообігу (наприклад, Vchasno, M.E.Doc) для забезпечення безперервності процесів у розподілених командах.

Ключовим чинником успішного управління є залучення персоналу. Практика провідних компаній, таких як Siemens чи Procter & Gamble, свідчить, що ініціативи із трансформації процесів мають високі шанси на успіх лише за умови створення атмосфери залученості працівників та формування внутрішніх агентів змін. McKinsey & Company (2022) зазначає, що проекти цифрової трансформації, у яких активно брали участь працівники середньої ланки, мали рівень реалізації успіху на 33 % вищий, ніж ті, що були ініційовані лише топ-менеджментом [3].

Окремий аспект ефективного управління бізнес-процесами стосується системи оцінювання результативності. Показники KPI та OKR (Objectives and Key Results) стають не лише інструментом контролю, а й способом інтеграції стратегічних цілей у повсякденну діяльність. Їхнє поєднання із системами аналітичного моніторингу дозволяє визначати відхилення у режимі реального часу, що є основою для оперативних управлінських рішень.

Значну роль відіграє і ризик-менеджмент у процесному управлінні, особливо в умовах нестабільності постачання, кіберзагроз та регуляторних змін. Використання стандартів ISO 9001:2015 і ISO 31000 сприяє формуванню структури управління ризиками, що базується на принципах попередження, моніторингу та коригувальних дій.

Таким чином, управління бізнес-процесами в умовах змін набуває стратегічного значення. Його ефективність визначається поєднанням технологічних інновацій, організаційної культури, орієнтації на клієнта та готовності до постійного вдосконалення. Розвиток цифрових інструментів і нових управлінських підходів формує підґрунтя для створення стійких і адаптивних організацій, здатних досягати стабільного зростання навіть у турбулентному середовищі.

Список літератури:

1. Deloitte. Global Process Management Survey 2022. URL: <https://www.deloitte.com/global/en/services/consulting.html> (date of application: 19.10.2025).
2. Harvard Business Review. How to Lead Business Transformation Effectively. 2021. URL: <https://hbr.org/2021/09/how-to-lead-business-transformation-effectively>
3. McKinsey & Company. Organizational Transformation: The State of Play. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance> (date of application: 20.10.2025).
4. ISO 9001:2015 — Quality management systems — Requirements. International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html> (date of application: 20.10.2025).
5. Osterwalder A., Pigneur Y. Business Model Generation. Wiley, 2020. URL: <https://www.strategyzer.com/books/business-model-generation> (date of application: 20.10.2025).
6. Porter M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press, 2021. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=193> (date of application: 19.10.2025).

Кувшинова С. Б.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Науковий керівник: **Іршак О. С.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Сучасною тенденцією економічного розвитку країн світу є глобалізація всіх процесів, що сприяє появі нових бізнес-моделей та зміні основних сфер життєдіяльності. Подальше проникнення цифрових технологій в банківський сектор є однією з характерних особливостей сучасного глобального світу. Цифровізація в умовах сьогодення є однією з визначальних тенденцій розвитку людства та сфер його діяльності. На основі цифровізації формується більш інклюзивне суспільство, створюються кращі механізми управління, розширюється доступ ринку банківських послуг та підвищується їх якість. Цифровізація створює умови для зниження цін для користувачів послуг та розширення їх спектру.

Цифрова трансформація банківського сектора є визначальним чинником еволюції фінансових ринків, який модифікує критерії конкурентоспроможності та стабільності. Інтеграція сучасних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і відкритий application programming interface (API), істотно змінює управлінські процеси та взаємодію з клієнтами, підкреслюючи нову роль банків у цифровій економіці. Впровадження цих технологій супроводжується викликами, зокрема зростанням вразливості до кіберзагрози та необхідністю адаптації бізнес-моделей під впливом фінтех-конкуренції.

Важливим аспектом є фінансова інклюзія, що забезпечує створення персоналізованих сервісів. Для успішної цифрової трансформації банки, забезпечили адаптивні стратегії, які поєднують технологічні, бізнесові та регуляторні аспекти,

забезпечуючи ефективне впровадження інновацій. Подальша адаптація каналів комунікацій, послуг і продуктів дозволяє банкам оптимізувати бізнес-процеси та застосовувати ефективні рішення. Таким чином, повсюдна цифровізація та впровадження інноваційних технологій стають економічною необхідністю [1].

Інтерес до цифрової трансформації банківського сектора обумовлений необхідністю вирішення певних завдань [2]:

1. Посилення конкуренції на ринку. Банкам доводиться змагатися не лише між собою, а й з інноваційними фінтех-компаніями, які діють швидше, гнучкіше й краще адаптуються до змін. Це спонукає традиційні банки відмовлятися від старих підходів і активніше впроваджувати нові технології та продукти.

2. Зменшення витрат на банківські послуги. Сучасні технології допомагають скоротити операційні витрати, адже замість утримання великої кількості відділень банки переходять на електронне обслуговування клієнтів і взаємодію з регуляторами онлайн.

3. Покращення доступності послуг. Завдяки дистанційним каналам обслуговування банки стають доступнішими для ширшого кола клієнтів, а вхідні бар'єри на фінансовий ринок знижуються.

4. Зростання прозорості економіки та ефективності боротьби з фінансовими злочинами. Новітні технології аналізу даних дають змогу детально відстежувати операції клієнтів, що допомагає виявляти підозрілі дії, запобігаючи відмиванню грошей і фінансуванню тероризму, не створюючи зайвих труднощів для добросовісних користувачів.

Таким чином, можна виокремити найважливіші тенденції цифрової трансформації банківських послуг, які лише починають проявлятися в інших сферах фінансової та економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

**Найважливіші тенденції цифрової трансформації
банківських послуг [3]**

Напрямок	Опис
Розвиток цифрового банкінгу	Банк без відділень. Сфокусований на дистанційному обслуговуванні клієнтів, що дозволяє не лише підвищити якість та швидкість роботи з клієнтами, а й заощадити час та витрати, підвищити безпеку особистих даних
Формування оновлених електронних платіжних систем	Вид платіжних систем, який дозволяє здійснювати розрахунки через мережу або платіжні чіпи та токенизовані платіжні картки
Швидке онлайн кредитування	Послуга, яку надають банки своїм клієнтам за допомогою дистанційного обслуговування на сайті або в додатку
Віддалена ідентифікація	Механізм, який дозволяє підтвердити особу клієнта дистанційно за допомогою біометричних персональних даних (зображення особи та голосу), з метою надання фінансових послуг онлайн
Використання штучного інтелекту (ШІ)	Технологія у вигляді аналітичної системи, здатної до навчання людського мислення та вирішення завдань різної складності
Використання Big Data	Технологія, що дозволяє банкам аналізувати великий масив даних
Впровадження робоедвайзингу	Програма-робот, який збирає інвесторам портфель інвестицій, надає допомогу у керуванні даним портфелем, тобто замінює фінансового консультанта.

Через вплив цифрової економіки банківські інновації можуть також мати дестимулюючий ефект і фінансово дестабілізувати стан банківського сектору. Причинами цього є:

- агресивна позиція банківських установ щодо введення нових банківських послуг та продуктів для нарощування клієнтів;
- зростання заборгованості та підриву платоспроможності;
- завоювання банками конкурентних позицій на ринку пропонуючи однакові банківські продукти з підвищеним ризиком їх просування [4];

- поширення банківських і страхових продуктів через відділення альтернативних компаній;

- входження на ринок високотехнологічних фінансових послуг нефінансових установ, відомих у світі та в Україні як Apple, Google, Facebook, Amazon, Fintech, що використовують інновації й технології, котрі є більш конкурентними порівняно з тими, які надаються класичними банками, змінюють структуру клієнтської бази та загострюють конкуренцію [4];

- розвиток електронних платежів, систем (PayPal, E-gold, Perfect Money, WebMoney, Qiwi, GlobalMoney тощо) [4];

- стрімка цифровізація фінансового посередництва в умовах революції фінансових технологій, що відкриває нові можливості для фінансового включення на основі використання інноваційних продуктів та каналів цифрового обслуговування населення, зумовлюючи підвищення фінансової грамотності споживачів банківських послуг;

- моніторинг фінансових потоків, об'єднання інформації про фінанси та створення умов для доступу всіх верств населення до фінансових послуг;

- чинні моделі ризик-менеджменту не здатні ефективно виявляти та усувати ризики, що виникають унаслідок впровадження сучасних банківських інновацій.

Отже, із розвитком цифрових технологій банки модернізують свої послуги та отримують ефективний інструмент для забезпечення найвищого рівня обслуговування клієнтів, що сприяє зростанню їхньої лояльності. Це, у свою чергу, допомагає банкам зміцнювати та розширювати клієнтську базу. Застосування цифрових технологій, з одного боку, посилює конкуренцію й підвищує ефективність ринку, а з іншого – створює нові системні ризики для фінансової стабільності та безпеки. У підсумку, цифровізація сприяє появі нових бізнес-моделей і розвитку відкритих екосистем, що об'єднують усі ринки та споживачів.

Список літератури:

1. Цифрова трансформація банківського сектору: сучасні тренди та вектори розвитку. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/298/272> (дата звернення: 18.10.2025)
2. Іванова Т. Г. Особливості цифрової трансформації банківського сектора України. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/558774e5-08ef-4aba-a2a5-157193bd1875/content> (дата звернення: 17.10.2025)
3. Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3649/3578> (дата звернення: 17.10.2025)
4. Цифрова трансформація банківського сектору економіки України. Фінанси України. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_21_03_084_uk.pdf (дата звернення: 18.10.2025)

УДК 338.47:658.26:662.75

Лєга О. С.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Науковий керівник: **Семів С. Р.**

к.е.н., доцент, професор кафедри, завідувач кафедри економіки,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ЗБЕРІГАННЯ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ПАЛЬНОГО В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У роботі досліджено сучасний стан інфраструктури зберігання та транспортування пального в Україні. Визначено основні проблеми, пов'язані з воєнними руйнуваннями, імпортною залежністю та необхідністю адаптації до вимог ЄС. Обґрунтовано напрями модернізації нафтобаз, формування стратегічних резервів і диверсифікації логістики. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню енергетичної безпеки та інтеграції України до європейського енергетичного простору.

Події 2022-2024 років показали критичну уразливість паливної інфраструктури України: руйнування нафтобаз і логістичних вузлів призвели до у пального, що загрожувало національній безпеці. Водночас інтеграція в енергетичний

простір ЄС вимагає адаптації національної системи до європейських стандартів - насамперед у сфері стратегічних запасів і транспортування.

За оцінками Київської школи економіки (2023), збитки інфраструктурі зберігання та транспортування нафтопродуктів унаслідок воєнних дій перевищили 4 млрд дол. США [7]. Це підтверджує необхідність децентралізації логістичних вузлів та будівництва нових сховищ. Міжнародне енергетичне агентство (IEA, 2023) зазначає, що дефіцит дизельного пального в регіоні Східної Європи у 2022 році був одним із найвищих у світі [3, с. 47].

Європейська директива 2009/119/ЄС встановлює вимогу щодо формування стратегічних запасів нафти та нафтопродуктів на рівні 90 днів[5, с. 3]. Звіт Energy Community (2024) вказує, що Україна має найнижчий рівень резервів серед країн-кандидатів [6, с. 22]. Аналітичні матеріали IEA (2023) підкреслюють ризики цінової волатильності та необхідність диверсифікації джерел постачання.

У межах програми RePowerEU (2022) країни-члени ЄС інвестують у розвиток LNG-терміналів та водневих коридорів [8]. Україна може інтегруватися у ці проекти, що не лише зміцнить енергетичну безпеку, але й сприятиме розвитку альтернативних видів палива відповідно до курсу Європейського зеленого курсу.

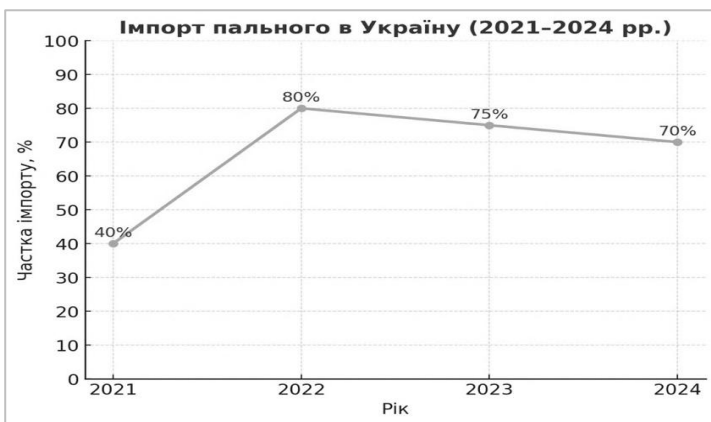

Рис. 1. Імпорт пального в Україну (2021-2024 рр.)

Сучасний стан паливної інфраструктури характеризується високим рівнем зносу та відсутністю стратегічних запасів [2, с. 215]. Значна частина резервуарів збудована у 1960-1980-х роках і не відповідає сучасним стандартам [1, с. 145]. Масовані атаки РФ у 2022-2024 рр. знищили десятки нафтобаз, що актуалізувало потребу в децентралізації сховищ.

Рисунок 1 демонструє стрімке зростання імпоротної залежності України після 2021 року: з 40% до понад 80% у 2022 році [6]. У наступні роки спостерігається певна стабілізація, проте рівень імпорту залишається критично високим. Це свідчить про необхідність розвитку внутрішніх потужностей зберігання, диверсифікації маршрутів та інтеграції до європейської енергетичної системи.

Основні напрями розвитку включають: відновлення та модернізацію нафтобаз із урахуванням сучасних стандартів; розвиток транспортної логістики (залізничні перевезення, морські порти, нові інтерконектори з ЄС); формування стратегічних запасів пального на рівні 90 днів; впровадження цифрових систем моніторингу й кіберзахисту; перехід до альтернативних палив (біопаливо, LNG, водень); міжнародну кооперацію та залучення інвестицій ЄС.

Таблиця 1

**Проблеми та напрями розвитку інфраструктури
пального**

Проблема	Наслідки для України	Напрями вирішення
Руйнування нафтобаз	Дефіцит пального	Децентралізація та відбудова
Відсутність стратегічних запасів	Вразливість у кризових умовах	Резерви на 90 днів (норма ЄС)
Імпортна залежність	Ризики перебоїв постачання	Диверсифікація маршрутів
Застаріла логістика	Втрати, повільне транспортування	Нові термінали, інтерконектори
Вимоги «зеленої» енергетики ЄС	Відставання від стандартів ЄС	Інвестиції в альтернативні палива

Як видно з таблиці 1, ключові проблеми інфраструктури пального України пов'язані із застарілістю об'єктів, відсутністю

стратегічних запасів та залежністю від імпорту [2, с. 219]. Запропоновані напрями розвитку відповідають сучасним викликам та європейським стандартам, зокрема створення резервів на 90 днів, модернізація логістики та перехід до альтернативних видів палива.

Європейський досвід демонструє ефективність багаторівневої системи зберігання пального, яка поєднує великі резервні потужності зі складською мережею регіонального рівня. Для України це означає необхідність не лише відновлення зруйнованої інфраструктури, а й будівництва нових об'єктів на основі сучасних технологій та екологічних вимог.

Фінансова підтримка з боку Європейського інвестиційного банку та фондів відбудови може стати рушійною силою для модернізації сектору. Особливе значення має розвиток транскордонної інфраструктури з Польщею, Румунією та Словаччиною, яка забезпечить Україні гнучкий доступ до європейського ринку пального.

Отже, слід наголосити, що розвиток інфраструктури зберігання та транспортування пального є ключовою передумовою забезпечення енергетичної безпеки України. Відбудова цієї системи має ґрунтуватися на принципах децентралізації, відповідності європейським стандартам та диверсифікації джерел постачання. У цьому контексті доцільно зазначити, що євроінтеграційний курс відкриває додаткові можливості для залучення інвестицій та технологій, що дозволить сформуванню стійкої й сучасної системи паливної інфраструктури [5, с. 3].

Встановлено, що особливе значення має формування стратегічних резервів нафтопродуктів відповідно до вимог Директиви 2009/119/ЄС, оскільки це знижує уразливість держави до зовнішніх шоків та воєнних загроз [5]. З огляду на наведене, слід підкреслити, що досвід країн ЄС доводить ефективність поєднання централізованих і регіональних резервних потужностей, що забезпечує гнучкість та надійність паливного забезпечення навіть у кризових умовах [3, с. 47].

Особливу увагу варто приділити інноваційним складовим розвитку: впровадженню цифрових систем моніторингу руху

пального, засобів кіберзахисту, а також інтеграції альтернативних видів енергії (біопаливо, LNG, водень). Це відповідає вимогам Європейського зеленого курсу та узгоджується з положеннями програми RePowerEU [8].

Таким чином, робимо висновок, що модернізація паливної інфраструктури повинна розглядатися не лише як елемент відбудови після війни, але й як стратегічний напрям зміцнення економічної стійкості, енергетичної незалежності та забезпечення сталого розвитку України у тісній співпраці з Європейським Союзом.

Список літератури:

1. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. *Економіка енергетики*. - Київ: Знання, 2020. - 480 с.
2. Ковалко М.П., Гриценко С.І. *Енергетична безпека та стале зростання економіки України*. Київ: НАУ, 2019. 352 с.
3. International Energy Agency. *World Energy Outlook 2021*. - Paris: IEA, 2021. - 386 p.
4. Radovanović, M., Filipović, S., Pavlović, D. *Energy Security in the European Union and Western Balkans: Challenges and Perspectives*. - *Energy Policy*, 2022. Vol. 160. P. 112-125.
5. Directive 2009/119/EC of the European Parliament and of the Council [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu>
6. Energy Community. *Annual Implementation Report, 2024* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.energy-community.org>
7. Київська школа економіки (KSE). *Оцінка збитків паливної інфраструктури України, 2023* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kse.ua>
8. European Commission. *REPowerEU Plan, 2022* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://commission.europa.eu>

УДК 336.71:004.738.5

Лобозинська С. М.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Цифровізація банківської системи є не лише технологічним процесом, а й стратегічним викликом для державного управління. Вона охоплює трансформацію фінансових установ,

зміну моделей взаємодії з клієнтами, впровадження нових технологій і переосмислення ролі регуляторів. Стратегічне управління цифровізацією передбачає системне планування, координацію між інституціями, управління ризиками та розвиток людського капіталу.

У цьому контексті важливо розглянути концептуальні положення цифровізації банківської системи України. Згідно зі Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року, одним із пріоритетів є активізація фінансових технологій, розвиток відкритого банкінгу та забезпечення доступу до цифрових фінансових послуг [4].

Національний банк України (НБУ) визначає цифровізацію як ключовий інструмент підвищення фінансової інклюзії, прозорості та ефективності банківського сектору. НБУ впроваджує політику стимулювання інновацій, підтримує регуляторні пісочниці та розробляє нормативну базу для цифрових валют. Фундаментальною основою таких перетворень стали інституційні регуляторні стандарти, які забезпечують стабільність і прозорість цифрового банкінгу. Зокрема, Базельський комітет з банківського нагляду у звіті Digitalisation of Finance визначає вісім напрямів цифровізації, на які потрібно звернути особливу увагу, серед яких — операційні ризики, взаємодія з технологічними постачальниками, потреба в координації між регуляторами та розвиток цифрових навичок [1]. У свою чергу, Світовий банк у Digital Regulation Handbook пропонує урядам глобальні рекомендації щодо захисту цифрової інфраструктури, регулювання платформ, забезпечення доступу до інтернету та кібербезпеки [2]. Крім того, база даних цифрової фінансових регуляцій (Global Fintech-enabling Regulations Database) Світового банку охоплює майже 200 країн і дозволяє порівнювати законодавство щодо цифрового банкінгу, криптоактивів, політик AML/CFT (протидії легалізації (відмиванню) коштів, отриманих злочинним шляхом та протидії фінансуванню тероризму [3].

Операційні ризики є критичним елементом стратегічного управління цифровізацією. За даними Європейського банківського управління (EBA), у 2023 році банки ЄС

зафіксували понад 3 млн випадків операційних втрат, зокрема через кібератаки, шахрайство та збої в ІТ-системах. Загальні втрати склали 17,5 млрд євро [5]. Успішним прикладом є іспанський Santander Bank, який впровадив модель управління ризиками, що дозволила знизити цифрові загрози до прийнятного рівня [6].

Важливою складовою є управління ризиками співпраці з технологічними постачальниками: фінтех-компаніями, BigTech та AI-платформами. Ці структури можуть надавати платіжні послуги, створювати фінансові платформи, конкурувати з банками, генерувати ризики непрозорості алгоритмів та втрати контролю. Рекомендації Базельського комітету щодо мінімізації таких ризиків включають укладання чітких SLA-договорів, оцінку ризиків аутсорсингу та забезпечення доступу регуляторів до даних третіх сторін [1].

Координація між регуляторами є стратегічною умовою ефективного управління цифровізацією. Прикладом є GFIN — глобальна платформа для обміну інформацією між фінансовими регуляторами, яка сприяє узгодженню підходів до регулювання інновацій у фінансовому секторі [7]. В Україні доцільно створити аналогічну міжвідомчу платформу для координації між НБУ, Мінцифри, Держфінмониторингом та іншими органами.

Не менш важливим є розвиток цифрових навичок у наглядових органах. Країни, як-от Китай, В'єтнам, Індонезія, Замбія та Пакистан, реалізують програми навчання регуляторів у сфері AI, блокчейну та кібербезпеки. В Україні також активізуються освітні ініціативи — зокрема, через співпрацю НБУ з університетами, запуск курсів з цифрової грамотності та участь у міжнародних проектах технічної допомоги [4].

На основі аналізу міжнародного досвіду та національних потреб, для України пропонуються такі стратегічні рекомендації: розробити національну концепцію цифрового банкінгу; посилити роль НБУ як цифрового регулятора; запровадити обов'язкову оцінку цифрової стійкості банків; створити платформу для обміну даними між регуляторами; інвестувати в цифрову грамотність регуляторів і банківських

працівників; розширити доступ до цифрових фінансових послуг; удосконалити нормативну базу щодо криптоактивів; запровадити механізми контролю за BigTech та AI-платформами; підтримувати розвиток відкритого банкінгу; забезпечити прозорість цифрових трансформацій.

У підсумку, стратегічне управління цифровізацією банківської системи має базуватися на інтеграції міжнародних стандартів, управлінні ризиками, розвитку людського капіталу та забезпеченні прозорості в цифровому середовищі. Україна демонструє поступову інтеграцію в глобальні цифрові фінансові процеси, що створює передумови для стабільного розвитку банківського сектору в умовах цифрової трансформації.

Список літератури:

1. Digitalisation of Finance : Basel Committee on Banking Supervision. URL: <https://www.bis.org/press/p240516.htm> (дата звернення: 16.10.2025).
2. Digital Regulation Handbook : World Bank. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099140301092229225> (дата звернення: 16.10.2025).
3. Global Fintech-enabling Regulations Database : World Bank. URL: <https://initiatives.weforum.org/sustainable-finance-data-skills-and-capacity-building/knowledge-hub/data-and-tools/global-fintech-enabling-regulations-database/3dd32cf709b33d410b40d4a043e462ad8d096526> (дата звернення: 14.10.2025).
4. Глущенко Ю. А., Ведмідь М. О. Діджиталізація та цифрові трансформації банківської системи України. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/333828d1-d2b9-4715-a988-d79b3116c725/full> (дата звернення: 18.10.2025).
5. Operational Risk and Resilience : European Banking Authority. URL: <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/publications/operational-risks-and-resilience-0> (дата звернення: 12.10.2025).
6. Risk Management Report : Santander Bank. URL: <https://www.santander.com/content/dam/santander-com/en/documentos/informe-anual/2018/IA-2018-Risk%20Management-110-en.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
7. GFIN – Global Financial Innovation Network. URL: <https://thegfin.com/> (дата звернення: 16.10.2025).

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА НОВІ МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ З КЛІЄНТАМИ

У сучасних умовах цифрової трансформації фінансова система переживає структурні зміни, які безпосередньо впливають на роль і функції фінансових посередників. Вони перестають бути виключно інституціями акумулювання ресурсів і перерозподілу капіталу, перетворюючись на цифрові платформи, що забезпечують комплекс фінансових, інформаційних і консультаційних послуг. Цей процес зумовлений розвитком фінтех-інновацій, зростанням мобільності клієнтів, поширенням відкритого банкінгу (open banking) та появою нових форм ідентифікації (e-KYC).

Особливістю сучасного етапу розвитку фінансових посередників є синергія технологічних інновацій і зміни бізнес-моделей, що забезпечує перехід від транзакційного до клієнтоцентричного підходу [1]. Банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші фінансові посередники дедалі активніше використовують технології штучного інтелекту, великих даних (Big Data) і блокчейну для оптимізації внутрішніх процесів і персоналізації клієнтського досвіду [2]. Це сприяє формуванню омніканальної моделі обслуговування, яка поєднує цифрові та офлайн-канали взаємодії. Особливо швидко розвиваються необанки та онлайн-платформи, що пропонують фінансові послуги повністю у дистанційному форматі без розгалуженої мережі відділень.

За даними Національного банку України, станом на 2025 рік у фінансовому секторі працює понад 1800 небанківських фінансових установ, серед яких: 95 страхових компаній, 170 кредитних спілок, 42 компанії з управління активами та понад 30 лізингових і факторингових компаній [3]. Небанківські установи акумулюють близько 8,5 % активів фінансового

сектору, тоді як банки — понад 90 %. Водночас саме небанківський сегмент демонструє найбільшу динаміку зростання фінтех-інновацій і залучення нових клієнтів [4].

Таблиця 1

**Показники цифрової трансформації фінансового сектору
України (2021–2025)**

Показник	2021	2023	2024	2025*
Користувачі фінтех-сервісів, млн осіб	13	18	21	23
Частка безготівкових операцій у банківській системі, %	58	63	65	68
Клієнти Monobank, млн осіб	5,4	7,3	8,5	9,0
Інвестиції у фінтех-сектор, млн дол. США	118	145	160	—

**Примітка: дані за 2025 рік – оцінка автора за офіційними та аналітичними джерелами.*

Джерело: розроблено автором на основі [1–5].

Аналіз наведених даних свідчить про стале зростання рівня цифровізації фінансового сектору України, що відображає посилення ролі інноваційних технологій у банківській та небанківській сферах. Поступове зростання кількості користувачів фінтех-сервісів і частки безготівкових операцій вказує на трансформацію фінансової поведінки населення, підвищення довіри до електронних сервісів і активне формування культури фінансової інклюзії. У сукупності ці тенденції створюють фундамент для переходу до нової моделі посередництва, заснованої на даних, клієнтському досвіді та цифровій аналітиці. Кількість користувачів фінтех-сервісів в Україні зросла з 13 млн у 2021 р. до понад 23 млн у 2025 р. [1]. За даними НБУ, частка безготівкових операцій у 2024 р. перевищила 65 % [3]. Обсяг інвестицій у фінтех-сектор зріс на 35 % порівняно з 2022 роком [5]. Отже, цифровізація фінансових послуг зумовлює не лише підвищення операційної ефективності, але й формує передумови для інклюзивного доступу до капіталу [2].

Водночас цифровізація підвищує вимоги до надійності фінансових установ, посилює ризики кіберзагроз і порушення конфіденційності даних. Зростає роль RegTech і SupTech — технологій регуляторного та наглядового контролю, що

дозволяють державним органам (зокрема, НБУ та НКЦПФР) здійснювати моніторинг діяльності фінансових установ у режимі реального часу. У міжнародній практиці важливою тенденцією стає впровадження API-інтеграцій, які створюють єдину фінансову екосистему, у якій користувач може керувати рахунками, страховими полісами, інвестиціями чи кредитами через один застосунок.

В Україні активна цифровізація фінансового сектору відбувається в межах реалізації Стратегії розвитку фінтеху, ухваленої НБУ. Розвиваються електронні майданчики торгівлі облігаціями, брокерські застосунки для інвестування в міжнародні ринки, що створюють умови для розширення фінансової інклюзії.

Таким чином, у цифровій економіці фінансові посередники перетворюються з традиційних інституцій на інноваційні фінансові платформи, що поєднують аналітичні, консультаційні й технологічні функції. Їхня конкурентоспроможність визначається не стільки масштабом активів, скільки здатністю створювати цінність для клієнта через зручність, швидкість і безпеку операцій.

Висновки. Цифрова трансформація фінансового бізнесу змінює парадигму посередництва - від управління капіталом — до управління даними, довірою та клієнтським досвідом. Для України актуальним завданням є формування сучасної нормативно-правової бази, розвиток RegTech-інфраструктури та стимулювання інновацій у сфері фінансових послуг. Ефективна інтеграція технологій у фінансову систему стане передумовою стійкого розвитку національної економіки та підвищення фінансової грамотності населення.

Список літератури:

1. Deloitte. *Fintech Landscape in Ukraine 2024*. — Київ: Deloitte Ukraine, 2024. URL: <https://www2.deloitte.com/ua> (дата звернення: 17.10.2025).
2. OECD. *AI in the Financial Sector: Policy Responses and Market Trends 2024*. — Paris: OECD Publishing, 2024.
3. Національний банк України. *Безготівкові розрахунки у 2024 році*. — URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2025).
4. PwC Global. *Fintech Investment Report 2024*. — London: PwC, 2024.
5. Міністерство цифрової трансформації України. *Звіт про розвиток фінансових сервісів на платформі «Дія», 2025*. — Київ: Мінцифра, 2025.

Маковійчук А. В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри аналітичної економіки і міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Скоморович І. Г.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ГІПЕРПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ FINTECH У 2025 РОЦІ

У сучасному fintech-секторі гіперперсоналізація стає не просто модним словом, а реальним інструментом для виживання та зростання фінансових компаній і банківських установ, особливо в українських реаліях. Мова йдеться про використання штучного інтелекту (ШІ) для створення фінансових послуг, які не просто задовольняють загальні потреби клієнтів, а й передбачають їхні індивідуальні сценарії поведінки. Прикладом може слугувати прогнозування витрат на основі щоденних звичок і створення на основі цієї інформації персоналізованих інвестиційних порад з урахуванням ризикового профілю. Проблема полягає у тому, що попри швидке зростання ринку fintech в Україні (за прогнозами, до 2025 року він сягне понад 7 млрд дол. США), багато гравців досі обмежуються базовою автоматизацією, що призводить до втрати клієнтів і неефективного використання даних. Таким чином, інтеграція ШІ може стати ключем до відновлення довіри з боку клієнтів та стимулювання економіки, адже це дозволяє банкам не тільки оптимізувати процеси, але й створювати емоційно резонансні взаємодії з користувачами [1].

Розглядаючи поточні тенденції, варто відзначити, що в українському fintech ШІ вже активно впроваджується гіперперсоналізація, що спирається на машинне навчання та аналіз великих даних. Наприклад, у додатку «Дія» з'явився ШІ-асистент Diia.AI, який у 2025 році пропонує персоналізовані державні послуги, аналізуючи чат-запити в реальному часі та

рекомендуючи опції на кшталт «Відновлення для відновлення пошкодженого майна. Це не просто чат-бот, а система, яка вчиться на поведінці користувача, роблячи взаємодію інтуїтивною. У приватному секторі банки, на зразок Monobank чи ПриватБанку, використовують ШІ для гіперперсоналізованих пропозицій: алгоритми аналізують транзакції, геолокацію та навіть соціальні дані, щоб пропонувати кредити чи інвестиції саме тоді, коли клієнт їх потребує. Глобальні тренди, адаптовані до України, включають ШІ-driven lending та emotionally intelligent ШІ, де система враховує емоційний стан через тон повідомлень чи частоту взаємодій [2]. Згідно з даними конференції UAFIN.TECH 2024, українські fintech-компанії планують розширити ШІ для персоналізації, фокусуючись на безпеці даних в умовах кіберзагроз [3].

Попри очевидні переваги, інтеграція ШІ стикається з викликами: регуляторні бар'єри від НБУ, які вимагають етичного використання даних, та ризики кібербезпеки в воєнний період. Державні банки, як Ощадбанк, вже тестують ШІ 2.0 для гіперперсоналізації, поєднуючи з open banking для обміну даними. Це допоможе знизити ймовірність кібератак, а захищеність конфіденційних даних значно зросте.

Таблиця 1

Приклади українських fintech-компаній

Компанія	ШІ-функція	Переваги для клієнтів
Monobank	ШІ-аналіз транзакцій для персоналізованих бюджетних порад	Зниження перевитрат на 20–30%, реал-тайм рекомендації
ПриватБанк	Генеративний ШІ для кредитних пропозицій на основі профілю	Швидке схвалення позик, адаптація під ризики воєнного часу
Ощадбанк	ШІ-чатбот з емоційним розпізнаванням	Покращена лояльність, персоналізована підтримка для бізнесу, зниження негативних відгуків
NovaPay	Прогнозування платежів через машинне навчання	Автоматизація, зменшення прострочень на 15%

**створено на основі джерел [4; 5]*

Прогнози на 2025 рік вказують на зростання ринку ШІ в fintech на 25-35%, з фокусом на hyper-personalized interactions, де ШІ не тільки реагує, але й передбачає потреби [6]. Це особливо актуально для України, де війна змушує банки адаптуватися до мінливих клієнтських сценаріїв, як-от релокація чи зміна доходів.

У висновку, інтеграція ШІ для гіперперсоналізації у 2025 році не тільки посилить конкурентоспроможність українського fintech, але й сприятиме економічному відновленню, роблячи фінансові послуги доступнішими та релевантнішими. Рекомендується посилити співпрацю між банками, регуляторами та ІТ-компаніями для стандартизації ШІ, з акцентом на етику та безпеку. Це дозволить Україні інтегруватися в глобальний фінансовий простір, перетворюючи виклики на можливості.

Список літератури:

1. FinTech Trends 2025 — Consumer Finance Meets AI Across Regions // IT Ukraine Association. 2025. URL: <https://itukraine.org.ua/en/fintech-trends-2025-consumer-finance-meets-ai-across-regions/> (дата звернення: 18.10.2025).
2. Fintech resilience in Ukraine: How UX is powering innovation in uncertain times // TechBullion. 2025. URL: <https://techbullion.com/fintech-resilience-in-ukraine-how-ux-is-powering-innovation-in-uncertain-times/> (дата звернення: 18.10.2025).
3. What awaits Ukrainians in 2025 was discussed at the UAFIN.TECH conference // FintechUA. 2024. URL: https://fintechua.org/uafintech_2024eng (дата звернення: 18.10.2025).
4. Artificial intelligence in the Ukrainian banking sector // Oschadbank. 2024. URL: <https://www.oschadbank.ua/en/news/stucnij-intelekt-v-ukrainskomu-bankivskomu-sektori-mozlivist-ci-neobhidnist> (дата звернення: 18.10.2025).
5. VI Digital Banking 2025 Conference // Chamber.ua. 2025. URL: <https://chamber.ua/events/vi-digital-banking-2025-conference/> (дата звернення: 18.10.2025).
6. AI in FinTech: Use Cases, Challenges, Best Practices // Apriorit. 2025. URL: <https://www.apriorit.com/dev-blog/ai-in-fintech> (дата звернення: 18.10.2025).

Новосад Д. І.

здобувач наукового ступеня доктора філософії кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

Науковий керівник: Ливдар М. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ БЛОКЧЕЙН ТА КРИПТОВАЛЮТ

Стрімкий розвиток цифрових технологій та глобалізація інтернету вплинули на фінансовий сектор та сприяли появі інновацій у вигляді криптовалют — децентралізованих цифрових активів, заснованих на технології блокчейн. Ці інструменти відкривають нові можливості для фінансових систем і формують інші моделі фінансових послуг, реагуючи на попит децентралізованих та доступних фінансових продуктів.

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» відкриває нові перспективи для використання таких активів, як криптовалюти, у межах національного законодавства. Це розширює їх сферу дії, породжуючи підвищений інтерес до новітніх фінансових інструментів. [1]

Посилення розвитку блокчейн-технологій у сфері фінансів призводить до розширення нового ринку, відомого як DeFi (децентралізовані фінанси). Платформи DeFi, такі як MakerDAO та Compound, надають можливість користувачам брати позики і отримувати відсотки за свої активи, використовуючи стабільні криптовалюти, такі як DAI чи USDC.

Розвиток цифрових валют показує, що рішення, ухвалені різними країнами у цій галузі, є різноманітними. У країнах з розвинутою економікою, таких як країни Європейського Союзу, Японії та США, уряд та фінансові установи акцентують увагу на створенні регуляторної бази для управління ризиками, пов'язаними з криптовалютами, та на вивченні можливостей випуску центральних банків цифрових валют (CBDC). Наприклад, Європейський центральний банк активно працює

над впровадженню цифрового євро, щоб підтримати фінансову стабільність і розширити готівковий обіг. У той же час, країни з економікою, які розвиваються, такі як Індія, Нігерія та Китай використовують цифрові валюти з метою підвищення фінансового включення та спрощення міжнародної торгівлі. Наприклад, китайський цифровий юань (e-CNY) є прикладом стратегії країни по збільшенню своєї ролі в світових торговельних мережах та зменшенню залежності від долара США у міжнародних транзакціях [2].

Технологія блокчейн забезпечує безпеку та прозорість, що може допомогти зміцнити довіру до фінансових операцій та зменшити корупцію, особливо в країнах, що розвиваються, де управління є слабким та нерозвиненим [3].

Криптовалюти можуть прискорити економічний розвиток, дозволяючи наближення до офіційної фінансової системи тих, хто зараз не користується послугами банків. Цифрові валюти допомагають малим підприємствам, що не можуть легко отримати доступ до традиційних фінансових установ, розширити свої можливості та зайняти нові ринки. Можливість проводити торгівлю криптовалютами сприяє економічній стабільності та міжнародній співпраці, що підтримує зростання бізнесу в країнах, які розвиваються, та сприяє загальному економічному прогресу.

Незважаючи на потенційні переваги, важливо враховувати й ризики, пов'язані з використанням криптовалют для фінансової інклюзії. Серед цих ризиків варто відзначити нестабільність цін на криптовалюти, оскільки їх вартість може раптово змінюватися, що становить загрозу для інвесторів. Також слід пам'ятати про можливість кібератак, оскільки кіберзлочинність щодо криптовалют зараз є більш поширеною, ніж по відношенню до традиційних валют. Додатковим аспектом є фінансовий ризик, оскільки криптовалюта не має реальної матеріальної підтримки і є віртуальною валютою.

Окрім цього, використання цифрових активів відкриває нові можливості для благодійних організацій, які збирають гроші для вирішення потреб, пов'язаних з поточною військовою ситуацією. Багато популярних фондів в Україні мають свої

власні криптовалютні гаманці. Отримані пожертви в криптовалюті організації можуть використовувати по-різному, наприклад, обмінювати їх на криптовалюту стейблкоїни (тобто ті, що є більш стійкими і підтримані фіатними валютами, такими як долар США) для подальшого використання або тримати криптовалюту на довгий термін з метою отримання більшого доходу у майбутньому [4].

Незважаючи на деякі недоліки, технології блокчейн унікальні і тому здатні кардинально змінити повсякденне життя, вирішити проблеми безпеки, прозорості та надійності транзакцій, а також вплинути на розвиток найважливіших її аспектів.

Список літератури:

1. Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX «Про віртуальні активи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>(дата звернення: 07.10.2025)
2. Pravdiuk M. International experience of cryptocurrency regulation / M. Pravdiuk // Norwegian Journal of Development of the International Science. 2021. Vol.53. No2. P. 31-37.
3. Бобро Н. Digital transformation of the value chain in economic processes / Н. Бобро // Актуальні питання в сучасній науці. Серія: Економіка. 2024. №7 (25). С. 17-25.
4. Memon B. Guide to stablecoin: types of stablecoins & its importance / B. Memon. – 2022. URL: <https://masterthecrypto.com/guide-to-stablecoin-types-of-stablecoins/> (дата звернення: 07.10.2025).

УДК 657.1.012

Пелех У.В.

к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Тенюх З.І.

к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВІ ТА ВЕБОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується глибокою цифровою трансформацією, що охоплює всі сфери фінансово-господарської діяльності, зокрема й бухгалтерський облік та оподаткування. Відбувається перехід від традиційних

програмних систем до інтегрованих цифрових екосистем, які забезпечують обмін даними у режимі реального часу, аналітику та інтеграцію з державними інформаційними платформами. Під впливом концепції Індустрії 5.0 формується нова модель обліку, у якій взаємодія людини й технологій забезпечує не лише автоматизацію, а й аналітичну глибину фінансових рішень. Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення ролі вебтехнологій у забезпеченні цифрової трансформації системи обліку й оподаткування в Україні.

Метою дослідження є визначення сутності, ролі та напрямів застосування цифрових та веборієнтованих технологій у системі обліку та оподаткування.

Під цифровізацією у сфері обліку розуміють системний процес переведення фінансово-економічних операцій у цифровий формат з використанням інформаційних технологій, хмарних сервісів, баз даних і штучного інтелекту [1]. Зауважимо, що поняття цифровізації охоплює не лише комп'ютеризацію чи автоматизацію, а й створення цілісного цифрового середовища, де всі елементи обліку (первинні документи, звітність, податкові розрахунки, аналітика) існують у взаємопов'язаній електронній формі.

У контексті нашого дослідження поняття вебтехнології в обліку та оподаткуванні визначається як сукупність програмних, технічних і комунікаційних засобів, які забезпечують збір, обробку, зберігання, передачу й аналітику облікової й податкової інформації у мережевому або хмарному середовищі. Інакше кажучи, йдеться про сукупність технологічних рішень, які забезпечують можливість ведення бухгалтерського обліку, складання та подання податкової й аналітичної звітності в онлайн-середовищі з використанням вебплатформ, хмарних сервісів, API-інтеграцій (Application Programming Interface) і браузерних застосунків.

Аналіз наукових джерел, нормативних документів, практичних матеріалів, а також узагальнення власних напрацювань [1; 2; 3; 4] дали змогу систематизувати ключові вебтехнології, що застосовуються в Україні у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування, за основними напрямками їх використання (табл 1).

Таблиця 1

**Ключові вебтехнології в обліку та оподаткуванні,
що застосовуються в Україні**

№ з/п	Напрямок використання	Вебтехнології, що застосовуються в Україні	Особливості застосування
1	Хмарні облікові системи	Облік SaaS, BookKeeper, Dilovod, Master:Бухгалтерія, Finmap	Ведення обліку у хмарі (для підприємств малого та середнього бізнесу), формування та подання звітів, синхронізація з банками, контроль фінансові потоки.
2	Електронна звітність	М.Е.Doc Online, COTA, Paperless, «Е-кабінет платника податків», «Дія»	Створення, підписання й подання бухгалтерських і податкових документів у цифровій формі.
3	API-інтеграції	М.Е.Doc API, API ДПС України, ПриватБанк API, monobank API	Синхронізація даних між бухгалтерськими, банківськими, податковими та аналітичними платформами
4	Веб-аналітика та візуалізація фінансових даних	Excel Online, Google Analytic, Google Looker Studio, Google Sheets, Power BI Service, Python, SQL	Інтерактивна візуалізація фінансових, бухгалтерських і податкових даних у веб-середовищі, моніторинг ключових показників у режимі реального часу
5	Автоматизація обробки документів на основі ШІ	eIDoc, Scriptum IDP	Інтелектуальна (зчитування, класифікація, вилучення) обробка документів
6	Технології стандартизованого електронного обміну бухгалтерськими та податковими даними	XBRL, SAF-T	XBRL – використовується для подання фінансової звітності, SAF-T – стандарт обміну податковими даними для аудиту.
7.	Хмарне зберігання	Google Drive, OneDrive, Tucha	Спільний доступ до облікових документів. Для повноцінного використання потребує інтеграції з іншими вебтехнологіями

Джерело: сформовано авторами

Зауважимо, що перелік напрямів використання веб-технологій (табл. 1) не є вичерпним та буде перспективним напрямом наших подальших досліджень.

На основі інформації, узагальненої у табл. 1, можемо зробити висновок, що основними характеристиками вебтехнологій у сфері обліку та оподаткування є:

- ✓ робота через вебінтерфейс;
- ✓ зберігання облікових даних у хмарних базах;
- ✓ доступ у реальному часі до фінансових даних із будь-якого пристрою;
- ✓ інтеграція між бухгалтерськими, банківськими та податковими системами через API;
- ✓ автоматичне формування та подання звітності до контролюючих органів;
- ✓ можливість аналітики та візуалізації даних через BI-платформи (Business Intelligence).

Впровадження цифрових та веборієнтованих технологій у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування є невідворотним процесом, який забезпечує підвищення ефективності й достовірності облікових процесів та створює якісно новий рівень обліково-аналітичного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Хмарні сервіси, електронна звітність, стандартизовані формати XBRL і SAF-T, а також вебаналітика сприяють інтеграції обліку в загальну інформаційну систему управління підприємством, покращують взаємодію з державними органами та партнерами.

Разом з тим, для ефективної реалізації цифрової трансформації необхідне комплексне поєднання технологічних, організаційних і кадрових рішень: від підготовки фахівців із цифровими компетентностями до впровадження єдиних стандартів електронного обліку. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення інтелектуальних систем підтримки рішень, де технології штучного інтелекту та вебплатформи виступатимуть не як заміна бухгалтера, а як виконавець рутинних завдань, підсилюючи його професійну аналітичну й управлінську роль.

Список літератури:

1. Пелех У. Аналіз проблем та перспектив використання хмарних технологій у бухгалтерському обліку та оподаткуванні. *Економіка та суспільство*. 2025. №75. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-97> (дата звернення: 19.10.2025).
2. Інтелектуальна обробка документів : вебсайт. URL:<https://scriptum.ua/intelektualna-obrobka-dokumentiv-idp> (дата звернення 19.10.2025).
3. Тенюх З., Пелех, У. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. №41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66> (дата звернення: 19.10.2025).
4. SAF-T UA : вебсайт Державної податкової служби України. URL:<https://tax.gov.ua/baneryi/saf-t-ua/> (дата звернення 19.10.2025).

УДК 659

Пехник А. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ РЕКЛАМИ ТА МАРКЕТИНГУ

Актуальність теми. Цифрова трансформація економіки та розвиток цифрових технологій різко підвищили можливості та загальну ефективність маркетингової комунікації у бізнесі. В наш час сама концепція маркетингу та реклами у міжнародному бізнесі кардинально змінилася, отож вивчення цієї трансформації є надзвичайно актуальним завданням як з точки зору чисто наукової, так і з точки зору вирішення практичних завдань бізнесу та підвищення його загальної ефективності.

Мета дослідження. Проаналізувати ключові напрями трансформації економіки та розвитку цифрових технологій у контексті їх впливу на маркетинг та рекламу у сучасному міжнародному бізнесі та оцінити їхній вплив на трансформацію рекламної та маркетингової комунікації.

Результати дослідження.

Аналіз показує, що концепція маркетингу та реклами у міжнародному бізнесі протягом двох останніх десятиліть

кардинально змінилася, і причиною цієї концептуальної зміни стала саме цифрова трансформація економіки та розвиток цифрових технологій, котрі різко підвищили можливості та загальну ефективність маркетингової та рекламної комунікації у бізнесі, створивши новий інструментарій комунікації та принципово нові типи рекламоносіїв.

Під цифровізацією в рекламі ми тут маємо на увазі передусім (однак не лише) процес переходу від традиційних методів реклами через традиційні засоби масової комунікації до використання цифрових технологій для створення, розповсюдження та аналізу рекламних кампаній, що дозволяють точно таргетувати аудиторію, персоналізувати (чи, принаймні, псевдо-персоналізувати) повідомлення та підвищувати загальну ефективність впливу на цільову аудиторію завдяки автоматизованому аналізу метаданих. Паралельно із традиційними для реклами сферами цифровізація дозволяє поширювати рекламу на цифрові платформи, соціальні мережі та мобільні додатки, що робить її більш інтерактивною та персоналізованою

Аналіз практики сучасного міжнародного бізнесу (а передусім, зрозуміло, практики провідних транснаціональних корпорацій - ТНК) дозволяє виділити наступні ключові сфери чи аспекти застосування цифровізації у маркетингу та рекламі:

1. Збір маркетингових даних: Цифровізація дозволяє автоматизувати процес збору маркетингової інформації, що безумовно дешевше і одночасно на порядки ефективніше, ніж традиційні опитування споживачів. Для збору маркетингової інформації використовуються різноманітні програми лояльності, картки клієнта, бонусні програми, що дозволяють в автоматичному режимі отримувати інформацію про обсяги та структуру збуту у розрізі смаків та преференцій конкретних категорій покупців.

2. Аналіз маркетингових даних: Завдяки цифровізації та використання ІІІ стало можливим використання величезних обсягів накопичених маркетингових даних (big data), а також та машинне навчання для оптимізації рекламних кампаній та розуміння поведінки та преференцій споживачів.

3. Цифровий маркетинг та створення нових рекламоносіїв: Перенесення фокусу уваги рекламодавців та рекламних агенцій від традиційних засобів масової інформації та рекламоносіїв на новітні канали, такі як інтернет, мобільні пристрої та соціальні мережі.

4. Таргетування реклами: Цифровізація надає рекламодавцям колосальні можливості автоматизацій процесів сегментації ринку, дозволяючи спрямовувати рекламу виключно цільовій аудиторії на основі її демографічних даних, інтересів, преференцій та інших характеристик, що підвищує релевантність та ефективність, дозволяючи значно підвищити ефективність та концентрованість реклами та в разі зменшити вартість охоплення власне цільової аудиторії, радикально знижуючи вартість досягнення рекламою кожного конкретного реального потенційного покупця.

5. Персоналізація реклами: Цифрові інструменти та використання ШІ надають рекламодавцеві чи рекламній агенції можливість створення унікальних рекламних повідомлень для конкретних споживачів, що робить рекламу більш ефективною, значно підвищуючи рівень зацікавлення рекламним повідомленням.

Для прикладу, якщо аналіз контекстного пошуку даного споживача показує його зацікавленість кулінарною тематикою, він автоматично стає адресатом реклами товарів для кухні; споживач, що є учасником групи спортивного спрямування, автоматично включається до таргет-групи спорттоварів тощо. Це дозволяє створювати у споживача ілюзію того, що звернення відбувається саме до нього, відповідно значно підвищуючи ефективність реклами.

6. Інтерактивність реклами: Цифрові інструменти дозволяють не лише експонувати споживачам рекламу у класичному розумінні цього терміну, але й створювати у споживачів ілюзію взаємодії з брендом чи розробниками товарів. Для цієї мети можуть використовуватися, наприклад, різноманітні голосування споживачів та інтерактивні опитування, котрі насправді є не чим іншим як своєрідною

формою реклами, створюючи у споживача ілюзію причетності до створення відповідного рекламованого продукту. Для цієї ж мети використовуються різноманітні чат-боти.

Тобто загалом слід констатувати, що завдяки інструментам, що надаються цифровізацією, можливим стає створення реклами, що дозволяє споживачам взаємодіяти з брендом, наприклад, через коментарі, лайки чи спільні акції в соціальних мережах – або ж принаймні отримати ілюзію такої взаємодії.

7. Зниження бар'єрів входження на ринок: Використання цифрових інструментів спрощує новим гравцям входження на ринок, роблячи значно меншою потребу у масштабних маркетингових дослідженнях та величезних рекламних бюджетах – адже для створення впізнаваного іміджу тепер може бути достатньо одного вірусного рекламного ролика у соціальних мережах чи популярного хештегу, а відгуки та пропозиції щодо вдосконалення продукції споживачі із задоволенням активно надають самі через ті ж таки соціальні мережі або чат-боти.

Висновки. Завдяки цифровізації маркетинг та реклама протягом останніх років радикально змінилися, і в наш час ми можемо спостерігати бурхливий розвиток цієї сфери завдяки створенню нових і нових цифрових інструментів та технологій, що фактично змінюють саму суть маркетингу та реклами у сучасному бізнесі, створюючи нові ринки та рекламоносії, а також змінюючи самі принципи отримання та аналізу маркетингової інформації, а також донесення рекламної інформації до цільової аудиторії. В наш час ця сфера динамічно зростає, а відповідно -заслуговує серйозної уваги.

Підхомний О. М.

д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Микуляк О. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ ЯК УЧАСНИКИ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні виклики у сфері зовнішньоекономічної діяльності вимагають впровадження інноваційних підходів до організації митного контролю, зокрема через механізми державно-приватного партнерства. У цьому контексті фінансові установи виступають важливими учасниками такої співпраці, забезпечуючи фінансову підтримку, страхування ризиків, гарантування платежів та обмін інформацією. Їхня участь спрямована на підвищення прозорості й ефективності управління митними ризиками, зменшення рівня тіньових операцій і посилення довіри між державою та бізнесом. Дослідження ролі фінансових установ у державно-приватному партнерстві в управлінні митними ризиками є актуальним і має важливе практичне значення для розвитку економічної безпеки України.

Одним з напрямів взаємодії суб'єктів митної системи із фінансовими установами є гарантування сплати митних платежів. Банки, страхові та фінансові компанії забезпечують фінансове покриття зобов'язань платників, що мало б підвищувати надійність і прозорість митних процедур, зміцнювати фінансову дисципліну та знижувати ризики для державного бюджету.

Відповідно до положень митного законодавства України визначено кілька способів забезпечення сплати митних платежів [1; ст. 308]: грошова застава; індивідуальна гарантія;

забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення “використання загальної гарантії”; забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення “використання загальної гарантії із зменшенням розміру забезпечення референтної суми до 50 відсотків”; забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення “використання загальної гарантії із зменшенням розміру забезпечення референтної суми до 30 відсотків”; забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення “використання звільнення від гарантії”.

Гарантом забезпечення сплати митних платежів можуть бути такі фінансові установи [1; ст. 316]: банки; страховики, крім страховиків, які отримали ліцензію на здійснення діяльності за класами страхування життя; фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантії.

На сьогодні у Реєстр гарантів Державної митної служби України внесено інформацію про 28 фінансових установ, які отримали такий статус. Зокрема, серед гарантів сплати митних платежів – 16 банків, 10 страховиків та 2 фінансові компанії [2]. Частка наданих гарантії у структурі фінансових послуг зростає, зокрема, фінансових компаній станом на друге півріччя 2025 року вартісний обсяг гарантії складає 7,1 млрд грн (12,1% усіх фінансових послуг) [3].

Одним з інноваційних інформаційних інструментів управління ризиками є електронні гарантії у митній справі – гарантії сплати митних платежів, оформлені у вигляді електронного документа та подані митним органам через інформаційно-комунікаційні сервіси.

Безперечно, електронні гарантії мають низку переваг: безпаперовий документообіг; прискорення митного оформлення; прозорість для проведення контролю; можливість міжнародного обміну інформацією, зручність для бізнесу.

Однак у ході взаємодії митних органів, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та фінансових установ-гарантів у контексті електронного гарантування митних платежів можуть виникати певні ризики (рис. 1).

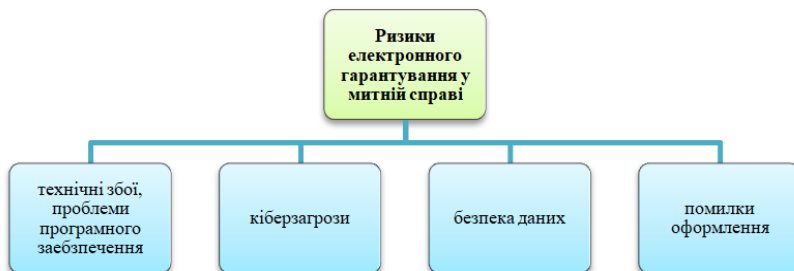

Рис. 1. Ризики електронного гарантування у митній справі

Для фінансових установ, що виступають гарантами сплати митних платежів, можуть виникати такі ризики:

- кредитний ризик (ризик банкрутства клієнта) – невиконання зобов'язань суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності; неплатоспроможність клієнта; недостатнє забезпечення; шахрайство з боку клієнта; обмежені можливості гаранта щодо відшкодування митних платежів;

- операційний ризик, пов'язаний з внутрішніми процесами, системами та персоналом фінансової установи, – технічні збої у системі електронного документообігу з митницею; неправильне введення даних, недотримання внутрішніх процедур видачі гарантій, помилки в розрахунках суми гарантії або перевірки документів клієнта; несанкціонований доступ до конфіденційної інформації, маніпулювання даними гарантій або фінансових транзакцій;

- правовий та регуляторний ризик – зміни в законодавстві, несвоєчасна адаптація внутрішніх процедур фінансової установи; порушення вимог регулятора, наприклад, щодо лімітів на одного контрагента; можливість виникнення спорів між фінансовою установою, митницею та клієнтом щодо правомірності вимоги про сплату гарантії або умов договору;

- репутаційний ризик – втрата довіри як надійного фінансового партнера; зменшення клієнтів унаслідок конкуренції.

Управління цими ризиками вимагає комплексного підходу, включаючи використання надійних технологій шифрування, регулярне оновлення програмного забезпечення, навчання

персоналу, впровадження ефективних процедур аудиту та контролю; постійного моніторингу, впровадження надійних систем кіберзахисту, ретельної оцінки кредитоспроможності позичальників та чіткого дотримання регуляторних вимог.

Список літератури:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Статистика і реєстри. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
3. Огляд небанківського фінансового сектору. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-serpen-2025-roku>

УДК 336.1

Подольчак Н. Ю.

д.е.н., професор, завідувач кафедри
Адміністративного та фінансового менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

Корчинська О. О.

к.е.н., доцент, доцент, докторант кафедри
Адміністративного та фінансового менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

РОЛЬ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Трансформація системи управління публічними фінансами, яка активно проходить в Україні, потребує запровадження сучасних технологій, важливим чинником яких є цифрові рішення. Цифровізація публічного управління має низку переваг, адже здатна значно покращити управління фінансовими потоками, зменшити корупційні ризики та врешті посилити громадську довіру до органів державного управління та місцевого самоврядування. Разом з тим, цей процес стикається зі значними бар'єрами, зокрема недостатній рівень цифрової грамотності працівників, низька якість інфраструктури у

віддалених регіонах та ризики кіберзагроз, особливо в час війни [1, с. 218].

В українських реаліях публічне управління та адміністрування фінансами характеризується певними суперечностями, зумовленими тим, що з однієї сторони є активне використання прогресивних цифрових платформ («Дія», «ProZorro»), а з іншої сторони спостерігається недостатня взаємодія та інтеграція між органами державної влади та місцевого самоврядування. У звіті OECD «Digital Government Review: Leveraging Digital Technologies for Public Financial Management» представлено огляд кращих практик цифрової трансформації у сфері публічних фінансів. Зокрема, виділено ключові фактори успіху, такі як стратегічне планування, міжсекторальна взаємодія та забезпечення кібербезпеки. Також підкреслюється важливість адаптації міжнародного досвіду до національних умов [2].

Посилення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів – одне з головних завдань для подальшого розвитку фінансової самостійності та спроможності місцевого самоврядування та відповідно розвитку територіальної громади. Формування значної частини власних доходів бюджетів громад прямо залежить від того, наскільки ефективно органи місцевого самоврядування зможуть забезпечити реалізацію комплексу робіт щодо мобілізації місцевих податків і зборів. Розширення важелів впливу органів місцевого самоврядування на процес адміністрування місцевих податків і зборів – один із аспектів децентралізації, посилення самостійності та формування дієздатності місцевого самоврядування.

Попри значимість місцевих податків та зборів та формування та наповнення бюджетів громад, органи місцевого самоврядування наразі не мають повноважень щодо адміністрування податків і зборів. Податковим кодексом передбачено, що фіскальні органи повинні надавати органам місцевого самоврядування інформацію щодо нарахування та сплати податків платниками, що функціонують на території територіальної громади. Однак в багатьох випадках ця норма не

завжди дотримується фіскальними органами і територіальні громади не мають актуальної інформації щодо повноти сплати податків на своїй території [3]. Разом з тим, в Національній стратегії доходів до 2030 року зазначено, що процес адміністрування бюджетоутворюючих для громад податків повністю знаходиться у сфері повноважень податкових органів. Відповідно, органи місцевого самоврядування не мають можливостей для дієвого впливу на наповнення власних бюджетів (зокрема, шляхом підвищення якості адміністрування податків) [4].

Децентралізація влади формує актуальність та потребу впровадження інноваційних ІТ-рішень на рівні місцевого самоврядування. Територіальні громади, отримавши повноваження щодо формування та використання місцевих бюджетів, дедалі частіше стикаються з необхідністю оптимізації фінансового адміністрування, підвищення прозорості бюджетних процесів та залучення громадян до управління фінансами. Саме цифрові інструменти дають змогу ефективно вирішувати ці завдання, скорочуючи часові та адміністративні витрати, а також підвищуючи рівень довіри до місцевої влади.

Фінансове адміністрування на місцевому рівні вимагає не лише належного обліку надходжень до бюджету, а й активної комунікації з мешканцями, які є безпосередніми платниками податків і зборів. Проте традиційні механізми взаємодії — звернення до ЦНАПів, письмові запити, очікування паперових повідомлень — часто є незручними та малоефективними.

Запровадження цифрових сервісів змінює цю парадигму. Прикладом успішного впровадження та використання цифрових елементів є розробка програмного продукту, що дозволяє жителям громади в режимі онлайн дізнаватися про наявність податкового боргу, формувати рахунки для оплати та здійснювати миттєві платежі. Такий сервіс «Pay4Victory» не лише забезпечує зручність для користувачів, а й сприяє підвищенню платіжної дисципліни, оперативному наповненню місцевого бюджету та посиленню підзвітності фінансових процесів.

«Pay4victory» вже реалізована у межах 50 територіальних громад, дозволяє:

- автоматично перевіряти наявність податкової заборгованості за даними відповідних реєстрів;
- формувати рахунки для сплати податків і зборів (зокрема, на майно, землю, нерухомість);
- здійснювати миттєву оплату онлайн через інтегровані платіжні системи;
- отримувати електронні квитанції та нагадування про майбутні платежі.

Цей інструмент інтегрується з існуючими інформаційними системами громади та є зручним як для мешканців, так і для працівників фінансових підрозділів. Після впровадження сервісу спостерігалось:

- зростання рівня добровільної сплати податків;
- пришвидшення надходжень до бюджету;
- покращення фінансової дисципліни серед мешканців.

Окрім того, система дозволяє виявляти й аналізувати динаміку боргових зобов'язань, що надає управлінцям аналітичний інструмент для ухвалення рішень.

Тому, зважаючи на комплексний характер адміністрування податків, необхідно чітко врегулювати межі повноважень органів місцевого самоврядування, синхронізацію їхніх дій і програмних продуктів з фіскальними органами. При цьому цифровізація фінансового адміністрування на місцевому рівні є ключовим чинником підвищення ефективності, прозорості та підзвітності публічного управління. Впровадження цифрових сервісів, орієнтованих на потреби мешканців, сприяє формуванню довіри до органів місцевого самоврядування, забезпечує зручність для платників податків та створює умови для сталого розвитку громади.

Впровадження «Pay4victory» демонструє, що інноваційні технології можуть трансформувати традиційні підходи у сфері фінансів, забезпечуючи швидку, прозору та взаємовигідну взаємодію між владою та громадянами.

Отже, місцеві податки та збори є важливою складовою фінансової основи місцевого самоврядування в Україні. Вони забезпечують надходження до місцевих бюджетів, що дозволяє

органам місцевого самоврядування виконувати свої функції та надавати послуги громадянам. Основні ж аспекти щодо адміністрування місцевих податків та зборів варто вдосконалювати шляхом запровадження цифрових інструментів, зокрема через використання програмного продукту «Pay4victory».

Список літератури:

1. Коваленко М.М. Роль цифровізації у розвитку публічних фінансів / М.М. Коваленко, М.В. Сікало // Теорія та практика державного управління. 2 (79). 2024, 496 с.
2. Digital Government Review: Leveraging Digital Technologies for Public Financial Management. OECD Publishing, 2022. URL: <https://www.oecd.org/gov/digital-governmentreview-2022.pdf>
3. Податковий кодекс України: Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Національна стратегія доходів до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716

УДК 336.7

Плаксий І. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Скоморович І. Г.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ БАНКІВ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку банківського сектору України характеризується активною цифровізацією та впровадженням інноваційних фінансових технологій. Особливо динамічно ці процеси відбуваються у сфері платіжних послуг, що є одним із ключових напрямів діяльності банків. Розвиток безготівкових розрахунків, електронних гарантів, мобільних додатків і дистанційного обслуговування клієнтів формує нову модель

банківського бізнесу, орієнтовану на швидкість, зручність і безпеку.

За останні роки спостерігається стаłe зростання обсягів безготівкових операцій. За даними Національного банку України, у 2025 році понад 95 % усіх операцій з платіжними картками здійснювалися саме в безготівковій формі. У першому півріччі 2025 року кількість операцій з платіжними картками українських банків (в Україні та за кордоном) становила 4 596,2 млн шт., а їх загальна сума — 3 399,7 млрд грн. Безготівкові операції при цьому склали 4 379,5 млн шт. на суму 2 218,4 млрд грн, що на 12,6 % та 11,2 % відповідно більше, ніж за аналогічний період 2024 року. Особливо швидко розвиваються безконтактні технології. Кількість токенизованих карток на початок 2025 року становила 17,8 млн шт, тобто близько 30,6 % від загальної кількості активних карток. Кількість POS-терміналів зросла на 7,9 %, досягнувши понад 535 тис. шт., а кількість пунктів продажу та надання послуг, які приймають платіжні картки, — на 10,1% (до 570,9 тис.). Паралельно з цим скорочується кількість банкоматів — на 1,2 % (до близько 15,5 тис. шт.), що відображає перехід користувачів до цифрових каналів і зниження потреби в готівці [1].

Така тенденція свідчить про зростання довіри населення до електронних платіжних інструментів і активний розвиток цифрових каналів обслуговування. Серед лідерів ринку — ПриватБанк, Монобанк, Ощадбанк, ПУМБ, Райффайзен Банк, які постійно вдосконалюють власні мобільні додатки, впроваджують нові функції та сервіси. Особливої популярності набули миттєві перекази між клієнтами, оплата за QR-кодом, Apple Pay, Google Pay, онлайн-банкінг і P2P-сервіси. Ці технології дозволили зробити платіжні послуги максимально доступними, скоротити час проведення операцій та знизити вартість обслуговування клієнтів.

Ключовим напрямом цифрової трансформації є впровадження інновацій, які забезпечують зручність та безпеку користувачів. Українські банки активно використовують такі рішення, як:

- Біометрична ідентифікація клієнтів (Face ID, Touch ID);
- Чат-банкінг та штучний інтелект для персоналізованої підтримки клієнтів;
- Миттєві перекази за номером телефону або IBAN;
- QR-платежі та NFC-технології;
- Відкритий банкінг (Open Banking) — нова модель обміну фінансовими даними між банками та фінтех-компаніями [2, ст. 289; 5].

Ці інструменти сприяють створенню єдиного цифрового простору, у якому користувач може здійснювати всі фінансові операції дистанційно, без потреби відвідувати відділення банку.

Важливу роль у національній фінансовій екосистемі відіграє платіжна система «ПРОСТІР», яка забезпечує незалежність українського ринку платіжних карток і сприяє розвитку внутрішніх цифрових сервісів

Попри значний прогрес, процес цифрової трансформації має і певні ризики. Насамперед це загрози кібербезпеці: збільшення кількості шахрайських операцій, фішингових атак, спроб несанкціонованого доступу до банківських систем. Важливою проблемою залишається недостатня фінансова та цифрова грамотність частини населення, що обмежує використання сучасних електронних сервісів. Крім того, система державного регулювання ще перебуває на етапі формування. Прийняття Закону України «Про платіжні послуги» стало важливим кроком у гармонізації українського ринку з європейськими нормами, однак на практиці ще потребує подальшого вдосконалення нормативно-правової бази та адаптації банків до вимог Директиви ЄС PSD2 [3, ст. 62].

У найближчі роки очікується подальше розширення спектра цифрових платіжних інструментів.

Серед ключових перспектив:

- запуск національної системи миттєвих платежів 24/7;
- впровадження електронної гривні (CBDC);
- розвиток API-рішень для інтеграції банків із фінтех-компаніями;
- розширення кроскордонних платежів у межах європейського простору (SEPA);

- підвищення рівня кіберзахисту і створення єдиної системи моніторингу операцій [4].

У цьому контексті банки України поступово трансформуються з традиційних фінансових установ у цифрові екосистеми, які надають клієнтам широкий спектр фінансових і нефінансових послуг.

Цифрова трансформація платіжних послуг є одним із ключових чинників розвитку банківської системи України. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності банків, забезпечує зручність і безпеку клієнтів, формує нову культуру використання фінансових сервісів. Подальший успіх цифровізації залежить від ефективної взаємодії держави, банків і фінтех-компаній, від рівня довіри клієнтів, а також від здатності фінансових інститутів швидко адаптуватися до технологічних змін. Україна вже сьогодні демонструє високі темпи цифрового розвитку у сфері платежів і має всі передумови стати регіональним лідером у формуванні інноваційної платіжної екосистеми.

Список літератури:

1. Національний банк України. Кількість та сума безготівкових розрахунків платіжними картками у першому півріччі 2025 року зросли. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-ta-suma-bezgotivkovih-rozrahunkiv-platijnimi-kartkami-u-pershomu-pivrichchi-2025-roku-zrosli>
2. Затонацька Т. Г., Сусленко В. В., Лаврентьев М. М. Трансформація електронних платіжних систем в умовах цифрової економіки. Цифрова економіка як фактор економічного зростання держави / за заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 281-297.
3. Балицька М.В., Бровенко К.С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. Інвестиції : практика та досвід. 2021. №9. С. 59-65
4. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_fintech2025_zvit_2021.pdf?v=14
5. Шаренко М.С., Добрунова К.В. Open Banking в Україні: потенціал розвитку та переваги для споживачів. Електронне наукове видання “Аналітично-порівняльне правознавство” 2025. №01 С. 552-556 URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/94.pdf>

Рева А. С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафери економічної теорії,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Прокопович-Павлюк І. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри статистики,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТБАНКУ

Використання цифрових технологій стає все більш популярним варіантом розвитку фінансового бізнесу, адже така трансформація сприяє автоматизації частини процесів, впровадженню нових підходів та й загалом відповідності сучасним реаліям життя. Особливої актуальності дані зміни набули в критичні моменти в економіці України, а саме під час пандемії COVID-19 2020 року та початку повномасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 році, що потребує подальших змін у досліджуваному напрямку і в наш час. Саме тому, питання диджиталізації фінансових бізнесів наразі є актуальним для вивчення та запровадження подальших змін.

Цифрова трансформація – це процес впровадження та використання цифрових технологій для зміни традиційних бізнес-моделей, процесів та методів роботи з метою покращення ефективності та конкурентоспроможності, що передбачає використання таких технологій як штучний інтелект, аналітика даних, хмарні технології та інші. Цифровізація банківських послуг дозволяє створювати нові канали комунікації та обслуговування, натомість інновації допомагають у персоналізації послуг та створенні унікального досвіду для кожного клієнта.

З різким зростанням випадків COVID-19 і введенням обмежень на соціальну взаємодію у 2020 року, клієнти фінансових установ, зокрема банків, були вимушені шукати альтернативні шляхи для отримання послуг, що дало значний поштовх до розвитку цифрових сервісів та запровадження зі

сторони банків інновацій за допомогою цифрових трансформацій: можливості віддаленого відкриття рахунків, електронні платіжні системи, віртуальні консультації та тощо[1].

Після 24 лютого 2022 року склався подібний сценарій, адже частина населення попросту втратила можливість отримувати банківські послуги, окрім як в дистанційному форматі. За дослідженням «Чемпіони диджиталізації» від Forbes Ukraine та KPMG в Україні, 60% українських компаній прискорили темпи диджиталізації після початку повномасштабного вторгнення. Найпопулярнішою технологією стали хмарні сховища через загрозу фізичного знищення серверів внаслідок російських обстрілів [2].

Так наприклад ПриватБанк здійснив міграцію у хмару за 45 днів від початку повномасштабного вторгнення, що вимагало залучення 600 фахівців, перенесення 3500 серверів, понад 270 важливих застосунків, шість петабайтів клієнтських даних і транзакцій [6].

На кінець 2022 року кількість активних користувачів мобільного додатку «Приват24», в порівнянні з початком періоду, зросла на 1,3 млн клієнтів або на 11% — до 13,1 млн осіб. Загальна ж кількість активних клієнтів на той час становила понад 19 мільйонів фізичних та юридичних осіб – це показує що близько 70% користувачів користуються також і онлайн-послугами [3].

Ще одним із векторів інноваційного підходу є інтеграція штучного інтелекту (ШІ) для кращої відповідності запитам споживачів та створення індивідуального підходу до кожного з них. На прикладі ПриватБанку можна побачити застосування такої інновації: програма лояльності «Привіт» стала першою в Україні з подібних систем, що базується на технологіях ШІ, машинного навчання та математичних моделей. В ході її використання, користувачам було надано вже понад 735 мільйонів персоналізованих кешбеків і знижок від популярних брендів і торговельних мереж [4][5].

Загалом, на прикладі обраного для дослідження банку, основною перевагою диджиталізації фінансового бізнесу є

цілодобовий доступ до власного рахунку та спектру послуг онлайн, підвищення ефективності роботи установ за рахунок автоматизації частини процесів та загалом стимулювання інновацій у банківському секторі.

Натомість з недоліків варто зазначити збільшення ризиків кібератак, можлива втрата робочих місць через комп'ютеризацію певних процесів, а також вірогідність виникнення залежності банків та інших фінансових бізнесів від даних технологій [1].

Отже, в умовах сьогодення, а особливо у воєнний період, застосування цифрових інструментів та інновацій є важливим чинником для забезпечення доступу до послуг фінансових бізнесів, зокрема банків, для всіх громадян України, а також для покращення ефективності роботи таких компаній разом зі створенням нових можливостей для залучення та утримання клієнтів.

Список літератури:

1. Наталія Данік, Артемій Торлопов. Вплив цифрової трансформації на банківський сектор України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024; 3(3):95-103. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/download/727/410/747> (дата звернення: 16.10.2025).
2. 30 чемпіонів диджиталізації. *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/ratings/30-chempioniv-didzhitalizatsii-28012025-26538> (дата звернення: 16.10.2025).
3. Кількість активних клієнтів «Приват24» з початку повномасштабної війни зросла на 11%. *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/05/14/105749013/> (дата звернення: 16.10.2025).
4. 70% клієнтів ПриватБанку використовують мобільний банкінг. *UKR.NET*. URL: <https://www.ukr.net/news/details/economics/111942059.html> (дата звернення: 16.10.2025).
5. Інтернет-банкінг Приват24. *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/company/privatbank/internet-banking/> (дата звернення: 16.10.2025).
6. ПриватБанк - лідер інновацій серед українських банків: дослідження “Чемпіони диджиталізації” від Forbes Ukraine та KPMG. *ПриватБанк*. URL: <https://privatbank.ua/en/news/2025/1/30/privatbank-lider-innovaciy-sered-ukrajinskih-bankiv-doslidzhennya-chempioni-didzhitalizaciji-vid-forbes-ukraine-ta-kpmg> (дата звернення: 16.10.2025).

Edyta Rutkowska-Tomaszewska

Professor at the University of Wrocław, Faculty of Law,
Administration, and Economics, Institute of Economic Sciences,
Wrocław, Poland

Bartosz Bigaj

Master of Laws, Graduate in Law, Faculty of Law and Administration,
Jagiellonian University, Kraków, Poland

THE IMPACT OF DIRECTIVE (EU) 2023/2673 (DMD) ON THE CONCLUSION OF INSURANCE CONTRACTS IN LIGHT OF DIRECTIVE (EU) 2016/97 (IDD), DIRECTIVE 2009/138/EC (SOLVENCY II), AND THE CIVIL CODE

The increasing digitalization of financial markets has fundamentally changed the process of concluding insurance contracts. The transition from traditional, face-to-face interactions to online, mobile, and automated systems has created new legal challenges, particularly in the field of consumer protection. Directive (EU) 2023/2673, known as the *Distance Marketing Directive (recast)* or DMD, marks a crucial regulatory step in harmonizing the rules for distance financial contracts across the European Union, including insurance products.

The aim of this study is to analyse how DMD reshapes the framework of insurance contract formation under the existing European legal architecture — primarily Directive (EU) 2016/97 on insurance distribution (IDD), Directive 2009/138/EC on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), and relevant provisions of the *Polish Civil Code* (Articles 805–812). DMD introduces a new digital and procedural layer to the EU’s legal environment, defining not only *what* information must be provided to consumers but also *how* it must be communicated and proven in digital contexts.

1. Legal Context and Objectives

DMD replaces the outdated Directive 2002/65/EC and integrates the provisions of Directive 2011/83/EU into a uniform, fully harmonised framework governing all financial services concluded at a distance. Its goals are threefold:

1. **Harmonisation** – unifying legal standards across the EU;
2. **Consumer Protection** – strengthening rights and ensuring informed decision-making;
3. **Procedural Transparency** – defining electronic communication duties, durable medium standards, and evidentiary burdens.

Article 1(3) DMD establishes a super-conflict rule, determining that sector-specific EU acts (such as IDD or Solvency II) prevail in the event of conflict, while DMD governs horizontal, procedural, and digital aspects. Thus, DMD operates as a subsidiary yet fully harmonised framework, prevailing over national civil codes but yielding to specialised EU regulations.

2. Information Duties and Digital Proof (Art. 16a DMD vs Art. 20–23 IDD)

Article 16a DMD introduces a harmonised list of pre-contractual information, emphasising the duty to deliver all details on a durable medium and assigning the burden of proof to the trader. This interacts with Articles 20–23 IDD, which already require insurers and intermediaries to assess the client’s needs and deliver the Insurance Product Information Document (IPID). While IDD defines the content of information, DMD defines the form and timing of its provision, particularly in online environments. The practical consequence for insurers is the need for integrated compliance systems ensuring verifiable digital delivery of IPIDs and other disclosures. The notion of “durable medium”, clarified in CJEU Case C-375/15 Bawag, now extends to secure electronic files or repositories ensuring immutability and accessibility for consumers.

3. The Right of Withdrawal (Art. 11a, 16b–16c DMD vs Art. 185–186 Solvency II and Art. 812 CC)

DMD introduces a uniform 14-day withdrawal period from distance financial contracts (Art. 16b (1)), extended to 12 months if the consumer was not properly informed. However, under Article 1(3) DMD, the 30-day period provided in Article 185 (2)(e) Solvency II retains precedence for life insurance policies. Polish law (Art. 812 § 4 Civil Code) also grants a 30-day right of withdrawal for long-term insurance. Pursuant to Article 16b (7) DMD, more

favourable national rules remain applicable, thus preserving this longer term. The procedural novelty lies in Article 11a DMD, which obliges insurers to provide a digital withdrawal interface — a visible, easily accessible “withdraw” button or online mechanism ensuring simplicity and transparency.

4. Digital Design Ethics and the Prohibition of “Dark Patterns” (Art. 16e DMD)

For the first time in EU law, Article 16e DMD directly prohibits deceptive interface design practices (dark patterns) that mislead consumers or hinder the exercise of rights, such as withdrawal. This aligns with emerging cross-regulatory frameworks (DSA, GDPR, UCPD) and transforms UX design into a compliance domain under the supervision of national regulators (e.g., KNF in Poland). In accordance with Article 44 Solvency II, the insurer’s compliance function must now cover not only legal and ethical aspects of product governance but also technological and interface governance — ensuring that user journeys comply with transparency and fairness principles.

5. Appropriate Explanations and Human Intervention (Art. 16d DMD vs Art. 20 IDD)

Article 16d DMD ensures that consumers receive adequate explanations of offered products and can request human intervention if interacting with automated systems. This provision bridges the gap between the *Demands & Needs Test* under IDD (Art. 20 (2)) and the digital era, embedding the right to “human oversight” into EU financial law. This requirement raises complex organisational issues: defining what qualifies as effective human intervention, how to record explanations, and how to reconcile such data processing with GDPR obligations.

6. The Supervisory Dimension and Compliance Governance

Under Articles 44–46 Solvency II, insurers must maintain robust governance systems. DMD expands the compliance perimeter to include digital communication processes, interface design, and data recording duties. Supervisory authorities (EIOPA and national bodies) gain the mandate to assess not only documentation and procedures but also the *user experience architecture* of online platforms. This represents a paradigmatic shift from *product*

supervision to interaction supervision — assessing how digital interfaces affect consumer autonomy.

7. Conclusions

Directive (EU) 2023/2673 (DMD) introduces a new paradigm of consumer protection in financial services — a procedural, technological, and ethical one. In combination with IDD and Solvency II, it establishes a *triadic model* of regulatory responsibility: For insurance law, DMD’s influence extends beyond formality: it reshapes compliance, governance, and the very nature of consumer interaction in the digital economy. It positions “interface design” as a new frontier of legal responsibility and brings EU insurance regulation closer to a holistic, technology-neutral, and consumer-centric model.

References:

1. Directive (EU) 2023/2673 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023.
2. Directive (EU) 2016/97 (IDD).
3. Directive 2009/138/EC (Solvency II).
4. Civil Code, Act of 23 April 1964 (Journal of Laws 1964 No 16 item 93).
5. EIOPA, *Digitalisation and Insurance – Consumer Trends Report 2023*, Frankfurt am Main, 2023.
6. CJEU, Case C-375/15 *Bawag PSK Bank für Arbeit und Wirtschaft*, Judgment of 25 Jan 2017.
7. Jurek M., *Zasady dystrybucji ubezpieczeń w świetle dyrektywy IDD*, Warszawa 2022.
8. Sławiński M., *Funkcja compliance w świetle dyrektywy Solvency II*, *Przegląd Ubezpieczeniowy* 2021, No 2.
9. European Commission, *Proposal for a Directive on Financial Services Distance Marketing*, COM(2022) 204 final.

Світлак А. З.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Владичин У. В.

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобальної цифровізації фінансового сектору розвиток цифрових технологій на кредитному ринку України є одним із ключових чинників підвищення його ефективності, прозорості та доступності. Після впровадження онлайн-банкінгу, мобільних додатків і дистанційних послуг спостерігається перехід фінансових установ до інноваційних моделей обслуговування клієнтів. Це дає змогу не лише зменшити витрати часу та ресурсів, а й розширити коло користувачів кредитних послуг, зокрема в регіонах, де традиційна банківська інфраструктура недостатньо розвинена.

Цифровізація кредитного ринку – це процес упровадження цифрових технологій у всі етапи кредитного циклу: від збору й аналізу даних позичальників до видачі, супроводу та погашення кредитів [10]. Головна мета цифровізації полягає у створенні гнучкої, безпечної та клієнтоорієнтованої системи фінансових послуг.

Основні напрями цифровізації можна поділити за кількома ключовими складовими:

1. *Онлайн-кредитування та дистанційна ідентифікація клієнтів.* Розвиток дистанційних каналів обслуговування став можливим завдяки впровадженню систем BankID НБУ [4] та інтеграції з платформою «Дія», що дозволяє клієнтам проходити ідентифікацію онлайн без фізичного відвідування банку [1], [2]. Наприклад, банки Ощадбанк, ПУМБ та фінтех-сервіси, як-от Moneyveo чи Credit Agricole Online, уже реалізували можливість

подання заявок і підписання кредитних договорів через електронний підпис.

2. *Мобільний банкінг і цифрові екосистеми.* Сьогодні більшість кредитних операцій здійснюються через мобільні додатки, які стали повноцінними фінансовими центрами користувача. Наприклад, Monobank повністю функціонує в цифровому форматі, забезпечуючи клієнтів мікрокредитами, кешбеками та аналітикою витрат. [9], [6]. Додатки Privat24 і Sense SuperApp поєднують кредитні послуги, депозити, інвестиції та страхування в єдиній екосистемі.

3. *Використання штучного інтелекту (AI) та Big Data у кредитному скорингу.* Банки та мікрофінансові організації застосовують аналітичні алгоритми для швидкої оцінки кредитоспроможності позичальників. Такі рішення аналізують не лише традиційні показники (дохід, кредитна історія), а й поведінкові дані – частоту транзакцій, стиль споживання чи активність у цифровому просторі [8]. Наприклад, у системах ПУМБ online і Monobank кредитне рішення приймається за лічені секунди завдяки автоматизованим AI-моделям [9].

4. *Блокчейн та електронні підписи.* Блокчейн-технології використовуються для безпечного зберігання даних і запобігання шахрайству. Банки впроваджують електронні підписи (Qualified Electronic Signature) для дистанційного укладення кредитних договорів і контролю юридичної сили транзакцій [7]. Такі рішення активно підтримуються законодавчо через ініціативи НБУ та Міністерства цифрової трансформації.

5. *Відкритий банкінг (Open Banking) та API-рішення.* Україна поступово адаптує європейські стандарти PSD2, що дозволяють фінтех-компаніям отримувати доступ до банківських даних за згодою користувачів [5]. Це стимулює появу нових сервісів порівняння кредитів, персональних фінансових асистентів і агрегаторів кредитних продуктів (наприклад, Finance.ua, Minfin, LoanGo). Така взаємодія між банками й фінтехом підвищує конкуренцію і якість послуг.

6. *Автоматизація внутрішніх банківських процесів.* Використання CRM-систем, електронного документообігу,

роботизованої автоматизації процесів (RPA) і аналітики даних сприяє зниженню операційних витрат [1]. Наприклад, деякі банки автоматизували процес нагадування клієнтам про оплату кредиту чи пролонгацію договору за допомогою чат-ботів у Viber або Telegram.

7. *Регуляторна цифровізація.* Національний банк України впроваджує стратегію розвитку FinTech до 2025 року, яка передбачає створення умов для появи цифрових банків, удосконалення системи віддаленої ідентифікації та інтеграцію з європейським ринком фінансових послуг. Також планується впровадження системи eKYC (electronic Know Your Customer) для автоматичного обміну даними між банками та державними реєстрами [3].

Цифровізація кредитного ринку створює низку переваг для як фінансових установ, так і клієнтів. Перш за все, вона дозволяє значно підвищити швидкість прийняття рішень і скоротити витрати на обслуговування кредитних операцій. Автоматизовані системи аналізу та скорингу забезпечують об'єктивну оцінку фінансового стану позичальників, що зменшує ризики неповернення кредитів. Крім того, цифрові технології відкривають нові можливості для розширення фінансової інклюзії – завдяки онлайн-інструментам доступ до кредитних ресурсів отримують навіть ті споживачі, які раніше не користувалися банківськими послугами. Для держави цифровізація означає підвищення прозорості ринку, зменшення тіньових операцій і вдосконалення контролю за фінансовими потоками.

Водночас процес цифрової трансформації не позбавлений викликів і ризиків. Одним із головних є загроза кібербезпеці – зростання кількості кібератак, фішингових схем і витоків персональних даних потребує постійного удосконалення систем захисту інформації. Іншим ризиком є залежність фінансової системи від технологічної інфраструктури, що робить її вразливою до технічних збоїв або кібераварій. Також залишається проблема нормативного регулювання, адже темпи розвитку технологій випереджають оновлення законодавства.

Ще одним викликом є соціальний аспект цифровізації – не всі категорії населення мають достатній рівень цифрової грамотності, що може призводити до нерівності у доступі до сучасних кредитних сервісів. Крім того, посилення автоматизації у банківській сфері поступово зменшує потребу у традиційних фахівцях, що вимагає перекваліфікації кадрів [11].

Таким чином, цифровізація кредитного ринку України є багатовимірним процесом, який водночас відкриває значні можливості для зростання фінансової системи та породжує нові виклики. Її успішна реалізація можлива лише за умови поєднання технологічних інновацій із належним правовим регулюванням, кіберзахистом і підвищенням цифрової культури суспільства.

Список літератури:

1. Дія. Інтегрована система електронної ідентифікації [Електронний ресурс]. URL: <https://se.dia.gov.ua/integrated-system-of-electronic-identification>.
2. Електронний підпис в Україні: особливості використання та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. URL: <https://uakey.com.ua/news/main/elektronnnpdpisi-v-ukran-osoblivost-vikoristannja-ta-perspektivi-rozvitku>.
3. Національний банк України. *Fintech development in Ukraine* [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/en/about/develop-strategy/fintech2025>.
4. Національний банк України. *BankID НБУ* [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/bank-id-nbu>.
5. Національний банк України. *Затверджено положення про відкритий банкінг в Україні* [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjenopolozhennja-pro-vidkritij-banking-v-ukrayini>.
6. Нові кредити. *Монобанк, його переваги та інструкція використання* [Електронний ресурс]. URL: <https://novikredyty.com.ua/monobank-jogo-perevagy-ta-instrukcziya-korystuvannya>.
7. Школа бізнесу «Нова Пошта». *Блокчейн: що таке блокчейн та як він впливає на сучасний бізнес* [Електр. ресурс]. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/blokchejn-shho-take-blokchejn-ta-yak-vin-vplivae-na-suchasnij-biznes>.
8. Що таке штучний інтелект у кредитуванні? *Яку роль відіграє AI у кредитуванні?* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.emagia.com/uk/resources/glossary/what-role-does-ai-play-in-credit-lending>.
9. Monobank. Про нас [Електронний ресурс]. URL: <https://monobank.ua/about>.
10. Київський інститут бізнесу та технологій. *Що таке цифровізація та навіщо вона потрібна?* [Електронний ресурс]. URL: <https://kibit.edu.ua/tsyfrova-transformatsiia>.
11. Meniga. *How Banks Can Turn Digital Banking's Pros and Cons Into Competitive Advantage* [Електронний ресурс]. URL: <https://www.meniga.com/resources/digital-banking-advantages-and-disadvantages/>.

ОСНОВНІ ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ІНДУСТРІЇ

Вступ. Фінансовий ринок є одним із найважливіших елементів глобальної економіки — він фактично є її серцем і кровоносною системою. Саме через фінансові інституції, платіжні системи та ринки капіталу циркулює енергія світового господарства. Цей сектор є надзвичайно динамічним, а сьогодні — і дещо «кривим», адже на нього одночасно впливають кілька потужних сил: технологічні інновації, зміна очікувань користувачів та зростаючий тиск регуляторних вимог.

Мета цієї доповіді — окреслити ключові технологічні тренди, які визначають цифрову трансформацію фінансової індустрії, а також показати, як регуляторне середовище формує умови для сталого розвитку цього ринку.

1. Технологічні тренди цифрової трансформації фінансової індустрії.

Один із наймасштабніших процесів, який формує сучасний фінансовий сектор, — це Digital Transformation, що охоплює автоматизацію, цифровізацію процесів та модернізацію базових корпоративних систем. Більшість банків і страхових компаній накопичили значний технологічний борг — їхні екосистеми складаються з великої кількості різночасових рішень, побудованих протягом десятиліть. У таких середовищах одночасно співіснують старі додатки, написані ще мовою COBOL, системи 2000-х років і новітні хмарні модулі та інтеграції через API.

Саме тому одним із ключових напрямів трансформації є модернізація ядрових фінансових платформ (Core Banking Platforms, ODB) та COBOL Translation — оновлення коду і перенесення його на сучасні технологічні архітектури. Це створює передумови для інтеграції нових інновацій, таких як

штучний інтелект (AI), генеративний AI та агентні системи, які здатні радикально підвищити ефективність бізнес-процесів, якість аналітики та рівень персоналізації фінансових послуг.

Модернізація IT-ландшафту та побудова узгодженої data-стратегії дає можливість фінансовим установам об'єднати дані, усунути дублювання функцій, запровадити наскрізну аналітику та отримувати нові бізнес-інсайти. Це також забезпечує стійкість і гнучкість для інтеграції з партнерськими екосистемами — фінтехами, іншуртехами, регтехами — які сьогодні формують навколо великих гравців розгалужений цифровий простір співпраці.

2. Зміна користувацької поведінки та CX-трансформація.

Другим потужним рушієм цифрової трансформації є користувачі. Сучасні клієнти очікують від фінансових послуг такого самого рівня зручності, швидкості й персоналізації, який вони отримують у роздрібній торгівлі, e-commerce чи соціальних мережах.

Тренд Customer Experience Omnichannel стає ключовим: користувач хоче мати безшовний досвід переходу між каналами, пристроями й продуктами — від платежів P2P до інвестицій чи страхування — у межах єдиної екосистеми.

На цьому ґрунті з'являються необанки (neobanks) — повністю цифрові фінансові установи без фізичних відділень, побудовані за принципом digital-first. Вони мають нижчі операційні витрати, сучасну архітектуру й можуть швидко запроваджувати інновації.

Ще один феномен — супердодатки (super apps), які інтегрують у собі банківські, страхові, державні, комунальні та медичні сервіси. Такий підхід створює ефект «повного життя в одному застосунку» та радикально підвищує лояльність клієнтів.

Реалізація цих концепцій стала можливою завдяки відкритому банкінгу (Open Banking) та розвитку API-екосистем, які дозволяють банкам і партнерам безпечно обмінюватися даними й створювати спільну додану цінність.

3. Децентралізовані фінанси та управління цифровими активами.

Наступний стратегічний напрям трансформації — децентралізовані фінанси (DeFi) та управління цифровими активами. Технології блокчейну та розподілених реєстрів (Distributed Ledgers) забезпечують новий рівень прозорості, безпеки та швидкості транзакцій, водночас знижуючи їхню вартість.

DeFi-платформи та цифрові гаманці формують альтернативну інфраструктуру для зберігання, обміну й інвестування, яка поступово інтегрується з традиційним фінансовим сектором. Цифрові активи вже стали частиною портфелів керування капіталом (asset & wealth management), а інструменти токенизації й конвертації у фіатні валюти відкривають нові можливості для учасників ринку.

4. Регуляторне середовище як чинник стабільності та трансформації.

Фінансова індустрія традиційно є високорегульованим ринком, адже стабільність і довіра є її фундаментом. Останні роки принесли хвилю нових регуляторних ініціатив, які визначають параметри цифрової трансформації.

- DORA (Digital Operational Resilience Act) — встановлює вимоги до цифрової стійкості фінансових організацій, охоплюючи кібербезпеку, стабільність IT-інфраструктури, управління інцидентами та безпечну взаємодію з постачальниками технологічних послуг.

- Європейський Акт про штучний інтелект (European AI Act) — задає рамки етичного й безпечного використання AI-рішень у фінансовому секторі.

- GDPR — уніфікований стандарт захисту персональних даних, який має фактично глобальний вплив на цифрові сервіси.

- MiCA (Markets in Crypto-Assets) — регламентує обіг криптоактивів та діяльність постачальників послуг з цифровими активами.

- Basel III/IV, PSD2, PCI DSS, AML/KYC — регулюють адекватність капіталу, платіжні операції, інформаційну безпеку та боротьбу з відмиванням коштів.

Водночас у кожному регіоні існують власні правові й культурні особливості — від європейського GDPR до ісламського шариату у фінансуванні. Глобальні фінансові установи мають урахувати ці аспекти при побудові своїх технологічних і бізнес-моделей.

Висновки. Сучасна фінансова індустрія переживає системну трансформацію, у якій поєднуються три ключові сили: технологічні інновації, очікування користувачів і регуляторна стабільність. Успіх гравців цього ринку залежить від здатності знайти баланс між інноваційністю та надійністю, між швидкістю змін і вимогами до безпеки.

Майбутнє фінансового сектору — це інтегрована цифрова екосистема, де штучний інтелект, відкриті дані, децентралізовані платформи та регуляторна відповідальність співіснують для створення більш прозорої, гнучкої та клієнтоорієнтованої фінансової системи.

UDC 316.334.56:711.4(438)

Magdalena Slebocka

PhD in Economics, Assistant Professor,
Department of Central Banking and Financial Intermediation
University of Lodz, Lodz, Poland

Adrianna Slebocka

Master of Science in Architecture
Lodz University of Technology, Lodz, Poland

**THE SOCIAL DIMENSION OF URBAN REVITALISATION:
THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF SOCIETY IN
RECONSTRUCTING DEGRADED URBAN AREAS — A
CASE STUDY OF SELECTED POLISH CITIES**

Urban revitalisation is well established in scholarly discourse and municipal policy, yet it remains a prominent object of inquiry. Ongoing socio-demographic shifts, episodes of armed conflict, and processes of suburbanisation accelerate the degradation of urban space, obliging local governments to undertake remedial and

developmental interventions aligned with the aims of sustainable development. When rigorously designed and competently implemented, revitalisation programmes can convert degraded areas into high-quality urban environments, reinstating former functions or introducing new social and economic uses.

A precise understanding of revitalisation requires sustained attention to its social dimension. Residents are not merely recipients of interventions but constitutive actors in the process; their role should therefore be analytically foregrounded. Participation in deliberative and decision-making procedures is both a normative good and a practical instrument for steering spatial change [1, p. 37]. Evidence indicates that structured engagement strengthens residents' sense of belonging to place and consolidates neighbourhood networks and trust. Conversely, limited or symbolic participation tends to generate resistance to public action, weaken the durability of implemented measures, and reduce acceptance of spatial solutions proposed by local authorities.

Social participation is regarded as a guarantor of the long-term success of reconstructing degraded urban fabric. Accordingly, society should be viewed through the lens of its capacities and potential, while the residents' unique knowledge—attentive to “individual” needs—often exceeds the theoretical frameworks through which revitalisation is commonly conceived [2. p. 120], [3. p.11-12].

The aim of the study is to present the nature and significance of society in the process of urban revitalisation. The research hypothesis posits that the active involvement of the local community—going beyond mere one-way information—enhances the effectiveness of rebuilding degraded urban fabric. To verify this hypothesis, the authors address the following research questions:

1. Do stakeholders residing in areas subject to remedial interventions possess knowledge of urban revitalisation?
2. Which forms and instruments of social participation are most effective in rebuilding urban space
3. Which forms of contact with municipal authorities are preferred by residents of degraded areas?

The research methods comprise a literature review and an analysis of information obtained from the authors' questionnaire survey and open-ended interviews with staff responsible for social-inclusion activities within revitalisation in selected voivodeship-capital cities.

Conclusions: In cities such as Lydz, Poznan and Wroclaw, revitalisation plays an exceptionally important role. Following the collapse of large industrial enterprises and the political-economic transition, these cities confronted numerous social and economic challenges alongside the physical degradation of urban space [4]. As a result, the renewal of degraded areas and the restoration of their functions have become priorities of local policy. For many years, municipal authorities have pursued a wide range of initiatives aimed at reactivating such areas and assigning them new functions. These projects have not only improved the city's appearance but have also contributed to enhanced perceptions of safety and to a higher quality of life, making the city a more attractive place to work and rest while creating conditions conducive to economic development. It should be stressed that revitalisation is far more than building refurbishment or the upgrading of public spaces; at its core it is work with people, who constitute the very heart of every city. Residents' main sources of information about revitalisation processes include the media, social-media platforms and their own observations. According to respondents, the foremost tasks of local government are to improve quality of life and to mitigate negative social phenomena such as unemployment, poverty and crime. They also emphasise the need to protect cultural heritage, to build a positive national image of the city and to attract investors. In the respondents' view, effective revitalisation should include, *inter alia*, the renovation of building facades and stairwells, the re-ordering of courtyards, improvements to public safety, and the creation of aesthetic and functional recreational spaces. Increasing the number of parking places was also considered important, as it would significantly improve residents' everyday comfort.

Consultations were identified as indispensable to effective revitalisation, including community interviews, surveys capturing local needs, and a thorough diagnosis of areas subject to remedial

action. Among the various forms of contact between authorities and residents, public debates and open meetings were rated most highly. Consultation points and forms, as well as research walks that allow residents to indicate problems directly in situ, were likewise considered important. By contrast, festivals proved to be the least effective communication tool.

The study indicates that social inclusion enables dialogue and cooperation among all stakeholders, leading to agreements and solutions acceptable to all parties—from the local government that initiates the process to residents of degraded areas. Across all analysed cities there is a steady increase in the activation of residents living in degraded districts. Consequently, awareness of the importance of the local community in revitalisation is growing, making society a key and inseparable element of the process.

References:

1. Sieminski W.(2007), Cele i zasady partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym – przegląd literatury, „Człowiek i Środowisko”. nr 31 (1-2).
2. Rajek-Kwiatek M. (2020), Partycypacja i inkluzja społeczna jako wymiar polityki rewitalizacji, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Lublin-Polonia*. Vol XXVII. 1. DOI:10.17951/k.2020.27.1.111-129.
3. Smagacz M. (2008), Rewitalizacja – o tęsknocie za utopią w: M. Kowalewski (red.), *Zmieniając miasto – wokół teorii i praktyki rewitalizacji*, Fundacja Twórców Architektury (FTA). Poznań.
4. Gminny Program Rewitalizacji Wrocławia, Uchwała nr XLII/1082/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 lipca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, Gminny Program Rewitalizacji Poznania, uchwała Nr LVIII/1091/VII/2017 z dnia 5 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania, Gminny Program Rewitalizacji Łodzi, Uchwała Nr XXXIV/1122/20 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 24 grudnia 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВ НА КАДРОВУ ПОЛІТИКУ

Фінансова сфера сьогодні є одним із найдинамічніших сегментів економіки, де цифровізація стала ключовим чинником розвитку. Банки, страхові компанії та fintech-стартапи активно впроваджують інновації – від мобільного банкінгу до автоматизованих систем управління ризиками. Це змінює не лише бізнес-моделі, а й вимоги до персоналу, формуючи нові професійні стандарти та трансформуючи ринок праці. В українських реаліях цей процес відбувається під впливом подвійного чинника: з одного боку – війна, міграційні процеси та демографічні виклики, з іншого – необхідність інтеграції до європейського ринку та адаптації до міжнародних стандартів. У цьому контексті кадрова політика фінансових установ набуває стратегічного значення, адже від її ефективності залежить конкурентоспроможність компаній на глобальному ринку.

В Україні цифровізація фінансових послуг відбувається швидкими темпами: банки масово впроваджують онлайн-банкінг, fintech-компанії стають драйверами інновацій, а ринок праці поступово орієнтується на нові компетенції. Однак існують суттєві виклики: дефіцит висококваліфікованих кадрів, значний відтік спеціалістів за кордон, слабка інтеграція освітніх програм із потребами бізнесу. Серед основних аспектів, що впливає на формування сучасної кадрової політики у фінансовій сфері стають: Upskilling та reskilling персоналу – створення корпоративних академій, мікросертифікацій, партнерств з університетами; інтеграція HR-технологій – використання AI для рекрутингу та аналітики персоналу, але із супутнім ризиком упередженості та потребою регуляторного контролю; гнучкі форми зайнятості – перехід до гібридної та дистанційної роботи,

залучення фрилансерів, створення глобальних команд; соціальна відповідальність і гендерна рівність – у країнах ЄС фінансові компанії активно впроваджують політики рівних можливостей, що впливає і на імідж роботодавця, і на результативність бізнесу.

Варто наголосити, що в Україні цифровізація фінансових послуг відбувається швидкими темпами: банки масово впроваджують онлайн-банкінг, fintech-компанії стають драйверами інновацій, а ринок праці поступово орієнтується на нові компетенції. Однак існують суттєві виклики: дефіцит висококваліфікованих кадрів, значний відтік спеціалістів за кордон, слабка інтеграція освітніх програм із потребами бізнесу.

Цифрова трансформація банківської сфери є ключовим напрямом розвитку фінансового сектору, що зумовлена стрімким розвитком технологій, зміною споживчих очікувань та появою нових гравців – фінтех-стартапів. Співпраця між класичними банками та фінтех-компаніями відкриває нові можливості для впровадження інноваційних фінансових продуктів, зокрема штучного інтелекту, блокчейн-технологій, криптовалют, Інтернету речей, віртуальної та доповненої реальності. В Україні формується сприятлива екосистема для розвитку необанків, які орієнтуються на різні споживчі сегменти та пропонують цифрові послуги з високим рівнем персоналізації. Визначено чотири рівні цифрової трансформації банків: від базового використання цифрових інструментів до повної цифровізації внутрішніх процесів і взаємодії з клієнтами. Особливу роль у цьому процесі відіграють необанки, які часто є результатом синергії між фінтех-стартапами та традиційними банками. Вони демонструють гнучкість, інноваційність та здатність до швидкої адаптації до ринкових змін [1].

Цифрова трансформація істотно впливає на динаміку ринку праці у фінансовій сфері, змінюючи його структуру та професійні вимоги. У сучасних умовах зростає попит на фахівців із аналітики даних, кібербезпеки, управління цифровими продуктами, а також спеціалістів із ризик-менеджменту, що використовують алгоритми штучного інтелекту. Водночас традиційні адміністративні функції

поступово втрачають актуальність через автоматизацію рутинних процесів, таких як обробка заявок, транзакційний моніторинг чи ведення документації. Це призводить до перерозподілу зайнятості та посилення потреби у висококваліфікованих кадрах, здатних працювати з новітніми технологіями.

Міжнародний досвід підтверджує, що ключовим напрямом кадрової політики у фінансовій сфері стає системне навчання персоналу та перепідготовка кадрів. У багатьох країнах Європейського Союзу активно розвиваються корпоративні академії, внутрішні програми мікросертифікації та партнерства з університетами. Це дозволяє забезпечити гнучке реагування на потреби ринку та формувати необхідні компетенції для цифрової економіки. У країнах із розвиненою фінансовою інфраструктурою все частіше застосовуються HR-технології, що базуються на штучному інтелекті, зокрема у процесах рекрутингу, аналітики продуктивності та управління талантами. Однак разом із можливостями виникають і ризики, зокрема пов'язані з упередженістю алгоритмів, необхідністю захисту персональних даних та посиленням контролю з боку регуляторних органів.

Український фінансовий сектор також активно впроваджує цифрові рішення. Банки та fintech-компанії орієнтуються на розвиток онлайн-послуг, створення інноваційних продуктів і використання автоматизованих систем управління ризиками [2]. Проте розвиток цього сегмента супроводжується кадровими викликами, серед яких особливо відчутними є дефіцит висококваліфікованих працівників, відтік спеціалістів за кордон, а також недостатня інтеграція освітніх програм із практичними потребами бізнесу. У результаті спостерігається дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку праці, що загрожує уповільненням цифрової трансформації та зниженням конкурентоспроможності українських фінансових інституцій.

Подальша цифровізація фінансового бізнесу в Україні створює нові можливості для розвитку людського капіталу, але водночас висуває низку викликів. Очікується, що попит на цифрові компетенції лише зростатиме, і знання у сферах аналізу

даних, кіберзахисту та управління цифровими продуктами стануть базовими для більшості професій у галузі. Це зумовлює необхідність адаптації освітньої системи, яка повинна активніше співпрацювати з бізнесом у формуванні навчальних програм, інтегрувати міжнародні стандарти та впроваджувати практики навчання впродовж життя [3].

Водночас фінансові компанії мають переосмислити свої HR-стратегії, роблячи їх більш гнучкими та орієнтованими на розвиток і утримання талантів. Особливого значення набуває створення індивідуальних траєкторій професійного зростання, застосування інноваційних методів мотивації та забезпечення балансу між традиційними й гнучкими формами зайнятості. В умовах активного впровадження штучного інтелекту та автоматизації постає питання вдосконалення нормативно-правової бази, яка б гарантувала захист працівників, прозорість використання цифрових технологій та справедливість у трудових відносинах.

Українські реалії ускладнюються додатковими соціально-економічними викликами. Війна, масштабні міграційні процеси та демографічні зрушення формують нову конфігурацію ринку праці, де важливим стає збереження кадрової стабільності й підвищення гнучкості системи управління персоналом. Поєднання глобальних тенденцій цифровізації з локальними викликами вимагає від держави й бізнесу скоординованих дій, спрямованих на розвиток людського капіталу як стратегічного ресурсу економічного зростання.

Список літератури:

1. Sophia Lobozyńska, Ulyana Vladychyn, Iryna Skomorovych. Digital Banking Transformation Through Cooperation with Fintech Startups in Ukraine. *Finanse i Prawo Finansowe*. No. 1.37. 2023. PP. 85-101. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1108561>
2. Чуницька І.І., Богріновцева Л.М. Вплив цифрових технологій на розвиток фінансового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2342>
3. Сновидович І. Стратегічне управління людським ресурсом у бізнесі: адаптація команд та ефективні HR-рішення. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України». URL: <https://surl.li/jqklns>

Сорока І. Р.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

ОП «Менеджмент організацій і адміністрування»,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Гришук А. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах розвитку економіки ефективність діяльності підприємства значною мірою визначається не лише наявністю ресурсів чи інноваційних продуктів, а й умінням організувати час [1]. Управління часом стає одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності, адже саме від раціонального розподілу робочого часу залежить рівень продуктивності праці, якість управлінських рішень і результативність усієї організації [2].

Актуальність теми полягає у тому, що в умовах цифрової трансформації бізнесу та швидкого розвитку технологій підприємства змушені адаптувати свої управлінські процеси до нових реалій. Зростає обсяг інформації, прискорюються процеси комунікації, підвищуються вимоги до оперативності реагування на зміни. У цих умовах традиційні підходи до планування часу стають неефективними, тому необхідним є впровадження сучасних технологій тайм-менеджменту.

Метою впровадження технологій тайм-менеджменту на підприємстві є формування системи, що дозволяє оптимізувати використання часу, координувати дії персоналу, уникати перевантаження і досягати стратегічних цілей з мінімальними втратами. Основними завданнями є планування діяльності, визначення пріоритетів, делегування завдань, моніторинг виконання, аналіз ефективності та корекція робочих процесів.

На підприємстві ТОВ «Інтерфейс Мастерс Текнолоджис» було впроваджено систему щотижневого планування за методом SMART для керівників відділів. Це дозволило узгодити

індивідуальні цілі працівників із загальними стратегічними цілями компанії. Внаслідок цього час на внутрішні погодження скоротився приблизно на 20 %, а рівень виконання планових завдань зріс майже на третину.

До традиційних інструментів управління часом належать методи, що базуються на індивідуальній організації роботи. Це, зокрема:

- Метод SMART, який дозволяє формувати конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні та обмежені у часі цілі;
- Матриця Ейзенхауера, що допомагає визначати пріоритети завдань залежно від їх важливості та терміновості;
- Техніка Pomodoro, яка ґрунтується на поділі робочого часу на короткі інтервали для підвищення концентрації;
- Правило Парето (80/20) — орієнтація на ті 20 % завдань, які дають 80 % результату [2].

Такі методи формують у працівників культуру планування, самодисципліну й відповідальність за власний час. Проте їх ефективність обмежена, коли мова йде про колективні або масштабні бізнес-процеси.

Традиційні методики є корисними для особистої організації праці, але для сучасних підприємств необхідна цифрова інтеграція часу та ресурсів.

Цифровізація суттєво трансформувала підхід до управління часом. Сьогодні підприємства дедалі частіше використовують електронні платформи, які дозволяють не лише планувати, а й координувати дії команд у реальному часі.

Найпопулярніші інструменти:

- Trello, Asana, Notion, Monday.com — забезпечують створення проектних дошок, розподіл завдань, автоматичні нагадування, контроль дедлайнів;
- Google Workspace та Microsoft 365 — сприяють інтеграції календарів, електронної пошти, документів і відеозустрічей в одну систему;
- Time Doctor, Clockify, RescueTime — надають можливість моніторингу активності працівників, аналітики використання часу та оцінки продуктивності.

Компанія SoftServe активно використовує платформу Asana для управління внутрішніми проєктами. Завдяки цьому працівники можуть одночасно відстежувати дедлайни, комунікувати щодо завдань та отримувати автоматичні звіти про прогрес. У межах таких систем також проводиться аналіз навантаження команди, що допомагає оптимізувати розподіл обов'язків і зменшити стрес серед працівників.

Використання таких рішень дозволяє:

1. Підвищити ефективність командної роботи завдяки прозорості процесів і чітким дедлайнам.
2. Зменшити втрати часу на пошук інформації, узгодження та комунікацію.
3. Отримати аналітику щодо робочих процесів, що дає змогу оптимізувати графіки та навантаження.
4. Покращити корпоративну культуру, орієнтовану на результат, а не на процес.

У межах цифрової трансформації бізнесу тайм-менеджмент стає частиною корпоративної цифрової екосистеми. Інформаційні технології дозволяють інтегрувати управління часом у CRM-, ERP- та HRM-системи, що створює єдиний інформаційний простір для управління всіма процесами підприємства [1].

Наприклад, інтеграція календарів із системами управління проєктами забезпечує автоматичне формування звітів про виконані завдання, відстеження затримок і прогнозування строків завершення робіт. Аналітичні модулі дозволяють керівництву бачити завантаженість працівників, що сприяє більш справедливому розподілу обов'язків і запобігає вигоранню персоналу.

Досвід українських компаній також підтверджує ефективність цифровізації тайм-менеджменту. Наприклад, у мережі супермаркетів АТБ система ERP дозволяє автоматично планувати робочі зміни, контролювати години праці та формувати графіки відпусток. Це суттєво знизило кількість конфліктних ситуацій у колективах і скоротило понаднормові години. Подібний підхід поступово впроваджують й інші підприємства сфери послуг та виробництва.

Особливу роль відіграє штучний інтелект та аналітика даних. AI-алгоритми можуть прогнозувати час, необхідний на виконання завдання, оптимізувати розклад зустрічей, пропонувати найкращі часові слоти для командної роботи. Це формує новий рівень ефективності — коли управління часом базується не лише на плануванні, а й на даних і прогнозах.

Отже, цифровізація тайм-менеджменту — це не просто автоматизація планування, а стратегічна перевага, що дозволяє підприємству стати більш гнучким, продуктивним і конкурентоспроможним [3]. Використання технологій тайм-менеджменту на підприємстві є необхідною умовою ефективного функціонування в умовах динамічного бізнес-середовища. Поєднання традиційних методів організації часу із сучасними цифровими інструментами дозволяє досягати максимальної результативності, раціонально розподіляти ресурси й створювати комфортні умови праці для персоналу.

У перспективі подальший розвиток систем тайм-менеджменту буде тісно пов'язаний із процесами цифровізації, автоматизації управлінських функцій і впровадженням штучного інтелекту, що відкриє нові можливості для оптимізації часу на всіх рівнях управління підприємством.

Список літератури:

1. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Менеджмент організацій. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 452 с.
2. Drucker P. F. The Effective Executive: The Definitive Guide to Getting the Right Things Done. New York: Harper Business, 2017. 208 p.
3. Covey S.R. The 7 Habits of Highly Effective People. New York: Simon & Schuster, 2020. 381p.

Теслюк С. А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Михальчук Б. О.

здобувач наукового ступеня доктора філософії кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ ВЛАСТИВОСТІ

Цифровізацію можна розглядати у різних ракурсах як багатоаспектне поняття. З нашої точки зору, цифровізація є багатогранним процесом із впровадження новітніх технологій в усі сфери суспільного життя задля спрощення способів та алгоритмів пошуку, зберігання та передачі інформаційних даних між різними економічними суб'єктами з метою забезпечення ефективного функціонування та економічного розвитку держави.

Цифровізації фінансової системи – це складний багатогранний процес, що передбачає створення нових та вдосконалення діючих інформаційно-комунікаційних й ІТ-технологій та впровадження їх в діяльність фінансових агентів на всіх рівнях фінансових відносин з метою розширення доступності надаваних фінансових послуг, підвищення їхньої якості та ефективності фінансового менеджменту на мікро- і макрорівнях, що в кінцевому підсумку сприяє формуванню якісно-нової моделі фінансової системи та пришвидшенню соціально-економічного розвитку держави.

Для цифровізації фінансової системи характерні всі ті ознаки, що й для процесу цифровізації загалом. Так, без сумніву можна сказати, що цифровізація фінансової системи (яку ми вважаємо процесом), як крайня тенденція розвитку фінансових відносин є каталізатором економічного зростання, фактором підвищення якості надаваних послуг та конкурентоспроможності економіки загалом за рахунок створення та впровадження високотехнологічних інноваційних фінансових інструментів у практичну діяльність суб'єктів економічних відносин на всіх

рівнях взаємодії між ними. Відтак, виокремимо іманентні властивості, що притаманні процесу цифровізації фінансової системи:

1. Інноваційність. Тобто, інноваціями вважатимемо суто нові фінансові технології, а також удосконалені, чи видозмінені, що в кінцевому підсумку сприяють модернізації способу, чи алгоритму надання фінансової послуги, підвищують її якість та конкурентоспроможність надавачів таких послуг у зв'язку з урахуванням всезростаючих потреб і запитів споживачів таких послуг.

2. Всеохопність. Цифровізація фінансової системи охоплює всіх без виключення суб'єктів фінансових відносин на усіх рівнях фінансової системи. Кожен з учасників таких відносин переслідує свої власні цілі, які й, власне, стають передумовами виникнення фінансових інновацій.

3. Фінансова інклюзія – передбачає залучення в процес цифровізації все нових споживачів фінансових послуг у зв'язку з супутніми процесами «смартфонізації» населення та розширення доступності в контексті підвищення ступеня проникнення Інтернет-мережі, а також трансформацією моделей функціонування бізнес-структур, орієнтованих на отримання конкурентних переваг використанням новітніх технологій. При цьому, рівень доходів чи статус не впливає на доступність фінансових послуг для всіх верств і категорій населення та суб'єктів господарювання, різних видів діяльності та розмірів капіталів.

4. Висока техніко-технологічність – властивість цифровізації, що передбачає впровадження найновіших інноваційних рішень в практичну діяльність абсолютно всіх економічних агентів. При цьому, нові цифрові технології використовуються (або ж можуть бути адаптованими) з урахуванням специфіки та цілей функціонування суб'єктів господарювання. Такі технології дають можливість не лише вивчити фінансові уподобання та стиль поведінки споживачів фінансових послуг, а й пропонувати їм нові варіанти розміщення фінансових ресурсів, чи отримання прибутків, а також прогнозувати й моделювати ефект від введення нових

бізнес-ідей. Використання сучасних програмних продуктів, послуг і технологій забезпечує миттєвість обробки даних та проведення фінансових операцій, що, в цілому, підвищує ефективність фінансового менеджменту на всіх рівнях фінансової системи.

5. Віртуалізація і транспарентність фінансового простору. Все більшою мірою взаємодія між суб'єктами економічних відносин в процесі управління фінансовими ресурсами при використанні цифрових технологій здійснюються у дистанційному режимі. Це, зокрема, грошові перекази, а також операції з: отримання та погашення кредитів, оплати житлово-комунальних послуг, а також інші способи розрахунків та накопичення грошей. Зазначене сприяє прозорості руху грошових коштів між різними учасниками фінансових відносин, програмами і планами. При цьому, онлайн-розрахунки (що мають безготівковий характер) стають домінуючими, поступово витісняючи готівкові.

6. Ефективна верифікація цифрових даних. Новітні цифрові технології побудовані так, що забезпечують точність інформаційних даних, швидкість і зручність їхнього зберігання і поширення, а також моделювання фінансових дій і рішень суб'єктів фінансових відносин.

Список літератури:

1. Нечипоренко К. В., Александрова М. В. Цифровізація. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/Prezentatsiya_Margarita-szhatyiy.pdf (дата звернення: 28.11.2024).
2. Данилишин В.І. Синиця С.М. Діджиталізація на ринку фінансових послуг: сутність та значення для економіки України в умовах сьогодення. Трансформаційна економіка. 2023. № 3 (03). С. 16–20.
3. Касич А.О., Наумкіна І.О. Процеси цифровізації як невід'ємна складова сучасного банківського менеджменту. Економіка та суспільство. 2021. № 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/473/455> (дата звернення: 05.12.2024).

ДЕРЖАВНІ БАНКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку фінансового сектору України характеризується активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери банківської діяльності. Глобальні тенденції фінтех-інновацій, цифрові платежі, мобільний банкінг, штучний інтелект у кредитному скорингу, системи кіберзахисту зумовлюють необхідність цифрової трансформації банківських установ. Особливої актуальності набуває питання цифровізації державних банків, які відіграють ключову роль у стабілізації фінансової системи, реалізації державної політики у сфері кредитування, підтримці малого та середнього бізнесу, а також у розвитку фінансової інклюзії. Цифрова трансформація державних банків визначає рівень їх ефективності, конкурентоспроможності у порівнянні з приватними фінансовими структурами, оскільки державні банки виконують стратегічну роль у забезпеченні фінансової стабільності, реалізації соціально-економічної політики та підтримки інфраструктурних проєктів.

Проблематику цифровізації банківського сектору досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці й практики, як: Д. Анастасіу, Дж. Барт, Є. Андрушак, М. Гродзіцкі, Р. Мартін, А. Пишний, В. Стельмах, О. Усенко, О. Дзюблюк, О. Васильєва, та інші наголошують, що цифровізація є не лише технічним процесом, а й стратегічним напрямом розвитку банків, а її залежить від рівня інтеграції інновацій у бізнес-модель банку.

Значну роль у цифровізації банківської системи відіграє Національний банк України, який впроваджує платіжну інфраструктуру нового покоління (NPSA), розробляє проєкт е-гривні та підтримує відкритий банкінг (open banking), що

створює передумови для підвищення прозорості та конкуренції на ринку. Згідно зі Стратегією розвитку фінансового сектору України, оновленою у 2025 році, цифровізація є одним із ключових напрямів модернізації банківської системи [1]. Цифровізація стала не лише інструментом підвищення ефективності банківських операцій, а й ключовим чинником конкурентоспроможності на ринку. В умовах війни, економічної нестабільності та інтеграції до європейського фінансового простору, державні банки мають забезпечити безперервність фінансових послуг, кібербезпеку, прозорість та доступність для громадян. Цифровізація передбачає інтеграцію новітніх технологій, зокрема, таких як:

- Штучний інтелект (ШІ): використовується для автоматизації рутинних операцій, аналізу даних, виявлення аномалій та навіть для створення інтелектуальних віртуальних помічників;

- Машинне навчання (МН): дозволяє банкам будувати прогностичні моделі для виявлення тенденцій на фінансових ринках та клієнтській поведінці;

- Технологія блокчейн: відома своєю здатністю забезпечувати децентралізовану та надійну систему обліку та транзакцій, змінює способи, якими банки здійснюють розрахунки та забезпечують безпеку транзакцій. Вона може скоротити витрати на посередників та забезпечити покращену прозорість;

- Інтернет речей (IoT): вносить нові можливості та виклики до банківського сектора. Розумні пристрої та сенсори, підключені до IoT, дозволяють банкам збирати інформацію про фінансові операції клієнтів та їх фізичну активність. [2].

Ключовими напрямками цифрової трансформації державних банків України, можна вважати, розвиток дистанційних каналів обслуговування, впровадження фінтех-рішень, посилення кібербезпеки, інтеграція з державними цифровими сервісами, а також формування екологічної та соціальної складової банківського менеджменту. До прикладу: «Дія» стала одним із ключових драйверів цифровізації. Водночас перед банками постали і нові виклики, такі як: 1) дистанційна ідентифікація:

зріс попит на відкриття рахунків без фізичної присутності клієнтів у відділеннях; 2) електронні підписи: споживачі виявили бажання отримувати кредити, відкривати депозити та оформлювати картки онлайн; 3) спрощення взаємодії: з появою «Дії» користувачам простіше обирати між доступними банками [3].

Серед ключових викликів цифровізації державних банків варто виокремити питання кібербезпеки та захисту персональних даних: оскільки частка онлайн-операцій зростає, банки змушені впроваджувати багатофакторну автентифікацію, біометричні засоби і системи моніторингу підозрілих активностей. Цифрова грамотність населення залишається гострою проблемою: не всі клієнти готові або спроможні користуватися дистанційними каналами обслуговування, що обмежує масштаби цифрової трансформації. Технічна модернізація інфраструктури - ще один серйозний виклик: державні банки часто успадкували застарілі ІТ-системи, що ускладнює впровадження нових модулів і змін бізнес-процесів. До цього додається необхідність забезпечити відповідність європейським стандартам, зокрема схемі миттєвих платежів SEPA, що стала обов'язковою з 2025 року, і це означає не лише технічні зміни, а й адаптацію юридичних, процедурних та операційних процесів [4].

У контексті порівняння з приватним фінтех-сектором особливу увагу заслуговує monobank — український небанк, який працює виключно через мобільний застосунок, без фізичних відділень. Він демонструє високий рівень цифрової інтеграції: лише за кілька хвилин користувач може встановити застосунок, пройти відео або цифрову ідентифікацію, отримати віртуальну картку та почати користуватися всіма функціями. Monobank також впроваджує нові сервіси — наприклад, перекази без комісій, детальну аналітику витрат, гейміфікацію заощаджень, термінал у телефоні, monomarket і т.д. Такий підхід створив можливості для групи Fintech-ІТ стати першим фінтех-«єдинорогом» в Україні після інвестицій американського фонду [5]. В таких умовах державні банки повинні прискорювати темпи впровадження інновацій, підвищувати зручність

клієнтського досвіду і відповідати вимогам безпеки й регуляторним змінам. Якщо необанк може змінювати свої сервіси швидко та гнучко, державним установам доводиться долати як технологічні, так і організаційні бар'єри — що впливає на конкурентну позицію в цифровому середовищі.

Цифровізація державних банків в Україні поступово перетворюється з окремого напрямку реформ у системний процес, що визначає конкурентоспроможність усього фінансового сектору. Вона не лише змінює підходи до обслуговування клієнтів, а й формує нову культуру взаємодії між банками, державою та суспільством. Впровадження цифрових технологій у поєднанні з посиленням кіберзахисту, модернізацією ІТ-інфраструктури та підвищенням фінансової грамотності громадян створює умови для підвищення прозорості, ефективності та довіри до державних фінансових інституцій.

Успіх цієї трансформації залежить від здатності державних банків не лише впроваджувати нові технології, а й мислити стратегічно — інтегруватися у національні цифрові сервіси, залучати інвестиції, адаптуватися до міжнародних стандартів та зберігати орієнтацію на потреби клієнтів. Якщо цифрова модернізація відбуватиметься з дотриманням принципів безпеки, інклюзивності та стійкості, державні банки стануть рушійною силою інноваційного розвитку фінансової системи України в європейському та глобальному контексті.

Список літератури:

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України: Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення: 09.10.2025).
2. Кретов Д. Міндова О. Цифровізація банківського сектору України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. Випуск №2 (49). URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/965> (дата звернення: 09.10.2025).
3. Москаленко В. Технології, що створюють майбутнє: як цифровізація впливає на банківський сектор України. *NV Бізнес*. 2024. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/banki-ukrajini-yak-didzhitelizaciya-zminyuye-pravila-gri-u-sferi-bankingu-50457136.html> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Які виклики чекають на банки в 2025 році. *Fintech Insider*. 21.01.2025. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yaki-vyklyky-chekayut-na-banky-v-2025-rocz-i-blicz-opytuvannya/> (дата звернення: 20.10.2025).

5. Hrazhdan O. Monobank Developer Becomes Ukraine's First Fintech 'Unicorn' After US Fund Investment. KyivPost. 7.10.2025. URL: <https://www.kyivpost.com/post/61624> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Стащук О.В., Мартинюк Р. Специфіка застосування когнітивних технологій та штучного інтелекту в сучасній банківській діяльності. *Економічний форум*, 2021. № 1 (3), С. 134-138. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-3-19> (дата звернення: 10.10.2025).

УДК 336:331.548

Федик М. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економії
та міжнародної економіки,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ТА ПЕРЕКВАЛІФІКАЦІЯ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У контексті триваючої повномасштабної агресії Російської Федерації проти України і прискореної цифровізації економіки особливого значення набуває тема удосконалення цифрової грамотності та процесів перекваліфікації фахівців у сфері фінансового бізнесу. Станом на 2023 рік лише 59,6 % дорослого населення України (віком 18–70 років) мали рівень цифрових навичок, принаймні на базовому рівні, що становило зростання на 12,6 відсоткових пункти порівняно з 2019 роком [1]. Фінансовий бізнес як один із ключових рушіїв економіки, вимагає від працівників нових компетенцій: від навичок роботи з платформами онлайн-банкінгу та фінтех-сервісами до аналітики великого обсягу даних і інформаційної безпеки. Одночасно з цим, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) наголошує, що одним із ключових бар'єрів цифрової трансформації українського бізнесу є саме дефіцит цифрових навичок персоналу – цей фактор зазначили 43 % опитаних компаній [2].

У цьому контексті пошук стратегій перекваліфікації фахівців у сфері фінансового бізнесу стає не просто актуальним, а стратегічно важливим: відновлення і модернізація фінансової інфраструктури після війни потребує не лише технологічних змін, але й кадрового оновлення, яке дозволить забезпечити стійкість та конкурентоспроможність фінансового бізнесу.

Після 2022 року ринок праці у сфері фінансового бізнесу України зазнав глибоких структурних змін, спричинених подвійним впливом: масштабних воєнних втрат і прискореної цифрової трансформації. Зокрема, за даними НБУ, чисельність працівників банківського сектору скоротилася з 121 тис. осіб у грудні 2021 року до приблизно 96,8 тис. у грудні 2023 року, що підтверджено в офіційному звіті НБУ «Огляд банківського сектору, лютий 2025 року» [3]. Така ситуація пояснюється релокацією установ, оптимізацією витрат і автоматизацією рутинних процесів. Водночас частка ІТ-спеціалістів і фахівців із ризик-менеджменту в структурі персоналу фінансових установ зросла орієнтовно на 18 %, що свідчить про перехід сектора до моделі цифрового управління ризиками, кіберзахисту та фінтех-аналітики [4].

Також варто згадати, що більшість фінансових установ України у 2023 р. запровадили віддалені або гібридні формати роботи, що змінило вимоги до кадрових компетенцій, тобто зросла потреба у цифровій грамотності, володінні аналітичними платформами, системами управління клієнтськими даними і знаннями у сфері кібербезпеки. У результаті на ринку праці сформувалися нові професійні ролі, серед яких Digital Banking Manager, FinTech-аналітик, спеціаліст із кіберфінансів, Data-Compliance Expert, тобто позиції, які поєднують фінансові знання з технологічними навичками.

Автоматизація і цифровізація у фінансових установах призвели до поступового скорочення бек-офісних та касових функцій, тоді як стійко зростає попит на ролі, пов'язані з аналітикою даних, ІТ-інтеграцією та кібербезпекою; паралельно фінансовий бізнес масово утримує гібридні формати зайнятості: за опитуванням ЕВА, 54 % компаній дозволяють віддалену роботу для частини працівників, ще 28 % – для всіх, і лише 17 % не мають такої опції [5]. Позитивною тенденцією стало поступове зменшення гендерного дисбалансу: у

2024 р. жінки становили 53 % працівників фінансового сектору, що пов’язано з розширенням дистанційної зайнятості та підвищенням доступності цифрових робочих платформ.

Поступові зрушення в структурі професійних компетентностей фахівців у сфері фінансового бізнесу вимагають систематизації ключових змін, що відбулися під впливом цифрової трансформації та воєнних викликів. З цією метою у таблиці 1 представлено еволюцію професійних компетентностей фахівців у сфері фінансового бізнесу у контексті переходу від традиційної до цифрової моделі діяльності, яка окреслює зміни в аналітичній, управлінській, комунікативній та ІТ-складових професійної підготовки.

Таблиця 1

Еволюція професійних компетентностей фахівців у сфері фінансового бізнесу в умовах цифрової трансформації

Група компетентностей	Традиційна модель (до 2020 р.)	Модель цифрової доби (2022–2025 рр.)	Характер трансформації
1	2	3	4
Аналітичні навички	Базові розрахунки, бухгалтерський облік, фінансова звітність у стандартних програмах	Робота з великими даними (Big Data), прогнозна аналітика, застосування AI-моделей у фінансових прогнозах	Перехід від рутинного аналізу до аналітики на основі алгоритмів і машинного навчання
ІТ-компетентності	Користування базовими офісними програмами та банківськими CRM-системами	Володіння фінтех-платформами, цифровими платіжними системами, API-інтерфейсами, хмарними рішеннями	Розширення цифрової обізнаності до рівня технічної гнучкості
Кібербезпекові навички	Обмежене розуміння інформаційної безпеки, дотримання внутрішніх інструкцій	Знання принципів кіберзахисту, управління ризиками даних, цифрова етика	Перехід від пасивного користувача до активного суб’єкта кіберзахисту

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Комунікативні навички	Особисте спілкування з клієнтами, телефонні переговори	Онлайн-комунікації, клієнтська підтримка через цифрові канали, управління дистанційними командами	Цифровізація комунікації, орієнтація на онлайн-взаємодію
Управлінські компетенції	Традиційне адміністрування, контроль ієрархічних структур	Гнучке управління в цифровому середовищі, Agile-та DevOps-підходи, people-аналітика	Заміна контрольної парадигми на управління через дані та довіру
Навчальні стратегії	Епізодичне підвищення кваліфікації (курси, тренінги)	Безперервне навчання (lifelong learning), мікрокурси, цифрові освітні платформи	Перехід до самоосвіти та адаптивного розвитку компетенцій
Культурно-соціальні компетенції	Орієнтація на стабільність і внутрішні стандарти	Адаптивність, міждисциплінарність, стресостійкість, соціальна відповідальність	Формування «антикризової культури» фінансиста в умовах війни

Джерело: систематизовано на основі аналізу [1-4]

Отже, еволюція компетентностей фахівців у сфері фінансового бізнесу засвідчує поступовий перехід від операційно-звітного типу професійної діяльності до аналітико-технологічного. Сучасний фінансист функціонує в середовищі, де цифрова грамотність і навички управління даними визначають конкурентоспроможність не менше, ніж економічні знання. Війна лише прискорила цей процес, актуалізувавши потребу в багатопрофільних фахівцях, здатних адаптуватися до ризиків, працювати у віртуальних командах та забезпечувати стійкість фінансового бізнесу в умовах економічної невизначеності.

Список літератури:

1. Digitalstateо Ukraine Accelerates e-Literacy through Public Infrastructure. 2025. URL: <https://digitalstate.gov.ua/news/govtech/ukraine-accelerates-e-literacy-through-public-infrastructure> (дата звернення: 19.10.2025).

2. 2.OECD. Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine. 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_4b13b0bb-en.html (дата звернення: 19.10.2025).
3. НБУ. Огляд банківського сектору України. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-02.pdf (дата звернення: 19.10.2025).
4. Almost three-quarters of employers feel shortage of staff, plan to increase wages in 2024 – EBA survey. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/economic/982942.html> (дата звернення: 19.10.2025).

УДК 336.7:004.9:343.532

Федорович Б. І.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

Науковий керівник: **Рисін В. В.**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ІНСТРУМЕНТИ REGTECH У ПРОЦЕСАХ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ

Розвиток фінансових технологій та цифрових платіжних інструментів впродовж останніх років став генератором для численних ризиків цифрового характеру, що сформувало нові виклики як для учасників фінансових ринків, так і для їх регуляторів. Це стало підґрунтям для появи окремого напрямку фінтеху - RegTech (Regulatory Technology). Така група технологій відіграє ключову роль у підвищенні ефективності регуляторного контролю та управління ризиками на сучасних фінансових ринках.

Фінансова криза 2008 року спричинила посилення регулювання у фінансовому секторі. Водночас відбулося зростання масштабів деструктивного використання технологій у фінансовій сфері. Технологічні прориви стимулювали появу значної кількості фінтех-компаній, які розробляють інноваційні продукти на основі технологій для підвищення якості клієнтського досвіду та рівня взаємодії з фінансовими установами. Залежність від споживчих даних у процесі

створення цифрових продуктів викликала занепокоєння серед регуляторних органів, що зумовило необхідність ухвалення додаткових законодавчих актів щодо використання та поширення персональної інформації. Поєднання більш жорстких регуляторних вимог із підвищеною технологічною залежністю фінансового сектору зумовило потребу у впровадженні регуляторних технологій [1].

Останніми роками з'явилися численні дослідження щодо переваг та можливостей застосування RegTech. Окремі праці стосуються впливу регуляторних технологій на фінансове регулювання та нагляд [2], можливостей та викликів для бізнесу, зокрема підвищення ефективності аналізу даних, автоматизації процесів ризик-менеджменту [3], прямого та непрямого впливу регулювання на імплементацію технологій фінансовим сектором [4]. Поряд з тим, часто об'єктом досліджень є застосування новітніх регуляторних технологій, зокрема штучного інтелекту, у фінансовому комплаєнсі [5], чи роль RegTech та штучного інтелекту у процесах нагляду за діяльністю банків та фінансового сектору загалом [6]. Критичний аналіз перелічених та інших наукових праць доводить, що питання імплементації регуляторних технологій учасниками фінансового ринку характеризується актуальністю, в той же час недостатньо дослідженими залишаються питання потенціалу таких технологій у сфері протидії легалізації кримінальних доходів та фінансуванню тероризму.

RegTech на сьогодні можна розглядати як швидкозростаючий сектор, який суттєво змінює процеси регулювання й комплаєнсу: від автоматизації звітності до інтелектуального моніторингу фінансових операцій. За даними Fortune, ринок оцінюється у десятки мільярдів доларів і демонструє двозначний середньорічний темп зростання; основними драйверами є тиск на ефективність комплаєнсу, складність регуляторних вимог та впровадження AI/хмарних технологій [7]. RegTech помітно підвищує швидкість виявлення фінансових правопорушень і знижує операційні витрати, але стикається з проблемами якості даних, інтеграції, прозорості моделей і регуляторної невизначеності.

Загалом, впровадження RegTech спрямоване на автоматизацію процесів дотримання вимог фінансового нагляду, зниження витрат на комплаєнс та мінімізацію людського фактора. Завдяки використанню штучного інтелекту, машинного навчання, великих даних (Big Data) та блокчейну, RegTech сприяє швидшому виявленню підозрілих операцій, підвищенню прозорості фінансових потоків і зміцненню довіри до фінансової системи.

У контексті протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму RegTech може мати кілька напрямів для застосування (рис. 1).

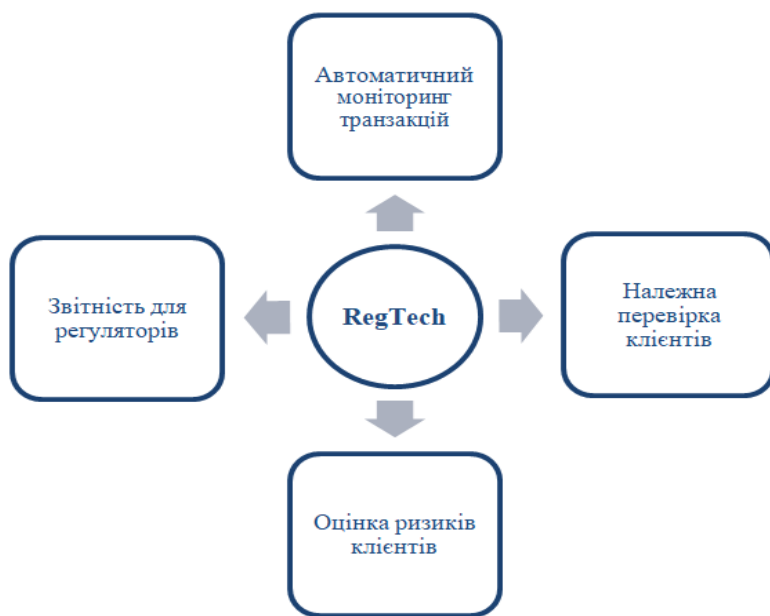

Рис. 1. Напрями застосування RegTech у процесах протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму
Примітка. Розроблено автором

Таким чином, застосування RegTech учасниками фінансового ринку має вагомий потенціал у сфері моніторингу транзакцій, зокрема аналізу великих обсягів даних у реальному часі з метою

виявлення нетипових або ризикових операцій, а також при реалізації політики ідентифікації та верифікації клієнтів (процедур KYC/CDD), де технології розпізнавання документів і біометрії можуть забезпечити точну перевірку особи та скоротити час на обробку заявки клієнта. Поряд з тим, перспективним напрямом для RegTech вважаємо оцінку ризиків клієнтів і контрагентів за допомогою алгоритмів, які формують профілі ризику на основі поведінкових і транзакційних даних. Тут важливо також наголосити на можливостях аналізу санкційних списків, політично значущих осіб із регулярним оновленням даних та адаптивною логікою для зниження частки хибних спрацювань, побудови мереж зв'язків між клієнтами, транзакціями і суб'єктами для виявлення складних схем відмивання. У контексті звітування перед регуляторами RegTech-інструменти можуть автоматично генерувати звіти відповідно до нормативних вимог, зменшуючи ймовірність помилок.

Звісно, імплементація RegTech пов'язана із низкою викликів. Передовсім слід виокремити низьку якість даних та складність інтеграції інформаційних систем, що ускладнює процеси обміну даними між підрозділами та системами, і знижує точність і надійність аналітичних моделей. Додатковим обмежувальним чинником виступають питання конфіденційності даних. Не менш значущою проблемою є питання прозорості та інтерпретованості алгоритмів, які використовують методи машинного навчання, оскільки регулятори дедалі частіше вимагають пояснень щодо логіки прийняття рішень автоматизованими системами. Крім того, слід констатувати певну регуляторну невизначеність, що зумовлена різною швидкістю оновлення нормативної бази у різних юрисдикціях та відсутністю уніфікованих вимог до застосування штучного інтелекту у сфері фінансового моніторингу.

Підсумовуючи, зазначимо, що RegTech є важливим елементом цифрової трансформації фінансового сектору, який не лише оптимізує комплаєнс-процеси, але й підвищує ефективність системи фінансового моніторингу, сприяючи запобіганню зловживанням і зміцненню стабільності ринку. Проте для повної реалізації його потенціалу необхідно вирішити проблеми якості даних, прозорості моделей та міжюрисдикційної гармонізації правил.

Список літератури:

1. Investopedia. What Is RegTech? Definition, Uses, and Leading Companies Explained. URL: <https://www.investopedia.com/terms/r/regtech.asp> (дата звернення 10.10.2025)
2. El Khoury, R., Alshater, M. M., & Joshipura, M. (2025). RegTech advancements-a comprehensive review of its evolution, challenges, and implications for financial regulation and compliance. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 23(4), 1450-1485. <https://doi.org/10.1108/JFRA-05-2024-0286>
3. Teichmann, F., Boticiu, S., & Sergi, B. S. (2023). RegTech–Potential benefits and challenges for businesses. *Technology in Society*, 72, 102150. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2022.102150>
4. Charoenwong, B., Kowaleski, Z. T., Kwan, A., & Sutherland, A. (2024). RegTech. https://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=4000016
5. Kothandapani, H. P. (2024). Automating financial compliance with AI: A New Era in regulatory technology (RegTech). *Int. J. Sci. Res. Arch*, 11, 2646-2659. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.11.1.0040>
6. Fabuyi, J., & Balogun, A. Y. (2024). The necessity of artificial intelligence in fintech for SupTech and RegTech supervisory in banks and financial organizations. *International Journal of Science and Research Archive*, 12(2), 10-30574. <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.12.2.1614>
7. Fortune. Regtech market size, share, trends & growth report [2025-2032]. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/regtech-market-108305> (дата звернення 10.10.2025).

УДК 330.341.1:336:004.9(460)

Федчишин І. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Романич І. Б.

к.е.н., доцент кафедри цифрової економіки та бізнес-аналітики,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ІСПАНІЇ ЯК РУШІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Економічна система Іспанії є прикладом розвиненої змішаної економіки, у якій ринкові механізми приватної власності, конкуренції та ціноутворення співіснують із значним державним втручанням у соціальну політику, регулювання та інституційні рамки [1]. Сучасна модель сформувалася протягом другої

половини XX століття, коли країна трансформувалась із авторитарного режиму Франко до демократичної держави з відкритою економікою, пройшовши період політичної лібералізації та економічної реконструкції, що отримав назву «іспанське економічне диво», з реформами у фінансах, торгівлі та державному секторі. В цей час уряд провів приватизацію, лібералізацію торгівлі, відкриття для іноземних інвестицій і зменшення ролі держави в прямому керівництві [2]. Важливим кроком було приєднання Іспанії до Європейського економічного співтовариства в 1986 році, що сприяло реформам, інтеграції до єдиного ринку та значному економічному зростанню [3]. Історично Іспанія довгий час залишалася переважно аграрною, а активна індустріалізація розпочалася значно пізніше, ніж у провідних європейських країнах [4]. У 1959 році уряд ухвалив «План стабілізації» (*Plan de Estabilización*), що почав процес переходу від режиму контролю до ринкових механізмів, зниження дефіциту бюджетів і відкриття зовнішньої торгівлі. Ця реформа відкрила дорогу для іноземних інвестицій, технологічного імпорту й туристичного розвитку, що з часом суттєво змінила структуру ВВП. Протягом 1980-1990их років Іспанія продовжувала реформувати фінансовий сектор, зменшувати роль держави у виробництві та стимулювати приватне підприємництво. Водночас уряд зберігав сильні функції у соціальній сфері, зокрема в охороні здоров'я, освіті та соціальному захисті [2].

З початку XXI ст. Іспанія демонструвала стабільне зростання, підживлене будівництвом, туризмом, експортом послуг і фінансовими потоками. Проте у 2008 році світова фінансова криза спричинила обвал ринку нерухомості та значне падіння економічної активності Іспанії [5]. Рівень безробіття перевищив 25% у 2013 році, коли країна проходила глибоку кризу, і банківська система зазнала реструктуризації [6]. У відповідь уряд, у співпраці з ЄС, запровадив програми підтримки фіскальної стабільності, реформування фінансового сектору та стимулювання інноваційних галузей [1].

Сьогодні Іспанія продовжує курс на відновлення економічної стійкості, приділяючи особливу увагу ринку праці. Однією з головних стратегічних цілей Іспанії є зменшення рівня безробіття,

яке залишається одним із найвищих у Європейському Союзі. У 2024 році безробіття в Іспанії становило близько 11,4%, що значно перевищує середній рівень по ЄС (6%), проте уряд Іспанії спільно з Європейською комісією розробляє комплекс заходів, спрямованих на зниження цього показника до 10,4% у 2025 році та 9,9% у 2026 році. Впровадження структурних реформ на ринку праці, зокрема полегшення умов працевлаштування молоді та стимулювання роботодавців до створення сталих робочих місць, є ключовими елементами державної політики зайнятості [7].

Другим важливим завданням уряду є підвищення рівня зайнятості та створення якісних робочих місць. Згідно з даними Національного статистичного інституту Іспанії, у четвертому кварталі 2024 року кількість зайнятих осіб зросла на 468100 порівняно з попереднім роком, досягнувши 21857900 осіб. Це є свідченням поступового відновлення економіки після пандемічної кризи та активного залучення приватного сектору до створення робочих місць. При цьому рівень тимчасових трудових контрактів знижується, а частка постійних угод поступово зростає, що вказує на покращення якості зайнятості [8].

Однією з ключових економічних цілей Іспанії залишається досягнення фінансової стабільності. Після значних державних витрат під час пандемії COVID-19 уряд послідовно зменшує бюджетний дефіцит і боргове навантаження. За прогнозом Європейської комісії, дефіцит державного бюджету має скоротитися до 2,8% від ВВП у 2025 році, що відповідає нормам Пакту стабільності ЄС. Водночас очікується поступова стабілізація державного боргу на рівні близько 100,9% ВВП, що свідчить про ефективну реалізацію податкової політики та контроль за державними витратами [8].

Сталий економічний розвиток є важливою складовою економічної стратегії Іспанії. У 2024 році реальний ВВП зріс на 3,2%, що вище середнього рівня ЄС. Проте у 2025-2026 роках очікується уповільнення зростання до 2,6% і 2,0%. Основні рушії – туризм, відновлювана енергетика, цифровізація та автомобільна промисловість, та уряд робить ставку на інновації й «зелений» перехід як основу майбутнього розвитку [8].

Ще одним стратегічним пріоритетом Іспанії є підвищення соціальної справедливості та якості життя населення. Уряд активно реалізує програми підтримки соціально вразливих груп, зокрема через ініціативи з підвищення мінімальної заробітної плати, розвиток доступного житла та реформування системи соціального забезпечення. Як зазначено у звіті уряду, одним із головних завдань на середньострокову перспективу є зниження рівня нерівності доходів і забезпечення більшої гендерної рівності на ринку праці [9].

У цьому контексті важливим чинником економічного розвитку стає цифрова трансформація, яка є одним із ключових напрямків модернізації фінансового сектору Іспанії. Згідно з доповіддю *Spain Digital Decade Country Report 2024*, Іспанія перевищує середній рівень ЄС у частині цифрових навичок серед населення – 66,2% громадян мають базовий рівень цифрових навичок проти 55,6% у ЄС загалом [10]. Понад 9% підприємств в Іспанії вже використовують рішення на базі штучного інтелекту, що також вищим ніж середній показник по ЄС (8%) і швидко зростає [11].

У 2024 році фінтех-сектор Іспанії став одним із головних центрів залучення капіталу, отримавши близько третини всіх інвестицій у національні стартапи. Згідно з доповіддю *Startup Ecosystem Observatory* від *Fundación Innovación Bankinter*, обсяг інвестицій у фінансові технології перевищив €1 млрд [12]. Цей показник свідчить про стрімке зростання довіри інвесторів до фінансових технологій та про перспективність напряму для розвитку іспанської економіки.

Високий рівень інвестицій пояснюється як внутрішніми реформами, спрямованими на спрощення регулювання фінтех-компаній, так і зовнішніми чинниками – зростанням попиту на цифрові фінансові послуги серед населення та бізнесу. Зокрема, дедалі більше банків та небанківських установ переходять на цифрові платформи, впроваджують мобільні додатки для управління фінансами, алгоритми на основі штучного інтелекту у кредитуванні, а також блокчейн-рішення для підвищення прозорості транзакцій.

У цьому контексті Іспанія демонструє помітний прогрес у цифровізації банківського сектору. Наприклад, *Banco Bilbao*

Vizcaya Argentaria пропонує відкриті API (open banking) для інтеграції банківських послуг у зовнішні платформи, що сприяє розвитку екосистеми фінансових технологій [13]. BBVA щороку інвестує значні кошти у технології – в Іспанії лише ця цифра перевищує €1 млрд на технологічні проекти [14]. Також варто зазначити, що BBVA визнано *Global Finance* як банк із кращими open banking рішеннями, з понад 40 API-сервісами для бізнесу [15].

Варто підкреслити й прогрес Іспанії у цифровій інклюзії. Близько 98% дорослого населення мають відкриті рахунки, а приблизно три чверті громадян активно користуються онлайн-банкінгом [16]. Такий рівень фінансової залученості створює міцну основу для подальшого розвитку та поширення цифрових фінансових технологій у країні.

Іспанія має добрі економічні перспективи: прогноз зростання її ВВП залишається позитивним, а залучення інвестицій – як приватних, так і з фондів ЄС – відіграватиме ключову роль у модернізації виробництва та розвитку інфраструктури. Особливу увагу Іспанія приділяє розвитку зеленої економіки, відновлюваних джерел енергії та енергоефективних технологій – напрямів, що набувають стратегічного значення в умовах кліматичних змін та енергетичних викликів Європи. Паралельно уряд зосереджується на підтриманні фінансової стабільності, реформуванні бюджетної системи та оптимізації державних витрат, аби уникнути надмірного боргового навантаження. Посилення інноваційної політики, удосконалення цифрової інфраструктури та інвестиції в технологічні сфери підвищують конкурентоспроможність країни на зовнішніх ринках. У цьому контексті цифровізація фінансового сектору Іспанії виступає не просто технологічною модернізацією, а стратегічним перетворенням економічної моделі – вона зміцнює стійкість фінансової системи, підвищує її гнучкість перед глобальними ризиками та закладає фундамент для сталого зростання. Завдяки активній співпраці держави, приватного сектору й інноваційних компаній Іспанія поступово формує сучасну фінансову екосистему, що може слугувати прикладом для інших країн ЄС у сфері цифрових фінансів та інклюзивного розвитку.

Список літератури:

1. In-Depth Review 2024: Spain. Europ. Comm., Directorate-General for Economic and Financial Affairs. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2024. 28 pp.
2. Stabilisation and growth under dictatorships: Lessons from Franco's Spain // CEPR VoxEU. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/stabilisation-and-growth-under-dictatorships-lessons-francos-spain>
3. Spain and the European Union. Ministry for Foreign Affairs. 2025. URL: <https://www.exteriores.gob.es/en/PoliticaExterior/Paginas/EspanaUE.aspx>
4. Inequality and growth in a developing economy: Evidence from regional data, Spain 1860-1930 // Social Science History. Cambridge University Press. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/social-science-history/article/inequality-and-growth-in-a-developing-economy-evidence-from-regional-data-spain>
5. Spain: 2008 Article IV Consultation. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/52/mcs120908>
6. European Stability Mechanism. Spain: Banks – The ESM's First Programme. URL: <https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/spain-banks>
7. Economic Forecast for Spain. European Commission. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-member-states/country-pages/spain/economic-forecast-spain_en
8. Instituto Nacional de Estadística (INE). Spain: Principal Economic Indicators Q4 2024. URL: <https://www.ine.es/dyngs/Prensa/en/ECP4T24.htm>
9. The Government of Spain keeps its growth forecast for 2025 at 2.6%. Council of Ministers Press Conference 2025. URL: <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/paginas/2025/20250430-council-press-conference.aspx>
10. Spain 2024 Digital Decade Country Report. European Commission. URL: digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/spain-2024-digital-decade-country-report
11. Spain's Tech Ecosystem: From Innovation to Impact. Tech.eu. URL: <https://tech.eu/2025/06/27/spains-tech-ecosystem-from-innovation-to-impact>
12. Investment Trends in Spain 2024. Fundación Bankinter. URL: fundacionbankinter.org/en/informe-observatorio/investment-trends-in-spain-2024
13. BBVA API Market where open banking means opportunities. Official Website. URL: <https://www.bbvaapimarket.com/en/>
14. BBVA. The Best Bank in the World for Its Open Banking Services, According to Global Finance. URL: <https://www.bbva.com/en/innovation/bbva-the-best-bank-in-the-world-for-its-open-banking-services-according-to-global-finance/>
15. BBVA Presents Vision for Future Banking at MWC Barcelona Mobile World Congress Barcelona. URL: <https://www.mwcbarcelona.com/articles/bbva-presents-vision-for-future-banking-at-mwc-barcelona>
16. Spain: Financial Health: the Outstanding Challenge. BBVA Research 2025. URL: <https://www.bbvarresearch.com/en/publicaciones/spain-financial-health-the-outstanding-challenge>

Khmelyarchuk Mariya

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Analytical Economy and International Economics,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

Abohamdan Raghad

Master, Poznan University of Technology, Poznan, Poland

INTEGRATING FINANCIAL MANAGEMENT WITH INTELLIGENT TECHNOLOGIES: A CASE STUDY OF FINANCIAL SERVICES COMPANIES

The digital transformation of the global financial system has reshaped financial management. Intelligent technologies such as AI, ML, Big Data analytics, and RPA have shifted from supportive tools to strategic instruments that enhance analytical precision, operational transparency, and process automation [1]. Their integration strengthens stability, competitiveness, and adaptability in an environment marked by constant technological change and market volatility.

Building on this context, this study examines how these technologies improve efficiency and resilience across digital, traditional, and hybrid financial institutions. A case study of Revolut Bank (digital), JPMorgan Chase (traditional), and AL Ansari Financial Services (hybrid) combines qualitative insights from interviews and questionnaires with quantitative financial data [1,2,3], enabling comparison of shared patterns and distinct transformation paths.

Summarized research results (table 1, 2, 3) highlight differences and opportunities among these institutions. Revolut's strengths lie in advanced technology and global expansion, though regulatory and cybersecurity risks persist. JPMorgan maintains financial stability and customer trust but faces higher costs and slower digital adoption. AL Ansari benefits from regional dominance yet lags in technology and global reach. Across all, opportunities include AI-driven services, blockchain, and strategic partnerships, while threats involve regulatory changes and fintech competition, with global economic trends further influencing performance

Table 1

SWOT analysis of intellectual technologies’ impact on financial management practices

Company	Strengths	Weakness	Opportunities	Threats
1	2	3	4	5
Revolut “Intelligent Technology Banking Model”	Robust technological integration, significant market growth, and high customer satisfaction driven by innovative use of AI and other advanced tech.	Potential issues as it rapidly expands like regulatory challenges, security risks, and issues with customer service.	Potential for global expansion and the development of enhanced financial products leveraging AI. Potential partnerships with traditional banks to leverage their infrastructures.	Intense competition from other fintech firms and ongoing challenges related to cybersecurity and regulatory changes. Threats posed by changing international regulations
JPMorgan Chase “Traditional Banking Model with Technological Integration”	Strong financial stability, established trust with comprehensive service offerings, focus on customer satisfaction. Use of AI and ML technologies enhance operational efficiency and risk management – key aspects that were demonstrated during COVID-19 pandemic	Comparatively slower in technological integration than pure fintech competitors, with high operational costs and reliance on an extensive physical branch network.	Opportunities to expand digital services by the potential revenue from new fintech partnerships, pursue strategic acquisitions, and further integrate advanced technologies into core business processes.	Competition from agile fintech companies, evolving regulatory landscapes, and potential disruptions from technological innovations.

Continuation of Table 1

1	2	3	4	5
ALAnsari Financial Services “Hybrid Non-Banking Model”	Financial stability, strong regional market presence, effective integration of intelligent technologies such as mobile apps for enhanced customer interaction and facilitating financial services.	Limited technological capabilities compared to sector leaders like Revolut, with growth primarily focused in regional markets.	Potential to expand within the Gulf region and enhance digital services, with opportunities to form strategic partnerships to boost technological capabilities. the possibility of adopting blockchain technologies for secure and efficient cross-border transactions in the remittance market.	Market saturation, evolving regulatory frameworks, and heightened competition from both traditional banks and emerging fintech platforms.

Source: Authors’ own elaboration.

The Weighted Scoring Model ranks companies using four criteria: financial stability (35%), technological integration (25%), customer satisfaction (20%), and market growth (20%). Each company was evaluated on a 1–10 scale (table 2).

Table 2

Evaluation scores for selected financial companies

Company	Financial Stability (Score)	Technological Integration (Score)	Customer Attraction & Satisfaction (Score)	Market Growth (Score)
1	2	3	4	5
Revolut	Significant profitability growth; rising net profit, improved ROA & ROE in 2023 (8)	Advanced AI and cutting-edge technology fully integrated across operations (10)	Over 40 million customers globally; high app ratings (9)	Strong global expansion into Brazil, Mexico, Japan, Singapore (9)

Continuation of Table 2

1	2	3	4	5
JPMorgan Chase	Consistent financial performance; slight ROE decline but strong stability (9)	Heavy AI/ML investments, though less extensive than Revolut (7)	High customer satisfaction and steady customer base growth (8)	Expanded through strategic acquisitions (e.g., First Republic Bank, 2023) (8)
AL Ansari	Low debt-to-equity ratio; some ROA/ROE decline in 2023 (7)	Significant progress in digital services and intelligent tech adoption (8)	Added 1.2 million new app customers but smaller overall base (7)	Expanded branch network regionally with moderate growth (7)

Source: Authors' own elaboration

Based on score ranking, weighted scores are calculated using the formula:

$$Weighted\ Score_i = \sum_{j=1}^n (Score_{ij} \times Weight_j)$$

where i denotes the company, j the criterion, and $n = 4$. The sum of all weights equals 1, ensuring comparability across companies (table 3).

Table 3

Weighted scoring results for selected financial companies

Financial Company	Financial stability	Technological Integration	Customer Attraction & Satisfaction	Market Growth	Total Weighted Score
Revolut	2.8	2.5	1.8	1.8	8.9
JPMorgan Chase	3.15	1.75	1.6	1.6	8.1
AL Ansari	2.45	2.0	1.4	1.4	7.25

Source: Authors' own elaboration

Integrating SWOT findings with weighted scoring clarifies the competitive positioning of Revolut (8.9), with strong technology integration, rapid market expansion, and high customer satisfaction.

JPMorgan ranks second (8.1), relying on financial stability, with slower digital transformation limiting technology performance but not customer trust. AL Ansari (7.25) holds a niche hybrid position, leveraging regional dominance and intelligent technology, though limited global reach constrains competitiveness.

These results indicate that while traditional banks maintain financial strength, technology-driven innovation increasingly determines market leadership. To enhance competitiveness, financial companies should invest in advanced technologies and talent, monitor and adapt to regulatory changes, foster an innovation-oriented culture, collaborate strategically, and continuously adapt to market trends.

References:

1. Zhang, Y. (2023). Fintech: Exploring the Digital Transformation of Banking & Financial Services. BCP Business & Management, 46(1), 85-91.
2. Al Ansaria Financial Services. Financial Statements. URL: <https://aafs.ae/financial-statements/>
3. JPMorganchase. Annual Report. URL: <https://www.jpmorganchase.com/ir/annual-report>
4. Revolut. Financial Statements. URL: <https://www.revolut.com/financial-statements/>

УДК 657.1:004:334.012.64

Хоча Н. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВІЗАЦІЯ КОНТРОЛІНГУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Малий та середній бізнес (МСБ) відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи значну частину ВВП та зайнятості населення. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності ефективне управління обмеженими ресурсами стає критично важливим для виживання та розвитку підприємств. Однак дослідження показують, що МСБ значно відстає від великих компаній у впровадженні цифрових технологій управління, зокрема систем контролінгу.

Контролінг як система управління, що забезпечує координацію планування, контролю та інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, може суттєво підвищити ефективність діяльності малих та середніх підприємств.

Використання сучасних цифрових інструментів та хмарних технологій, також сприятимуть створенню нових можливостей для малого підприємства, оскільки, дозволять використовувати потужні інструменти контролінгу без значних витрат на програмне забезпечення або інфраструктуру, водночас покращуючи ефективність та оперативність управління [1].

Таким чином поява доступних хмарних сервісів (SaaS) зробила професійні інструменти контролінгу доступними для малого бізнесу. Рішення на кшталт Google Sheets з аналітичними надбудовами, Zoho Books, QuickBooks, або українські розробки такі як MASTER:Бухгалтерія та Triplan, дозволяють розпочати цифровізацію контролінгу з мінімальними інвестиціями. Більше не потрібно купувати дороге серверне обладнання чи наймати ІТ-відділ – достатньо інтернет-з'єднання та передплати.

Економічні чинники посідають чільне місце серед факторів, що стимулюють цифровізацію контролінгу. Автоматизація управлінського обліку та аналітики дозволяє значно знизити витрати на адміністративний персонал, мінімізувати помилки, пов'язані з ручною обробкою даних, та оптимізувати використання всіх видів ресурсів. Для підприємств з обмеженим бюджетом навіть невелика економія може мати критичне значення.

У сучасному бізнес-середовищі швидкість прийняття рішень часто визначає успіх компанії. Цифрові інструменти контролінгу забезпечують доступ до актуальної інформації в режимі реального часу, дозволяють швидко моделювати різні сценарії розвитку та оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації. Підприємства, які володіють такими можливостями, отримують значну конкурентну перевагу. Не менш важливим в умовах війни, економічної нестабільності та непередбачуваності ринку є контроль грошових потоків малого та середнього бізнесу. Цифровізація контролінгу дає змогу постійно моніторити фінансовий стан підприємства, прогнозувати касові розриви та своєчасно приймати антикризові рішення.

Проте шлях до впровадження цифрових інструментів контролінгу для МСБ супроводжується численними викликами та бар'єрами.

Фінансові бар'єри залишаються найбільш очевидною перешкодою для МСБ. Незважаючи на зростання доступності цифрових рішень, початкові інвестиції у програмне забезпечення, навчання персоналу та налаштування систем можуть бути значними для малого бізнесу. Особливо проблематичною є невизначеність щодо повернення інвестицій – власники бізнесу не завжди можуть чітко оцінити, наскільки швидко і в якому обсязі окупляться витрати на впровадження контролінгу.

Організаційні перешкоди часто виявляються не менш серйозними за фінансові. У більшості малих підприємств просто немає спеціалістів з контролінгу чи управлінського обліку. Власник бізнесу змушений виконувати численні функції одночасно, і впровадження нової системи вимагає значних часових ресурсів, яких катастрофічно не вистачає. Крім того, команда може чинити опір змінам, особливо якщо працівники звикли до традиційних методів роботи та побоюються, що не зможуть опанувати нові технології.

Технологічні бар'єри пов'язані з загальним рівнем цифровізації підприємства та компетенціями персоналу. Низька цифрова грамотність власників та співробітників МСБ є типовою проблемою, особливо для підприємств, що працюють у традиційних секторах економіки. Відсутність інтеграції між різними інформаційними системами (бухгалтерською програмою, CRM, складським обліком) ускладнює збір та консолідацію даних для контролінгу. Проблеми з якістю даних – неповнота, неточність, несвоєчасність – роблять аналітику малоефективною.

Найбільш складними для подолання часто є ментальні перешкоди. Серед власників малого бізнесу поширена думка "нам це не потрібно, ми малі" – переконання, що контролінг є інструментом виключно для великих корпорацій. Існує також недовіра до цифрових технологій, особливо серед підприємців старшого покоління, які звикли "тримати бізнес у голові". Фокус на короткостроковій вигоді та виживанні не залишає ресурсів для стратегічних інвестицій у розвиток систем управління.

Ефективне подолання описаних бар'єрів вимагає комплексного та поетапного підходу. Поетапне впровадження – ключ до успіху для МСБ. Замість спроб одразу побудувати комплексну систему контролінгу, доцільно розпочати з базових елементів, а саме: автоматизації обліку доходів та витрат, простого бюджетування, моніторингу ключових показників ефективності. Поступово, у міру набуття досвіду та зростання бізнесу, систему можна розширювати та ускладнювати.

Використання безкоштовних або недорогих інструментів на початковому етапі дозволяє мінімізувати фінансові ризики. Комбінація Google Sheets з аналітичними формулами та скриптами може забезпечити базовий функціонал контролінгу практично без витрат. Це дасть змогу відпрацювати процеси, навчити команду та оцінити реальну цінність контролінгу для конкретного бізнесу перед інвестуванням у більш складні рішення. Навчання персоналу має бути невід'ємною частиною процесу впровадження. Інвестиції у підвищення цифрової грамотності працівників сприятимуть досягненню значних результатів. Існує безліч онлайн-курсів, вебінарів та освітніх програм з основ контролінгу та роботи з аналітичними інструментами.

Державна підтримка цифровізації МСБ може відіграти важливу роль у прискоренні процесу. Програми субсидування впровадження цифрових рішень, безкоштовні консультації, створення мережі центрів цифрової трансформації для малого бізнесу – все це може суттєво знизити бар'єри входу. Зокрема, Міністерство цифрової трансформації України у межах проєкту «Дія.Бізнес» розробило Національну програму цифрової зрілості традиційного малого та середнього бізнесу до 2028 року. Мета – допомогти підприємствам впроваджувати сучасні цифрові технології, підвищити їхню конкурентоспроможність та інноваційність [2].

Цифровізація контролінгу є об'єктивною необхідністю для малого та середнього бізнесу в сучасних умовах. Фактори, що мотивують впровадження цифровізації контролінгу – економічна ефективність, технологічна доступність, конкурентні переваги – значно переважають бар'єри, які при правильному підході можна успішно подолати.

Для успішної цифровізації контролінгу МСБ рекомендується почати з простих інструментів та поступово нарощувати складність системи, інвестувати у навчання команди, використовувати доступні хмарні рішення, шукати підтримку у бізнес-спільноті та державних програмах, фокусуватися на досягненні вимірюваних результатах для підтримки мотивації.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення практики впровадження цифрових інструментів контролінгу в українському МСБ, розробку рекомендацій його застосування на підприємствах окремих видів діяльності та оцінку ефективності різних моделей підтримки цифровізації малого бізнесу.

Список літератури:

1. Коробка С. В. Контролінг в операційному менеджменті малих підприємств: роль, інструменти та перспективи впровадження. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. №18. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-18-10-01/2025-18-10-01>
2. Програма цифрової зрілості малого та середнього бізнесу в Україні. *Дія.Бізнес*. URL: <https://business.diia.gov.ua/initiative/national-program-for-digital-maturity> (дата звернення: 14.10.2025).

UDC 336.7:005.7:004.8(100)

Iwona D. Czechowska

Associate Professor,
Head of Central Banking and Financial Intermediation Department,
University of Lodz, Lodz, Poland

Marta Paduszyńska

Assistant Professor,
Department of Central Banking and Financial Intermediation,
University of Lodz, Lodz, Poland

MAPPING GLOBAL RESEARCH ON FINTECH AND TRUST: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF EMERGING THEMES, COLLABORATIONS, AND TRENDS (2016-2024)

This study offers a comprehensive bibliometric analysis of global research on *FinTech* and *trust* from 2016 to 2024. Using data extracted from Scopus database, it identifies publication trends, major contributing countries, collaboration networks, and thematic research clusters. The results reveal a dynamic and rapidly expanding field, with the annual

number of publications increasing from only one in 2016 to over 120 in 2024. China, India, and Malaysia emerge as the most productive countries, jointly accounting for more than one- third of all publications. While India and Indonesia display a predominantly national research orientation, Malaysia, the United Kingdom, and the United States show strong international collaboration patterns, reflect in high MCP ratios (Multiple Country Publications: something is shown or evidenced by a high level of international collaboration in research publications). Keyword co - occurrence analysis indicates three dominant thematic areas: (1) technological and infrastructural aspects of trust in FinTech (e.g., blockchain, artificial intelligence); (2) behavioral and adoption perspectives focusing on customer trust, perceived risk, and intention to use; (3) emerging issues of data security, privacy, and financial inclusion. The most frequently used publication channels include *Sustainability*, *International Journal of Bank Marketing*, and *Technological Forecasting and Social Change*, highlighting the interdisciplinary nature of the field. Overall. The findings demonstrate domain linking financial innovation, technology, and clients trust.

Key words: Financial Innovation, FinTech, Digital Finance, Customer trust, Bibliometric Analysis.

References:

1. Rahman M., Ming T.H., Baigh T.A., Sarker M. (2023). Adoption of artificial intelligence in banking services: an empirical analysis. *International Journal of Emerging Markets*, 18(1). P. 4270-4300. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-06-2020-0724>
2. Bajunaied K., Hussin N., Kamarudin S. (2023). Behavioral intention to adopt FinTech services: an extension of unified theory of acceptance and use of technology. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(1), p. 100010. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100010>
3. Khera P., Ng S., Ogawa S., Sahay R. (2022). Measuring digital financial inclusion in emerging market and developing economies: a new index. *Asian Economic Policy Review*, 17. P. 213-230. <https://doi.org/10.1111/aepr.12377>
4. Yang C.C. (2022). Explainable artificial intelligence for predictive modeling in healthcare. *Journal of Healthcare Informatics Research*, 6, P. 228-239. <https://doi.org/10.1007/s41666-022-00114-1>
5. Chan R., Troshani I., Rao Hill S., Hoffmann A. (2022). Towards an understanding of consumers' FinTech adoption: the case of open banking. *International Journal of Bank Marketing*, 20(4). P. 886-917. <https://doi.org/10.1108/IJBM-08-2021-0397>

6. Broby D. (2021). Financial technology and the future of banking. *Financial Innovation*, 7(47). <https://doi.org/10.1186/s40854-021-00264-y>
7. Elliott K., Price R., Shaw P., Spiliotopoulos T., Ng M., Coopamootoo K.P.L., Van Moorsel A.P.A. (2021). Towards an equitable digital society: artificial intelligence (AI) and corporate digital responsibility (CDR). *Society*, 58. P. 179-188. <https://doi.org/10.1007/s12115-021-00594-8>
8. Kowalski M., Lee Z.W.Y., Chan T.K.H. (2021). Blockchain technology and trust relationships in trade finance. *Technological Forecasting and Social Change*, vol. 166. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120641>
9. Roszkowska P. (2021). Fintech in financial reporting and audit for fraud prevention and safeguarding equity investments. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 17(2). P. 164-196. <https://doi.org/10.1108/JAOC-09-2019-0098>
10. Cai C.W. (2021). Triple-entry accounting with blockchain: how far have we come? *Accounting and Finance*, 61. P. 71-93. <https://doi.org/10.1111/acfi.12556>
11. Van Eck, N. J., Waltman, L., Dekker, R., & Van den Berg, J. (2010). A comparison of two techniques for bibliometric mapping: Multidimensional scaling and VOS. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(12), P. 2405–2416. <https://doi.org/10.1002/asi.21321>
12. Aria M., Cuccurullo C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*. 11(4). P. 959–975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>

УДК 351:338.26

Юрчишен Д. В.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри менеджменту та поведінкової економіки,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця
Науковий керівник: **Поліщук Н. В.**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів і банківської справи,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Цифрова трансформація в Україні є ключовим драйвером підвищення ефективності державного управління, розвитку економіки та реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., і передбачає розвиток цифрової інфраструктури [1]. У контексті повномасштабної війни в Україні, частих повітряних тривог, зростаючих ризиків

кібератак, а також необхідності забезпечення безпеки та захисту даних, проблема цифрової трансформації набуває особливої актуальності та стратегічного значення. Адже саме цифровізація забезпечує можливість оцифрування критичної інфраструктури, публічних фінансів, переведення державних послуг для бізнесу та громадян в онлайн формат. Це, своєю чергою, призводить до суттєвого зменшення корупційних ризиків, скорочення бюрократизацію, підвищення доступності послуг для всіх верств населення і бізнесу. Таким чином, цифровізація, як «павутина» охопила всі сфери економіки і життя громадян.

Метою дослідження є виявлення взаємозв'язків між ключовими стратегічними документами України щодо цифровізації та обґрунтування узгоджених напрямків реалізації цифрової трансформації в Україні.

Процес цифрової трансформації в Україні розпочався з 2019 р. і був спрямований на зменшення бюрократизації державних послуг для бізнесу і громадян, формування прозорого середовища публічних фінансів та отримання державних послуг онлайн, а також зменшення корупції [2]. Цифрова трансформація реалізується через низку стратегічних документів, які охоплюють всі сектори економіки і в комплексі формують цілісну цифрову політику України.

Спочатку Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [3] передбачала прискорення цифрової трансформації країни для подолання цифрового розриву між різними верствами населення, стимулювання економічного зростання і залучення інвестицій. Зі стрімким розвитком цифрових технологій посилилася потреба у формуванні безпечного кіберпростору [4] для громад, державних органів, бізнесу та громадян. Усвідомлюючи потенційні цифрові розриви серед населення, уряд України затвердив Концепцію розвитку цифрових компетентностей [5], яка включала заходи щодо підвищення цифрової грамотності громадян, цифрову трансформацію суспільства та його адаптацію до європейських стандартів. Це підкреслює комплексний підхід до цифровізації, що охоплює не лише технології, але й людський капітал.

Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року [6] була затверджена у трьох редакціях від 17.11.2021 на період до 2025 р., із змінами від 11.04.2023 р., результати якої вже сьогодні демонструють відкриті публічні фінанси (єдиний веб-портал використання публічних коштів, бюджет для громадян, податкова карта, портал реєстру проєктів МФО, впроваджується інформаційно-аналітична система місцевих фінансів «LOGICA» та інші). Ця стратегія спрямована на підвищення ефективності, прозорості і здійснення цифрової трансформації на всіх рівнях управління публічними фінансами.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року [7] визначає цифрові технології як основу добробуту України та передбачає побудову ефективної цифрової сервісної держави, компактних державних інститутів як один із ключових орієнтирів. Важливо, що вона визначає цифрову взаємодію між платником і контролюючим органом одним із шляхів спрощення адміністрування податків є цифрова взаємодія між платником і контролюючим органом. Це знайшло своє відображення у Національній стратегії доходів до 2030 року [8].

Паралельно, Стратегія цифрового розвитку інновацій до 2030 р. (далі – WinWin) ставить місію «створення нових можливостей для українців як громадян, підприємців, інвесторів, науковців, дослідників та інноваторів» [9]. Відповідно, Стратегія WinWin спрямована на створення певної екосистеми задля інноваційного та економічного розвитку України, де цифрові технології є інструментом для масштабування бізнесу та наукових досліджень.

Виявлення взаємозв'язків між цими стратегічними документами засвідчує узгодженість цілей цифрової трансформації в Україні (рис. 1).

Всі вони, незважаючи на різну галузеву спрямованість, сходяться на трьох ключових, взаємозалежних напрямках реалізації:

1. Формування цифрової інфраструктури та кібербезпеки, що забезпечить розвиток захищеної, стійкої та доступної цифрової інфраструктури, що є основою для функціонування критичних державних систем та захисту даних в умовах воєнних загроз [1; 4].

2. Держава як сервіс (E-Governance) передбачає створення прозорої, антикорупційної та ефективної моделі державного управління, де державні послуги для громадян і бізнесу максимально цифровізовані та надаються онлайн, включаючи сферу публічних фінансів, в т. ч. податкове і митне адміністрування [2; 6; 7; 8].

3. Розвиток цифрового суспільства та інновацій через підвищення цифрових компетентностей громадян для подолання цифрового розриву, створення сприятливої інноваційної екосистеми для економічного зростання та залучення інвестицій, де цифрові технології виступають каталізатором добробуту [3; 5; 7; 9].

Рис. 1. Стратегічні документи цифрової трансформації в Україні

Отже, узгодженість державної політики щодо цифрової трансформації забезпечить побудову інноваційної, стійкої до викликів та прозорої цифрової сервісної держави, здатної забезпечити економічний розвиток, добробут громадян та

реалізацію Цілей сталого розвитку України в умовах нових глобальних та внутрішніх загроз.

Список літератури:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
2. Міністерство цифрової трансформації в Україні. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry> (дата звернення: 16.10.2025).
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/67-2018-%D1%80?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення: 16.10.2025).
4. Стратегія кібербезпеки України. Указ Президента України від 14.05.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#n12> (дата звернення: 16.10.2025).
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. Розпорядження КМУ №167-р, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#n13> (дата звернення: 16.10.2025).
6. Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#n15> (дата звернення: 16.10.2025).
7. Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
8. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1218-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
9. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року. URL: <https://winwin.gov.ua/> (дата звернення: 16.10.2025).

СЕКЦІЯ 3: БЕЗПЕКА ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

УДК 336.64:004.9

Власюк Н. І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РИЗИКИ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах трансформації економіки цифрові технології стають ключовим чинником забезпечення фінансової безпеки підприємств. Під впливом глобалізації, війни та посилення кіберзагроз бізнес-середовище вимагає не лише фінансової стійкості, а й здатності оперативно реагувати на ризики та мінімізувати втрати. Використання цифрових інструментів у фінансовому менеджменті, аналітиці даних, управлінні ризиками та кіберзахисті створює нові можливості для підвищення прозорості, ефективності та адаптивності бізнесу. Цифровізація дозволяє своєчасно виявляти фінансові загрози, прогнозувати їхні наслідки та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення. Саме тому впровадження цифрових технологій розглядається не як елемент модернізації, а як стратегічна передумова збереження конкурентоспроможності й стійкості підприємств в умовах невизначеності та зростаючих ризиків.

На сьогоднішній день проблема інтеграції цифрових технологій у систему фінансової безпеки підприємств в умовах нестабільності та існуючих загроз є ще недостатньо вивченою і потребує ретельного опрацювання.

Загалом, управління фінансовими ресурсами підприємства орієнтоване, передусім, на максимізацію його вартості для власників шляхом оптимального використання фінансових інструментів, грамотного керування витратами та доходами, а

також за допомогою прийняття виважених фінансових рішень, орієнтованих на зростання вартості підприємства в довгостроковому періоді.

З розвитком цифрових технологій поряд із розширенням можливостей для підвищення ефективності фінансових операцій збільшується і спектр ризиків, пов'язаних із кібератаками та фінансовим шахрайством. Результати міжнародних досліджень свідчать, що щороку світові компанії втрачають мільярди доларів унаслідок загроз у цифровому середовищі. Вітчизняні підприємства також зазнають відчутних фінансових втрат від таких ризиків.

Фінансова безпека підприємства є складовою економічної безпеки та відображає такий фінансовий стан суб'єкта господарювання, за якого забезпечується збалансованість і якість фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, а також здатність підприємства реалізовувати свої фінансові інтереси, місію й стратегічні завдання за рахунок достатнього обсягу фінансових ресурсів. Вона безпосередньо пов'язана з ефективним вартісно-орієнтованим управлінням фінансами, оскільки передбачає підтримання фінансової стійкості та довгострокової ефективності розвитку. Такий підхід базується на формуванні стратегічного бачення з урахуванням динаміки економічного середовища, сучасних викликів і потенційних загроз [1].

Основними складовими механізму забезпечення фінансової безпеки є:

- система управління ризиками, що дозволяє ідентифікувати, оцінювати та мінімізувати потенційні фінансові загрози;

- фінансове планування, яке передбачає розробку стратегій та планів розвитку з урахуванням прогнозів економічного середовища;

- забезпечення ліквідності та платоспроможності, що гарантує здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання у визначені терміни;

- контроль фінансових потоків, який спрямований на збалансування доходів і витрат та ефективне управління капіталом;

– цифрові технології (автоматизація фінансових процесів, використання Big Data, аналітичних інструментів) для прогнозування і прийняття рішень [2].

Під цифровою трансформацією економіки назагал доцільно розуміти інтеграцію цифрових технологій на засадах цифрового лідерства та цифрової культури у всі сфери бізнесу, що призводить до фундаментальних змін у формуванні ефективних цифрових екосистем [1].

У цьому контексті важливим етапом розвитку та активізації впровадження цифрових технологій на фінансовому ринку України стало ухвалення Національним банком України масштабного покрокового документа — Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Ця стратегія стала першим комплексним нормативним орієнтиром, що окреслив принципи та ключові елементи формування сталої фінтех-екосистеми, визначив основні напрями її розвитку й систему індикаторів ефективності. Її головною метою є створення інноваційного фінансового ринку з високим рівнем фінансової інклюзії громадян і бізнесу, а також забезпечення доступу до зручних, безпечних і технологічно розвинених фінансових сервісів і продуктів, які є масовими та економічно доступними [3].

Загалом цифрова трансформація економіки створює для бізнесу та підприємців низку важливих переваг. Серед них — спрощення виходу на нові ринки, розширення номенклатури товарів і послуг, розвиток онлайн-рітейлу, підвищення прибутковості, удосконалення контролю за виробничими та збутовими процесами, оптимізація витрат, покращення якості менеджменту, зростання довіри споживачів і підвищення прозорості діяльності.

Застосування цифрових технологій — таких як автоматизовані системи фінансового контролю, аналіз великих даних, штучний інтелект та блокчейн — дає змогу точніше оцінювати ризики та швидше реагувати на можливі загрози.

Водночас, важливо враховувати й чинники та ризики, що обмежують темпи та масштаби впровадження цифрових рішень. Одним із головних викликів залишається значна вартість напрацювання, придбання й інтегрування інноваційних

технологій у бізнес-процеси, через що далеко не кожне підприємство на ринку може собі це дозволити.

Разом з тим, впровадження цифрових технологій вимагає наявності висококваліфікованих фахівців, які володіють знаннями та досвідом роботи з такими технологіями, як штучний інтелект, блокчейн або Big Data. Однак на зараз ринку праці України спостерігається тотальний дефіцит таких фахівців, через що підприємствам доводиться витрачати значні суми на навчання персоналу або залучення зовнішніх консультантів.

Крім того, розвиток законодавства в Україні не завжди встигає за швидкими змінами у сфері цифрових інновацій — таких як блокчейн, штучний інтелект або смарт-контракти.

Перешкодою для цифровізації може стати також складність та тривалість процесів оформлення документів та отримання ліцензій.

Використання цифрових технологій у діяльності підприємств робить їх більш уразливими до кібератак. Якщо системи захисту недостатньо надійні, це може призвести до втрати важливої інформації, фінансових збитків або навіть зупинки роботи компанії. Часто підприємства недооцінюють ці ризики чи не мають змоги інвестувати у сучасні засоби кіберзахисту.

Чи не найважливішим негативним чинником, який стримує активне впровадження процесів цифровізації з метою посилення фінансової безпеки підприємств, є воєнні дії, які формують додаткові проблеми та виклики для бізнесу загалом. Так, відновлення різноманітних об'єктів у різних галузях економіки вимагає значних витрат ресурсів та часу, які за інших умов могли б бути використані для імплементації цифрових технологій.

Разом з тим, подальша відбудова України немислима без активного використання новітніх технологій. З огляду на високу динаміку технологічного середовища, підприємства повинні розглядати цифровізацію як безперервну стратегічну ініціативу, що охоплює фінанси, управління ризиками та комунікаційні процеси. Цифровізація дозволить українським

компаніям підвищити свою конкурентоспроможність, напрацювати нові інноваційні продукти та більш ефективно функціонувати на світовому ринку.

Список літератури:

1. Демчишак Н. Б., Шевчук Р. С., Гоменюк К. В. Цифрові технології та інструменти забезпечення фінансової безпеки підприємств у контексті вартісно-орієнтованого управління. // *Економіка та суспільство*. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-53>
2. Федорович І. М., Рудич В. С. Інноваційні технології у забезпеченні фінансової безпеки підприємств реального сектора економіки. // *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 2/2025. С. 165–172.
3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=4.

УДК 337.71

Вовчак О. Д.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансових технологій та консалтингу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Чепелюк А. М.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОМПЛАСЕНСУ БАНКУ

Стрімкий розвиток технологій та експоненційне зростання обсягів даних (Big Data) роблять штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання (МН) критично важливими інструментами для трансформації функції фінансового компласенсу банку. Компласенс, що охоплює комплекс заходів для забезпечення відповідності діяльності банку вимогам законодавства (зокрема, у сферах фінансового моніторингу, боротьби з відмиванням коштів (AML) та фінансуванням тероризму (CFT)), вимагає переходу від традиційних, ресурсомістких та реактивних підходів до проактивного управління ризиками.

Традиційні системи, засновані на жорстких правилах, часто генерують велику кількість хибних спрацювань і не можуть ефективно протидіяти новітнім, складним схемам фінансових

злочинів. ШІ, визначений як застосування послідовності операцій машинного навчання та інших технологій для автоматизації, оптимізації та персоналізації фінансових послуг і програм, пропонує рішення для підвищення точності, швидкості та ефективності комплаєнс-контролю, інтегруючи ці функції з управлінням загальними фінансовими ризиками [1], [3].

Ключовим полем застосування ШІ є протидія відмиванню коштів (AML) та фінансовий моніторинг. Системи ШІ/МН використовуються для виявлення аномалій, коли алгоритми вивчають нормальну поведінку клієнта, його транзакцій та історичних даних, автоматично ідентифікуючи значні відхилення, які можуть свідчити про підозрілу діяльність. На відміну від жорстких правил, це дозволяє виявляти абсолютно нові схеми злочинів, адаптуючись до мінливих загроз. Крім того, застосування ШІ у фінансовому моніторингу значно підвищує точність класифікації та дозволяє скоротити кількість хибних спрацювань, що є найбільшою операційною проблемою традиційних систем, вивільняючи комплаєнс-офіцерів для аналізу дійсно високоризикових випадків. Для виявлення складних, організованих схем фінансових злочинів, ШІ використовує графові бази даних та нейронні мережі для аналізу мережі зв'язків між численними суб'єктами (особами, компаніями, рахунками), їхніми транзакціями та географічними точками [2].

Іншим важливим напрямком є автоматизація ідентифікації клієнтів (KYC) та належної перевірки (CDD). ШІ прискорює та оптимізує процедуру онбордингу (залучення) нових клієнтів через автоматизовану перевірку ідентифікаційних документів з використанням технологій комп'ютерного зору. Критичною функцією ШІ тут є безперервний моніторинг новин та санкційних списків. Завдяки технологіям обробки природної мови, системи ШІ можуть сканувати та аналізувати тисячі неструктурованих джерел (новини, соціальні мережі, глобальні бази даних санкцій та політично значущих осіб (PEP)) у режимі реального часу, виділяючи релевантну негативну інформацію та значно зменшуючи ручне опрацювання. Це дозволяє банку підтримувати актуальність профілів клієнтів і забезпечувати постійну відповідність вимогам [1], [2].

Окрім прямої боротьби зі злочинами, ШІ застосовується в управлінні регуляторним комплаєнс-ризиком через RegTech рішення. NLP-алгоритми здатні автоматично відстежувати зміни у законодавстві та нормативних актах (наприклад, постановах НБУ), порівнюючи їх із внутрішніми політиками банку і автоматично виявляючи потенційні прогалини чи невідповідності, забезпечуючи швидку адаптацію до мінливого регуляторного середовища. Серед ключових переваг впровадження ШІ виділяють:

- значне зменшення операційних витрат (через автоматизацію рутинних процесів);
- підвищення ефективності та точності;
- покращення клієнтського досвіду завдяки прискоренню процедур.

Складні моделі часто є «чорним ящиком», тоді як комплаєнс вимагає, щоб будь-яке рішення, що впливає на клієнта (наприклад, відмова в обслуговуванні чи блокування транзакції), могло бути чітко пояснене регулятору та клієнту, що вимагає розробки прозорих моделей.

Додатковими ризиками є упередженість даних та регуляторна невизначеність. Тому банки та фінансові установи все частіше впроваджують принципи етичного та прозорого штучного інтелекту, які передбачають документування логіки прийняття рішень, регулярний аудит моделей та тестування їх на наявність дискримінаційних факторів. Важливо забезпечити баланс між ефективністю автоматизації та дотриманням комплаєнс-вимог, щоб технології не створювали додаткових юридичних чи репутаційних ризиків.

Крім того, зростає потреба у міждисциплінарній співпраці між фахівцями з комплаєнсу, ІТ, ризик-менеджменту та аналітики даних. Такий підхід дозволяє формувати комплексну систему контролю, де рішення на основі ШІ проходять перевірку не лише на технічну коректність, а й на відповідність законодавству, політикам захисту даних та принципам добросовісного ставлення до клієнтів [1], [3].

Отже, використання штучного інтелекту є стратегічною необхідністю для сучасного фінансового комплаєнсу, перетво-

рюючи його з дорогого, реактивного процесу на проактивний та високоточний механізм захисту. ШІ значно підвищує ефективність у боротьбі з фінансовими злочинами (AML), автоматизуючи моніторинг аномалій та мережевий аналіз, а також оптимізує процедури KYC/CDD. Успішне впровадження вимагає подолання ключових викликів, зокрема забезпечення інтерпретованості моделей та нейтралізації упередженості даних, що має стати пріоритетом для регуляторів та банків. Зрештою, інтеграція ШІ в комплаєнс-архітектуру забезпечує банку конкурентну перевагу, зменшує операційні ризики та сприяє високому рівню фінансової безпеки.

Список літератури:

1. Павлюченко Д. М. Вплив штучного інтелекту та машинного навчання на банківські послуги. *Академічні візії*. 2024. Вип. 32. С. 1–8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12936652>.
2. Тімошенко Н. М. Використання штучного інтелекту у виявленні фінансових злочинів: перспективи впровадження в системи фінансового моніторингу. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України* : зб. наук. пр. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця-Луцьк, 14-16 травня 2025 р. Вінниця, 2025. Ч. 1. С. 412–415.
3. Чорновол А. О., Гончарук Я. М., Хелемендик Є. І., Кисилиця С. О. Використання штучного інтелекту в управлінні фінансовими ризиками банків і страхових компаній. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. С. 1–8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14887306>.

Воронко Н. Р.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

Науковий керівник: **Васильців Т. Г.**

д.е.н., професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СЕКТОРА МАЛОГО СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Актуальність розвитку малого соціального бізнесу в Україні обумовлена нагальною потребою поєднання економічного зростання з вирішенням соціальних проблем суспільства, особливо в умовах післявоєнної відбудови та демографічних і економічних викликів. Малі соціальні підприємства сприяють створенню нових робочих місць, розвитку локальних громад, інтеграції вразливих груп населення на ринок праці та забезпечують надання соціально значущих послуг, що підвищує якість життя громадян. Крім того, їх діяльність стимулює інноваційні підходи до вирішення соціальних проблем, сприяє формуванню відповідального бізнес-середовища та зміцненню фінансової та соціальної стійкості регіонів, що робить розвиток цього сектору стратегічно важливим для національної економіки України.

У здоровій ринковій економіці мале підприємництво реалізує широкий спектр функцій і завдань, що обґрунтовує його ефективне функціонування як одну з базових умов економічного та соціального розвитку країни, регіону чи громади [1, с.132]. Для ефективного регулювання розвитку та забезпечення повноцінного внеску малого бізнесу доцільно розглядати його як окремий сектор національної економіки. Такий підхід дозволяє чіткіше визначати межі сектора (його суб'єкти), умови та фактори функціонування, перешкоди, виклики та загрози фінансово-господарської діяльності, характеристики бізнес-середовища та систему ресурсної

підтримки, внесок у соціально-економічний розвиток, а також комплекс регуляторних заходів. Реалізація такого підходу потребує поєднання інституційно-правового (кількісні критерії суб'єктів до малих) та характерологічно-функціонального (якісні ознаки) підходів, де перший визначає склад суб'єктів, а другий – їх принципові характеристики.

Специфіка фінансового розвитку сектора малого підприємництва проявляється у фазах його життєвого циклу на мікро- та макроекономічному рівнях, що включають: (1) інституціалізацію; (2) формування ресурсного потенціалу; (3) інституційно-організаційне наповнення; (4) масштабування бізнесу; (5) реалізацію потенціалу в економічній системі; (6) стагнацію; (7) зрушення та втрату потенціалу [2, с.90-92]. Якість проходження цих фаз визначається ефективністю фінансового менеджменту на рівні суб'єктів малого бізнесу та регіональної фінансової політики, водночас впливаючи на стан фінансової системи регіону і країни загалом.

Фінансова безпека сектора малого підприємництва характеризується: (1) захищеністю суб'єктів бізнесу від внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних ризиків, фінансовою забезпеченістю, ефективністю, стійкістю, платоспроможністю та тенденціями до капіталізації як на мікрорівні, так і на рівні сектора [3, с.18-20]; (2) мірою реалізації фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів, безпечністю бізнес-середовища та мотивацією до інвестування [4, с.39-40]; (3) здатністю держави та органів місцевого самоврядування забезпечувати гарантії фінансової стабільності, захист інвестицій.

Внутрішня структура фінансової безпеки охоплює такі компоненти: здатність формувати фінансово-ресурсне забезпечення, стійкість, ефективність та захищеність, а також розвиток – здатність підтримувати сталу траєкторію покращення ключових фінансово-економічних показників як на рівні окремих суб'єктів, так і сектора загалом. Основні структурні елементи регіональної фінансової безпеки малого бізнесу включають ресурсну, фінансово-економічну, інвестиційну, грошово-кредитну, страхову та боргову компоненти.

Регіональна політика управління фінансовою безпекою малого підприємництва базується на стратегічно-системному підході та інтегрує функції регіональної політики з елементами структури регіональної безпеки. Вона передбачає ретельне планування, організацію політики та її заходів, мотивацію всіх суб'єктів управління, контроль за процесами та їх ефективністю, формування ресурсного забезпечення, підвищення фінансової стійкості, ліквідності й платоспроможності підприємств, захист від внутрішніх і зовнішніх ризиків та створення передумов для подальшого розвитку. Політика реалізується через інтеграцію інструментарію регулювання: моделі, стратегії, методів (прямого, опосередкованого, змішаного впливу), механізмів (інституційного, економічного, фінансового, організаційного, соціального, психологічного, інформаційного, ресурсного, мотиваційного) та засобів.

Серед функцій управління фінансовою безпекою ключову роль відіграє контроль, який включає аналіз та діагностику стану безпеки. Концептуальна модель аналізу охоплює мету, стратегічні орієнтири, складові та індикатори безпеки, методи й методичні підходи, об'єднані у блоки: аналіз і оцінка, визначення меж і порогів, обчислення вагових коефіцієнтів.

Список літератури:

1. Васильців Т. Г., Ярошко О. Р. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21 (2). С. 132-136.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90-101.
3. Качмарик Я. Д., Куцик П. О., Лупак Р. Л., Качмарик І. Я. Економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства : монографія. Львів: Літературна агенція «Піраміда». 2012. 208 с.
4. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8(70). С. 39-45.

Гринда О. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Фербей В. В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Пехник А. В.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СПІВПРАЦЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США У СФЕРІ ЦИФРОВОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми. В умовах війни забезпечення цифрової безпеки держави є одним із її найголовніших завдань; відповідно надзвичайно важливою є і співпраця з передовими у цьому напрямку країнами – передусім, зрозуміло, зі США. Вивчення передового американського досвіду та залучення американських фахівців, а також сучасного стан співпраці між нашими країнами та можливостей її поглиблення, безумовно, є надзвичайно актуальним для України.

Мета дослідження. Мета дослідження - проаналізувати особливості співпраці між Україною та США у сфері цифрової безпеки.

Результати дослідження. Співпраця між Україною та США у сфері цифрової безпеки відбувається на двох рівнях. Безперечно, значно більш відомою є співпраця на урядовому рівні, на якому українські державні органи та структури співпрацюють з відповідними американськими органами та структурами. Про цю співпрацю з очевидних причин насправді відомо достатньо мало – тим не менш сам факт її існування, незважаючи на вимоги секретності та закритість інформації, не викликає сумніву у широкого загалу.

Тим не менш існує також і співпраця у цій сфері з приватними компаніями та консультантами, яка, хоча й не дуже відома широкій громадськості, теж є надзвичайно важливою для

забезпечення національної безпеки України у цифровій сфері.

Ця співпраця регулюється Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017р. - № 2163-VIII (редакція 19.10.2025р.) Зокрема, Стаття 9 цього Закону дозволяє взаємодію у встановленому порядку із суб'єктами приватного сектору, у тому числі з іноземними суб'єктами господарювання, з питань реагування на кіберінциденти, кібератаки, кіберзагрози. [1].

Однак згаданий Закон регламентує не всі сфери державно-приватного співробітництва у сфері кібербезпеки; тому від 24.10.2025 на розгляді у Верховній Раді України перебуває Проект Закону про державно-приватну взаємодію у сфері кібербезпеки № 14150 [2], покликаний заповнити певні прогалини. Зокрема, його Стаття 1 прямо дозволяє залучення приватних учасників (фізичних та юридичних осіб, що можуть бути не лише резидентами, але й нерезидентами України) до виконання замовлень українських державних структур (до яких належать, зокрема, суб'єкти національної системи кібербезпеки, державні органи та органи державної влади, військові формування, державні підприємства та установи, державні наукові установи та заклади вищої освіти, органи місцевого самоврядування і навіть комунальні підприємства), спрямованих на виконання завдань в сфері кібербезпеки за відповідним напрямом.

Відповідно в наш час співпраця України та США у сфері кібербезпеки відбувається одночасно на двох рівнях — як на рівні відповідних державних структур, так і через залучення приватних контрагентів до виконання конкретних завдань та проєктів.

На даний момент співпраця України та США у сфері кібербезпеки охоплює значний спектр завдань, від посилення захисту цифрових систем та модернізації інфраструктури до обміну досвідом та підготовки фахівців у сфері кібербезпеки. Ключові напрями цієї співпраці включають взаємодію з метою виявлення вразливостей, створення та розвиток спеціальних центрів реагування на кіберзагрози, впровадження новітніх технологій (наприклад, штучного інтелекту) та розвиток цифрових рішень у сферу оборони тощо.

Прикладом співпраці між Україною та США на рівні урядових структур була, наприклад, присвячена питанням кібербезпеки спеціальна зустріч тодішнього міністра оборони України Рустема Умерова 14 грудня 2024 року з офіційною делегацією США на чолі з послом з особливих доручень Державного департаменту Натаніелем Фіком, у якій приймали участь, зокрема, директор Департаменту військових інновацій США Даг Бек та Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Бріджит Брінк. [3]

Іншим прикладом успішної співпраці на рівні урядових структур є підписання Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації 28 липня 2022 року Меморандуму про співробітництво щодо співпраці у сфері кібербезпеки з Агентством з кібербезпеки та безпеки інфраструктури Департаменту національної безпеки Сполучених Штатів Америки (CISA), що передбачав обмін інформацією в режимі реального часу між відомствами та критично важливими секторами.[4]

Водночас прикладом успішної співпраці Міністерства оборони України з американськими приватними структурами є, зокрема, співпраця з американською компанією «Hunt Forward», успішність якої міністр оборони України відзначав на згаданій вище зустрічі: «Маємо успішний приклад співпраці з американськими експертами з команди Hunt Forward, завдяки якій спільно виявляємо вразливості наших цифрових систем і підсилюємо захист». [5]

Одним із найвідоміших прикладів співпраці з неурядовими структурами є Проєкт "Кібербезпека критично важливої інфраструктури України" (в оригіналі його назва звучить як «US Cybersecurity Activity in Ukraine»).[6] Цей проєкт виконується неурядовою громадською організацією, однак фінансується Урядом США через структури USAID. Проєкт "Кібербезпека критично важливої інфраструктури України" покликаний надавати інструменти та експертну допомогу державним установам і критичній інфраструктурі.

Основні напрямки співпраці між Україною та США у сфері кібербезпеки є:

- Захист цифрових систем (що передбачає спільне виявлення вразливостей та посилення захисту цифрових систем, зокрема в оборонному секторі);

- Розбудова інфраструктури (що передбачає американську допомогу у модернізації цифрової інфраструктури України для підвищення її стійкості до хакерських атак;

- Протидія кіберзагрозам (що передбачає допомогу у створенні та розвитку центрів реагування на кіберзагрози та протидії їм);

- Підготовка фахівців у сфері кібербезпеки (що має на меті стажування та підвищення кваліфікації українських фахівців у сфері кібербезпеки);

- Обмін розробками та досвідом (передбачає спільне створення цифрових продуктів та передачу ефективних розробок та інноваційних рішень; слід зауважити, що у цій сфері Україна далеко не завжди виступає в ролі молодшого партнера, оскільки такі українські додатки, як «Армія+», «Резерв+» та система управління DELTA багато у чому переважають відповідні американські аналоги, яких іноді просто взагалі не існує – не випадково саме українська система Delta стала основним інструментом управління на навчаннях НАТО у 2025 році [7]).

- Вдосконалення нормативно-правової бази (передбачає консультації іноземних експертів щодо створення та вдосконалення законодавчої, нормативної та інституційної бази кібербезпеки в Україні).

Висновки. Співпраця між Україною та США у сфері цифрової безпеки відбувається як на урядовому рівні, коли українські державні органи та структури співпрацюють з відповідними американськими органами та структурами, так і на рівні приватних компаній та консультантів, що допомагають українським урядовим структурам та приватним компаніям мінімізувати загрози у сфері цифрової безпеки.

Список літератури:

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017р. - № 2163-VIII - (остання редакція 19.10.2025р.)
2. Проект Закону про державно-приватну взаємодію у сфері кібербезпеки №14150 від 24.10.2025 – Офіційний портал Верховної Ради України - blob:<https://itd.rada.gov.ua/c84a4e74-4fb5-4650-a865-5d2e7787ed09>

3. Україна та США будуть поглиблювати співпрацю у сфері кібербезпеки – Рустем Умеров - 14 грудня 2024, 20:34 – Міністерство оборони України - <https://mod.gov.ua/news/ukrayina-ta-s-sh-a-budut-pogliblyuvati-spivpraczyu-u-sferi-kiberbezpeki-rustem-umyerov>
4. Держспецзв'язку: Україно-американське співробітництво у сфері кібербезпеки виходить на новий рівень - опубліковано 28 липня 2022 року о 17:04 - <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhspetsvziazku-ukraino-amerykanske-spivrobitnytstvo-u-sferi-kiberbezpeky-vykhydyt-na-novyi-riven>
5. Україна та США будуть поглиблювати співпрацю у сфері кібербезпеки – Рустем Умеров - 14 грудня 2024, 20:34 – Міністерство оборони України - <https://mod.gov.ua/news/ukrayina-ta-s-sh-a-budut-pogliblyuvati-spivpraczyu-u-sferi-kiberbezpeki-rustem-umyerov>
6. US Cybersecurity Activity in Ukraine – Офіційна сторінка проекту у Facebook: https://www.facebook.com/CyberActivityUA/?locale=uk_UA
7. Українська система Delta стала основним інструментом управління на навчаннях НАТО у 2025 році - 3 жовтня 2025, 16:12 – NV - <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/delta-stala-osnovnoyu-sistemoyu-upravlinnya-na-navchannyah-nato-repmus-2025-zayaviv-shmigel-50549930.html>

УДК 347.911.33:334.7

Дутчак І. Б.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У наш час тотальної цифровізації дані стали найціннішим активом будь-якої компанії, а їхній захист перетворився із простого технічного завданням у фундаментальну умову виживання та процвітання бізнесу. Кожен суб'єкт економічних відносин в процесі діяльності напручує робочі бази даних клієнтів, покупців, працівників, постачальників і підрядників, або бази даних можуть бути об'єктом чи продуктом його безпосередньої роботи. У таких випадках всі ключові аспекти корпоративної інформаційної безпеки повинні бути закріплені у правилах роботи установи чи організації на підставі вимог чинного нормативного забезпечення: від базових принципів до аналізу сучасних загроз і побудови комплексної стратегії

захисту, впровадження передових технологій та формування культури кібербезпеки всередині команди. Дотримання основних практичних принципів безпеки допомагають захистити інфраструктуру, мінімізувати ризики та забезпечити стабільність бізнес-процесів суб'єктів бізнесу в Україні, особливо в умовах війни з росією.

Під час створення сучасної та ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки істотного значення набуває наявність відповідної нормативно-правової бази, яка дозволяє охопити усі сфери життєдіяльності суспільства в рамках єдиного правового поля, розробити загальнонаціональну концепцію розвитку держави й ефективно реалізовувати політику національної безпеки України в інформаційній сфері [1; 2; 3].

Усі без винятку дії щодо захисту та реалізації національних інтересів України в будь-якій сфері й на будь-якому рівні мають передусім спиратися на чинне законодавство України, підтверджувати законність функціонування системи національної безпеки. Водночас у демократичному суспільстві такі дії суб'єктів забезпечення національної безпеки повинні відповідати національному законодавству, а також загальновизнаним міжнародно-правовим нормам та бути під контролем громадськості.

Інформаційна безпека є критично важливою, оскільки вона захищає найцінніші активи компанії, а саме її дані, фінанси та репутацію від зростаючої кількості кіберзагроз. Ефективна стратегія кібербезпеки забезпечує безперервність бізнес-процесів, довіру клієнтів та відповідність законодавчим вимогам, що є фундаментом стабільного розвитку.

Ігнорування цього аспекту призводить не лише до прямих фінансових втрат через крадіжку коштів чи штрафи, але й до довгострокових наслідків. Втрата конфіденційних даних клієнтів, комерційної таємниці чи інтелектуальної власності може завдати непоправної шкоди конкурентоспроможності. Більше того, інциденти безпеки підривають довіру партнерів та клієнтів, відновлення якої потребує років і значних інвестицій.

Тріада CIA поєднує у собі основний підхід до забезпечення інформаційної безпеки бізнесу: конфіденційність, цілісність та доступність.

Тріада CIA – це фундаментальна модель інформаційної безпеки, що складається з трьох основних принципів: Конфіденційності (Confidentiality), Цілісності (Integrity) та Доступності (Availability). Ці три стовпи слугують основою для розробки будь-якої політики безпеки та оцінки ризиків.

Конфіденційність (Confidentiality): цей принцип гарантує, що доступ до інформації мають лише авторизовані особи. Його мета полягає у запобіганні несанкціонованому розкриттю чутливих даних. Технічно це реалізується через механізми контролю доступу, шифрування даних під час зберігання та передачі, а також класифікацію інформації.

Цілісність (Integrity): цей аспект забезпечує точність, повноту та незмінність даних протягом усього їхнього життєвого циклу. Інформація не повинна бути змінена неавторизованим чином. Для підтримки цілісності використовуються такі інструменти, як хешування, цифрові підписи та системи контролю версій.

Доступність (Availability): цей принцип гарантує, що авторизовані користувачі мають безперебійний доступ до інформації та пов'язаних з нею ресурсів, коли це необхідно. Захист від DDoS-атак, наявність планів відновлення після збоїв та регулярне резервне копіювання є ключовими для забезпечення доступності.

Ігнорування кібербезпеки несе прямі фінансові ризики, такі як виплата викупів, штрафи від регуляторів (наприклад, за порушення GDPR), та непрямі, як-от втрата доходу через простій бізнесу. Репутаційні ризики включають втрату довіри клієнтів та партнерів, що може виявитися навіть більш руйнівним у довгостроковій перспективі.

Фінансові ризики можуть спричинити: 1) прямі збитки у зв'язку із крадіжкою коштів з банківських рахунків, витрати на викуп даних у разі атаки програм-вимагачів, вартість залучення зовнішніх експертів для розслідування інциденту; 2) регуляторні штрафи, через те, що окремі закони, наприклад, Загальний

регламент про захист даних (GDPR) в ЄС, передбачають багатомільйонні штрафи за витік персональних даних; 3) операційні витрати на відновлення систем, компенсації клієнтам, юридичний супровід та комунікаційні кампанії для відновлення іміджу; 4) втрата бізнесу через простій критично важливих систем (вебсайту, CRM, виробничих ліній), що безпосередньо веде до втрати прибутку.

Репутаційні ризики можуть спричинити: 1) втрату довіри клієнтів. Клієнти не бажають довіряти свої персональні та платіжні дані компанії, яка не може їх захистити. Це призводить до відтоку існуючих та ускладнює залучення нових клієнтів; 2) погіршення відносин з партнерами. Бізнес-партнери можуть розірвати контракти, побоюючись, що вразливості у вашій системі створюють ризики і для них; 4) негативне висвітлення у ЗМІ. Новини про витік даних швидко поширюються і надовго залишаються в інформаційному просторі, формуючи негативний імідж компанії.

Сьогодні бізнес стикається з різноманітними загрозами, серед яких домінують програми-вимагачі (Ransomware), що шифрують дані з вимогою викупу, та фішингові атаки, спрямовані на обман співробітників з метою отримання доступу до систем. Також поширеними є шкідливе програмне забезпечення (Malware), DDoS-атаки для порушення доступності сервісів та внутрішні загрози від недбалих або зловмисних працівників.

Ландшафт загроз постійно еволюціонує, стаючи все більш складним та організованим. Кіберзлочинці використовують інструменти на базі штучного інтелекту для автоматизації атак, знаходять і експлуатують вразливості нульового дня (zero-day) та формують цілі екосистеми для продажу вкрадених даних та шкідливих програм.

Таким чином, розуміння особливостей кожної загрози є першим кроком до ефективного захисту інформації, а розуміння та вміння застосовувати основні положення нормативного забезпечення у сфері захисту інформації та персональних даних дозволяють побудувати ефективну систему інформаційної безпеки бізнесу.

Список літератури:

1. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Закон України «Про захист персональних даних» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

УДК 658.15:347.72:334.7

Дюг І. П.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Лаба В. С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Рогова В. Р.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Науковий керівник: **Лобозинська С. М.**
д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ ТА РЕЙДЕРСТВО: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова безпека підприємства є ключовим елементом його стабільного розвитку та конкурентоспроможності на ринку. Одними з найбільш небезпечних загроз виступають корпоративні конфлікти та рейдерство, які безпосередньо підривають фінансову стабільність та ділову репутацію господарських структур.

Корпоративні конфлікти виникають між власниками, акціонерами або керівництвом підприємства внаслідок розбіжностей щодо управління, розподілу прибутку чи стратегічних напрямів розвитку. Такі конфлікти створюють

уразливе середовище, яке часто використовують рейдери: внутрішні розбіжності відкривають можливості для зовнішнього втручання через корумповані судові рішення, підробку документів або маніпуляції з корпоративними правами. Тобто конфлікт усередині компанії може стати поштовхом для незаконного захоплення бізнесу, що в свою чергу викликає негативні фінансові наслідки.

Рейдерство, у свою чергу, є більш агресивною формою загрози. Тлумачення терміну «рейдерство» є дискусійним, адже багато науковців дають різні визначення цьому поняттю. Деякі науковці вважають рейдерство різновидом корпоративного конфлікту. Однак, попри те, що рейдерство часто провокує корпоративні конфлікти, воно, як правило, супроводжується порушенням цивільного та корпоративного законодавства. У рейдерських схемах корпоративний конфлікт слугує лише приводом для незаконного захоплення підприємства [1, с. 98]. Під рейдерством треба розуміти конфліктну форму зміни контролю над фінансово-господарською діяльністю підприємства та заволодіння його активами.

На рис.1 зображена схема зв'язку корпоративних конфліктів та рейдерства і їхні фінансові наслідки.

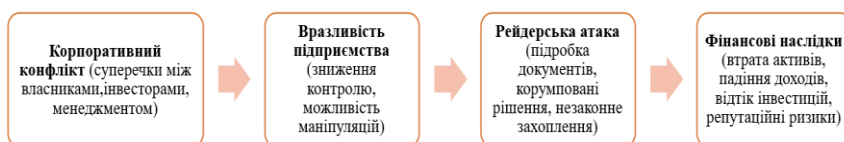

Рис. 1. Зв'язок корпоративних конфліктів та рейдерства і їхні фінансові наслідки

Безпосереднім наслідком обох явищ є дестабілізація фінансової діяльності. Це може проявлятися у блокуванні доступу до активів, замороженні рахунків, зупинці виробництва. Усе це спричиняє значні фінансові втрати, які включають не лише прямі збитки від простою, але й витрати на судові процеси, юридичний супровід, а також можливі штрафи та відшкодування збитків.

Крім того, нестабільність, спричинена конфліктами або рейдерськими атаками, різко знижує інвестиційну привабливість підприємства. Потенційні інвестори та партнери уникають співпраці з компаніями, які перебувають у стані перманентної боротьби, що ускладнює залучення капіталу для подальшого розвитку. Це, своєю чергою, призводить до втрати кредитоспроможності, оскільки фінансові установи стають менш охочими надавати кредити або погіршують їх умови. Усе це робить підприємство вразливим, обмежуючи його здатність до зростання та розвитку.

У 2024 році було зафіксовано 323 справи про рейдерство. Це на 11% менше, ніж позаторік та майже в 1,8 рази менше, ніж у 2021 році (рис.2). Лише 28% усіх проваджень зареєстрованих торік дійшли до суду, що трохи більше, ніж в середньому було у перші роки повномасштабного вторгнення. Втім близько 40% справ потрапляли на розгляд у 2021 та 2020 роках [2].

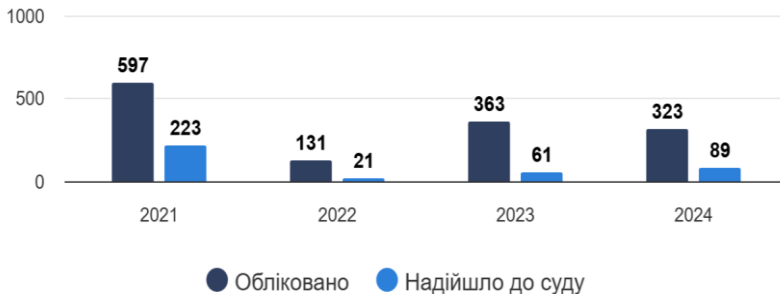

Рис. 2. Кількість справ про рейдерство за 2021-2024 роки

У 2024 році 74% від усіх кримінальних справ про рейдерство стосувалися підробки документів (ст. 205-1 ККУ). Ще у 17% справи відкривали через протидію законній господарській діяльності (206 ККУ), а решта випадків стосувались протиправного заволодіння майном (ст. 206-2 ККУ) (рис.3) [2].

Рис. 3. Справи про рейдерство у 2024 році

За останні п'ять років проблема рейдерства залишається актуальною. У 2022 р. з початком повномасштабної війни кількість рейдерських атак зменшилася, однак проблема не зникла: підприємства, що втратили частину активів або вимушено релокувалися, стали більш вразливими. У 2023–2024 рр. знову активізувалися випадки захоплення майна в регіонах, віддалених від зони бойових дій, зокрема через слабкий контроль за реєстрами та недосконале законодавство.

Основними об'єктами рейдерських атак в Україні були активи суб'єктів господарювання. Жертвами рейдерства стають підприємства, які провадять рентабельну діяльність і мають значний економічний потенціал. Такі суб'єкти господарювання, як правило, у своїй власності мають привабливі земельні ділянки, високовартісні об'єкти нерухомості, обладнання і сучасні технології [3, с. 160].

Таким чином, корпоративні конфлікти та рейдерство є взаємопов'язаними явищами, які становлять серйозну загрозу фінансовій стабільності підприємств. Для мінімізації ризиків необхідні посилення корпоративного управління, розвиток прозорих механізмів захисту власності, реформа судової системи та цифровізація державних реєстрів, що дозволить зменшити можливості для незаконних маніпуляцій.

Список літератури:

1. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: Підручник / М. І. Крупка, Л. С. Яструбецька. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. - 320 с.

2. На 11 % поменшало справ про рейдерство за рік. Опендатабот. URL: <https://opendatobot.ua/analytics/raiders-2024-12>
3. Дем'янишин В.Г., Костецький В.В. Вплив рейдерства на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. *Світ фінансів*. 2022. № 3. С. 156-164.

УДК 368.01

Копилук О. І.

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Гарпко С. С.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В КОНТЕКСТІ РЕАЛЬНИХ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ, ЗАГРОЗ І НЕБЕЗПЕК

Страховий ринок є важливим елементом фінансової системи, який акумулює ресурси шляхом надання страхових послуг й формує потенціал для інноваційно-інвестиційного розвитку економіки країни. В умовах війни зростає роль і значення безпеки та стабільності функціонування страхового ринку, створення належних умов страхового захисту особи, майна та відповідальності від ризиків, загроз і небезпек. Діяльність страховиків на ринку супроводжується впливом низки чинників, які діють на глобальному, загальнодержавному та рівні страхової компанії. Тимчасова окупація, військові дії спричинили не лише масове переміщення людей, але й бізнес-структур та страхових компаній у більш безпечні регіони. За таких умов невизначеність подальших перспектив щодо оцінювання вартості пошкодженого та знищеного застрахованого майна, неврегульованість механізмів щодо обсягів потенційних страхових відшкодувань, спричинених здоров'ю і життю громадян є значною загрозою фінансовій стійкості та платоспроможності як страхових компаній, так і безпеці страхового ринку загалом.

В умовах війни функціонування страхового ринку та його учасників відбувається під впливом новітніх ризиків, загроз і небезпек, які визначають рівень його безпеки. Війна спричинила в Україні широкомасштабні руйнування, порушення логістичних зв'язків, масове переміщення людей і послуг, ризики, пов'язані із життям, здоров'ям, працездатністю людей.

За 2020-2024 рр. загальна кількість страхових компаній скоротилася на 145 одиниць з 210 до 65. При цьому кількість компаній із страхування життя зменшилася з 20 до 10 од., а компанії з ризикового страхування демонстрували більш значні темпи скорочення з 190 до 55 од., тобто на 135 компаній. При таких тенденціях зменшення кількості установ показники їх функціонування стали більш якісними, що кількісно відобразилося у рості активів, нетто-активів, сформованих страхових резервів, власного капіталу. Це забезпечило вихід з ринку компаній, які не дотримують регуляторних вимог, прозорості корпоративного управління, недостатньо капіталізованих, неплатоспроможних, що дозволило сформувати клієнтоорієнтований, конкурентоспроможний, транспарентний та стійкий до ризиків, загроз і небезпек страховий ринок. За нашими дослідженнями, страховий ринок є концентрованим в м. Києві, де станом на 01.01.2025 р. було зареєстровано 53 компанії, що складало 81,5% від їх загальної кількості. При цьому ще одна компанія юридично розміщена у Київській області, що становило 1,5%. Отже, 83% страховиків України сконцентровані у Києві та області. Варто відзначити, що в Одеській та Львівській областях згідно Інформації з Державного реєстру фінансових установ та реєстру осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги здійснюють діяльність по 3 страхові компанії (4,6%). У Вінницькій, Дніпропетровській, Харківській, Запорізькій та Донецькій областях функціонує по 1 страховій компанії-юридичній особі (1,5%) [1].

Поруч з цим, функціонування страхового ринку України в умовах війни супроводжувалося скороченням кількості укладених договорів страхування, зменшенням статутного капіталу компаній та змінами у підходах до регулювання,

нарошенням обсягів страхових відшкодувань та відсутністю єдиної політики щодо страхування воєнних ризиків, оскільки такі послуги надають лише окремі страховики.

Виконання НБУ функції регулятора ринку небанківських фінансових установ, сучасні зміни щодо подання звітності, прозорість у корпоративних правах та новітні вимоги до визначення платоспроможності, мінімального розміру статутного капіталу, технічних резервів забезпечили функціонування страхових компаній на засадах не лише відкритості, але й безпеки з орієнтацією на екологічність, соціальну відповідальність та належне корпоративне управління (ESG).

В умовах війни та очищення страхового ринку від проблемних страховиків відбулися зміни у формуванні власного капіталу страхових компаній. З позицій економічної безпеки екзистенційною загрозою сучасності стало зниження власного капіталу страховиків із ризикових видів страхування та недостатній розмір статутного капіталу у формуванні рівня капіталізації, частка у 2024р. досягла критичного значення 20,9%.

Важливим індикатором економічної безпеки страхового ринку є рівень його відкритості, який характеризується часткою іноземного капіталу у статутному капіталі страховиків. В умовах війни рівень відкритості страхового ринку демонстрував негативні тенденції зростання з 33,0% у 2020р. до 37,5% у 2024р. Згідно існуючих методичних рекомендацій перевищення даного показника понад 30% є загрозою економічній безпеці країни, оскільки відображає надмірний відсоток участі іноземного капіталу у формуванні статутного фонду страховиків.

Отже, сучасні тенденції розвитку страхового ринку супроводжуються новітніми загрозами та небезпеками, які пов'язані не лише із воєнними ризиками, але й суттєвими змінами у кількісних та якісних параметрах страхового ринку України. Зокрема, коефіцієнт проникнення страхування мав значення нижче 1 та склав 0,69% у 2024р., що засвідчило низький рівень ємності страхового ринку. Щільність

страхування в умовах війни зросла, але в значній мірі зумовлена не лише ростом валових страхових премій, але й критичним зниженням кількості населення України в умовах війни, внутрішньої та зовнішньої міграції, яке досягло критично низького значення 31 млн чол. Загрозою економічній безпеці вважаємо ріст до 37,5% у 2024р. рівня відкритості страхового ринку. На ринку страхування життя величина внесків у статутний капітал іноземними інвесторами у 3,6 рази більша порівняно з вітчизняними.

Список літератури:

1. Національний банк України. Показники діяльності страховиків. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 05.10.2025).

УДК 339.9:004.8:658.15

Костяк І. А.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Пехник А. В.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ: ВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Актуальність теми. Штучний інтелект (ШІ) стрімко трансформує глобальний бізнес-ландшафт, створюючи нові перспективи для оптимізації процесів, підвищення ефективності та конкурентоспроможності компаній на міжнародних ринках. За оцінками McKinsey, ШІ може генерувати від 2,6 до 4,4 трлн доларів щорічної вартості для глобальної економіки [1]. У контексті фінансового бізнесу технології ШІ охоплюють увесь спектр операцій - від автоматизації клієнтського сервісу до складних інвестиційних рішень.

Мета дослідження. Проаналізувати ключові напрями використання штучного інтелекту в міжнародному бізнесі та оцінити їхній вплив на трансформацію бізнес-процесів.

Результати дослідження. Аналіз міжнародної практики дозволяє виділити три ключові рівні інтеграції ІІІ у бізнес-процеси:

1. Автоматизація обслуговування клієнтів. Чат-боти та віртуальні асистенти створені на основі ІІІ стали невід’ємною частиною у багатьох міжнародних компаніях. Як приклад, Bank of America впровадив віртуального асистента Erica, який ефективно опрацьовує понад 1,5 млрд запитів [2]. Технології обробки природної мови (NLP) створюють можливість надавати клієнтську підтримку в режимі 24/7 більш ніж 150 мовами, скорочуючи операційні витрати на 30-40% [3;4]. Особливо ефективним виявилось використання ІІІ для персоналізації банківських послуг: системи аналізують історію транзакцій, фінансову поведінку клієнтів та етапи їхнього життєвого циклу, пропонуючи фінансові продукти, адаптовані до індивідуальних потреб користувачів у потрібний момент. Це підвищує рівень задоволеності клієнтів та збільшує cross-selling на 20-30% [5].

2. Оптимізація операційних процесів. Інтеграція ІІІ створює значну економічну цінність для міжнародних компаній через оптимізацію ключових бізнес-процесів. Впровадження технологій машинного навчання в управління ланцюгами постачання надає дистриб'юторам можливість скоротити запаси на 20-30%, витрати на логістику на 5-20% та витрати на закупівлі на 5-15% [6]. У фінансовому секторі застосування ІІІ для виявлення шахрайства досягло критичного значення: за даними Міністерства фінансів США, використання машинного навчання дозволило запобігти та відновити понад 4 млрд доларів втрат у 2024 році [7]. Сюди також варто додати, що сучасні системи виявлення шахрайства на базі ІІІ досягають рівня виявлення 87-94% [8]. Це особливо важливо для міжнародних платіжних систем, де щосекунди обробляються мільйони транзакцій у різних валютах та юрисдикціях. Окрім цього, банківські установи також впроваджують ІІІ для автоматизації перевірки відповідності нормативним угодам, що значно скорочує час обробки документів - з декількох днів до лише кількох годин.

3. Управління інвестиціями та фінансовий аналіз.

Найскладніший рівень застосування ШІ - це алгоритмічна торгівля та управління інвестиційними портфелями. Сьогодні роботизовані консультанти керують активами на суму понад 1,4 трлн доларів [9]. Технології глибокого навчання дозволяють аналізувати величезні масиви даних - від фінансових звітів до новинних потоків та соціальних мереж - для прогнозування ринкових тенденцій та оптимізації інвестиційних стратегій.

Проте впровадження ШІ супроводжується рядом викликів: необхідність значних інвестицій у технологічну інфраструктуру, дефіцит кваліфікованих фахівців, питання етики та регулювання. Згідно з аналітичними даними, від 70% до 85% проектів з ШІ не досягають очікуваних результатів через організаційні та технічні бар'єри [10]. Серед ключових проблем - недостатня якість даних для навчання моделей, опір змінам з боку персоналу та складність інтеграції ШІ-систем з існуючою ІТ-інфраструктурою. Окрім того, важливим залишається розгляд етичних аспектів, зокрема питання прозорості алгоритмічних рішень. Це стає особливо актуальним у фінансовій сфері, де помилки можуть мати серйозні наслідки для клієнтів.

Висновки. Штучний інтелект сьогодні вже не є експериментальною технологією - він стає необхідною умовою для збереження конкурентних позицій на міжнародних ринках. Компанії, які зуміли ефективно впровадити ШІ у свою діяльність, помітно випереджає конкурентів за показниками продуктивності, рівнем сервісу та якістю управлінських рішень. Україна має всі можливості для розвитку власної ШІ-екосистеми: потужна ІТ-освіта, талановиті фахівці та зростаючий стартап-сектор. Втім, для реалізації цього потенціалу потрібні цілеспрямовані інвестиції в наукові дослідження, модернізація освітніх програм та формування прозорого регуляторного середовища, яке зацікавить міжнародних інвесторів і підтримає українські технологічні ініціативи.

Список літератури:

1. The economic potential of generative AI: The next productivity frontier / M. Chui та ін. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com>

- /capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-economic-potential-of-generative-ai-the-next-productivity-frontier (дата звернення: 19.10.2025).
2. Aldridge A. BofA's Erica surpasses 1.5 billion client interactions, totaling more than 10 million hours of conversations. *Bank of America*. URL: <https://newsroom.bankofamerica.com/content/newsroom/press-releases/2023/07/bofa-s-erica-surpasses-1-5-billion-client-interactions--totaling.html> (дата звернення: 19.10.2025).
 3. Neople E. Top 6 multilingual support AI tools for accurate multilingual support. *Neople*. URL: <https://www.neople.io/blog/multilingual-support-ai-tools> (дата звернення: 19.10.2025).
 4. AI in customer service: because robots can be friendly too. *tekRESCUE*. URL: <https://mytekrescue.com/ai-for-customer-service/> (дата звернення: 19.10.2025).
 5. AI in banking 2025: dynamic micro-personalization strategies for enhanced customer engagement - superagi. *SuperAGI*. URL: <https://superagi.com/ai-in-banking-2025-dynamic-micro-personalization-strategies-for-enhanced-customer-engagement/> (дата звернення: 19.10.2025).
 6. Harnessing the power of AI in distribution operations / А. Оса та ін. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/industrials-and-electronics/our-insights/distribution-blog/harnessing-the-power-of-ai-in-distribution-operations> (дата звернення: 19.10.2025).
 7. Treasury announces enhanced fraud detection processes, including machine learning AI, prevented and recovered over \$4 billion in fiscal year 2024. *U.S. Department of the Treasury*. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy2650> (дата звернення: 19.10.2025).
 8. AI-driven fraud detection in banking: A systematic review of data science approaches to enhancing cybersecurity / Olawale Olowu та ін. *GSC Advanced Research and Reviews*. 2024. Т. 21, № 2. С. 227–237. URL: <https://doi.org/10.30574/gscarr.2024.21.2.0418> (дата звернення: 19.10.2025).
 9. Best Financial Robo-Advisors in 2025. *Monefy*. URL: <https://www.monefy.com/article/best-financial-robo-advisors> (дата звернення: 19.10.2025).
 10. de Grasse M. The AI reality check: why 85% of AI projects fail (and how smart leaders are fighting back). *AI-Branding Academy*. URL: <https://aibranding.academy/the-ai-reality-check-why-85-of-ai-projects-fail-and-how-smart-leaders-are-fighting-back/> (дата звернення: 19.10.2025).

МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИВАННЯ У НЕРУХОМІСТЬ: ДОГОВІРНІ МОДЕЛІ, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ

У сучасних умовах воєнних викликів, високих макроекономічних ризиків та глобальних структурних зрушень ринок нерухомості залишається одним із ключових сегментів фінансового бізнесу. Інвестування у цей сектор поєднує функції збереження капіталу, отримання стабільного доходу та диверсифікації ризиків. Для України, яка стоїть перед масштабним завданням післявоєнного відновлення, міжнародні інвестиції у нерухомість можуть стати каталізатором економічного зростання, якщо забезпечити прозорі фінансові механізми, ефективне договірне регулювання та сучасний менеджмент.

Глобальні тенденції фінансування нерухомості. У 2023–2025 роках спостерігається зміщення акцентів у фінансуванні нерухомості від традиційних банківських кредитів до комбінованих моделей: проектного фінансування (project finance), інвестиційних фондів, страхових та пенсійних активів. Значну роль відіграють міжнародні фінансові організації, такі як ЄБРР, IFC, Світовий банк, які фінансують «зелені» і соціально орієнтовані об'єкти.

У країнах ЄС зростає частка ESG-інвестицій, де оцінюється не лише прибутковість, а й вплив на довкілля, громади та якість корпоративного управління. Паралельно розвиваються ProorTech-сервіси – цифрові фінансові платформи для інвестування у нерухомість, що використовують технології штучного інтелекту, блокчейн і big data для аналізу ризиків.

Міжнародні стратегії інвестування у нерухомість охоплюють три рівні участі капіталу: прямі інвестиції (купівля, будівництво або реконструкція об'єктів); непрямі інвестиції через корпоративні та пайові фонди, REITs, венчурні структури;

гібридні моделі (joint ventures, державно-приватне партнерство, краудінвестинг).

Фінансова ефективність таких стратегій визначається співвідношенням власного і позикового капіталу, вартістю фінансування, структурою грошового потоку і ступенем ліквідності активів. Для високоризикових ринків, зокрема України, актуально впроваджувати гарантійні та страхові інструменти (наприклад, страхування політичних ризиків, гарантії MIGA, escrow-рахунки для операцій з інвесторами).

Договірне забезпечення інвестиційних проєктів. Договір є базовим механізмом фінансової безпеки інвестицій. У міжнародній практиці використовуються такі основні типи контрактів:

- інвестиційні договори – визначають права власності, структуру фінансування, графік платежів і систему контролю;
- девелоперські угоди – регламентують етапи проєктування, будівництва та продажу;
- управлінські контракти (management agreements) – делегують операційне управління професійним операторам або керуючим компаніям;
- фінансові договори – кредитні угоди, договори факторингу, лізингу, страхування, банківських гарантій.

Для захисту прав інвесторів дедалі частіше застосовуються стандартизовані міжнародні форми (FIDIC, JCT, NEC) та цифрові смарт-контракти, що забезпечують автоматичне виконання фінансових умов.

Фінансова та договірна безпека інвестицій є ключовою передумовою стабільного розвитку ринку нерухомості. Вона включає захист прав власності, прозорість розрахунків, наявність гарантій виконання контрактів та ефективні механізми вирішення спорів. Міжнародна практика пропонує різноманітні інструменти забезпечення безпеки: страхування інвестиційних ризиків (зокрема через MIGA та приватні страхові компанії), використання ескроу-рахунків, банківських гарантій і незалежного технічного аудиту. У країнах ЄС важливу роль відіграють стандартизовані контракти FIDIC, що зменшують можливості юридичних колізій і підвищують довіру іноземних

інвесторів. Для українського ринку особливо актуально впроваджувати міжнародні стандарти прозорості та систему сертифікації девелоперів, що дозволить зменшити ризики шахрайства та недобросовісного виконання зобов'язань.

Водночас менеджмент інвестиційних проєктів повинен забезпечувати постійний моніторинг фінансових потоків, аудит витрат і контроль етапів будівництва. Цифрові інструменти, такі як блокчейн, системи BIM і електронні реєстри власності, посилюють надійність даних, роблячи процес управління більш передбачуваним і контрольованим.

Український контекст і перспективи відновлення. Після 2022 року ринок нерухомості України став одним із головних напрямів для відновлення інвестиційної активності. Формується попит на фінансування відбудови житла, інфраструктури, промислових парків, офісних та логістичних об'єктів. Серед перспективних моделей створення фондів реконструкції (Housing Recovery Funds), проєктів державно-приватного партнерства (ДПП), а також залучення страхових і банківських структур до управління інвестиційними ризиками. Важливою тенденцією є формування інвестиційних хабів у Львові, Дніпрі, Києві, Вроцлаві та Берліні, що сприяють взаємодії українських девелоперів з іноземними фінансовими установами. Сектор нерухомості дедалі активніше інтегрується у фінансовий бізнес через інструменти кредитного, страхового та цифрового супроводу.

Висновки. Міжнародні стратегії інвестування у нерухомість — це синергія фінансового бізнесу, правового регулювання та інноваційного менеджменту. Для України критично важливо: створити єдину цифрову платформу для реєстрації та супроводу інвестиційних угод; запровадити стандарти ESG і прозорі механізми контролю капіталу; забезпечити участь банків, страхових компаній та фінтех-платформ у післявоєнній відбудові.

Інтеграція принципів фінансової безпеки, договірної дисципліни та цифрової прозорості стає основою нової культури інвестиційного менеджменту. Її запровадження дозволить українським компаніям не лише відновити довіру міжнародних

партнерів, а й залучити нові потоки капіталу у сферу нерухомості, що є критично важливим для економічного зростання та сталого відновлення країни.

Список літератури:

1. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) «World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government». URL: <https://digitallibrary.un.org/record/4052094?ln=en> PDF. digitallibrary.un.org+1 (дата звернення: 15.10.2025).
2. Deloitte: «Real Estate Predictions / Commercial Real Estate Outlook 2025». URL: <https://www.deloitte.com/us/en/insights/industry/financial-services/commercial-real-estate-outlook.html> (дата звернення: 15.10.2025).
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> — (слід перевірити дату звернення).
4. KPMG: «Real Estate Investment Outlook 2024–2025». URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/au/pdf/2024/kpmg-residential-property-market-outlook-june-2024.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
5. Юринець З. В., Кохан М.О. Розвиток гібридних проєктів у контексті державно-приватного партнерства й інвестування в розбудову інфраструктури. Галицький економічний вісник.Т. : ТНТУ, 2020. Том 62. № 1. С. 102–109. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/31693>
6. Bocharova Y., Kokhan M., Yastrubetska L., Muratova I., Ishchuk Y., & Kuliavets V. (2021). *The management of technology transfer and its impact on business activity and financial security in developing countries*. Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research, 11(2), 163–168. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110224/PDF/110224.pdf>

УДК 336:005.334:004.8

Кудінова А. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту і логістики,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Фінансові установи дедалі частіше стикаються з ризиками шахрайства, кібератак, нестабільності ринку, недостовірності даних тощо. Традиційні методи ризик-менеджменту вже не

забезпечують належної ефективності, тому зростає потреба у впровадженні інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту. Штучний інтелект (ШІ) виступає потужним інструментом для аналітики великих масивів даних, автоматизації процесів прийняття рішень і підвищення точності прогнозування. Застосування ШІ дає змогу суттєво зменшити операційні ризики, оптимізувати кредитну політику, підвищити якість обслуговування клієнтів та зміцнити фінансову безпеку установ.

Спільною характеристикою появи ризиків у фінансовій сфері є те, що вони непередбачувані, багатогранні (кредитні, ринкові, операційні, репутаційні, кіберризики тощо) і мають значний вплив на стабільну діяльність установи. Саме тому слід удосконалювати існуючі методи ризик-менеджменту, з метою покращення системи управління ризиками у діяльності фінансових установ за рахунок застосування штучного інтелекту [2]. З такого ракурсу, застосування ШІ у фінансовій галузі може відбуватися у таких напрямках:

аналіз та обробка великих даних (Big Data) – застосування алгоритмів машинного навчання дозволить аналізувати історичні транзакції, поведінкові патерни клієнтів, макроекономічні показники, формуючи ризикові профілі;

прогнозування кредитного ризику – використання моделей глибинного навчання (Deep Learning) дозволить провести оцінку платоспроможності позичальників з урахуванням нетипових чинників;

виявлення шахрайства (Fraud Detection) – впровадження систем з елементами ШІ виявлятимуть підозрілі транзакції у режимі реального часу, використовуючи алгоритми класифікації та кластеризації;

управління операційними ризиками – розробка чат-ботів, систем розпізнавання документів (OCR) та автоматичних аналітичних модулів знизить ризик людської помилки в операційній діяльності.

Варто зазначити, що вже у діяльність фінансових установ впровадженні інноваційні рішення, що дозволяють активно протидіяти різним викликам і загрозам. Так, JPMorgan Chase

використовує систему COIN, здатну аналізувати тисячі юридичних документів за секунди, що дозволяє знизити операційні ризики та уникнути помилок у контрактах. Monobank та Revolut застосовують алгоритми машинного навчання для ідентифікації шахрайських операцій і побудови персоналізованих фінансових пропозицій. Національний банк України у рамках розвитку фінтех-напрямів підтримує використання ШІ для автоматизованого моніторингу фінансової стабільності та виявлення нелегальних операцій. Mastercard та Visa впровадили системи AI-based Fraud Detection, які аналізують понад 500 змінних у кожній транзакції, забезпечуючи понад 95% точності при виявленні шахрайства [1].

На основі вищезазначеного можливо запропонувати наступні механізми протидії ризикам із використанням ШІ:

- для подолання кредитного ризику пропонується застосування нейронних мереж для формування скорингових моделей, що враховують історичні дані, соціальні зв'язки, поведінкові патерни;

- для протидії кіберризикам слід використовувати системи аномалійного моніторингу, здатних виявляти несанкціоновані дії у внутрішніх мережах;

- ринкові ризики слід виявляти та вчасно реагувати на основі алгоритмічних моделей, які прогнозують зміни вартості активів і виявляють потенційно небезпечні ринкові коливання;

- для подолання операційних ризиків варто застосовувати автоматизацію документообігу і здійснювати поетапну перевірку даних на етапі формування фінансової звітності [3].

Попри значні переваги, використання ШІ супроводжується низкою ризиків: недостатня прозорість алгоритмів (black box problem); можливість алгоритмічної упередженості; потреба у захисті персональних даних клієнтів; етичні аспекти автоматизованого прийняття фінансових рішень. Вирішення цих проблем вимагає поєднання технічних, правових і етичних підходів, а також створення нормативної бази для регулювання застосування ШІ у фінансовому секторі України.

Отже, застосування технологій штучного інтелекту у фінансових установах відкриває нові можливості для ефективного

управління ризиками. Інтелектуальні системи дозволяють підвищити точність прогнозів, зменшити втрати від шахрайства, забезпечити фінансову стабільність та довіру клієнтів. Успішне впровадження ШІ передбачає поєднання технологічних рішень із людським досвідом, етичним контролем і відповідним регуляторним середовищем. У перспективі саме штучний інтелект стане ключовим елементом фінансової безпеки, конкурентоспроможності та сталого розвитку фінансових інститутів України.

Список літератури:

1. Міністерство цифрової трансформації України. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні до 2030 року. Київ : Мінцифра, 2023. 68 с.
2. Парушевскі А. Використання систем штучного інтелекту в банківській сфері. *Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. учених та студ.* (Київ, 2023). Київ, 2023. С. 160-161.
3. KPMG International. AI in Financial Services: Managing Risk and Unlocking Value. London : KPMG Insights, 2023. URL: <https://kpmg.com/xx/en.html> (дата звернення: 01.10.2025).

УДК 658.011:005.934(477)

Кушнір Р. Я.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
факультету економіки та управління,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Науковий керівник: Ткачук Н. В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЕЗПЕКО- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Українське підприємницьке середовище функціонує в умовах підвищеної невизначеності, геополітичних і макроекономічних ризиків, логістичних порушень та кіберзагроз. Класичні моделі зростання, що не інтегрують безпекову логіку, підвищують імовірність банкрутства чи перерв у діяльності. Проблема полягає у відсутності системної трансформації безпекових практик у стратегічні імперативи, узгоджені з корпоративним врядуванням,

процесами ризик-менеджменту, операційною безперервністю, кібербезпекою та стійкістю ланцюгів постачання.

Безпеко-орієнтований підхід, обґрунтований в огляді літератури, потребує конвертації принципів на рівень стратегічних імперативів – невідкладних напрямів дій, що забезпечують стійке зростання за умов підвищеної невизначеності [1; 2; 3]. Спираючись на орієнтири безпекоорієнтованого управління та ризикостійкості підприємства [4; 5], а також на загальновизнані рамки управління ризиками (ISO 31000, COSO ERM) [6; 7], пропонується така систематизація напрямів на основі проведеного дослідження:

1. Корпоративне управління та відповідальність за ризики. Функція ризик-менеджменту інтегрована у стратегічне планування, бюджетування, інвестиційні комітети [3; 7].

2. Фінансова стійкість і ліквідність. Підтримання буферів ліквідності (грошові резерви, неперервні кредитні лінії), диверсифікація джерел фінансування, обмеження валютних і процентних ризиків через природне та похідне хеджування [1; 4].

3. Операційна безперервність. Карти критичних процесів, план безперервності та план відновлення після інцидентів, регулярні навчання і стрес-тестування сценаріїв перебоїв (логістика, енергетика, ІТ) [3; 6].

4. Кібер- та інформаційна безпека. Класифікація активів і даних, контроль доступів, безпечна розробка/експлуатація ІТ-систем, реагування на інциденти; включення кіберризиків у реєстр ризиків і KPI менеджменту [1; 7].

5. Стійкі ланцюги постачання. Диверсифікація постачальників і маршрутів, запаси критичних ресурсів, договірні «supply-out» та альтернативні склади; аудит контрагентів щодо фінансової та санкційної надійності [2; 5].

6. Людський капітал і культура безпеки. Перехресне навчання, резервні ролі, політики охорони праці, програми підвищення кваліфікації з управління ризиками, мотивація за показниками безпеки [4].

7. Регуляторна відповідність і комплаєнс. Системне відстеження змін законодавства (податкового, валютного, санкційного, технічного), внутрішні регламенти, аудит відповідності, захист прав інтелектуальної власності [3].

8. Інноваційність та цифрова аналітика ризиків. Використання даних (BI, early-warning індикатори) для прогнозів попиту/касових розривів; пілоти з інновацій у «пісочницях», що обмежують негативний вплив невдалих експериментів [1; 8].

9. ESG-вимір і взаємодія зі стейкхолдерами. Інтеграція екологічних, соціальних і управлінських факторів у ризик-профіль; комунікації з працівниками, громадами, банками, інвесторами для зниження «репутаційного» та регуляторного ризику [2; 7].

На основі проведеного дослідження пропонується наступна дорожня карта впровадження (етапи) безпеко-орієнтованого підходу на підприємстві:

Етап 1. Діагностика. Інвентаризація активів і процесів; ризик-реєстр з імовірністю/впливом та їх аналіз [6; 7].

Етап 2. Визначення апетиту до ризику. Які втрати прийнятні без загрози цілям, зв'язування апетиту з фінансовими ковенантами, ліквідністю [7; 9].

Етап 3. Проектування портфеля заходів. Пріоритезація за матрицею «вплив/вартість-час», вибір між уникненням, зменшенням, переданням (страхування, хеджування) та прийняттям ризиків [6; 7].

Етап 4. Інтеграція в управлінські цикли. RASCI-матриці ролей, включення ризик-порогів у бюджет/інвестиційні моделі [3].

Етап 5. Навчання і симуляції. Тренування планів, «червоної команди», навчання постачальників і ключового персоналу [4].

Етап 6. Моніторинг і перегляд. KPI/thresholds, щоквартальний перегляд реєстру ризиків, «post-incident reviews», безперервне вдосконалення [6; 7].

Основні перспективні напрями конкретизують сутність безпеко-орієнтованого підходу як систему взаємопов'язаних управлінських практик, що поєднують ризик-менеджмент, фінансову політику, операції, ІТ, людський капітал і комплаєнс. Їхнє впровадження підсилює здатність українських підприємств не лише витримувати шоки, а й використовувати волатильність для структурного оновлення – у руслі концепції ризикостійкості та антихрупкості. Ключем є інституалізація, дисципліна вимірювання (KPI/пороги), портфель інструментів (ліквідність, хеджування, страхування) і культура безпеки.

Українські підприємства функціонують у середовищі, де поєднані високі макро- та геополітичні ризики, обмеження логістики, енергетичні перебої, коливання курсу, регуляторна мінливість. Це вимагає:

- Підвищених енергетичних резервів.
- Гнучкої логістики (змішані маршрути, страхування вантажів, дуальна мережа складів).
- Валютної дисципліни (натуральні хеджі та політика ціноутворення з індексацією).
- Кадрової стійкості (адаптивні графіки, дублювання функцій, програми благополуччя персоналу, віддалений режим з кібер-контролями).
- Системної комплаєнс-функції (динамічні реєстри вимог, внутрішні аудити, навчання).

Список літератури:

1. Івченко А. Г. Безпекоорієнтований розвиток підприємства: вектори, можливості та загрози. // *Бізнес Інформ*. 2023. № 12. С. 368–378.
2. Притис В. І., Гавловська Н. І., Притис Н. І., Рудніченко Є. М. Дослідження базових категорій безпекоорієнтованого підходу в управлінні підприємствами // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 23–30.
3. Притис В. І. Умови реалізації безпекоорієнтованого управління підприємствами з урахуванням існуючих загроз // *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 453–459.
4. Башинська І. О. Ризикостійкість як критерій безпекоорієнтованого управління промисловим підприємством // *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 330–336.
5. Башинська І. О. Механізм забезпечення безпекоорієнтованого управління промисловим підприємством // *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6(2). С. 21–26.
6. ISO 31000:2018. Risk management - Guidelines. Geneva: International Organization for Standardization, 2018.
7. COSO. Enterprise Risk Management-Integrating with Strategy and Performance. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, 2017.
8. Талеб Н. М. Антихрупкість. Як здобути вигоду з хаосу. Київ: Наш Формат, 2017. (ориг.: Taleb, N. N. Antifragile: Things That Gain from Disorder. Random House, 2012).
9. Kaplan R. S., Mikes A. Managing Risks: A New Framework. Harvard Business Review, 2012, Vol. 90(6), pp. 48–60.

Магас Д. О.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

Науковий керівник: **Васильців Т. Г.**,
д.е.н., професор, ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У СФЕРІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У ринковій економіці мале підприємництво виконує широкий спектр функцій і завдань, що дає підстави вважати його ефективне функціонування однією з ключових умов економічного та соціального поступу країни, регіону чи громади [1, с.63-70]. Для забезпечення його результативного розвитку та повноцінного внеску в економічні й суспільні трансформації доцільно розглядати малий бізнес як окремий сектор національної економіки. Такий підхід створює можливості чіткішої ідентифікації меж сектора (його суб'єктів), умов і факторів функціонування, а також бар'єрів, ризиків і загроз для фінансово-господарської діяльності; характеристик бізнес-середовища й системи підтримки; внеску в соціально-економічний розвиток та комплексу регуляторних заходів. При цьому важливим є поєднання інституційно-правового підходу (кількісні ознаки віднесення суб'єктів до малих підприємств) та характерологічно-функціонального (якісні критерії), що доз-воляє з одного боку ідентифікувати склад сектора, а з іншого – визначати його принципові риси.

Упродовж періоду незалежності сектор малого бізнесу в Україні пройшов ряд нетипових етапів розвитку (інституціалізація та становлення 1991–1995 рр., стагнація 1996–1999 рр., економічне пожвавлення 2000–2007 рр., криза 2008–2009 рр., довоєнна інвестиційна активізація 2010–2013 рр., соціально-економічна дестабілізація 2014–2016 рр., відновлення 2017–2021 рр.), специфіка яких суттєво впливала на стан його фінансової безпеки. Водночас, повномасштабна війна загострила

існуючі проблеми та породила нові критичні виклики у сфері фінансової стійкості малого підприємництва – економічній, ресурсній, інвестиційній, грошово-кредитній, страховій та борговій. Для Львівської області цю ситуацію ускладнюють такі негативні тенденції, як скорочення чисельності зайнятих у сегменті юридичних осіб, дисбалансована галузева структура малого бізнесу, обмежений внесок у розвиток реального сектора регіональної економіки, нерівномірність у створенні нових робочих місць та збільшенні обсягів реалізації фізичними особами – підприємцями, використання ФОП як інструменту податкової оптимізації, падіння рентабельності та зростання частки збиткових підприємств.

Враховуючи зазначені виклики, регіональна політика зміцнення фінансової безпеки малого бізнесу має бути орієнтована на реалізацію можливостей щодо вдосконалення фінансово-ресурсного забезпечення підприємництва, використання потенціалу розвитку в межах громад, залучення масштабних інвестицій для повоєнної відбудови економіки, розширення експортних можливостей, розширення внутрішнього ринку.

Ключовим чинником забезпечення фінансової безпеки малого бізнесу виступає інноваційна активність, яка безпосередньо впливає на конкурентоспроможність, підвищення ефективності діяльності та зміцнення фінансово-економічних позицій підприємств [2, с.276-287]. Разом із тим, аналіз ситуації у Львівській області свідчить, що попри позитивні зрушення – нарощення обсягів фінансово-кредитної підтримки, розширення інституційних можливостей бізнес-інфраструктури, модернізацію ділового середовища – ефективність політики управління фінансовою безпекою та інноваційною активністю залишається недостатньою [3]. Виявлені недоліки притаманні всім рівням управління процесами у цій сфері. Відтак, удосконалення регіональної політики повинно бути спрямоване на подолання ключових вад, серед яких:

- відсутність послідовного та системного планування, комплексних довгострокових програм розвитку та безпеки бізнесу, інституції для координації й реалізації відповідної політики; домінування контролюючих функцій над стимулюючими; руйнування регіональної системи органів державного управління розвитком малого бізнесу (центральні органи влади);

- обмеженість фінансово-кредитного забезпечення підприємств, декларативність заходів програм підтримки на рівні громад, відсутність глибокого аналізу проблем функціонування бізнесу (органи регіональної влади та місцевого самоврядування);

- недостатня розвиненість бізнес-інфраструктури, особливо у сільських і віддалених територіях, низька ефективність фінансово-ресурсної та консультаційної підтримки, обмежені можливості бізнес-інкубаторів, відсутність інституцій коучингу та консалтингу на субрегіональному рівні, нерозвиненість механізмів кооперації між малим, середнім і великим бізнесом;

- низький рівень стандартизації фінансового ризик-менеджменту, недостатня увага до управління економічною та фінансовою безпекою, несформованість страхових і гарантійних фондів, низький рівень страхування й самострахування ризиків (корпоративні системи менеджменту).

Список літератури:

1. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Зайченко В. В., Березівський Я. П. Технологічна конкурентоспроможність як результат реалізації інноваційного потенціалу та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності підприємств: методичні аспекти аналізування. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2022. № 4. С. 63-70.
2. Vasylytsiv T., Biletska I., Mulska O. Organizational and financial instruments of decentralization and development of united territorial communities in Ukraine: Poland's experience. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43 (2). P. 276-287.
3. Vasylytsiv T., Mulska O., Levytska O., Kalyta O., Kohut M., Biletska I. External migration and endogenous development nexus: challenges for the sustainable macroeconomic policy. *Studies of Applied Economics*. 2021. Vol. 39 (8).

ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Проаналізувавши макроекономічні детермінанти інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банку вдалося виокремити чинники, які визначають особливості функціонування банківської системи України загалом в сучасних умовах суспільно-політичної напруги та економічної нестабільності, серед яких як загрози інноваційно-інвестиційній безпеці, так і позитивні чинники її забезпечення.

Разом із тим, теперішні тенденції стану інфраструктури фінансового ринку засвідчують наявність значної конкуренції між фінансовими посередниками за сфери надання банківських продуктів і послуг, серед яких все більшого розвитку, набувають небанківські фінансові установи. За таких умов, відбувається розширення спектру надання банківських продуктів комерційними банками з як най повнішим урахуванням інтересів усіх учасників ринку банківських послуг. Відтак, єдиним, на наш погляд, інструментом зростаючої конкурентоздатності банківської установи є ефективне впровадження інновацій, які здатні розширити коло клієнтів, а відтак – збільшити розмір капіталу, а також модернізувати сам процес надання банківських послуг в контексті підвищення його ефективності.

Стрімкий розвиток новітніх технологій, глобалізація та інші суспільно-політичні та економічні чинники обумовлюють відповідний розвиток ринку інноваційних банківських послуг, чисельність яких значна й продовжує зростати. Подекуди, природа цих послуг, виходить за межі «фінансової» й охоплює сукупність технологічних і організаційних особливостей їхнього вироблення і реалізації [1]. До найбільш поширених банківських інновацій, що активно розвиваються протягом

останніх років, зарахуємо: розвиток Інтернет- та онлайн-банкінгу; можливість оплачувати рахунки через мобільний телефон; обслуговування VIP-клієнтів залежно від їх потреб та інтересів; використання режиму роботи «24/7» та моніторинг присутності клієнтів у мережі; використання клієнтом однієї, двох чи більше карток одного й того ж банку, а також різних видів карток – дебітних, кредитних, для виплат й тих, що використовуються, наприклад, на певні цілі – для виплат, обслуговування кредиту і депозиту, оплата покупок онлайн та оплата картою офлайн тощо.

Надання інноваційних банківських послуг створює підґрунтя для розширення клієнтської бази банку, серед яких фізичні особи (яких, в свою чергу, можна класифікувати за гендерною та віковою ознаками), а також суб'єкти господарювання різних форм власності, видів економічної діяльності та організаційно-правової форми господарювання. При цьому, зростання чисельності клієнтів, відповідно, має обумовлювати збільшення абсолютних показників діяльності банку, що вказуватиме на формування достатнього фінансового потенціалу його розвитку, а відтак – на можливості інвестувати у інновації, в тому числі у розвиток «дистанційного банкінгу», котрий ми вважаємо перспективним видом інновацій в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій. Попри це, ще однією об'єктивною передумовою розвитку саме цього виду новітнього банкінгу в Україні є війна, котра дуже часто унеможлиблює повноцінне використання інфраструктури комерційного банку для ефективного надання тієї, чи іншої банківської послуги й породжує низку загроз його інноваційно-інвестиційній безпеці. До таких загроз можемо зарахувати втрату комерційними банками своїх філій на окупованих Росією територіях України, а відтак – втрату активів та зменшення капіталу банку.

Що стосується впровадження інновацій дистанційного банкінгу, то він має ряд переваг як для банківських установ, так і для клієнтів, позаяк значно спрощується технологія взаємодії між сторонами отримання і споживання послуг, спрощується процес обслуговування господарської діяльності суб'єктів господарювання. Саме вимоги бізнес-структур щодо спрощення

розрахункових операцій з банком послужили впровадженню комерційними банками сервісу електронного банкінгу, в результаті чого було впроваджено систему «Клієнт-банк». До переваг даного сервісу належать:

- комплексне дистанційне банківське обслуговування, яке дозволяє формувати платіжні документи у системі, без додаткових затрат часу;

- захист приватної інформації клієнтів та обсягів операцій, наприклад, використання цифрових підписів, кодування інформації, різні рівні доступу до інформації тощо;

- зниження ймовірності операційних помилок – використання шаблонів, фіксація періодичності здійснення платежів тощо;

- тарифи на проведення платежів із використанням системи «Клієнт-банк» зазвичай нижчі за тарифи на проведення платежів на паперовому носії;

- здійснення платежів з будь-якої точки світу, навіть у неробочий час [2].

Узагальнюючи результати аналізу, можна стверджувати, що інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банків стає визначальним чинником їхньої конкурентоспроможності та стійкості в умовах сучасних соціально-економічних викликів. Зростаюча конкуренція на фінансовому ринку, активний розвиток небанківських установ та цифровізація фінансових послуг вимагають від банків гнучкої адаптації до нових технологічних тенденцій. Саме інновації — у сфері дистанційного банкінгу, цифрових сервісів і модернізації управлінських процесів — забезпечують підвищення ефективності діяльності банків, розширення клієнтської бази та формування стійкого фінансового потенціалу.

Водночас війна та економічна нестабільність створюють додаткові ризики для банківської системи, зокрема втрату активів і територіальної інфраструктури, що потребує переорієнтації на безпечні цифрові канали обслуговування клієнтів. Отже, стратегічний розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності має стати не лише інструментом підвищення прибутковості, а й ключовим механізмом забезпечення

фінансової безпеки банків України в умовах невизначеності та глобальних трансформацій.

Список літератури:

1. Мартинюк Р. Ф. Комплексний аналіз інвестицій в інновації банківських установ в контексті забезпечення їх фінансової безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Вид. дім «Гельветика». 2024. № 50. С. 130-135.
2. Чкан І. О., Чкан А. С. Електронний банкінг для бізнесу і населення як запорука розвитку ринкової інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/60.pdf (дата звернення: 11.02.2024).

УДК 336.02:004.056.53

Маслій О. А.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ПРОАКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація фінансового сектору України в умовах воєнного стану супроводжується експоненційним зростанням кіберзагроз. Збитки від кіберзлочинності, які зазнають фінансові установи через DDoS-атаки на банківську інфраструктуру, фішингові схеми, шифрувальники-вимагачі, атаки на ланцюги постачання програмного забезпечення та інші виклики в інформаційній сфері, можуть порушувати нормальні бізнес-процеси та перешкоджати чи унеможлиблювати діяльність фінансових установ. Наприклад, атаки з використанням спеціальних програм (ransomware) стали серйозною проблемою для фінансового бізнесу у світі, особливо в США та країнах Європи, завдаючи шкоди компаніям на мільярди доларів щороку [1].

Фінансовий сектор України знаходиться у топ-5 секторів національної економіки з максимальною кількістю кібератак через можливість викрадення коштів та дестабілізації фінансової системи [2]. Попри те, що він постійно піддається

кібератакам, він не є найбільшою мішенню, порівняно з державним сектором (58%), оборонним (18%), а також енергетичним сектором (6%) [3]. При цьому, атаки на фінансові установи зберігають високу пріоритетність через високу цінність фінансових даних.

Традиційний реактивний підхід до управління безпекою фінансового бізнесу орієнтований на усунення наслідків інцидентів, адже передбачає реагування після виявлення інциденту, що призводить до фінансових втрат, репутаційних ризиків та порушення безперервності бізнес-процесів. Такий підхід виявився неефективним в умовах гібридної війни та стрімкої цифрової трансформації, що зумовлює необхідність переходу до проактивного управління безпекою фінансового бізнесу, зорієнтований на розвитку кіберстійкості у відповідності стандартам NIS2, DORA та іншим європейським регуляторним вимогам у сфері інформаційної безпеки [4].

Проактивне управління безпекою фінансового бізнесу базується на принципах превентивності, передбачуваності та безперервного моніторингу ризиків. Зважаючи на генезис деструктивних чинників безпеки ризики цифровізації можуть мати низьку, середню чи високу ймовірність настання несприятливих подій. Рівень ризику залежить від його природи, утім він може взагалі не реалізуватися залежно від умов інформаційного середовища національної економічної системи. В інформаційному середовищі мають бути сформовані механізми недопущення перетворення ризику у загрозу. У протилежному випадку, в разі недостатнього рівня кіберзахисту ризики перетворюються у загрози. Серед найбільш небезпечних загроз цифровізації варто виділити витік, порушення цілісності, блокування інформації, ураження об'єктів критичної інфраструктури з використанням цифрових технологій, а також перешкоджання діяльності фінансових установ [5].

З урахуванням цього та ключових положень європейської політики кібербезпеки [4] розроблена концептуальна модель формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища (рис. 1), яка ґрунтується на інтерпретаційному структурному моделюванні (ISM) та адаптованій багатокритеріальній моделі

прийняття рішень (MCDM), що дозволяє фінансовим установам системно оцінювати загрози, приймати обґрунтовані рішення щодо пріоритетів захисту та ефективно розподіляти ресурси.

Рис. 1. Концептуальний підхід до проактивного управління безпекою фінансового бізнесу в умовах цифрових ризиків і загроз
Джерело: побудовано автором

Основою проактивного управління безпекою фінансового бізнесу є формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища та високонадійних систем захисту інформації. Це передбачає постійне оцінювання вразливостей інформаційних систем для виявлення потенційних слабких місць в інфраструктурі; регулярне тестування на проникнення, що імітує дії зловмисників для перевірки реальної стійкості систем; динамічний аналіз додатків під час їх виконання для виявлення вразливостей у реальному часі; статичний аналіз вихідного коду програмного забезпечення для пошуку критичних помилок на етапі розробки [6]. Застосування такого підходу дозволяє

суттєво підвищити економічну безпеку фінансових установ, забезпечуючи зниження ймовірності реалізації кіберзагроз, скорочення часу виявлення інцидентів та зменшення фінансових втрат.

Отже, застосування проактивного підходу до управління економічною безпекою фінансового бізнесу через розвиток високонадійних систем захисту інформації, інтеграцію технологій штучного інтелекту для прогнозування загроз та впровадження європейських стандартів кібербезпеки сприятиме підвищенню кіберстійкості фінансового сектору України у воєнний та повоєнний періоди, забезпечуючи захист національних економічних інтересів від деструктивного впливу кіберзагроз.

Список літератури:

1. Financial Conduct Authority. Financial watchdog fines Equifax Ltd £11 million for role in one of the largest cyber security breaches in history. URL: <https://www.fca.org.uk/news/press-releases/equifax-ltd-fine-cyber-security-breach>
2. Kudinova A., Maslii O., Smokvina V., Tsyhanenko K. The impact of digitalization on the financial institutions' economic security in the face of growing cyber threats. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2025. Volume 4 (63). Pp. 466–483. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4790>
3. War and cyber: three years of struggle and lessons for global security: Analytical report. *State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine*. Kyiv, 2025. 20 p. URL: <https://cip.gov.ua/services/cm/api/attachment/download?id=69131>
4. EU cybersecurity policies. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-policies>
5. Маслій О. А., Максименко А. П. Ризики та загрози економічній безпеці України у цифровій сфері в умовах війни. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 2023. Том 21 № 3(52). С. 179–199.
6. Onyshchenko S., Yanko A., Hlushko A., Maslii O. Economic cybersecurity of business in Ukraine: strategic directions and implementation mechanism. *Economic and cyber security*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. Pp. 30–58. DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-98-5.ch2>

БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

В умовах новітніх викликів і загроз дотримання засад інклюзивності є важливою передумовою безпечного функціонування страхового ринку, розробки інноваційних страхових продуктів та послуг з урахуванням необхідності соціальної захищеності й доступності, впровадження інноваційних підходів у реалізації регуляторних та наглядових технологій.

У країнах з низьким рівнем соціальної захищеності населення інклюзивність є важливим стимулюючим фактором економічного розвитку. Вона пов'язана із створенням передумов та можливостей забезпечення доступу окремих осіб та підприємств до доступних та належних фінансових послуг [1]. Тому можна констатувати, що основою інклюзивності страхового ринку є доступність та широкі можливості вибору страхових послуг для соціально вразливих верств населення. Позитивними характеристиками інклюзивних фінансових систем є їх спрямованість на сприяння економічному розвитку, активізації підприємництва, зменшення вразливості до фінансових потрясінь та покращення розподілу доходів. Це сприяє підвищенню рівня безпеки суб'єктів фінансових систем, їх стійкості до ризиків, загроз та небезпек.

В контексті страхової діяльності інклюзія зосереджена на доступності для малозабезпечених груп суспільства тих продуктів, які спрямовані на захист їх життя, здоров'я та активів через процеси заощаджень та механізми компенсації збитків, які є невід'ємною складовою страхових продуктів [2]. Отже, важливою характеристикою інклюзії у страховій сфері є спрямованість на захист від ризиків.

У закордонній літературі досліджено залежність взаємозв'язку між фінансовою інклюзією та фінансовою стабільністю від галузевих відмінностей та конкурентоспроможності ринку. У

даному контексті існує дві точки зору, які констатують: 1) фінансова інклюдія має стабілізуючі переваги для фінансової системи, сприяючи розвитку більш диверсифікованих фінансових систем, забезпечуючи вищу стійкість у стабільні та кризові періоди, зменшуючи ризики фінансових установ; 2) існує синергія між фінансовою інклюдією та фінансовою стабільністю щодо можливостей забезпечення кращого доступу до страхових продуктів [3].

В умовах воєнного стану для зміцнення безпеки страхового ринку страховим компаніям важливо вийти за рамки традиційних функцій та зосередитися на розробці продуктів, які адаптовані до потреб ринку, враховуючи критерій доступності та очікуваний соціально-економічний ефект.

Інклюдивність розвитку страхового ринку доцільно розглядати як комплексну характеристику рівня достатності, доступності та безпеки реалізації страхових продуктів та надання страхових послуг усім верствам суспільства, в тому числі соціально вразливим, які спрямовані на забезпечення безпеки його функціонування.

Інклюдивність у розвитку страхового ринку передбачає такі засадничі аспекти: доступ до фінансових послуг, доступність таких послуг, повнота їх використання та досягається за умови їх позитивного соціально-економічного ефекту. В контексті забезпечення безпеки страхового ринку інклюдивність повинна передбачати:

- 1) формування стратегій ефективного обслуговування цільового ринку на основі удосконалення страхових продуктів і послуг з урахуванням потреб і можливостей соціально вразливих верств суспільства;

- 2) реалізацію гнучких підходів у формуванні каналів збуту страхових продуктів і послуг на основі використання цифрових технологій та insurtech-технологій;

- 3) впровадження нових бізнес-моделей та продуктів в процесі прийняття та адміністрування рішень щодо зменшення ризиків страхових компаній у даному сегменті ринку.

Стратегії фінансової інтеграції в страховому секторі повинні спочатку сприяти розвитку продуктів мікрострахування

з нижчим рівнем складності, поступово їх удосконалюючи. Страхові компанії сьогодні приділяють велику увагу наданню різних послуг для задоволення потреб своїх клієнтів, включаючи оздоровчі програми, медичні огляди та швидку обробку страхових випадків, які спрямовані на забезпечення їх доступності для соціально вразливих верств населення. Страховому сектору необхідно адаптовувати або розробляти нові бізнес-моделі, які спрямовані на інклюзивне страхування, зокрема, такі як розробка креативних страхових продуктів та нових систем розподілу ризиків, які дозволять знизити транзакційні витрати.

Безпекові аспекти інклюзивного розвитку страхового ринку повинні передбачати спрямованість на усі соціальні верстви суспільства, в тому числі й соціально вразливі, можливості для максимальної реалізації наявного потенціалу суб'єктів фінансових взаємовідносин, захищеність від ризиків, загроз, небезпек та забезпечувати досягнення позитивного соціально-економічного ефекту

Список літератури:

1. Financial Inclusion. The World Bank. 2019. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/377571554411400279/pdf/Financial-Inclusion.pdf>.
2. Bruno M. A., Martínez H. V., Aramburu V. A. Financial inclusion in insurance. *Mapfre Economics*. 2020. URL: <https://www.mapfre.com/media/economic-research/2020/mapfre-economics-inclusion-financiera-11-06-2020-ENU.pdf>.
3. Srbinoski B., Kjosevski J., Poposki K., Mecheski S. Financial inclusion, market concentration and underwriting performance: Empirical evidence from Central Eastern and Southeastern European countries. *Economics and Business Review*. 2025. Vol 11(1). Pp. 133-156. DOI: <https://doi.org/10.18559/ebr.2025.1.1850>.

Реверчук С. К.

д.е.н., професор, завідувач кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Ковалюк А. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

1. Банки України нарощують обсяги кредитування півтора року і станом на сьогодні мають достатній потенціал для підтримки економіки. Чисті гривневі кредити бізнесу і населення та інвестиції в ОВДП стійко зростають. Банки зберегли високий рівень рентабельності і мають достатні запаси капіталу для дотримання регулятивних вимог і подальшого кредитування. Найшвидші темпи зростання кредитування у державних банках - 24,8 % за 2024 р. У розрізі галузей упродовж IV кварталу 2024 р. найсуттєвіше збільшилися обсяги кредитів підприємствам харчової промисловості і машинобудування, загалом за рік - торгівлі та харчової промисловості. Частка позик за програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» у чистому гривневому портфелі бізнесу скоротилася до 33,7 % наприкінці 2024 р. У відповідь на певне пожвавлення інвестиційного попиту бізнесу чисті гривневі кредити зросли на 21,4 % за IV квартал та на понад 58 % - за рік, а їх частка у портфелі збільшилась до 25 %. Зростання іпотечних кредитів у IV кварталі уповільнилось до 7 % за IV квартал та 60,7 % за 2024 р. Іпотечне кредитування і надалі зосереджене майже виключно у межах державної програми «ЄОселя», валовий портфель якої у IV кварталі збільшився до 24,1 млрд грн. Для розвитку іпотечного кредитування необхідне активніше залучення банків з ринковими продуктами, що потребує посилення державної підтримки іпотеки [4].

2. Основним джерелом високого прибутку банків України є чистий відсотковий дохід завдяки стабільній доходності ОВДП та кредитів. Відсоткова ставка у середньому за 2024 р.

становила 7,6 %. Достатність регулятивного капіталу залишалася на високих рівнях – 17 % станом на 1 січня 2025 р. [4].

Отже, банки України нарощують обсяги кредитування та мають достатній потенціал для підтримки економіки під час війни. Водночас банківська інфраструктура, зокрема мережа відділень, істотно зменшилась.

3. Довіра до банків України є високою, адже майже 2/3 грошей українці зберігають у банках. При цьому вклади фізичних осіб у гривні є вдвічі більшими, аніж в іноземній валюті. Водночас розмір вкладу від 10.000 до 200.000 грн характерний для 58 % вкладників [2, с. 54-69]. Стійкого економічного зростання і підвищення добробуту населення в принципі не можна досягти без високого рівня довіри вкладників (населення) до банків і банківської системи загалом. Довіра - це основний чинник забезпечення успішності у діяльності банків.

4. На тему довіри до банківського бізнесу написано чимало наукових праць. Останніми роками в Україні науковці значну увагу приділяють проблемі довіри до банків в умовах російсько-української війни [1, с. 45-49]. Зокрема, в полі зору науковців тема і проблема зняття готівки, обміну валюти, кредитних платежів тощо. Унаслідок війни зросла увага до моніторингу динаміки загальних показників щодо стану банківської системи та показників довіри населення до банків. Значною мірою довіру до банків визначають такі показники: рейтинг першої п'ятірки банків; загальна кількість банків; обсяги коштів фізичних осіб у банках; рейтинги першої п'ятірки або трійки банків. Якщо на початок війни в Україні налічували 71 банк, то сьогодні станом на 01.02.2025 р. - 61 банк [3, 65-79]. Наголосимо, що вплив війни на банки з іноземним капіталом є дещо значимішим. Помітна така тенденція: кількість банків зменшується, але рівень конкуренції між банками не спадає, а навпаки - зростає або залишається високим. Загалом упродовж воєнних років банківській системі України вдалося вистояти і зберегти довіру населення до себе. І головним показником щодо цього є що вклади фізичних осіб на рахунках банків (зокрема, державних), які зростають.

5. Аналіз політики та офіційної статистики НБУ у банківському секторі України дає підставу зробити такі висновки щодо особливостей його політики у вітчизняному банківництві. Банки активно нарощують інвестиції в облігації внутрішніх державних позик. Водночас чисті гривневі кредити бізнесу та населення стійко і стабільно зростають із червня 2023 р. Щораз більшою є частка несубсидійованих позик бізнесу, завдяки ставкам за позики суб'єктам господарювання. Незважаючи на стабільну відсоткову дохідність та зростання чистого комісійного доходу за помірних витрат на збільшення резервів, у цих умовах капіталу банківського сектора достатньо для дотримання встановлених регулятивних вимог для кредитування. За IV квартал 2024 р. кількість банків зменшилась на 1 банк і станом на 01.01.2025 р. функціонує 61 банк. Загалом за 2024 р. свою роботу припинили 2 банки.

6. В Україні сьогодні умови для кредитування вважають сприятливими, адже відсоткові ставки відповідають рівню «доковідного» 2019 р. А частка позик, наданих за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %», у гривневому чистому портфелі бізнесу становила 34 % наприкінці 2024 р. [5]. У здійсненому опитуванні щодо умов кредитування банки відзначають зростання попиту бізнесу на кредити з огляду на наміри здійснити капітальні інвестиції. Як результат, у портфелі зросла частка кредитів, на понад три роки до 25,2 %, тобто на 6 відсоткових пунктів. за рік. Іпотечне кредитування і надалі відбувалося виключно за державною програмою «ЄОселя», валовий портфель якої наприкінці 2024 р. становив понад 24 млрд грн. Як зазначено в огляді банківського сектору за лютий 2025 р., для розвитку іпотечного кредитування потрібне активніше залучення банків із ринковими продуктами, що потребує посилення нормативного та законодавчого регулювання сектору нерухомості та вдосконалення дизайну державної політики іпотеки [5].

7. За 2024 р. обсяг чистих активів банків зріс на 16,2 %. Також зросли вкладення в ОВП за рік на понад третину. Водночас у IV кварталі 2024 р. скоротився кредитний портфель іноземних банків на 5,7 %, але за весь 2024 р. кредитний

портфель іноземних банків зріс на 15,2 %. Найбільше зріс кредитний портфель за 2024 р. у державних банків - на 24,8 %. При цьому якість кредитного портфелю поліпшилась, частка непрацюючих активів (кредитів) зменшилась за рік на 7,1 % і становила 30,3 %. Загалом якість кредитного портфеля поліпшується, частка непрацюючих активів зменшилася за 2024 р. на 7,1 % до 30, 3% [4]. Протягом 2014 р. частка NPL населення (це непрацюючі активи), за яким прострочено погашення боргу перевищує 90 днів. Однак 2018 р. вони становили 55 %, а 2022 р. - 27 %. У грудні 2024 р. НБУ підвищив облікову ставку з 13,0 % до 13,5 %, а у січні 2025 р. - до 14,5 %. Достатність капіталу залишається на високих рівнях і становила станом на 01.01.2025 р. 17 %. За 2024 р. банки отримали 103,7 млрд грн прибутку, з них 39 % сформував ПриватБанк. А збитковими було 9 малих банків із сукупним збитком 0,4 млрд грн [5].

8. Отже, з початку 2025 р. розпочато оцінку якості активів банків зовнішніми аудиторами у межах оцінки стійкості банківського сектору. У травні 2025 р. оприлюднені базовий та несприятливий сценарії для проведення стрес - тестування найбільших банків України. Для цих банків розроблені: підвищені необхідні рівні достатності капіталу; програми капіталізації, а також програми реструктуризації. Усе це планують виконати до кінця 2025 р. Окрім того, по-новому розраховуватимуть показник NPL за основними вимогами стандартів ЄС. Отже, на 01.01.2025 р. в Україні діяв 61 банк, із них: державних - 7, іноземних - 14, приватних - 40 банків.

Список літератури:

1. Дейнека М. О., Кіреєва А. К. Довіра до банківської системи в Україні: аналіз показників. // Science and Technology of the Future: Advanced Views : XXIX International scientific and practical conference (June 26-28, 2024). Madrid, Spain : International Scientific Unity, 2024. Р. 45-49.
2. Дзюблюк О. В. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору // Вісник ТНЕУ. 2016. Вип. 2. С. 54-69.
3. Примостка Л. О. Довіра до банків: формування та відновлення // Фінанси, облік і аудит. 2016. Вип. № 1 (27). С. 65-79.
4. Офіційний сайт Національного банку України / Лютий 2025 р. Огляд банківського сектору.
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua>

Edyta Rutkowska-Tomaszewska

Prof., Professor at the University of Wrocław, Faculty of Law,
Administration, and Economics,
Institute of Economic Sciences, Wrocław, Poland

Piotr Gałązka

Doctor of Law, Polish Bank Association, Poland

CHALLENGES FOR CONSUMER LENDERS AHEAD

The presentation examines the forthcoming regulatory challenges facing consumer lenders in light of the recently adopted Consumer Credit Directive 2 (CCD2), which is currently being implemented across EU Member States. The directive establishes a substantially revised framework for consumer credit regulation, aimed at strengthening consumer protection and ensuring responsible lending within an increasingly digitalised financial landscape.

The new provisions introduce a redefined allocation of pre-contractual information duties and expanded categories of mandatory information, as well as stricter restrictions on the advertising of consumer credit. They also set out new warning obligations and enhanced requirements for assessing creditworthiness, reflecting the European Union's broader commitment to financial responsibility and risk prevention.

The presentation discusses the practical and regulatory implications of these reforms for market participants, highlighting the need to balance consumer rights with market efficiency, and identifying key areas where lenders may face compliance and operational challenges during the implementation of CCD2.

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Нестабільність економіки, зростання фінансових загроз і посилення конкуренції створюють тиск на забезпечення фінансової безпеки бізнесу. Побудова надійної фінансової стратегії є ключовим чинником не лише для стабільного функціонування бізнесу, а й для його здатності своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища. З огляду на це, особливої уваги набуває розробка стратегічних підходів до формування системи фінансової безпеки, спрямовані на досягнення довготривалої стійкості й підвищення конкурентоспроможності. Розробка ефективної фінансової стратегії потребує застосування комплексного підходу, що включає три основні компоненти: оперативне реагування, передбачення та стратегічне відновлення [1]. Миттєве реагування передбачає своєчасну ідентифікацію фінансових загроз, використання антикризових резервів, прийняття оперативних управлінських рішень. Передбачення зосереджується на побудові ефективної системи внутрішнього контролю, управлінні фінансовими ризиками, фахової підготовки персоналу та їх обізнаності. Відновлення орієнтується на забезпеченні здатності бізнесу до фінансової регенерації, що охоплює оптимізацію витрат, ефективне управління ресурсами та відновлення доступу до фінансових ринків.

Сучасний етап розвитку економіки позначений стрімким впровадженням цифрових технологій, що докорінно змінює бізнес-середовище. В умовах військової агресії та загальної нестабільності на зовнішніх та внутрішніх ринках одним із ключових стратегічних напрямів забезпечення фінансової безпеки бізнесу стає впровадження та розвиток цифрових технологій.

Водночас цифрова трансформація потребує не лише технічної модернізації, а й розвитку людського капіталу. Брак цифрових компетенцій серед працівників обмежує можливості підприємств повноцінно використовувати фінансові інновації.

Цифровізація відкриває широкі можливості для автоматизації фінансових операцій, підвищення ефективності управлінських рішень та аналітики, також відіграє важливу роль у підвищенні стійкості підприємств до кризових явищ, таких як пандемія, війна або економічні шоки. Компанії, які активно використовують сучасні інформаційно-комунікаційні рішення, демонструють кращі показники адаптивності, виживання та зростання. Водночас використання цифрових технологій потребує стратегічного підходу, орієнтованого на специфіку кожного бізнесу, оскільки їх вплив може бути як позитивним, так і негативним у разі недостатньої підготовки чи неправильної інтеграції [2].

Цифрова трансформація бізнесу є результатом взаємодії ключових стейкхолдерів, кожен з яких відіграє важливу роль у зміцненні фінансової безпеки. Держава забезпечує законодавчу базу та підтримує малий та середній бізнес. ІТ-сектор пропонує технологічні рішення та засоби цифрового захисту, бізнес-структури впроваджують ці інструменти у свою діяльність, а інвестори забезпечують необхідний фінансовий капітал та стимулюють інновації. Саме координація зусиль між учасниками створює умови для цифрової трансформації, яка сприяє забезпеченню фінансової безпеки бізнесу.

Інформаційні технології відіграють вирішальну роль у побудові комплексних систем ідентифікації, моніторингу та мінімізації фінансових загроз. Бізнес активно впроваджує інструменти на основі штучного інтелекту та машинного навчання, що дозволяє аналізувати великі обсяги даних для прогнозування ризиків та оперативного реагування на них.

Важливе значення має інтеграція фінансових технологій, що сприяє посиленню прозорості фінансових операцій та підвищенню рівня контролю над грошовими потоками. Не менш актуальним є формування цифрової екосистеми управління ризиками, здатної забезпечити раннє виявлення загроз та оперативне реагування на фінансові інциденти в режимі реального часу. Крім того, стратегічним підходом також виступають інвестиції в інфраструктуру кіберзахисту, які поєднують технічні рішення із довгостроковим плануванням

фінансової безпеки. Завершальним елементом є розвиток культури фінансової обачності серед персоналу, що формується шляхом підвищення фінансової грамотності та усвідомлення персональної відповідальності за збереження конфіденційної інформації [2].

Взаємодія держави, бізнесу та міжнародних партнерів дозволяє об'єднувати зусилля для впровадження цифрових інструментів, розвитку інфраструктури на зниження вартості фінтех-рішень для малого та середнього бізнесу. Цифрова трансформація створює нові умови для підвищення фінансової стійкості підприємств, удосконалення фінансових процесів та оптимізації ресурсів. Водночас вона супроводжується появою нових ризиків, які можуть загрожувати фінансовій безпеці бізнесу [3].

Актуальні виклики лише посилюють тенденції до автоматизації бізнес-процесів. Згідно з результатами дослідження, проведеного сервісом цифрових рішень для бізнесу «Вчасно», впродовж 24 року спостерігалось активне впровадження цифрових інструментів серед українських компаній [4].

Процес супроводжується активізацією. Цифрових стратегій, орієнтованих на підвищення фінансової прозорості, зменшення витрат та розумне управління грошовими потоками. Особливо помітним є перехід підприємств до використання хмарних бухгалтерських систем, електронного документообігу та цифрових платформ для взаємодії з клієнтами.

Найбільш цифровізованими виявився бізнес, що працює у сфері інформаційних технологій, а також представники гуртової та роздрібної торгівлі. Значні темпи цифровізації також зафіксовані у сферах сільського господарства, професійної, наукової та технічної діяльності. Також до переліку лідерів входить бізнес, що працює у будівництві, сфері оренди, туризму та інших комерційних послуг. Цифрова трансформація відкриває для українського бізнесу нові експортні можливості. Використання фінансових технологій та електронної комерції дозволяє підприємцям вийти на міжнародні платформи та скористатись альтернативними формами фінансування, що

підвищує фінансову незалежність підприємств від внутрішніх ризиків та розширює їх стратегічний потенціал. ІТ 26% Гуртова торгівля 20% Роздрібна торгівля 18% Сільське господарство 8% Професійна, наукова та технічна діяльність 7% Будівництво 6% Оренда, туризм 6% Операції з нерухомим майном 5% Логістика і складська діяльність 4%.

Отже, стратегічне забезпечення фінансової безпеки бізнесу в сучасних умовах потребує комплексного підходу. Цифрова трансформація стала ключовим елементом фінансової безпеки бізнесу, сприяючи автоматизації, ефективності управління та підвищенню прозорості. Одночасно створюючи нові загрози, зокрема кіберризики та кадрові обмеження.

Список літератури:

1. Варналій З. Загрози фінансовій безпеці України в умовах гібридної війни. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2019. Вип. 3 (204). С. 6–13.
2. Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Розпорядження КМУ від 24 жовтня 2007 р., № 911-р.(зі змінами) (дата звернення 15.10.2025)
3. Ярема І. І. Впровадження МСФЗ в Україні: проблеми та перспективи. Бухгалтерський облік і аудит. 2023. № 3. С. 21–27.
4. Премія «Вчасно. Кращі Єдині» 2025. URL: <https://premiya.vchasno.ua/>
5. (дата звернення: 15.10.2025)

УДК 336.71-047.64

Фалюта А. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

НОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Формування інструментарію гарантування безпеки фінансових установ в процесі здійснення операцій та надання фінансових послуг є важливим завданням їхнього керівництва на шляху забезпечення стабільного, послідовного поступу цих установ. Без належної системи виявлення та протидії загрозам, ретельно продуманих безпекових заходів фінансові установи не в змозі ефективно вести свою діяльність у довгостроковій

перспективі та досягати бажаних результатів. Саме тому необхідно завчасно формувати інструментарій гарантування безпеки фінансових установ, удосконалювати його і повсякчас застосовувати для забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності. Для того, щоб ефективно це втілювати, розвивати конкурентні переваги, бізнесу необхідно впроваджувати новації.

Окремі аспекти вирішення порушеної проблематики зустрічаються у роботах науковців: Н. Зачосова [1], В. Коваленко [2], М. Зубок [3], С. Реверчук [4], О. Вовчак [5], А. Фалюта [4, 6] та інших. Проте, залишається дискусійним чи потребує удосконалення, подальшого розвитку як сама система управління безпекою, так і перелік конкретних безпекових заходів, які об'єктивно змінюються зі зміною фінансового ринку та інформаційних технологій. Це й визначило головні завдання дослідження: з'ясувати зміст управління безпекою фінансової установи; удосконалити систему безпеки кредитних операцій; сформувати безпекові заходи в операціях з цінними паперами; розвинути механізм гарантування безпеки інвестиційних операцій. Вирішення цих завдань є важливим як для науки, так і для практики.

Управління безпекою фінансової установи – це цілеспрямований вплив керівництва на діяльність установи з метою забезпечення безпеки – такого стану функціонування установи, за якого вона буде стабільно працювати, досягати цілей та ефективно протидіяти загрозам. На ринку фінансових послуг забезпечення безпеки доцільно розглядати за окремими операціями, серед яких головними, що займають найбільшу частку на ринку, є кредитні операції, операції з цінними паперами та інвестиційні операції. У тій чи іншій мірі по-окремо, або й усі одночасно їх здійснюють банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди і компанії. Тобто фактично чи не усі види фінансових установ, а тому впровадження розглянутих заходів потенційно несе важливий економічний ефект для усього фінансового ринку й економіки країни загалом.

При забезпеченні безпеки кредитних операцій ставиться за мету збереження та примноження кредитних ресурсів фінансової установи-кредитора. Тому найперше перед видачою кредиту розглядаються гарантії повернення позичальником виданих йому коштів та процентів за користування ними. З метою гарантування цього фінансовим установам слід розділяти кредитний процес на декілька стадій: 1) попередній аналіз потенційного позичальника; 2) документування і видача кредиту; 3) супровід кредиту; 4) стимулювання повернення кредиту. На кожній стадії слід застосовувати конкретні заходи, основним змістом яких є аналіз налаштованості позичальника щодо повернення коштів, аналіз його потенційної фінансової спроможності виконувати умови договору, а також формування фінансовою установою механізму гарантованого повернення виданих кредитних ресурсів і відсотків зарахунок застави та інших форм забезпечення.

Запорукою гарантування безпеки операцій з цінними паперами є проведення всебічного попереднього аналізу можливих загроз від проведення цих операцій. Без цього аналізу фінансові установи наражатимуть свій капітал на ризик втрати. Важливими безпековими аспектами аналізу повинні бути: перевірка прав власності на цінні папери; перевірка фінансового та майнового стану, репутації емітента; перевірка прибутковості, ліквідності цінних паперів; перевірка платоспроможності, репутації усіх зобов'язаних за цінними паперами; перевірка випадків відмови від придбання цінних паперів емітента; відстеження в операціях з власними цінними паперами того, в кого вони концентруються; тощо. Для проведення цих заходів потрібно мати команду фахівців з безпеки, права, фінансів, управління ризиками, ІТ тощо, а також зв'язки та технічну базу.

Головним змістом заходів безпеки інвестиційних операцій є убезпечення фінансових установ від можливих втрат у зв'язку з загрозами неефективного використання коштів. Щоб уникнути цього, здійснюючи вкладення потрібно дотримуватися таких вимог безпеки: 1) дізнатися про репутацію осіб, від яких залежить успіх інвестиційної угоди; 2) дізнатися про усі ризики, пов'язані з об'єктом інвестування; 3) дотримуватися диверсифікації й уникати проявів надмірної концентрації, здійснюючи інвестиційні вкладення;

4) не йти на ризики, величини яких не можеш професійно оцінити, і які не знаєш як обійти чи обмежити; 5) особливо пильно, розважливо розглядати об'єкти інвестування, які виглядають надто привабливо, чи по яких є інші застереження – такі об'єкти зазвичай характеризуються підвищеним рівнем ризику і тому їх слід уникати.

Загалом, оскільки метою заходів гарантування безпеки фінансових установ на ринку операцій з капіталом є підтримка безперебійної діяльності в процесі проведення фінансових операцій та надання послуг, слід забезпечувати недопущення понесення збитків фінансовими установами від цієї діяльності, а також втрати інших потенційних вигод. Здійснювати це доцільно шляхом реалізації заходів прогнозування, попередження, виявлення та нейтралізації загроз як по кожній операції, так і по діяльності загалом. Для того, щоб ефективно це втілювати, бізнесу варто впроваджувати систему управління безпекою, що є системою заходів з організації захисту інтересів фінансових установ на ринку. Розвиток цієї системи потребує постійного удосконалення через розробку на впровадження новацій.

Отже, в даній роботі запропоновано низку теоретичних та практичних новацій починаючи від трактування поняття “управління безпекою фінансових установ” та аж до конкретних заходів зміцнення безпеки фінансових установ в процесі їхньої професійної діяльності. Зокрема розглянуто безпекові новації щодо найпоширеніших фінансових операцій на ринку. Для кредитних операцій розмежовано чотири стадії кредитного процесу та визначено зміст основних заходів. В межах безпеки операцій з цінними паперами запропоновано проведення різних видів аналізу можливих загроз. Щодо інвестиційних операцій – сформовано систему з п'яти груп безпекових вимог. Реалізації цих новацій чинитиме позитивний системний вплив на зміцнення безпеки фінансових установ та підтримки стабільності всього фінансового ринку країни.

Список літератури:

1. Формування системи економічної безпеки фінансових установ : монографія // Н. В. Зачосова. Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2016. 375 с.
2. Коваленко В. Фінансова безпека банків: реалії та перспективи забезпечення // Економічний форум, 2022. №2. 156 с. с. 141-151

3. Зубок М. І., Рубцов В. С., Яременко С. М., Гусаров В. Г. Економічна безпека суб'єктів підприємництва : навчальний посібник. К., 2012. 226 с.
4. Фінансова стабільність банків в Україні: організаційно-управлінські аспекти : монографія // С. К. Реверчук, А. В. Фалюта. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 208 с.
5. Вовчак О. Д., Самура Ю. О., Сидоренко В. А., Вареник В. А. Банківська безпека : навчальний посібник. К.: Знання, 2013. 237 с.
6. Фалюта А. В. Безпекова бізнес-аналітика кредитних операцій // Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. К.: НАУ, 2024. 630 с. С. 422-425.

УДК 336.71:004.738.5

Філіпенко В. В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Лобозинська С. М.**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ТА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КЛІЄНТІВ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

Сучасна банківська система України активно інтегрується у глобальний фінансовий простір, що зумовлює впровадження цифрових технологій та зростання ролі іноземного капіталу. Іноземні банки, такі як Raiffeisen Bank, OTP Bank, Crédit Agricole, виступають провідниками фінансових інновацій, стимулюючи адаптацію вітчизняних стандартів до міжнародних вимог.

Водночас ефективність державного регулювання фінансових технологій значною мірою залежить від рівня цифрової грамотності як суб'єктів фінансового ринку, так і державних інституцій. Саме цифрова компетентність визначає здатність забезпечити кібербезпеку, прозорість транзакцій і стабільність банківської системи [1;2]. В умовах цифрової трансформації банківського сектору держава має виконувати не лише контрольну, а й модернізаційну функцію — створювати умови для розвитку фінтех-

екосистеми. Закон України «Про платіжні послуги» (2021 р.) започаткував нову епоху регулювання, де ключовими принципами стали відкритий банкінг (Open Banking), інтеграція API-платформ і підвищення кіберзахисту [3].

Для ефективної реалізації цих норм необхідна висока цифрова компетентність працівників НБУ, банківських установ і споживачів фінансових послуг. Недостатній рівень цифрової грамотності призводить до ризиків шахрайства, порушень стандартів KYC/AML, а також знижує довіру клієнтів до інноваційних продуктів. Особливу роль у цьому процесі відіграють банки з іноземним капіталом, які адаптують до українського ринку глобальні практики управління ризиками та цифрової безпеки. Наприклад, Raiffeisen Bank запровадив багатофакторну аутентифікацію клієнтів, а OTP Bank розвиває цифрові сервіси на базі штучного інтелекту [4].

Водночас держава повинна забезпечити баланс між інноваціями та регуляторними обмеженнями, що вимагає системного підвищення цифрової грамотності регуляторів — від банківських наглядових органів до фінансових аналітиків.

Важливим напрямом є співпраця держави та міжнародних фінансових організацій у сфері цифрової освіти. Програми Мінцифри («Дія.Цифрова освіта») та World Bank Digital Development Partnership демонструють, що інвестиції у цифрову грамотність прямо впливають на фінансову стабільність і рівень захисту прав споживачів [5; 6].

Цифрова грамотність є ключовим фактором ефективного регулювання фінансових технологій та інтеграції банків України у світовий фінансовий простір.

Підвищення цифрових компетентностей усіх учасників фінансового ринку — необхідна умова для забезпечення прозорості, конкурентоспроможності та фінансової безпеки, особливо у сфері діяльності банків з іноземним капіталом, які формують стандарти інноваційної культури на українському ринку.

Таким чином, цифрова грамотність трансформується у стратегічний ресурс держави, що визначає якість регулювання, фінансову стійкість та залучення іноземного капіталу у банківську систему.

Список літератури:

1. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність (2024). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=14 (дата звернення: 14.10.2025).
2. OECD. OECD/INFE survey instrument to measure digital financial literacy 2023. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/oecd-infe-survey-instrument-to-measure-digital-financial-literacy_f994b667/548de821-en.pdf
3. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. №1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/stru>(дата звернення: 14.10.2025).
4. Raiffeisen Bank Ukraine. Річний звіт 2023, <https://raiffeisen.ua/storage/files/rbi-report-2023.pdf>
5. Міністерство цифрової трансформації України. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2025)
6. World Bank Group, digital development URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/digital> (дата звернення: 14.10.2025).

УДК 336

Хомляк С. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кафедри аналітичної економії і міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Науковий керівник: **Скоморович І. Г.**
д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ ДАНИХ У ЦИФРОВОМУ ФІНАНСОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В умовах збройної агресії росії проти України, загальної економічної нестабільності на внутрішніх і зовнішніх ринках питання забезпечення фінансової безпеки бізнесу набуває особливої актуальності. Захист фінансової інформації стає пріоритетним завданням як для окремих підприємницьких структур, так і для держави в цілому. У таких обставинах цифрові технології відіграють ключову роль, адже саме вони забезпечують гнучкість, стійкість і адаптивність фінансового сектору до непередбачуваних викликів, серед яких — пандемічні шоки, кібератаки та наслідки воєнного стану.

Забезпечення безпеки даних клієнтів, транзакцій і внутрішніх систем є фундаментом довіри до фінансових установ та важливою умовою стабільності цифрової економіки. Саме тому дослідження інструментів захисту даних у цифровому фінансовому середовищі є надзвичайно актуальним у сучасних умовах розвитку українського бізнесу.

До ключових інструментів захисту даних у фінансовому секторі можна віднести:

1. Шифрування інформації (Encryption) – основний метод забезпечення конфіденційності, який використовується для захисту даних під час їх зберігання та передачі. Для захисту даних, що зберігаються, застосовуються розширені набори алгоритмів, зокрема AES-256. Завдяки ним навіть у разі компрометації фізичного носія інформації доступ до даних буде неможливим без спеціального ключа дешифрування. Під час передавання інформації використовуються методи шифрування, зокрема Transport Layer Security (TLS), які створюють захищений канал зв'язку між користувацьким пристроєм і сервером. Це мінімізує ризики перехоплення чи підміни даних під час їх передавання через мережу [1].

2. Багатофакторна аутентифікація (MFA) – ефективний спосіб запобігання несанкціонованому доступу, який передбачає використання кількох рівнів перевірки особи: пароля, одноразового коду, біометричних даних або токенів.

3. Системи виявлення та запобігання вторгнень (IDS/IPS) – інструменти моніторингу мережевого трафіку, які дозволяють виявляти підозрілу активність і блокувати потенційні кібератаки в реальному часі.

4. Технологія блокчейн – забезпечує високий рівень прозорості та підзвітності фінансових операцій. Особливо актуальною ця технологія є у галузях, де першочергове значення мають походження та відповідність, наприклад управління ланцюгом постачання. Використовуючи блокчейн, підприємства можуть мінімізувати фінансове шахрайство та зміцнити довіру серед зацікавлених [2].

5. Системи UEBA (User and Entity Behavior Analytics) – встановлюють базову норму поведінки користувачів і пристроїв,

можуть виявляти відхилення та аномалії, позначаючи їх як потенційно шкідливі або несанкціоновані дії. Такий проактивний підхід дозволяє оперативно ідентифікувати інсайдерські загрози, скомпрометовані облікові записи та інші ризики безпеки в режимі реального часу [3].

6. Системи моніторингу та аудиту безпеки (SIEM) – дозволяють у режимі реального часу збирати, аналізувати та корелювати інформацію про всі події у системі, забезпечуючи швидке реагування на кіберінциденти [4].

Важливу роль у забезпеченні належного рівня захисту даних також відіграє законодавча та нормативно-правова база. Вона формує засади регулювання обробки, зберігання та передачі конфіденційної інформації у фінансовому секторі. Дотримання вимог таких актів, як Загальний регламент захисту даних (GDPR), Директива PSD2 та національні закони про кібербезпеку, сприяє підвищенню відповідальності фінансових установ і забезпечує правові механізми захисту прав користувачів.

У цифровому фінансовому середовищі питання захисту даних набуває особливої актуальності. Сучасні інструменти, такі як шифрування, багатофакторна аутентифікація, технологія блокчейн, системи виявлення та запобігання вторгнень, а також системи моніторингу та аудиту безпеки, забезпечують ефективний захист інформації від зовнішніх і внутрішніх загроз. Водночас важливою складовою системи безпеки залишається людський фактор, що вимагає постійного підвищення цифрової грамотності користувачів. Комплексне поєднання технічних, організаційних і правових заходів є запорукою надійного функціонування фінансового сектору в умовах цифровізації.

Список літератури:

1. Kingston Technology. Безпека даних при передачі // Офіційний блог Kingston. 2023. URL: https://www.kingston.com/ua/blog/data-security/secure-data-in-transit?utm_source=chatgpt.com
2. Захаркін, О. О., Бойко, А. В., & Сокол, Л. В. Цифрові технології та інструменти забезпечення фінансової безпеки бізнесу // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-08-02>

3. Дія.Бізнес. Аналітика поведінки користувачів та суб'єктів господарювання (UEBA) // Офіційний сайт Дія.Бізнес. 2025. URL: <https://business.diia.gov.ua/user-and-entity-behavior-analytics-ueba>
4. Microsoft. Що таке SIEM і як він забезпечує безпеку бізнесу // Офіційний сайт Microsoft. 2025. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-siem>

УДК 336:658

Чуй І. Р.

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО МЕТОДУ В ОЦІНЮВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Дана робота присвячена проведенню порівняльного аналізу застосування інтегрального методу із використанням вагових значень окремих індикаторів, бальної системи та скорингового індексу фінансової стійкості (FinScore - консолідованого показника фінансової стійкості), на основі яких визначається рівень фінансової безпеки підприємства.

Взявши за основу методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств на основі індивідуальних показників-індикаторів, які характеризують різні аспекти фінансового стану [1], на підставі галузевої приналежності підприємства (для АТ “Укрпошта” - це транспорт, логістика, зв'язок) та експертного оцінювання було визначено значимість (ранг показника) та вплив кожного на фінансову безпеку підприємства. Найменше значення рангу означає найбільший вплив на стан фінансової безпеки, а найбільше – найменший. Для визначення вагового значення показника було використано формулу Фішберна.

Динаміка основних показників діяльності АТ “Укрпошта” під час дії воєнного стану демонструє негативні тенденції (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники та стан фінансової безпеки АТ
“Укрпошта” за 2020-2024 рр.***

Показники	Ранг	Вагове значен ня	2020	2021	2022	2023	2024
1. фондівдача	15	0,015	2,734	3,088	2,681	2,927	3,103
2. коефіцієнт придатності основних засобів	14	0,022	0,631	0,622	0,565	0,537	0,511
3. коефіцієнт покриття	16	0,007	0,921	0,913	0,712	0,687	0,626
4. коефіцієнт швидкої ліквідності	4	0,096	0,887	0,871	0,630	0,640	0,578
5. коефіцієнт абсолютної ліквідності	5	0,088	0,782	0,559	0,456	0,543	0,457
6. коефіцієнт автономії	2	0,110	0,261	0,249	0,151	0,054	0,018
7. коефіцієнт фінансової стійкості	3	0,103	0,353	0,331	0,177	0,057	0,019
8. коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	1	0,118	0,323	0,353	0,271	0,163	0,137
9. коефіцієнта маневреності власного капіталу	12	0,037	-0,206	-0,226	-1,392	-4,836	-17,725
10. співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	10	0,051	5,22	6,12	7,40	7,48	7,02
11. коефіцієнт зміни оборотності оборотних активів	11	0,044	0,75	1,39	0,32	5,28	-0,62
12. коефіцієнт зміни сукупних активів	13	0,029	0,127	0,105	0,103	0,057	0,087
13. коефіцієнт зміни чистого прибутку	9	0,059	-0,593	0,113	-7,853	-0,367	-0,481
14. рентабельність власного капіталу	6	0,081	0,064	0,070	-0,614	-0,780	-0,991
15. рентабельність активів	8	0,066	0,023	0,023	-0,152	-0,092	-0,043
16. рентабельність продаж	7	0,074	0,018	0,016	-0,122	-0,069	-0,032
Інтегральний показник фінансової безпеки			0,589	0,688	0,041	0,546	-0,251
Рівень фінансової безпеки			незадовільний	незадовільний	критичний	критичний	катастрофічний

* Примітка: табл. 1 розрахована на підставі [1; 2]

У компанії спостерігається надмірний залишок грошових коштів на рахунках та водночас критичний стан поточної ліквідності через значні суми поточних зобов'язань та неможливість їх покриття через брак ліквідних засобів; критичний стан фінансової стійкості через зменшення суми і частки власного капіталу, дефіцит робочого капіталу для провадження операційної діяльності; зростання залежності від залученого капіталу; від'ємні значення коефіцієнтів рентабельності через наявність збитків; уповільнення оборотності і, таким чином, погіршення ділової активності.

Застосувавши уточнену Міністерством фінансів України методику оцінки фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану [3], виявлено, що починаючи з 2022 р. стан АТ “Укрпошта” на рівні Е - поганий та до кінця 2024 р. він погіршився до рівня F - дуже поганого (табл. 2). Тож стан фінансової безпеки, як і у попередній оцінці, низький, та за підсумками 2024 р. – уже критичний.

Таблиця 2

Визначення класу фінансового стану АТ “Укрпошта”*

Показники	Значення показників			Переведення в бали		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6	7
Л1 – миттєва ліквідність	0,456	0,543	0,457	5	5	5
Л2 – швидка ліквідність	0,630	0,640	0,578	3	3	2
Л3 – поточна ліквідність	0,712	0,687	0,626	2	1	1
Інтегральна оцінка ліквідності $L=0,2*Л1+0,3*Л2+0,5*Л3$				1,9	1,45	1,3
К1 – маневреність капіталу	-1,392	-4,836	-17,725	0	0	0
К2 – фінансова автономія	0,151	0,054	0,018	1	0	0
К3 – фінансова міцність	0,271	0,1623	0,137	1	0	0
Інтегральна оцінка капіталізації $K=0,2*K1+0,3*K2+0,5*K3$				0,8	0	0
П1 – маржа валового прибутку	0,038	0,079	0,111	1	2	3

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
П2 – рентабельність операційної діяльності	-0,115	-0,074	-0,031	0	0	0
П3 – рентабельність активів	-0,152	-0,092	-0,043	1	1	0
Інтегральна оцінка прибутковості $\Pi=0,2\Pi1+0,3\Pi2+0,5\Pi3$				0,7	0,9	0,6
Інтегральний показник (скоригований (+0,2) завдяки підтвердженню фінансової звітності аудиторським звітом)				1,41	1,05	0,9
Клас фінансового стану АТ “Укрпошта” на час дії воєнного стану				Е (поганий)	Е (поганий)	Ф (дуже поганий)

* Примітка: табл. 2 розрахована на підставі [2; 3]

Розрахований фахівцями YouControl скоринговий індекс фінансової стійкості (FinScore), що базується на 20 фінансових ризик-індикаторах у порівнянні із конкурентами на ринку, підтверджує негативний тренд у фінансовій стійкості АТ “Укрпошта”: із В2,9 у 2020 р. до В2,6 у 2024 р. (рис. 1).

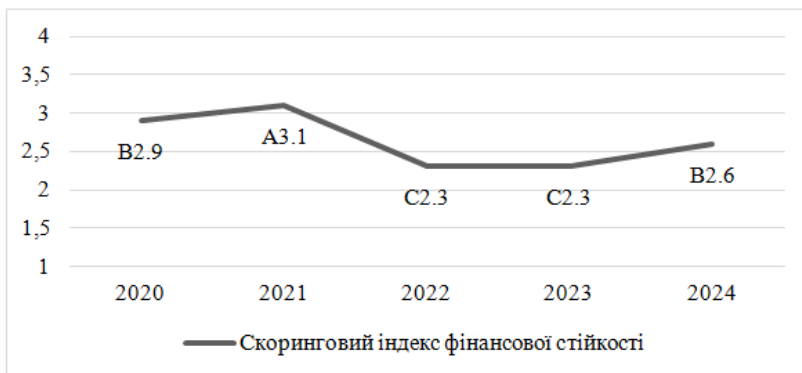

Рис. 1. Скоринговий індекс фінансової стійкості АТ “Укрпошта” [4]

Експрес-аналіз рівня фінансових ризиків FinScore показує, що протягом 2022-2023 рр. рівень фінансової стійкості компанії знизився із високого (2021 р.) до задовільного в межах ринку, та

у 2024 р. – підвищився до доброго, проте значення B2,6 все ж нижче від значення довоєнного 2020 р. Лише за чотирма показниками із двадцяти значення компанії кращі від середньогалузевих, серед яких абсолютна ліквідність, відношення чистого боргу до EBITDA, оборотність усіх активів та дебіторської заборгованості.

Проведена інтегральна оцінка стану фінансової безпеки АТ “Укрпошта” засвідчила погіршення його стану за рахунок зниження рівнів безпеки за усіма складовими: фінансовою стійкістю, рентабельністю, ліквідністю, діловою активністю та майновим станом.

Список літератури:

1. Швець Ю.О., Цикало К.С. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. № 5. 2017. С. 162-168.
2. Фінансова звітність АТ “Укрпошта” (2020-2024) URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua/richni-zvity>.
3. Оцінка фінансового стану підприємств. URL: <https://mof.gov.ua/>.
4. Фінансовий скоринг АТ “Укрпошта” URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=13328353&tb=financial-scoring>.

УДК 336.71:004

Шегинський І. М.

к.е.н., доцент кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Шегинський Я-К. І.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОП “Системний аналіз і управління.
Інтелектуальний аналіз даних” (Data Science),
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЗАХИСТ ФІНАНСОВИХ ДАНИХ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

В умовах прискореної цифровізації фінансового сектору захист даних стає фундаментальною умовою його стабільності та довіри з боку клієнтів. Цифрові канали доступу (мобільні і веб-банкінг), інтерфейси відкритого банкінгу (API), хмарні

сервіси, платіжні шлюзи та платформи фінтех-компаній значно збільшили швидкість і масштаби обробки фінансової інформації, але, водночас, створили нові вразливості. Неефективне управління цими ризиками може призвести не лише до прямих фінансових втрат та витоку персональних даних, а й до системних ризиків для платіжної інфраструктури й довіри до фінансової системи загалом.

Проблема має багатокомпонентний характер і включає технічні, організаційні та правові виміри. З технічної точки зору – це фішингові кампанії, шкідливе програмне забезпечення, атаки типу DDoS, експлуатація вразливостей у програмному забезпеченні, атаки на ланцюги постачання та випадки витоку даних через неправильно налаштовані хмарні сервіси або API. Організаційно – це вразливості у процесах управління доступом, низька кібергігієна працівників, недостатнє реагування на інциденти та слабка координація між банком і його постачальниками ICT-послуг (Information and Communication Technology Service). Правовий вимір охоплює відсутність або невідповідність національних нормативів міжнародним стандартам, часто правила та вимоги не однаково застосовуються до всіх учасників ринку чи типів послуг (постачальників хмарних та IT-послуг) та проблеми у сфері своєчасного інформування про інциденти.

Емпіричні дані підтверджують високу вартість і частоту інцидентів у фінансовому секторі. За даними IBM (International Business Machines Corporation), середні витрати на ліквідацію наслідків інциденту, пов'язаного з витоком або компрометацією даних у фінансових організаціях у 2024 році сягнули приблизно \$6,08 млн на інцидент. Одночасно щорічні звіти про порушення кібербезпеки фіксують зростання впливу програм-вимагачів та «людського фактора» як ключових компонентів успішних атак. Ці дані підкреслюють не лише фінансові, але й репутаційні ризики для інституцій, що потрапили в зону вразливості. [7]

Особливість сучасного етапу цифровізації – концентрація ризиків у зв'язку з використанням послуг третіх сторін (постачальників хмарних сервісів, процесингу, провайдерів ідентифікації, провайдерів послуг з кібербезпеки). Масштабна

компрометація великого постачальника може призвести до синхронних проблем у багатьох фінансових установах одночасно. Цю проблему ЄС вирішує через регламент DORA (Digital Operational Resilience Act), який встановлює вимоги до управління ICT-ризиками, моніторингу постачальників, обов'язкового тестування стійкості фінансових систем, а також передбачає механізми нагляду за критичними ICT-постачальниками. [1]

Підходи міжнародних регуляторів відрізняються стилем та інструментами. У ЄС роблять ставку на нормативне регулювання (DORA, PSD2 (Payment Services Directive 2 (Друга директива Європейського Союзу щодо платіжних послуг)) з вимогою SCA (Strong Customer Authentication) для платіжних операцій), яке включає обов'язкове звітування про значні інциденти, вимоги до тестування цифрової стійкості та посилений контроль третьої сторони. PSD2 також запровадила стандарти багатофакторної автентифікації для зниження ризиків шахрайства при здійсненні платежів. [3]

У США підхід базується на поєднанні добровільних стандартів (зокрема, NIST Cybersecurity Framework (National Institute of Standards and Technology Cybersecurity Framework (Рамка кібербезпеки Національного інституту стандартів і технологій США)) та діяльності секторальних наглядових органів (FFIEC (Federal Financial Institutions Examination Council (Рада з перевірки федеральних фінансових установ США)), OCC (Office of the Comptroller of the Currency (Управління контролера валюти США)), FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation (Федеральна корпорація страхування депозитів США))), які видають рекомендації та інструменти оцінювання. Такий підхід поєднує добровільні технічні рамки з фактичним наглядом і примусовим розкриттям інформації. [5,6]

Окремі країни та регулятори застосовують інноваційні інструменти практичного контролю. Наприклад, у Великобританії Bank of England розробив програму для оцінки кіберстійкості фінансових організацій CBEST, у якій цілеспрямоване threat-intelligence-led тестування дозволяє і регуляторам, і банкам отримати об'єктивну картину стійкості до

реальних загроз. У Сінгапурі MAS (Monetary Authority of Singapore (Монетарна влада Сінгапуру)) розробляє для своїх фінансових інституцій детальні інструкції з управління технологічними ризиками (Technology Risk Management Guidelines), які поєднують принципи корпоративного управління, тестування, безпечну розробку та управління інцидентами. Цей досвід демонструє, як поєднання нормативного регулювання та практичних тестів підвищує реальний рівень кіберстійкості. [9,10]

Український досвід охоплює як посилення вимог до фінансових інституцій з боку НБУ, так і оперативні заходи з координації їх діяльності на національному рівні. НБУ затвердив Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі та регулярно оновлює нормативи щодо контролю за дотриманням вимог до інформаційної безпеки, включаючи механізми повідомлення про істотні інциденти та правила співпраці з державними органами. У період воєнного стану Україна також зіткнулася з підвищеною частотою цілеспрямованих атак, що підкреслює необхідність посиленої координації держави й фінансового сектора. Водночас ресурси, кадровий потенціал та рівень цифрової зрілості окремих установ залишаються неоднаковими, що потребує додаткової підтримки та адаптації міжнародних практик до національних умов. [11,12,13]

Враховуючи досвід вище згаданих країн, інституціям українського фінансового сектору варто: гармонізувати підходи до управління ICT-ризиками з урахуванням вимог DORA, запровадити чіткі правила для роботи з критичними постачальниками та механізми нагляду за їх дотриманням; використовувати NIST CSF як робочу методику для побудови внутрішніх програм кібербезпеки та для уніфікації критеріїв оцінки ризиків; розвивати практику threat-led тестування (на кшталт CBEST) спільно з регулятором і провайдерами секторної розвідки; посилити вимоги до звітування про інциденти та створити прозорі канали співпраці між банками, НБУ та державними органами кібербезпеки; інвестувати в підготовку кадрів, підвищення кібергігієни персоналу та програми

підвищення обізнаності клієнтів; заохочувати впровадження багатофакторної автентифікації та сучасних засобів контролю доступу при роботі з платіжними сервісами (враховуючи досвід PSD2 щодо SCA).

Отже, захист фінансових даних у цифровому середовищі – це не лише технічне завдання, а складна міждисциплінарна проблема, що вимагає координації зусиль регуляторів, бізнесу та ІСТ-постачальників. Міжнародний досвід демонструє дві ефективні стратегії: запровадження єдиних регуляторних рамок з обов’язковими для дотримання вимогами (приклад ЄС) та комбінований підхід із застосуванням практичних рекомендацій і активного нагляду (приклад США та деяких країн Азії). Україні доцільно поєднати сильні сторони обох підходів: імплементувати чіткі вимоги до цифрової стійкості (за зразком DORA), використовуючи при цьому гнучкі інструменти впровадження та оцінки (NIST, практичні тести).

Список літератури:

1. Digital operational resilience for the financial sector (DORA); Regulation (EU) – EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/digital-operational-resilience-for-the-financial-sector.html> (дата звернення: 27.09.2025).
2. The Digital Operational Resilience Act (DORA) – EIOPA. URL: https://www.eiopa.europa.eu/digital-operational-resilience-act-dora_en (дата звернення: 27.09.2025).
3. Directive (EU) 2015/2366 (PSD2) on payment services in the internal market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/2366/oj/eng> (дата звернення: 27.09.2025).
4. Strong Customer Authentication requirement (PSD2). URL: https://finance.ec.europa.eu/publications/strong-customer-authentication-requirement-psd2-comes-force_en (дата звернення: 27.09.2025).
5. NIST Cybersecurity Framework (CSF) 2.0. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/CSWP/NIST.CSWP.29.pdf> (дата звернення: 27.09.2025).
6. FFIEC Cybersecurity Resource Guide for Financial Institutions. URL: <https://www.ffiec.gov/sites/default/files/media/press-releases/2022/2022-cybersecurity-resource-guide-ffiec.pdf> (дата звернення: 27.09.2025).
7. IBM. Cost of a Data Breach Report 2024 – Financial industry. URL: <https://www.ibm.com/think/insights/cost-of-a-data-breach-2024-financial-industry> (дата звернення: 27.09.2025).
8. Verizon. 2024 Data Breach Investigations Report (DBIR). URL: <https://www.verizon.com/business/resources/reports/2024-dbir-data-breach-investigations-report.pdf> (дата звернення: 27.09.2025).

9. Bank of England. CBEST implementation guide. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/financial-stability/operational-resilience-of-the-financial-sector/cbest-threat-intelligence-led-assessments-implementation-guide> (дата звернення: 27.09.2025).
10. Monetary Authority of Singapore. Technology Risk Management Guidelines. URL: <https://www.mas.gov.sg/regulation/guidelines/technology-risk-management-guidelines> (дата звернення: 27.09.2025).
11. Національний банк України. Постанова Правління від 12.08.2022 №178 системи України'. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0178500-22> (дата звернення: 27.09.2025).
12. Національний банк України. Зміни до Положення про здійснення контролю за дотриманням банками вимог законодавства з питань інформаційної безпеки (Постанова Правління від 25.02.2025 №24). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0024500-25> (дата звернення: 27.09.2025).
13. НБУ – Розроблені вимоги до функціонування системи кіберзахисту в банківській системі України (19.08.2022). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozrobleni-vimogi-do-funktsionuvannya-sistemi-kiberzahistu-v-bankivskiy-sistemi-ukrayini> (дата звернення: 27.09.2025).
14. Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській

УДК 336.7

Яцула Є. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Пушкар Т. О.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Скоморович І. Г.**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЦИФРОВА СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ: СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ КІБЕРЗАГРОЗ

Посилення процесів цифровізації та глобалізації зумовлює глибоку трансформацію фінансової системи та формує нові виклики, пов'язані з кібербезпекою, фінансовою стабільністю та ефективністю регуляторних механізмів. Економічна безпека

фінансового сектору виступає фундаментальною умовою сталого розвитку держави, оскільки саме стабільність фінансових інститутів і довіра до них забезпечують підтримку макроекономічної рівноваги та сприяють інвестиційній активності.

Саме тому, цифрова стійкість фінансових установ сьогодні розглядається як інтегральна характеристика їхньої здатності зберігати стабільність, адаптивність і безперервність функціонування. Вона охоплює не лише технологічну спроможність до оперативного відновлення *IT*-інфраструктури, але й організаційну гнучкість управлінських процесів, а також стратегічну здатність трансформувати бізнес-моделі у відповідь на виклики цифрового середовища та кіберризиків [1].

У науковому контексті, виділення ключових кіберзагроз та відповідних стратегічних рішень є необхідною складовою обґрунтування цифрової стійкості фінансових установ. Ефективне забезпечення безперервності бізнесу в банківському секторі вимагає систематизації актуальних загроз та адекватних заходів їх протидії [2]:

1. Фішинг та соціальна інженерія – являють собою спроби маніпулятивного видобування облікових даних або доступу до критичних систем через людський фактор. Стратегічні рішення включають багатофакторну автентифікацію (МФА), впровадження ефективних *email*-фільтрів та, що найважливіше, регулярне навчання персоналу з відпрацюванням навичок кібергігієни.
2. Програми-вимагачі (*Ransomware*) – загрожують блокуванням даних та вимаганням викупу, порушуючи цілісність та доступність інформації. Стратегія протидії базується на регулярному резервному копіюванні (з фізичною ізоляцією копій), сегментації критичних систем та застосуванні антивірусного програмного забезпечення нового покоління.
3. *DDoS*-атаки (розподілена відмова в обслуговуванні) – спрямовані на перевантаження та паралізацію мережевої інфраструктури, що унеможливує надання клієнтських послуг. Вирішенням є використання хмарних *CDN* (*Content*

Delivery Networks), інтеграція мережевих фаєрволів високої потужності та наявність контрактів із *DDoS*-провайдерами для оперативного реагування.

4. Уразливості в *API* та інтеграціях – виникають через відкриті інтерфейси (*API*) або слабо захищене стороннє програмне забезпечення, створюючи вектори несанкціонованого доступу. Необхідне впровадження *API*-гейтів, регулярний аудит безпеки *API* та жорсткий контроль доступу з обмеженнями за *IP*-адресами.
5. Інсайдерські загрози – пов'язані з ризиком витоку даних через помилки або навмисні дії власного персоналу. Основним превентивним заходом є впровадження політики Нульової довіри (*Zero Trust*), що передбачає мінімальні права доступу та постійне журналювання та моніторинг дій користувачів.
6. Помилки конфігурації хмарних систем – спричиняють уразливості через неправильні налаштування хмарної інфраструктури, які можуть бути використані зловмисниками. Рекомендовано автоматизований моніторинг конфігурацій, обов'язкове шифрування даних та постійний контроль прав доступу в хмарному середовищі.

Сучасні банки дедалі активніше впроваджують рішення з управління неперервністю бізнес-процесів (*Business Continuity Solutions, BCS*), адже вони є ключовим інструментом для ефективного управління цифровою стійкістю та підтримання безперервності діяльності.

BCS охоплює комплекс методологій, технологій і процедур, спрямованих на забезпечення стабільної роботи організації у разі інцидентів, що порушують нормальний перебіг бізнес-процесів — від кіберзагроз і технічних збоїв до зовнішніх факторів ризику. Такі рішення інтегрують управління ризиками, планування відновлення, резервування даних, моніторинг і навчання персоналу, формуючи цілісну систему підтримання стійкості організації. Основні компоненти *BCS* включають:

1. Оцінка ризиків та критичних процесів – ідентифікація найбільш уразливих елементів бізнесу та визначення їхнього впливу на фінансову стабільність.

2. Планування відновлення після інцидентів (*Disaster Recovery Plans*) – розробка покрокових процедур реагування на кіберінциденти, технічні збої та природні катастрофи.

3. Автоматизоване резервне копіювання даних – гарантія збереження інформації та можливості її швидкого відновлення.

4. Моніторинг критичних ІТ-сервісів – проактивне виявлення проблем і скорочення ризику серйозних інцидентів.

5. Регулярне тестування сценаріїв відмови та навчання персоналу – підвищення готовності організації до реальних загроз і оперативного реагування.

6. Використання хмарних рішень та автоматизації – забезпечення масштабованості систем, швидке відновлення та мінімізація людського фактору.

Запровадження BCS дозволяє фінансовим установам скоротити час простою, підвищити довіру клієнтів і партнерів, а також зберегти стабільність операцій навіть під час кіберзагроз або технічних збоїв. Інтеграція таких рішень у стратегію цифрової стійкості створює синергію між кібербезпекою, операційною стійкістю та фінансовою стабільністю, формуючи комплексну систему адаптації та захисту від цифрових ризиків.

Рамки кіберстійкості забезпечують структурований і послідовний підхід до ефективного подолання кіберзбоїв та управління ризиками. Ключовою моделлю тут є Рамкова концепція кібербезпеки *NIST (NIST Cybersecurity Framework, CSF)* [4], яка пропонує комплексний життєвий цикл управління ризиками, організований навколо п'яти основних функцій:

1. Ідентифікація (*Identify*): Визначення критично важливих активів, систем та даних, а також оцінка пов'язаних з ними кіберризиків.
2. Захист (*Protect*): Впровадження превентивних заходів, таких як контроль доступу, шифрування та навчання персоналу, для обмеження або запобігання кіберзагрозам.
3. Виявлення (*Detect*): Розробка та застосування заходів (наприклад, системи моніторингу та аналізу безпеки) для оперативного виявлення кібератак та аномалій.

4. Реагування (*Respond*): Планування та виконання дій для локалізації, аналізу, стримування та усунення наслідків виявленого інциденту.
5. Відновлення (*Recover*): Розробка та впровадження заходів для забезпечення стійкості бізнесу та оперативного відновлення всіх порушених можливостей чи послуг, мінімізуючи вплив інциденту на безперервність діяльності.

Таким чином, *NIST CSF* інтегрує всі етапи роботи з кіберзагрозою — від запобігання до повернення до нормальної роботи, що є фундаментальним для побудови надійної системи кіберзахисту.

Список літератури:

1. Viewpoint: Digital resilience, new business models and international entrepreneurship in the era of knowledge-economy / V. J. Sadeghi et al. *Journal of Enterprise Information Management*. 2024. Vol. 37, no. 5. P. 1401–1417. URL: <https://doi.org/10.1108/jeim-09-2024-636>
2. Чапайло, В. (2025). ПІДВИЩЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ БАНКІВ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (3), 20–24. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/338440>
3. Що таке Business Continuity Solutions та навіщо вони бізнесу. *Go Giga Cloud*. 2024. URL: <https://gigacloud.ua/articles/shho-take-business-continuity-solutions-ta-navishho-vony-biznesu/>
4. Patsai Myron. Стандарти NIST допоможуть побудувати ефективну систему кіберзахисту. *Institute for Cybersecurity and Analytics*. 2025. URL: <https://icsa.team/730-2/>

СЕКЦІЯ 4: СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

УДК 159.9:658:336

Жигайло Н. І.

доктор психологічних наук, професор,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ПСИХОЛОГІЯ БІЗНЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАУКОВИЙ НАПРЯМ ДЛЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

*"Ключ до успіху бізнесу - в інноваціях, які,
в свою чергу, народжуються креативністю."*

Джеймс Гуднайт

Актуальність проблеми. Сучасний ринок праці переповнений новітніми технологіями, інноваційними ідеями, креативними умовами, однак, потребує людського капіталу в досягненні поставлених цілей. Зокрема, молодих талановитих фахівців, наділених фаховими знаннями, комунікативними, лідерськими, організаторськими здібностями тощо.

Новітній напрям – психологія бізнесу та управління, який виник на перетині низки дисциплін, насамперед, психології, соціології, економіки та менеджменту, покликаний сприяти вирішенню актуальних питань сучасності. Зокрема, зростає затребуваність тих напрямів психологічної роботи, які пов'язані з психологічним супроводом діяльності різноманітних бізнес-структур. Сьогодні багатьом організаціям (компаніям, фірмам, підприємствам), які займаються виробництвом і продажем товарів та послуг, для підвищення ефективності роботи необхідні бізнес-психологи, айчар-менеджери, які добре розуміють особливості сучасного бізнесу та роль людського фактора у досягненні поставлених цілей, здатні спрямовувати активність керівників і персоналу на подолання труднощів,

підвищення конкурентоспроможності та розвиток організації. Для фахівців, які будуть здійснювати психологічний супровід роботи бізнес-організацій, важливо бачити усю багатоплановість, складність і суперечливість бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Задля реалізації поставленої мети у Львівському національному університеті імені Івана Франка реалізовується освітньо-професійна програма «Психологія бізнесу та управління» для підготовки фахівців з психології міжособистісного та ділового спілкування, бізнес-консультування, психологічної оцінки персоналу, управління персоналом, організаційної поведінки та прикладної етики, профілактики професійних деформацій, гендерних відмінностей в сфері управлінської діяльності; медіапсихології, психології реклами та PR тощо.

ОПП «Психологія бізнесу та управління» розроблена на основі європейських стандартів з опорою на прикладний аспект і успішно функціонує на другому рівні вищої освіти. Засновниками і розробниками ОПП «Психологія бізнесу та управління» є професор Жигайло Н.І., доцент Кохан М.О., доцент Данилевич Н.М., інші колеги Університету.

ОПП «Психологія бізнесу та управління» впродовж 2016-2025 рр. зарекомендувала себе в освітньому та професійному середовищі. Здійснюється набір магістрів. Видано навчальні посібники: Психологія бізнесу та управління: навч. посібн. / Н. І. Жигайло, М. О. Кохан, Н. М. Данилевич. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017 – 368 с. Психологія бізнесу та управління: навч. посібн. / Автори: Н. І. Жигайло, М. М. Цимбалюк, Н. Б. Демчишак, М. О. Кохан та ін.; за редакцією проф. Н. І. Жигайло. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 402 стор. (Видання 2-ге, перероблене та доповнене). Успішно та престижно здійснюється працевлаштування її випускників. Так як вона готує фахівців нової формації, здатних аналізувати бізнес як цілісне явище, забезпечити якісний консалтинг та впроваджувати новітні технології ведення бізнесу й управління персоналом в організаціях.

Метою освітньої програми є готувати компетентних конкурентоспроможних фахівців в галузі психології, здатних забезпечити психологічний супровід бізнесу, організаційне

консультування, аналізувати психологічні засади бізнес-процесів та управлінських рішень в умовах динамічних змін соціальної взаємодії та підприємницької діяльності.

Випускники освітньої-професійної програми «Психологія бізнесу та управління» займають посади: айчар-менеджер; психолог-тренер; бізнес-психолог, психолог-консультант; психолог-психометрист в системі підприємницької, фінансово-економічної, торговельної сфери, приватного сектора, коуч, консультант із психології управління та комунікацій, PR-менеджер, HR-менеджер, рекрутер, креативний директор, викладач психології бізнесу та менеджменту.

Особливістю психології бізнесу та управління як освітньої програми є розвиток назвичайно важливих для успішної кар'єри особистісних компетенцій студентів (т.з. soft skills). Проект «Психологія бізнесу та управління: виклики сьогодення», до якого долучилися експерти з 10 країн – України, Австрії, Німеччини, Литви, Польщі, Фінляндії, Грузії, Йорданії, Таджикистану, Канади та науковці з 20 університетів одержав схвальну оцінку. Також ми плідно співпрацюємо із Львівською регіональною бізнес-платформою, регіональною радою підприємців у Львівській області, комітетом Освітньої та кадрової політики Львівської Торгово-промислової палати тощо.

Перспективою розвитку даного напрямку є створення усіх необхідних умов для успішного формування та розвитку у студентів ОПП «Психологія бізнесу та управління» особистісних та професійних компетенцій (soft skills), затребуваних роботодавцями, для підготовки до працевлаштування у бізнес-організаціях. В основі формування професійних компетенцій майбутніх фахівців є комунікативні, організаторські та лідерські здібності. Також до числа Soft Skills відносяться ситуаційна обізнаність, адаптивність або гнучкість, здатність бути дипломатичним і тактовним тощо. Отож, Soft Skills – це хороші манери і риси особистості, необхідні для взаємодії з іншими людьми у побудові з цими людьми хороших відносин. Soft Skills застосовуються в будь-якій індустрії, у кожній професії, у всякому виді діяльності і у кожній

міжособистісній співпраці. Для того, щоб розвивати у майбутніх фахівців так звані “м’які навички” або “гнучкі навички” Soft Skills слід розпочинати підготовку цілеспрямовано, починаючи з першого року навчання у ЗВО.

Дана програма орієнтована на людей, які бажають зробити внесок у розвиток суспільства, досягти особистого соціального і професійного самовизначення й самореалізації. Випускників з психології бізнесу та управління можна зустріти у відділах по роботі з персоналом великих компаній і банків, в кадрових та рекламних агенціях, службах зайнятості, центрах сім’ї та молоді, консультаціях, школах та дитячих садочках, лікарнях та медичних центрах. Програма передбачає ґрунтовну практичну підготовку шляхом засвоєння навчального матеріалу, проходження практики, виконання індивідуальних творчих та навчально-дослідних завдань. Також програма характеризується оптимальним поєднанням навчальних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, що дозволяє здійснювати підготовку фахівців з ґрунтовною теоретико-практичною підготовкою, здатних до психологічного супроводу професійної діяльності у сфері бізнесу та управління, а також до самостійного створення програми дослідження актуальних психологічних проблем у сфері бізнесу і управління. Програма реалізується українською мовою однак передбачає поглиблене вивчення іноземної мови, що покликано полегшити інтеграцію випускників програми у міжнародне бізнес-середовище.

Висновки. Завданням освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу та управління» є здійснити теоретичну та практичну підготовку висококваліфікованих психологів, які здатні ефективно виконувати професійну діяльність у сфері бізнесу, в умовах стресу та динамічних змін, з надмірними інтелектуальними та емоційними навантаженнями. Програма передбачає вивчення нормативних та вибіркових дисциплін, спрямованих на отримання знань людського фактору, професійного ресурсу, психологічних стратегій прийняття рішення в сфері бізнесу, що є перевагою серед інших програм. Місцем роботи після закінчення курсу можуть бути відділи по роботі з персоналом у бізнес-компаніях, психологічних центрах

та службах. Випускники матимуть здатність розв'язувати наукові та практичні проблеми у галузях психології та бізнесу, застосувати психологічні знання та уміння в процесі навчання, оволодіння основами професійної діяльності.

Фаховими компетентностями даного курсу є знання категоріально-понятійного апарату у галузі психології та сфери бізнесу. Вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. А також є можливість міжнародної кредитної мобільності: у рамках програми ЄС Еразмус+ на основі двосторонніх договорів між Львівським національним університетом імені Івана Франка та навчальними закладами країн-партнерів. Сучасна спеціальність, яка є вельми затребуваною у суспільстві та має широкі перспективи для працевлаштування. Нова якість освіти - успішне майбутнє.

Освітньо-професійна програма «Психологія бізнесу та управління» тісно співпрацює з кафедрою банківського і страхового бізнесу, про що свідчить видана наукова продукція, спільні публікації, участь у конференціях тощо. Сьогодні від імені робочої групи ОПП «Психологія бізнесу та управління» вітаємо кафедру банківського і страхового бізнесу із славним Ювілеєм. Бажаємо розквіту і нових досягнень у створенні наукової та навчальної продукції, успішних випускників, вдячних студентів, усім колегам кафедри задоволення від праці. Нехай щастить з нагоди славного 25ти річчя.

Список літератури:

1. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
2. Грабовська С.Л. Психологічні аспекти комунікаційного менеджменту організації: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 456 с.
3. Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 368 с.
4. Жигайло Н.І., Кохан М.О., Данилевич Н.М. Психологія бізнесу: навч. посібн. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 256 с.
5. Жигайло Н.І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця: монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 336 с.

6. Захарчин Г. М., Ситник Й. С. Економіка та управління знаннями. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 244 с.
7. Лозниця В. С. Психологія менеджменту: Навч. посіб. К.: Вид-во КНЕУ, 1997.
8. Максименко С.Д. Психологія особистості: підручник. К.: КММ, 2007. 296с.
9. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва: Навч. посібник. 3-є вид.-К.: Каравела, 2007. 408 с.
10. Толерантність як соціокультурний феномен: світоглядно-культурний аспект: колективна монографія / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 330 с.
11. Фрітцше Д. Дж. Етика бізнесу. Глобальна та управлінська перспектива: пров. з англ. М.: Олімп-Бізнес, 2002.
12. Яцура В.В., Хоронжий А.Г., Жигайло Н.І. Психологія керівника: Навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 256 с.

УДК 331.108:005.336.2:69

Клепець В. О.

HRD архітектурно-інжинірингової компанії «AVR Development»,
аспірант кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів
Науковий керівник: **Огерчук Ю. В.**
к.е.н., доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної
діяльності, Інститут економіки і менеджменту,
Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів

МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ АРХІТЕКТУРНОЇ КОМПАНІЇ І ДОСВІД УКРАЇНИ

Сучасний розвиток архітектурного бізнесу відбувається в умовах глобальної конкуренції, цифрової трансформації та зростання вимог до кваліфікації фахівців. Професійний розвиток персоналу стає не лише соціальною, а й стратегічною інвестицією компаній, що безпосередньо впливає на їхню інноваційну спроможність, конкурентоспроможність і фінансову стійкість. Особливої актуальності питання фінансування розвитку кадрів набуває для українських архітектурних компаній, які прагнуть інтеграції у європейський ринок та участі у міжнародних проектах з відбудови країни.

У світовій практиці професійний розвиток у сфері архітектури фінансується за рахунок поєднання корпоративних, грантових, державних і партнерських джерел. Провідні архітектурні компанії ЄС, такі як Foster + Partners, BIG, HPP чи Zaha Hadid Architects, формують власні *learning & innovation hubs*, де фінансування навчання здійснюється з прибутку компанії, а також через спільні програми з університетами та технологічними партнерами.

Згідно з дослідженнями OECD, середня частка витрат на розвиток персоналу у великих архітектурно-будівельних компаніях становить 2–5 % від загального бюджету, але для інноваційно орієнтованих фірм цей показник може перевищувати 10 %. У міжнародному контексті такі інвестиції розглядаються як довгостроковий фінансовий актив, який формує конкурентні переваги компанії.

Архітектурно-інжинірингова компанія AVR Development (м. Львів) реалізує власну стратегію фінансування навчання через систему AVR School та AVR University, спрямовану на підготовку й розвиток кадрів у сферах архітектурного проектування, BIM-технологій, інженерії та управління. Основні напрями фінансування розвитку персоналу:

- внутрішні навчальні програми (AVR School – базове навчання для онбордингу, BIM Basics, Project Management), які фінансуються з корпоративного бюджету;
- партнерство з університетами, передусім НУ «Львівська Політехніка», Харківська школа архітектури, Львівський національний університет ім. І. Франка, Львівський фаховий коледж будівництва, архітектури та дизайну (залучення до розробки освітніх програм, спільні дослідження, тренінги, лекції, воркшопи, менторинг студентів);
- стажування за кордоном через участь у міжнародних освітніх поїздках та програмах професійного обміну, зокрема до Німеччини, Польщі, Великобританії;
- внутрішня система менторства – працівники-ментори отримують оплату за підготовку молодих спеціалістів.

AVR University також впроваджує цифрову платформу внутрішнього навчання (LMS), яка дозволяє відстежувати

прогрес, сертифікацію й ефективність навчальних програм. Це поєднує корпоративне фінансування з моделлю *pay-for-learning impact*, коли результати навчання вимірюються через показники ефективності проєктів.

Для українських архітектурних компаній питання фінансування розвитку персоналу має подвійний вимір: це водночас *передумова міжнародної конкурентоспроможності і умова участі у проєктах післявоєнної відбудови*. Багато компаній уже використовують змішані моделі фінансування, поєднуючи власні кошти з грантами міжнародних партнерів (наприклад, House of Europe, British Council, DAAD). Важливим напрямом є створення спільних програм професійного розвитку разом із європейськими університетами, архітектурними бюро та асоціаціями, що забезпечують не лише фінансування, а й стандартизацію освітніх результатів.

Міжнародні стратегії фінансування розвитку персоналу ґрунтуються на диверсифікації джерел: внутрішні корпоративні фонди: бюджет компанії на навчання, інновації та сертифікацію працівників; зовнішні гранти і програми (Erasmus+, Horizon Europe, Creative Europe, DAAD, GIZ), що покривають витрати на тренінги, мобільності, стажування та спільні навчальні проєкти; партнерські програми з університетами і бізнес-асоціаціями, які дозволяють отримувати співфінансування під конкретні навчальні продукти; інструменти корпоративного фінансування, як-от *learning credits*, *training bonds* або *impact funds* (спеціальні механізми, що забезпечують відшкодування інвестицій у навчання через зростання продуктивності та прибутковості проєктів).

Особливого значення набувають *public-private partnerships* у сфері освіти для відбудови, коли компанії спільно з муніципалітетами або міжнародними донорами інвестують у підготовку архітекторів, урбаністів, BIM-спеціалістів та проєктних менеджерів.

Цифровізація процесів навчання відкрила нові моделі фінансування — від мікроінвестицій і підписок (*subscription-based learning*) до платформ спільного фінансування (*crowd learning investment*). Серед ефективних фінансових інструментів

можна виокремити: корпоративні ваучери на освіту, фінансові бонуси за сертифікацію, податкові пільги для компаній, що фінансують навчання персоналу, а також створення корпоративних «університетів» (як, наприклад, AVR University у Львові або Siemens Learning Campus у Німеччині). Застосування FinTech-підходів, таких як токенизація навчальних досягнень, цифрові гаманці для освітніх кредитів та блокчейн-верифікація сертифікатів підвищує прозорість фінансування і довіру до результатів розвитку персоналу.

Висновки. Міжнародні стратегії фінансування розвитку персоналу архітектурних компаній базуються на поєднанні трьох принципів: диверсифікації джерел фінансування; партнерства бізнесу, освіти і держави; цифрової прозорості процесів. Для українських компаній інтеграція в міжнародні фінансові та освітні програми відкриває можливість сформувати нову модель кадрової стійкості *human capital resilience*, що стане ключовою умовою відбудови й інноваційного розвитку архітектурної галузі України.

Список літератури:

1. Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р. № 4312-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17> (дата звернення: 25.10.2025).
2. European Bank for Reconstruction and Development / Kyiv School of Business / бізнес-освіта — “Uniting business, education and government to train construction workers for Ukraine’s reconstruction” (2025) URL: <https://kbu.org.ua/en/news/uniting-business-education-and-government-to-train-construction-workers-for-ukraine-s-reconstruction> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Кохан М., Гнилянська Л., Головнюв В. (2024) Розвиток людського капіталу та досягнення соціальної згуртованості в умовах формування стратегічного потенціалу та динамічних змін. Економіка та суспільство. Випуск # 59 / 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-58>
4. Сновидович І. Г. , Кохан М. О. Ринок праці та інновації в управлінні персоналом підприємства під час війни. Стратегія економічного розвитку України. 2022. Вип. 51. С. 50-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2022_51_6. DOI 10.33111/sedu.2022.51.050.062
5. Офіційний веб-сайт архітектурно-інжинірингової компанії AVR Development (м. Львів). URL: <https://avrdevelopment.com.ua>

ІНТЕГРАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації фінансовий бізнес відіграє ключову роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку. Одним із визначальних чинників підвищення довіри до банків та фінансових компаній є впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), які ґрунтуються на етичному веденні бізнесу, прозорості, дотриманні прав споживачів, екологічній свідомості та соціальній активності. У контексті посилення вимог до нефінансової звітності та розширення ESG-практик КСВ стає не лише елементом іміджу, а й важливою складовою стратегічного управління фінансовими установами.

Незважаючи на зростання інтересу до концепції КСВ у фінансовому секторі, питання її глибокої інтеграції в корпоративні стратегії залишаються недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному вимірах. У більшості випадків соціально відповідальні ініціативи банків та фінансових компаній мають епізодичний характер, не будучи системно пов'язаними зі стратегічними цілями розвитку чи ключовими показниками ефективності діяльності. Це свідчить про переважання декларативного підходу до реалізації КСВ, коли соціальні та екологічні аспекти позицінуються як інструмент формування позитивного іміджу, а не як невід'ємна складова бізнес-моделі. Проблемним аспектом залишається також відсутність уніфікованих методик оцінювання впливу КСВ на фінансову стійкість, ринкову вартість та конкурентоспроможність установ. Наявні підходи переважно орієнтовані на якісний опис соціальних ініціатив без урахування їхнього економічного ефекту. Унаслідок цього недооцінюється роль КСВ у формуванні нематеріальних активів,

таких, як довіра клієнтів, корпоративна культура, репутація, лояльність працівників і партнерів.

Крім того, цифровізація фінансового сектору актуалізує потребу у переосмисленні соціальної відповідальності в умовах використання штучного інтелекту, Big Data, автоматизованого обслуговування клієнтів. Питання етики даних, захисту персональної інформації та забезпечення прозорості цифрових процесів стають новими викликами для фінансових компаній.

Подолання фрагментарності у впровадженні КСВ потребує переходу від декларативного до системного підходу, який забезпечує її органічну інтеграцію в корпоративну стратегію розвитку фінансових установ. Першочерговим завданням є закріплення принципів КСВ у стратегічних та нормативних документах фінансової установи: місії, корпоративних цінностях, етичному кодексі, політиці сталого розвитку. Це створює передумови для узгодження соціальних, екологічних та етичних цілей із бізнес-цілями установи, що, у свою чергу, формує стійку систему управління відповідальною діяльністю.

Важливою умовою є інституціоналізація КСВ шляхом створення відповідних структурних підрозділів або введення посад, відповідальних за реалізацію стратегій сталого розвитку. Такий підхід дозволяє забезпечити координацію соціальних ініціатив, систематичний моніторинг їх результативності та підготовку нефінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів (GRI, SASB, ESG). Публікація таких звітів підвищує рівень прозорості діяльності фінансових компаній і зміцнює довіру зацікавлених сторін [1].

Інтеграція соціальних, екологічних та етичних критеріїв у процес стратегічного планування має здійснюватися через включення нефінансових показників до системи оцінювання ефективності діяльності (KPI) [2]. Це дозволяє відобразити вплив соціально відповідальної поведінки на фінансові результати, рівень ризиків і довгострокову стійкість установи. Крім того, доцільним є розроблення аналітичного інструментарію, який би кількісно оцінював зв'язок між КСВ і показниками ринкової вартості, клієнтської лояльності та репутаційного капіталу.

Не менш важливим напрямом удосконалення є розвиток корпоративної культури соціальної відповідальності. Реалізація принципів КСВ має підтримуватися всіма рівнями управління і персоналом компанії. Проведення внутрішніх навчань, програм з етики бізнесу, екологічної свідомості та соціального лідерства сприятиме формуванню спільних цінностей і посиленню соціальної ідентичності організації.

Отже, в Україні розвиток корпоративної соціальної відповідальності у фінансовому секторі набуває особливої ваги в умовах воєнних викликів, відновлення економіки та цифровізації банківських послуг. Вітчизняні банки дедалі частіше реалізують соціальні та благодійні ініціативи, спрямовані на підтримку вразливих груп населення, фінансування освітніх і екологічних проєктів, підвищення фінансової грамотності громадян. Таким чином, подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення методичного інструментарію оцінювання ефективності КСВ, а також на визначення стратегічних моделей її інтеграції у систему корпоративного управління, що сприятиме формуванню соціально орієнтованої фінансової екосистеми в Україні. Розв'язання цих питань сприятиме підвищенню довіри до фінансових інституцій, зміцненню їх стійкості та гармонізації економічних і соціальних інтересів у суспільстві. Відповідно, удосконалення механізмів реалізації КСВ у фінансовому секторі повинно ґрунтуватися на поєднанні стратегічного, аналітичного та культурного підходів. Така інтеграція дозволить не лише підвищити ефективність соціально відповідальної діяльності, а й забезпечить стійкий розвиток та конкурентоспроможність фінансових установ у сучасному цифровому середовищі.

Список літератури:

1. Богуславська С., Кравченко Ю. Стратегічне значення корпоративної соціальної відповідальності у менеджменті банківських установ. *Економіка та суспільство*, 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-4>
2. Камишнікова Е. В. Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності у корпоративну стратегію. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 1. С. 199-205. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1269/1031>

Ніколаєнко С. К.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри економічної теорії,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Майовець Я. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ESG-ІНВЕСТИВАННЯ ЯК НОВИЙ ГЛОБАЛЬНИЙ ТРЕНД ФІНАНСОВОГО БІЗНЕСУ

У XXI столітті фінансові ринки переживають фундаментальну трансформацію. Традиційні підходи до управління капіталом поступаються місцем новим методам оцінки інвестицій. Одним із найважливіших напрямів цієї трансформації є ESG-інвестування. ESG означає Environmental, Social, Governance – екологічні, соціальні та управлінські критерії. Цей підхід з'явився як відповідь на глобальні виклики. Зміна клімату, соціальна нерівність та корпоративні скандали показали, що бізнес не може існувати у вакуумі. Компанії мають відповідати перед суспільством за свої дії, а ESG-інвестування стало механізмом, який спрямовує капітал до відповідальних компаній.

Згідно з аналітичними прогнозами Bloomberg Intelligence, обсяг глобальних активів під управлінням (AUM), що враховують ESG-критерії, у 2022 році перевищив 30 трлн дол. США, а до 2030 року може досягти 40 трлн дол., що становитиме понад чверть від загального обсягу AUM [1]. Ця тенденція свідчить не лише про зростання зацікавленості інституційних інвесторів до ESG-продуктів, а й про фундаментальне зрушення в уявленнях про фактори, які визначають довгострокову прибутковість і стійкість бізнесу.

Розвиток ESG-інвестування чітко простежується на ринку США, де обсяг активів, що управляються із застосуванням принципів сталого інвестування, на початку 2024 року досяг 6,5 трлн дол. США, що відповідає близько 12 % загального обсягу професійно керованих активів [3]. Європейський Союз водночас послідовно реалізує програму «Європейський зелений курс», яка

передбачає мобілізацію щонайменше 1 трлн євро інвестицій у сталий розвиток протягом наступного десятиліття. При цьому мінімум 30 % усіх видатків бюджету ЄС та інструментів відновлення мають бути спрямовані на досягнення кліматичної нейтральності [2].

Критики ESG-інвестування часто стверджують, що врахування нефінансових критеріїв знижує прибутковість. Проте статистичні дані спростовують це твердження. За даними Morgan Stanley Institute for Sustainable Investing, у 2023 році середня медіанна дохідність ESG-фондів становила 12,6%, тоді як традиційні фонди показали лише 8,6% [5]. Ця різниця не є випадковою і відображає фундаментальні переваги компаній з високими ESG-рейтингами. По-перше, такі компанії краще управляють ризиками і менше схильні до регуляторних штрафів. По-друге, компанії з високими ESG-показниками залучають талановитих працівників, оскільки молоді покоління надають перевагу роботодавцям з чіткими цінностями. По-третє, споживачі все частіше обирають продукти відповідальних брендів, що створює додаткові можливості для зростання виторгу.

Таблиця 1 ілюструє динаміку обсягів ESG-фондів у 2023–2025 рр. та порівняльні характеристики їх результативності.

Таблиця 1

Динаміка активів ESG-фондів у 2023–2025 рр.

Показник	2023 р.	2024 р. (кінець року)	I квартал 2025 р.
1	2	3	4
Публічно звітні ESG-фонди (США + ЄС), трлн дол.	3,4	3,56	3,92
Частка ESG-фондів у загальному обсязі фондів (AUM), %	7,2	6,8	6,7
Середня медіанна дохідність ESG-фондів, %	12,6	0,4 (H2 2024)*	12,5
Середня дохідність традиційних фондів, %	8,6	1,7 (H2 2024)	9,2
Притоки (net flows) ESG-фондів за квартал / півріччя, млрд \$		+ 30,6 (H2 2024)	+ 16 (1H 2025)

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Зростання ESG-AUM (у % за період)	+ 15 (2023/22)	+ 4,8 % з грудня 2023 до кінця 2024;	+ 11,5 % з кінця 2024 до середини 2025

**друга половина 2024 року – період ринкової корекції*

Джерело: розроблено автором за даними [1] та [5]

Зростання популярності ESG-інвестування пояснюється не лише ринковими чинниками, але й посиленням регуляторних вимог. В Європі запроваджено «Регламент про таксономію» (Регламент (ЄС) 2020/852), що зобов'язує фінансові інституції розкривати інформацію про врахування ESG-факторів у своїй діяльності [4]. Подібні тенденції спостерігаються і в інших юрисдикціях, де регулятори прагнуть зменшити ризики «зеленого камуфляжу» (greenwashing) та підвищити прозорість інвестиційних процесів.

Водночас дослідження показують зростаючу роль ESG-критеріїв у пріоритетах інституційних інвесторів. За опитуванням 67 % власників активів визнали, що важливість ESG-факторів суттєво зросла протягом останніх п'яти років [3]. Це підтверджує їхню інтеграцію в основні механізми управління ризиками та формування інвестиційної політики.

Для України інтеграція ESG-принципів набуває особливого значення в контексті євроінтеграції та поствоєнного відновлення. Країна потребує величезних інвестицій для відновлення – від 400 до 750 мільярдів доларів за різними оцінками. Залучення цих коштів вимагатиме відповідності міжнародним стандартам, включаючи ESG-критерії.

Прикладами потенційних ESG-інвестицій для України є будівництво сонячних та вітрових електростанцій, розвиток електромобільності та зарядної інфраструктури, перехід до точного та органічного землеробства, розбудова інфраструктури переробки відходів. Ці проєкти відповідають як потребам відновлення, так і критеріям ESG-інвесторів, створюючи можливості для залучення міжнародного капіталу.

Попри потенціал, Україна стикається з серйозними бар'єрами. Перший бар'єр – низький рівень корпоративної прозорості. Більшість українських компаній не публікують ESG-звітів. Навіть великі компанії часто обмежуються мінімальною фінансовою звітністю.

Другий бар'єр – відсутність національної таксономії. Україна ще не адаптувала європейську таксономію до своїх умов. Немає чітких критеріїв того, що вважати сталою економічною діяльністю. Це створює невизначеність для інвесторів.

Третій бар'єр – низькі суверенні рейтинги. Кредитні рейтинги України знаходяться на низькому рівні. Це підвищує вартість залучення капіталу. Навіть якщо проєкт сам по собі привабливий, високі відсотки можуть зробити його нерентабельним.

Соціальні аспекти ESG мають особливе значення в контексті воєнних викликів. Відновлення має бути соціально інклюзивним та створювати якісні робочі місця. Інтеграція ветеранів, гендерна рівність, справедлива оплата праці – все це критерії, на які звертають увагу ESG-інвестори. Компонент корпоративного управління охоплює прозору структуру власності, не залежність ради директорів, захист прав міноритаріїв, боротьбу з корупцією та прозору фінансову звітність за міжнародними стандартами. Покращення корпоративного управління є критично важливим для залучення міжнародних ESG-інвестицій.

Список літератури:

1. Bloomberg Intelligence. *Global ESG assets predicted to hit \$40 trillion by 2030*. – London, 2024. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/company/press/global-esg-assets-predicted-to-hit-40-trillion-by-2030-despite-challenging-environment-forecasts-bloomberg-intelligence>
2. European Commission. *Sustainable Europe Investment Plan. European Green Deal*. – Brussels, 2021–2024. – Режим доступу: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal_en
3. US SIF Foundation. *Report on US Sustainable Investing Trends 2024*. – Washington, 2024. – Режим доступу: <https://www.ussif.org/trends>
4. IEEFA. *Sustainable Investing Outlook 2025*. – New York, 2025. – Режим доступу: <https://ieefa.org>
5. Morgan Stanley Institute for Sustainable Investing. *Sustainable Funds Outperform Traditional in First Half 2025*. – New York, 2025. – Режим доступу: <https://www.morganstanley.com/insights/articles/sustainable-funds-outperform-traditional-first-half-2025>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

1. Психологічні аспекти розвитку банківського бізнесу завжди мали вагоме значення, адже душевність і соціальність – це два крила його еволюційних та революційних змін та перетворень. Виникає і розвивається професія «банківський консультант», яка у певній мірі базується на знаннях основ психології і соціології банківництва. Зрештою ці знання є тими сучасними вітрилами, які розганяють банківський бізнес на просторах світової та національної економіки, зокрема в умовах миру або війни. У світі вагомих успіхів щодо застосування психологічної науки у банківництві досягли Японія, Нова Зеландія, Австралія, Японія, Сінгапур та інші [1]. Інакше в сучасному світовому банківництві попит на застосування психологічних та соціологічних інструментів помітно активно зростає.

2. Психологія банківської діяльності, як явище і наука виникає в умовах виникнення, функціонування і розвитку грошового господарства. Адже грошова справа і грошові стосунки між людьми базуються чи ґрунтуються на двох цілком психологічних особливостях: 1) гроші, які потрібні зараз і вже, є дорожчими за гроші завтра; 2) завжди є загроза втратити гроші при їх перевезенні покупцями або продавцями товарів на ринок або з ринку і навіть при зберіганні [4, с.130-134]. Гроші у якійсь дивовижній ролі загального еквівалента є основою багатства, причиною обманів, спекуляцій, впливовості, обміну, нагромадження, мірою вартості, засобу платежу тощо. Потреба є передусім психологічною категорією, а потім економічною, соціальною, політичною, моральною та інші.

3. В історії економічної думки є ідеї, які мають значення для розуміння сучасної психології банківництва: егоїзм -

реалізується у схильності до обміну; компроміс, прагнення до збереження звичного. В основі банківської психології лежить психологія спілкування. Прогнозування розвитку банківництва буде точнішим за умови застосування психологічних основ економічного мислення. Водночас застосування теорії компромісів дає можливість послабити психологічну напругу соціальної нерівності.

4. З часом виникає ще одна психологічна особливість грошей: здійснення банками (комерційними і центральними) актуальних фінансово-грошових консультацій для фізичних і юридичних осіб. Як результат цього виникає професія «банківський консультант» [3]. Проблема і тема психології банківської діяльності тісно пов'язані з довірою та очікуваннями, як конкретних людей, так і суспільства. Психологія спілкування у банківському бізнесі і банківській системі взагалі є головним елементом економічної психології. Водночас ефективне прогнозування нових форм, видів, елементів та перспектив банківської діяльності можливе тільки на основі знання психологічних основ розвитку банківської системи.

5. Психологічний зміст банківництва в сучасній інформаційній економіці у значній мірі визначається знанням працівниками і клієнтами банку психологічних основ банківської діяльності, розумінням ними психологічних механізмів розвитку банківництва. Водночас знання банківським працівником основ психології допоможе йому в спілкуванні з клієнтами зрозуміти їхні сподівання, тривоги і надії. Банківський працівник, який займається проблемами банківського менеджменту, вивчає ті психологічні особливості, які допоможуть як продавцю, так і покупцю банківських послуг. Знання психологічних основ банківської діяльності допоможуть продавцеві продати банківський продукт, а покупцю його купити.

6. Окремим сегментом для діяльності банківського психолога, є робота з перспективними клієнтами банку. З цього погляду опанування знаннями психології є актуальним, потрібним. Принципові психологічні основи банківської діяльності: психологічна якість, як прагнення отримати «швидше і більше» є основою не тільки побудови різного виду

фінансових пірамід, але й такої практики строкових депозитів, коли відповідно до суми вкладів збільшується величина ренти у вигляді виплачуваних процентів [2]. Овердрафт - це оплата витрат клієнтів понад суму його депозиту. Всі ці банківські операції засновані на такому психологічному явищі, як довіра.

7. Позика або кредит, у якій би формі вони не існували, є способом отримати незароблені гроші, обіцяючи заплатити, тобто повернути їх за певну плату. Адже процент появляється тоді, коли ми позичаємо незароблені гроші. Позика, в якій би формі не існувала, є способом отримати незароблені гроші, обіцяючи заплатити за них пізніше. За цим підходом можна розглядати обліковий процент, як покупку часу для прискорення процесу задоволення людського бажання чи потреби або необхідності. Власне за цим підходом в літературі є таке визначення: процент - це ціна, яку люди платять для прискорення процесу задоволення бажання, потреби або необхідності [7]. Іншими словами, процент - це ціна, яку люди платять за то, щоби отримати ресурси зараз, замість того, щоб чекати до тих пір, доки їх не заробимо або нагромадимо в майбутньому. Отже, існує правило: гроші зараз є цінніше грошей у майбутньому, адже за їх допомогою уже тепер підприємець може отримати дохід, який буде більшим за плату. Звідси і появився крилатий вислів: банк не торгує грошима, він торгує часом, втіленим у формі грошей.

8. Варто наголосити ще на таких двох психологічних особливостей банківської діяльності: для того, щоб отримати гроші, пересічна людина повинна вкласти свою працю у відповідну діяльність (матеріальну або духовну). В її свідомості кількість грошей тісно пов'язана з кількістю затраченого на їх отримання праці. Банк же дає людині гроші, але сам нічого не робив, а я трудився і заробив гроші. І тепер вимушений їх віддавати банку, який нічого не зробив. Тому все це є несправедливим. Це перша психологічна особливість. Друга психологічна особливість - це наявність негативного відтінку при віддаванні позичальником банку своїх грошей при поверненні банківського проценту [5]. При цьому відкидається чи забувається те, що проценти - це плата за користування

чужими грошима. Ця психологічна особливість виражається такою поговоркою: береш чужі гроші, а повертаєш свої. Все це формує негативний імідж щодо банків. Однак, висновок правильний має бути такий: банк продає послугу, а клієнт купує її, яка реалізується та обчислюється у вигляді грошей.

9. До психологічних чинників, які впливають на банківську діяльність, належить: бажання, очікування, сумніви, довіра тощо. Гроші - це ліквідний товар, загальний еквівалент, але грошима неможна виміряти героїзм, відвагу, патріотизм, співчуття, відданість тощо. Водночас якщо ці якості виставляються на продажу, то їх можна купити за гроші. Гроші є знаряддям соціального впливу. Гроші можуть бути засобом повернення морального боргу [7]. Це, наприклад, у випадку благодійності, меценаторства. Гроші можуть бути мірилом самоутвердження, наприклад, покупка якогось титула членства у престижних товариствах або клубах. Для окремих людей гроші можуть бути засобом досягнення мрії.

10. Варіантність ставлення до грошей визначається такими трьома чинниками: а) чинники, що пов'язані із загальним рівнем розвитку суспільства та економіки; б) чинники, що впливають на соціо-культурну атмосферу; в) чинники, які характеризують особисті риси людини, її інтелекту [4, с. 112-118]. Стосовно першої групи чинників, то тут найважливішим є те, що вони виконують функцію гаранта безпеки і стабільності. Щодо другої соціально-культурної групи чинників, то тут вагомим є те, що вони визначають менталітет членів суспільства, їх цивілізаційність. Так, в країнах арабського світу, а також в Індії, Туреччині та ін. має місце підвищений інтерес до золотого еквіваленту грошей, тобто до функції грошей, як засобу нагромадження. Щодо третьої групи чинників, то тут варто наголосити на тому, що на формування ставлення до грошей мають вагомий вплив сім'я, школа та друзі. В останні роки все більшу роль відіграють ЗМІ, інтернет, соціальні мережі тощо.

11. Рівень тривожності впливає на роль грошей як гаранта безпеки. Вагомою є роль самооцінки: чим вище вона, тим менше значення надається грошам. На ставлення до грошей важливе значення мають вольові якості людини, чим вищі рішучість,

цілеспрямованість, упевненість в собі, тим легше переносяться втрати грошей, або їх недостатність. Чим вищий рівень домагання, тим більше виділяється чи проявляється роль грошей, як засобу досягнення поставленої цілі [6]. За відношенням людини до грошей в літературі виділяють такі основні типи людей: скнира, марнотрат, раціоналіст та гравець. Скнира - це надміру скупа, жадібна людина, яка нехтує навіть елементарними побутовими зручностями заради мети максимального збереження наявних коштів чи скарбу. Марнотрат - це той, хто нерозумно витрачає гроші. Раціоналіст - це особа, яка наголошує на першості розуму у пошуках правдивого застосування грошей. Гравець - це особа для якої гроші є засобом самореалізації. Гроші для нього є базою подальшої гри.

12. До основних психологічних принципів у банківському бізнесі належать такі: 1. Довіра до банків та їх операцій, послуг або продуктів. Так, банківська операція овердрафт, а це оплата видатків клієнта понад суму його депозитного вкладу, заснована на довірі - важливій психологічній ознаці. 2. Принцип *гроші тепер і зараз* - є ціннішими за гроші у майбутньому [4, с.145-150]. Гроші зараз дозволяють нам (фізичним і юридичним особам) виконувати вже тепер необхідні дії, які можуть збільшити наші можливості щодо отримання доходу більшого зарплату. Часто люди вважають, що процент - це плата за користування грішми. Отримуючи і витрачаючи зароблені гроші, ми не платимо ніякого проценту. Процент виникає тоді, коли ми позичаєм не зароблені гроші. А банк торгує не грошима, він торгує часом, втіленим у грошах. Але про це знали вже в епоху античності, зокрема стародавньому Римі, де вперше виникли банки.

Список літератури:

1. Бундзяк Л. В., Алмаші С. І. Психологічні проблеми професійної діяльності банківських працівників. 2018. с. 170-182.
2. Жигайло Н. І., Кохан М. О., Денисевич Н. М. Психологія бізнесу: навч. посібник: Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2018, 256 с.
3. Калин Р. Ю., Сняданко І. І. Соціально-психологічні умови ефективності діяльності працівників банківських організацій / Науковий вісник

Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки, Випуск 2. Том 2. 2018, с. 143-153.

4. Морган Хаузел. Психологія грошей. Вічні уроки багатства, жадібності та щастя. / Видавництво «СВАРОГ», Київ, 2025 р. 240 с.
5. Реверчук С. К., Бокало А. В. Соціологічні особливості банківництва в умовах цифровізації економіки України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стабілізація фінансово-економічної системи: зовнішні та внутрішні фактори впливу» (м. Одеса, 4 квітня 2025 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф.С.О.Якубовський. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2025. 152с. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-483-5-21> (84-86 с.).
6. Реверчук С. К. Психологія банківської діяльності в Україні. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку бізнесу в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України», м. Львів, 15-16 травня 2025 р., с. 267-268.
7. Gurucharan V. E. (Research paper) alliance school of law (2022-2027) influence of psychological factors on financial decision making in banking sector., 2024. DOI:10.13140/RG.2.28236.63367

УДК [336.7+338.1]::[004.77+004.94+004.65]

Тимчишин Я. А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри інформаційних систем у менеджменті,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: Твердохліб І. П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем у менеджменті,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОЦІНКА РЕПУТАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

Репутація [1] як форма громадської думки про організацію у ринковій економіці була і є важливим чинником впливу суспільства на її розвиток [2]. Зазвичай підприємства з кращою репутацією демонструють ефективнішу діяльність на ринках товарів і послуг. Тому організації зацікавлені у покращенні своєї репутації у соціумі та відстежують її динаміку у часі. Для банків як інституцій фінансової системи країни репутація архіважлива, так як суттєво впливає на вибір населенням конкретного банку для здійснення фінансових операцій. В Україні періодично оприлюднюються різноманітні рейтинги банків з метою

обґрунтування вибору ефективнішої банківської установи для клієнта [3-6]. Зазвичай позиції певного банку у різних рейтингах є відмінними, що зумовлено головно різними наборами ключових показників стану установи, методикою оцінювання рейтингів та статистичною базою [3-6].

Провідними тенденціями цифровізації фінансового бізнесу в Україні в умовах воєнного часу є зростання ролі Інтернету як інформаційного середовища комунікацій соціуму між собою і з бізнесовими структурами та інтенсивне впровадження новітніх ІТ у сферу управління бізнесом. Зокрема, Інтернет-простір акумулює відгуки клієнтів банків щодо їхньої діяльності, а системи контент-аналізу на кшталт InfoStream [7] уможливають їх відстеження у режимі реального часу. Тим самим створюються передумови для адекватнішої оцінки репутації банків на основі повнішого врахування відгуків клієнтів та відсторонення визначального впливу експертів [4] на процес формування оцінки [8, 9].

Метою проведеного дослідження було відстеження динаміки зміни сприйняття соціумом найуспішніших на сьогодні банків України через призму Інтернет-простору на основі кількісних оцінок їх репутації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації мети дослідження найперше потрібно було обґрунтувати міру оцінювання репутації, оскільки на практиці застосовуються різні індекси [8, с. 86-87]. Врахувавши рекомендації [10] щодо методики Інтернет-оцінювання відношення соціуму до проблем, вибрали мережевий індекс Net Sentiment [8, с. 87] для виміру репутації банку та індекс загрози середовища [9] як оцінку несприйняття соціумом банку. У загальному випадку індекс репутації $R_j^i(t_k) \in [0;1]$ та індекс несприйняття $S_j^i(t_k) \in [-1;+1]$ i -го банку у j -му сегменті Інтернету для часового періоду $t_k \in T$ розраховуються за формулами [9, 10]

$$R_j^i(t_k) = \frac{p_j^i(t_k) + h_j^i(t_k)}{p_j^i(t_k) + h_j^i(t_k) + n_j^i(t_k)}; \quad S_j^i(t_k) = \frac{p_j^i(t_k) - n_j^i(t_k)}{p_j^i(t_k) + n_j^i(t_k) + 0.5h_j^i(t_k)}, \quad (1)$$

де $i \in I$ - множина банків України для відстеження, $j \in J$ - список сегментів Інтернет-простору, T - ретроспектива

пошуку документів у базах даних системи контент-аналізу, що використовується для моніторингу Інтернету. Часові ряди $p_j^i(t_k), h_j^i(t_k), n_j^i(t_k)$ у (1) є обсягами новинних потоків документів j -го сегменту Інтернету з відгуками/оцінками i -го банку з відповідно *позитивним, нейтральним та негативним контентом*, консолідованих для часового періоду t_k . У випадку $p_j^i(t_k) + h_j^i(t_k) + n_j^i(t_k) = 0$ природньо допустити, що $R_j^i(t_k) = S_j^i(t_k) = 0$. Чим ближче значення $R_j^i(t_k)$ до 1, тим кращою є репутація банку у сегменті Інтернет-простору у вказаний часовий період. Соціум у сегменті Інтернету демонструє більший рівень несприйняття банку, коли $S_j^i(t_k)$ наближається до -1.

Для аналізу відібрали першу п'ятірку із топ-10 найуспішніших у 2025р. банків України [3]. Тобто $J = \{ЗМІ; соцмережі\}$, $T = [04.2025; 10.2025]$,

$I = \{\text{ПриватБанк; Ощадбанк; Укрексімбанк; Райфайзен Банк; Універсал Банк}\}$. Застосувавши описану у [10, с. 535-545] методологію, здійснили моніторинг 2-х сегментів Інтернету на предмет медіа-присутності банків із I за допомогою системи InfoStream [7] та консолідували отримані новинні потоки документів за тональністю їхнього змісту і місяців року. На основі сформованих часових рядів обсягів консолідованих новинних потоків за формулами (1) обчислено місячні індекси репутації і несприйняття для кожного відібраного банку у розрізі сегментів Інтернет-простору та місяців 2025р. (див. табл. 1, 2).

Таблиця 1

**Місячні індекси репутації топ-5 банків України
в Інтернет-просторі у 2025 р.**

Тиждень року	Банк і сегмент Інтернету							
	ПриватБанк		Ощадбанк		Укрексімбанк		Універсал Банк	
	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2025.04	0,9238	0,9277	0,918	0,9639	0,9375	0,8571	0,9669	1
2025.05	0,9429	0,9686	0,9207	0,9355	0,9745	1	0,9834	1
2025.06	0,9243	0,9778	0,927	0,9655	0,9833	1	0,9818	1
2025.07	0,8928	0,9703	0,8866	0,9733	0,969	1	0,9038	1

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2025.08	0,911	0,9877	0,9273	0,963	0,9291	1	0,9512	0,3333
2025.09	0,9259	0,9606	0,9393	0,9524	0,9412	1	1	1
2025.10	0,931	1	0,9355	1	0,9608	0	0,9048	1
Усереднено	0,9217	0,9704	0,9221	0,9648	0,9565	0,8367	0,956	0,9048

Джерело: розраховано автором на основі звітів InfoStream

Таблиця 2

Місячні індекси несприйняття топ-5 банків України в Інтернеті у 2025 р.

Тиждень року	Банк і сегмент Інтернету							
	ПриватБанк		Ощадбанк		Укресімбанк		Універсал Банк	
	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі	ЗМІ	соцмережі
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2025.04	0,0557	0	0,0071	0,086	0,1633	0	-0,0476	0
2025.05	0,0841	0,0575	0,0025	-0,1212	0,2485	0,4444	0,1015	0
2025.06	0,0357	-0,0107	0,0582	0	0,2473	0	0,0174	0
2025.07	0,0288	-0,0125	0,004	0,0494	0,245	0,2222	-0,0328	0
2025.08	0,0486	0,0237	0,1018	0,0667	0,1169	0,0769	0,0645	-0,8
2025.09	0,0992	-0,0184	0,0669	0	0,2326	0	0,119	0
2025.10	0,1469	0,0625	0,1049	0	0,1356	0	-0,1739	0
Усереднено	0,0713	0,0146	0,0493	0,0116	0,1985	0,1062	0,0069	-0,1143

Джерело: розраховано автором на основі звітів InfoStream

Висновки. Усі відібрані українські банки, крім Райфайзен Банку, помітні в Інтернет-просторі, тобто породжують новинні потоки достатнього для аналізу обсягу. Райфайзен Банк малопомітний в Інтернеті у 2025р. і тому його індекси відсутні у табл. 1, 2. Спостерігається тенденція різних оцінок відношення соціуму до українських банків у різних сегментах Інтернету. Загалом часові ряди місячних індексів репутації провідних банків України як у сегменті ЗМІ Інтернету, так і у соцмережах засвідчують високий рівень їхньої репутації (стабільно більший 0.9, лише у липні 2025р. він менший 0.9 для ПриватБанку та Ощадбанку у сегменті ЗМІ). В той же час значення місячних індексів несприйняття банків коливаються навколо ± 0 . Для усіх відібраних банків, крім Універсал Банку, сегмент ЗМІ демонструє *нейтрально-позитивне* несприйняття їх соціумом, а для Універсал Банку – загалом *нейтрально-*

негативне. У сегменті соціальних мереж загалом тільки ПриватБанк має нейтрально-негативне сприйняття населенням України.

Список літератури:

1. Репутація // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Репутація> (доступ: 10.10.2025).
2. Засць Ж. Цінність репутації, або що змушує бізнес звертатися до суду за її захистом. *Економічна правда*. 5 серпня 2021 року. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2021/08/05/676608/> (дата звернення: 10.10.2025).
3. НБУ оприлюднив топ-10 найуспішніших банків України // *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/articles/economics/_nbu-oprilyudniv-top10-najuspishnishih-bankiv-ukrayini/1218324 (доступ: 07.10.2025).
4. Лідери банківського сектору 2025: переможців визначено // *Delo.ua*. URL: <https://delo.ua/banks/lideri-bankivskogo-sektoru-2025-golosuvannya-rozpocato-440394/> (доступ: 07.10.2025).
5. Медійний рейтинг банків // Незалежна Асоціація Банків України. URL: <https://nabu.ua/ua/media-aktivnist.html> (доступ: 07.10.2025).
6. Народний рейтинг банків України 2025 // *Minfin.com.ua*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/top/> (доступ: 07.10.2025).
7. InfoStream. URL: <http://online.infostream.ua/> (доступ: 11.10.2025).
8. Ладур А., Твердохліб І. Моніторинг стану банківського сектору економіки України за допомогою систем контент-аналізу. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2020. Вип. 58. С. 80-98.
9. Ladur A., Tverdokhlib I. Assessment of the Stress of Competitive Environment of Ukraine's Economy Banking Sector on the Basis of Media Monitoring . 2021 *IEEE 12th International Conference on Electronics and Information Technologies (ELIT)* (Ukraine, Lviv, May 19-21 2021). 2021. Pp. 84-89. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/xpl/conhome/9501059/proceeding>
10. Ivan Tverdokhlib. Методологія Інтернет-оцінювання відношення населення України до автономної зброї в умовах російської агресії. *Directions for the development of science in the context of global transformations : Scientific monograph*. – Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. – Pp. 517-577. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-562-4-21>

Шегинська Н. З.

к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення
та управління персоналом,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Маринчук С. Р.

здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ КЛІЄНТІВ

У сучасних умовах трансформації фінансового сектору України питання формування довіри клієнтів до банків та небанківських фінансових установ набуває особливого значення. Довіра визначає рівень фінансової інклюзії, стабільність ринку та конкурентоспроможність національної економіки. Протягом останніх десятиліть український банківський сектор пережив декілька криз, що призвели до зниження довіри населення до фінансових інституцій. Водночас активне впровадження практик корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) розглядається як один із ключових шляхів відновлення репутації та зміцнення лояльності клієнтів [7].

Теоретичні дослідження показують, що соціальна відповідальність фінансових установ включає дотримання етичних принципів, прозорість, публічну звітність, підтримку соціально значущих проєктів, розвиток фінансової грамотності та екологічні ініціативи [8]. Для українських банків це означає зосередження уваги на довгострокових цінностях, а не лише на фінансових результатах.

Дослідження підтверджують, що реалізація КСВ-проєктів безпосередньо впливає на рівень довіри клієнтів. Зокрема, встановлено, що соціально відповідальна поведінка банків сприяє підвищенню репутації та створює позитивний імідж установи [1; 3]. Аналогічні результати спостерігаються і в українській практиці: найбільші банки («ПриватБанк»,

«Ощадбанк», «Райффайзен Банк») активно впроваджують програми фінансової грамотності, освітні та благодійні проєкти, що сприяє зростанню їхнього рейтингу довіри серед клієнтів [9].

Важливим прикладом є соціальні ініціативи українських банків під час повномасштабної війни: підтримка Збройних сил України, створення фондів допомоги внутрішньо переміщеним особам, кредитні канікули для бізнесу та населення. Такі дії не лише виконують гуманітарну функцію, а й формують високий рівень довіри до фінансових установ [7].

Разом з тим існують певні виклики у реалізації КСВ. Зокрема, ризик «greenwashing» – «зелене окоманіювання», «екологічний камуфляж» – це ризик, пов'язаний із ситуацією, коли фірма, фінансова установа чи навіть уряд декларує свою діяльність як «екологічну», «сталу» чи «зелену», але фактично не дотримується заявлених принципів. Інакше кажучи – це ризик введення в оману інвесторів, споживачів та суспільства шляхом перебільшення або фальсифікації позитивного впливу діяльності на довкілля. Основними формами прояви greenwashing є:

- маніпуляція інформацією: використання екологічних термінів без реального підтвердження («екопродукт», «вуглецево-нейтральний» без сертифікації);

- «поліпшення» звітності: публікація ESG-звітів із вибілковими або неперевіреними даними. ESG-звіти (*Environmental, Social, Governance*) – це нефінансова звітність фірм та фінансових інституцій, яка розкриває інформацію про їхню діяльність у трьох ключових сферах: E (*Environmental*) – екологічна складова; S (*Social*) – соціальна складова; G (*Governance*) – корпоративне управління;

- випуск «зелених облігацій» чи створення екофондів, які насправді фінансують забруднюючі або неекологічні проєкти.

Подібна недобросовісна поведінка може мати серйозні негативні наслідки для фірм, серед яких: репутаційні втрати (падіння довіри споживачів та інвесторів), регуляторні санкції (наприклад, у ЄС та США вже діють механізми перевірки «зелених» заяв), фінансові ризики (вплив капіталу, відмова партнерів від співпраці).

У контексті міжнародних фінансів greenwashing є однією з ключових проблем сталого інвестування, оскільки спотворює прозорість ринку КСВ і може гальмувати глобальний перехід до «зеленої економіки». Тому важливим завданням у цьому контексті є запровадження системної звітності та незалежного моніторингу КСВ-практик, що дозволить уникнути формального підходу [5].

Таким чином, соціальна відповідальність фінансових інституцій в Україні є потужним чинником відновлення та зміцнення довіри клієнтів. Подальші дослідження мають бути зосереджені на кількісному вимірюванні впливу КСВ на показники лояльності клієнтів, а також на вивченні довгострокових ефектів для стійкості фінансової системи.

Список літератури:

1. Linking corporate social responsibility to trust in the banking sector: exploring disaggregated relations. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/348358014_Linking_corporate_social_responsibility_to_trust_in_the_banking_sector_exploring_disaggregated_relations (дата звернення: 04.10.2025).
2. Social responsibility and bank resiliency. ScienceDirect. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1572308923000918> (дата звернення: 04.10.2025).
3. Fatma M., Rahman Z., Khan I. How Do Bank Customers' Perceptions of KCB Influence Trust, Identification and Commitment. MDPI, 2023. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/7/6000> (дата звернення: 04.10.2025).
4. Corporate Social Responsibility with Customer Brand Trust and clients consumption of financial- banking products and services. AB Academies. URL: <https://www.abacademies.org/articles/corporate-social-responsibility-with-customer-brand-trust-and-clients-consumption-of-financialbanking-products-and-services-13690.html> (дата звернення: 04.10.2025).
5. Corporate Social Responsibility and Bank's Performance under the mediating role of customer satisfaction and bank reputation. International Journal of Engineering Sciences. URL: <https://ijournalse.org/index.php/ESJ/article/viewFile/1279/pdf> (дата звернення: 04.10.2025).
6. The effect of KCB beliefs among bank customers during crisis. Frontiers in Communication. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/10.3389/fcomm.2025.1538309/full> (дата звернення: 04.10.2025).
7. Литвиненко Т. М. Соціальна відповідальність бізнесу як умова входження України в європейський та світовий економічний простір. URL: [https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialna-vidpovidalnist-biznesu-yak-umova-](https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialna-vidpovidalnist-biznesu-yak-umova-vhodzhennya-ukrainy-v-eyropeyskyy-ta-svitovyy-ekonomichnyy-prostir)

vhodzhennya-ukrayini-v-evropeyskiy-ta-svitoviy-ekonomichniy-prostir (дата звернення: 04.10.2025).

8. Липовий В. І. Еволюція категорії «соціальна відповідальність бізнесу». Економічний простір. 2025. URL: <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2025/08/203-155-162-lypovyj.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).
9. Золотарьова О. В. Соціальна відповідальність. НМетАУ. URL: https://nmetau.edu.ua/file/kl_sv-2018.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

СЕКЦІЯ 5: ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

UDC 336.76:004.738.5(438)

Ryszard Pukala,
prof. ucz. dr hab. inż.,
Bronisław Markiewicz State University
of Applied Science in Jarosław, Poland

THE IMPACT OF FINTECH ON THE FINANCIAL MARKET IN POLAND

The 21st century is a time of significant technological and systemic changes. We are witnessing the implementation of the fourth industrial revolution (Industry 4.0), which is affecting the global economy through digitalisation and automation, leading to increased productivity, flexibility and innovation, but also posing new challenges related to the labour market and security. Key prospects for further development include the creation of smarter supply chains, the ability to create customised products on demand, increased energy efficiency and the development of new business models. This is driving increased demand for digital, analytical and telecommunications skills. It is also affecting the financial sector, where fintechs play an important role, having a huge impact on the global economy by transforming the financial sector through innovations that facilitate access to services, speed up transactions and reduce costs. The global financial technology market is worth hundreds of billions of dollars and is growing steadily, driving innovation in traditional institutions such as banks and creating new business models, from mobile payments to digital lending and investment management. The importance of fintech for financial markets around the world, but also in Poland, should be seen in this context.

Fintechs are having a significant impact on the Polish financial market, introducing innovations, reducing costs and increasing the availability of services, which leads to the development of the digital economy and competition with traditional banks. In Poland, there is a growing demand for personalised, 24/7 financial services, such as payment apps, fast transfers and deferred payments, which is stimulating the development of the sector and innovation. Fintechs also contribute to employment growth, especially in the IT sector, and support financial inclusion by facilitating access to financial products for a wider group of society.

Fintechs have a very significant impact on the financial sector in Poland, in particular on:

1. Innovation and efficiency - fintechs introduce innovative solutions that make transactions faster and costs lower. They contribute to the development of the digital and cashless economy.
2. Increased competition - they are becoming an attractive alternative to traditional banks, forcing them to modernise and adapt to customer expectations.
3. Financial inclusion – they enable access to financial services for a wider group of people, especially those who were previously excluded from the traditional system.
4. New products – they popularise new products and services, such as instant transfers, electronic wallets, social lending and all-in-one (AiO) banking applications.
5. Economic growth – by investing in innovation, fintechs stimulate technological growth and productivity, which translates into economic growth.
6. Cooperation with banks – in Poland, there is good cooperation between banks and fintechs, which often develop innovations in collaboration with each other or create their own departments responsible for new technologies.

Fintechs are hugely important to customers because they increase the accessibility and speed of financial services, reduce their costs, and offer more personalised and convenient solutions. They allow people to manage their finances anywhere and anytime, streamline payments (including international ones), and facilitate

access to credit and investments, which is a key competitive advantage for many individuals and businesses.

The key importance of fintechs for customers is:

1. Greater accessibility and convenience:
 - access to financial services is possible from anywhere and at any time, all you need is an internet connection.
 - services are designed for simplicity and intuitive use, which makes it easier to manage finances.
2. Faster and cheaper transactions:
 - transactions are executed almost instantly, without the need to wait for accounting sessions,
 - many fintechs offer low transaction costs, especially for foreign payments and currency transactions, which is a great convenience.
1. Personalisation and better offers:
 - the use of data and artificial intelligence enables banks and other companies to offer personalised recommendations and financial products,
 - fintech companies can respond more quickly to changing customer needs by introducing new, competitive services.
2. Easier access to financing and investment:
 - fintechs make it easier for SMEs to access alternative forms of financing, such as crowdfunding and online factoring.
 - they also facilitate investment, e.g. in cryptocurrencies, and offer tools for managing investment portfolios.
3. Increased transparency and security:
 - financial comparison websites allow customers to easily compare product offers, such as credit cards, insurance and loans,
 - technologies such as artificial intelligence improve transaction security and protect against cybercrime.
4. Development of innovation and competition:
 - fintechs stimulate innovation across the financial sector, leading to the creation of new and better products and services for customers.
 - increased competition between traditional banks and fintech companies is forcing traditional institutions to digitise and improve their offerings.

When analysing the situation on the financial market, it should be noted that the prospects for fintech development are promising, with the global market estimated at over \$751.5 billion by 2032, driven by innovations based on artificial intelligence, data and open infrastructure. Fintech is expected to become an integral part of every digital interaction, gaining in importance through integration with traditional financial services, the development of personalised offers and globalisation, which creates opportunities for the international development of Polish companies.

References:

1. Arner D.W., Barberis J., Buckley R.P. (2016), The evolution of fintech: a new post-crisis paradigm?, *Georgetown Journal of International Law*, 47(4), 1271.
2. Brakoniecki M., Widawski P. (2016), *Polski rynek FinTech – bariery i szanse rozwoju 2016*, Fintech Poland, www.fintechpoland.com.
3. Bunea S., Kogan B., Stolin D. (2016), Banks versus FinTech: at last, it's official, *Journal of Financial Transformation*, 44, 122–131.
4. Kim Y., Park Y.J., Choi J. (2016), The adoption of mobile payment services for "Fintech", *International Journal of Applied Engineering Research*, 11(2), 1058–1061.
5. Lee I., Shin Y.J. (2018), Fintech: ecosystem, business models, investment decisions, and challenges, *Business Horizons*, 61(1), 35–46.
6. Pukala R., *Operational Risk Faced by Start-ups*, [in:] *Knowledge – Economy – Society Challenges For Contemporary Economies – Global, Regional, Network And Organizational Perspective*, [ed.] Jacek Kopec, Bogusz Mikula, Cracow University of Economics, Cracow 2019, p. 291-300.
7. Pukala R., *Ubezpieczenia w finansowaniu skutków ryzyka start-upów*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2021.
8. Schueffel P. (2016), Taming the beast: a scientific definition of fintech, *Journal of Innovation Management*, 4(4), 32–54.

Juhana Hukkinen,

Matti Viren

University of Turku and

Bank of Finland, Turku, Finland

PRICE LEVEL CONVERGENCE AND INFLATION IN EUROPE

Motivation and contents. In this paper, we examine the contribution of cross-country price-level convergence to overall inflation in Europe. The Balassa-Samuelson theory underpins this convergence: rapid productivity growth leads to increases in wages and prices in the economy's open or capital-intensive sectors. This results in inflation due to differences in growth rates across sectors, particularly the slow growth in the service sector. Because wages are not indexed to productivity but rather to those in the high-growth sectors, there is continuous pressure to increase prices, which manifests as overall inflation. Thus, high-growth countries experience higher inflation. The story is essentially the same in the Baumol model of public-sector growth: wage growth in the public sector leads to higher taxes and a higher level of public expenditure.

In an open-economy setting, the Balassa-Samuelson theory explains how a country's real exchange rate is influenced by productivity differentials between its tradable and non-tradable goods sectors. When a country experiences productivity growth in the tradable goods sector, this leads to higher wages across the entire economy. For non-tradable goods (such as services), this results in higher prices, causing overall price increases and real exchange rate appreciation. Although the Balassa-Samuelson story is well known, economists typically overlook it in their everyday work, focusing excessively on short-run developments in the economy, with the maximum time horizon being (half of) the current business cycle.

With inflation, all attention is paid to current output (measured, e.g., by the output gap or the unemployment rate) and current anticipations of future price developments. Thus, what is left behind does not matter for the future. Even though Balassa-Samuelson story is well-known, economists typically bypass it in their everyday work

and focus excessively on short run developments in the economy so that the maximum time horizon is (half of) the current business cycle. With inflation, all attention is paid to current output (measured by e.g. the output gap or the unemployment rate) and current anticipations of future price developments.

Thus, very little attention is paid to the past inflation record. In a fixed exchange rate regime, this is not an innocent choice, because if a country (similarly to a firm) prices itself out of the market in real exchange rate terms, it would certainly affect future price and inflation developments. This point is crucially important in a Euro area-type fixed exchange rate system, where cross-border trade becomes more important every day. If prices were perfectly flexible and there were no obstacles to trade, we would expect price levels to converge to some sort of average value. These ideas can be turned on their head to ask whether we can measure the level of integration among Euro area (EA20) countries simply by scrutinizing price-level discrepancies. Such an analysis would also reveal how much the level of integration has deepened over the past 26 years of EMU. Thus, we consider this integration issue alongside our examination of how price disparities affect inflation in different countries and in the Euro area or the entire European Union as a whole. How much inflation is due to this convergence component? In doing so, we pay a great deal of attention to the nature of convergence. The most obvious question concerns the symmetry of convergence—that is, do high-price countries approach the "average level" in the same way (or "speed") as low-price countries?

Data and summary of results. We have basic price collection data from EU countries, in addition to constructed (annual) time series and, finally, official monthly HICP data. Needless to say, the basic data presents a significant challenge. The basic "raw" data consists of 23,911 items, comprising 9,457 food items, 6,864 household appliances, and 7,890 service items. In addition to these annual observations, we have monthly data for 20 Euro countries across 12 commodity groups from 1996M1 to 2025M8. This data is used to assess inflation developments in the Euro area, for instance, by the ECB. This latter dataset also plays a big role in our work as

we construct price indexes using the basic price-level data to combine price-level information with the respective change rates.

As for the content of the analysis, we compute values for rebased consumer price indexes, which provide information on inflation rates and, at the same time, the differences between member countries' price levels and the average level (or other possible benchmark levels). Given this data, we estimate convergence indicators: coefficients of variation and error-correction coefficients for different commodities and countries.

As for the results, we can detect a clear trend in cross-country heterogeneity (see Figure 1). No surprise: dispersion is larger in the EU and in the Euro area. The more interesting point, however, is that dispersion has not markedly decreased after the financial crisis period of 2008/09. From the perspective of integration, this is surely a somewhat disappointing outcome. countries.

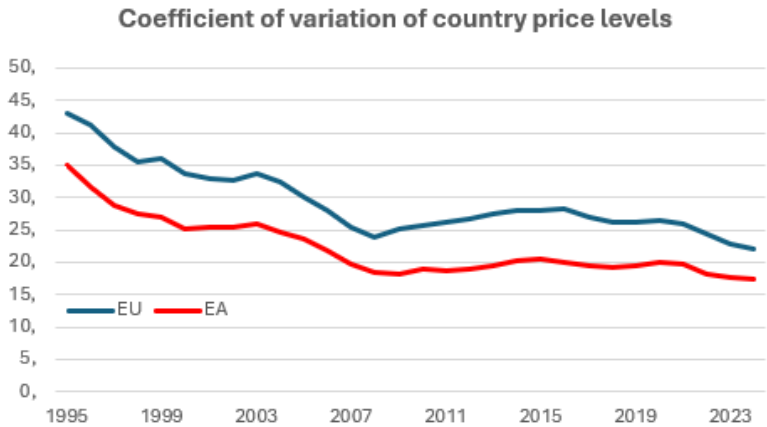

Figure 1. Converge of price levels 1995-2024

In Figure 2, we have the country-specific convergence coefficient values estimated from the pooled cross-country data for 22 EU countries over 2003–2024. The estimate for all countries combined is -0.051 ; in other words, five percent of the price-level gap is eliminated every year on average. Quite clearly, low-income

countries have the largest coefficients, while high price-level countries have very small ones (even though the coefficients are statistically significant).

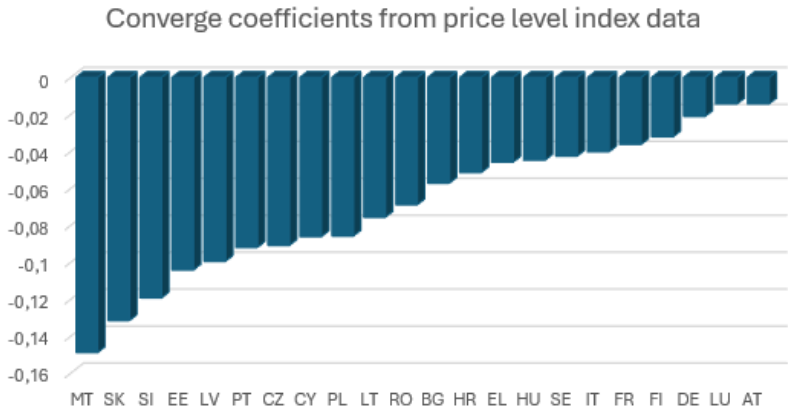

Figure 2. Converge coefficient values

Given the empirical findings, we can say that convergence is the dominant feature across all countries. There are signs of asymmetry in convergence, reflecting downward price rigidity: it is easier to increase prices than to decrease them. Also, increased price-level dispersion implies a higher rate of convergence. However, there is considerable heterogeneity in country-specific results, as well as in estimates for different time periods—generally indicating strong convergence in the early 2000s. The fact that convergence is important forces us to reconsider models of inflation in which past price-level developments play no role in current price setting. Instead, the idea of a more state-dependent view sounds more appealing (cf., e.g., Golosov and Lucas 2007).

References:

1. Golosov, M. and R. E. Lucas, Jr. (2007) Menu Costs and Phillips Curves", *Journal of Political economy*, 115 (2) 171–199.

Tomasz Florczak

PhD in Economics,
Assistant Professor of the Department of Central Banking
and Financial Intermediary,
University of Lodz, Lodz, Poland

Karolina Anielak-Sobczak

PhD in Economics,
Assistant Professor of the Department of International Business and Trade,
University of Lodz, Lodz, Poland

BANK EFFICIENCY FROM VARIOUS PERSPECTIVES – THE EXAMPLE OF BANKS IN POLAND

Nowadays, banks play a key role in economic development and the stability of the financial system; therefore, it is essential to identify the factors that influence the efficiency of their operations. In the literature, this issue is analyzed from two main perspectives: the bank as a producer and the bank as an intermediary. In this study, the authors adopt one of the traditional approaches, based on basic financial indicators and profitability, and then compare its results with an efficiency approach that takes into account the potential of intangible indicators - intellectual capital - which constitutes an important element of the competitiveness model of banks.

In the era of digitalization and globalization, competitiveness is no longer based solely on asset size or the growth of basic financial indicators, but rather on the ability to create and utilize intangible resources (intellectual capital). The aim of the study is to assess the efficiency level of banks operating in Poland using two approaches: the efficiency of the bank as a producer and the efficiency of the bank from the perspective of competitiveness (including non-financial elements).

The study employ the non-parametric Data Envelopment Analysis (DEA) method, which is commonly used in banking efficiency research. The authors will test the research hypothesis that the efficiency level of banks operating in Poland differs depending on the adopted evaluation approach - traditional (production-based) or competitiveness-oriented, including intellectual capital. Including

intangible resources (intellectual capital) in the efficiency analysis significantly alters the classification of banks in terms of their performance. The study period covers the years 2015–2024. The beginning of the research period was chosen, because 2015 is the year in which mobile banking users began to be reported. Earlier data does not cover the entire group. Year, which is the end of the research period is the one, for which there are the latest available data.

In the bank as producer approach, as the inputs, there were used operating costs, equity, number of bank branches and as the outputs, outputs, there were used Złoty Bankier measure and number of clients actively there were used loans, deposits and net profit. In the competitiveness-oriented approach, as the inputs, there were used operating costs, training costs, number of bank branches, the employee benefits in relation to number of employees, and as the using online banking in relation to the number of clients.

In the bank as a producer approach throughout the period, three banks were effective: Citi Handlowy, ING Bank, PKO BP. The inefficiency of the remaining banks due to inputs was mostly influenced by the number of bank branches. The benchmark for most years in the period under research was ING Bank.

In the competitive approach to efficiency of banks throughout the period, only Citi Handlowy was effective. The inefficiency of the remaining banks due to inputs was mostly influenced by operating costs and training costs. The benchmark for most years in the period under review was Millenium.

The research hypothesis was verified positively, because the efficiency of banks operating in Poland differs depending on the adopted evaluation approach - traditional (production-based) or competitiveness-oriented. Research can be continued by including the same number of variables considered as inputs and outputs in the individual approaches to bank efficiency. Other DEA models may produce results that differ from those obtained from the nonradial input-oriented BCC model.

Yanina Moloko

Student of the International Economics program
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

Iryna Hrabynska

PhD in Economics, Professor of the Department Analytical
and International Economics,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

MACROECONOMIC EFFECTS OF THE DIGITAL RESILIENCE OF UKRAINE'S PAYMENT SYSTEM UNDER MARTIAL LAW

The war in Ukraine has precipitated a wide range of economic challenges that significantly impact the monetary circulation and the state's monetary system. On one hand, the destruction of critical infrastructure, disruption of supply chains, and temporary occupation of certain territories lead to disruptions in the production and supply of goods, a slowdown in economic activity, and a reduction in investments. On the other hand, rising uncertainty drives increased demand for cash, both in the national currency and foreign currencies. This behavior aligns with the Keynesian concept of the precautionary motive for holding money, which is often observed during crises [1], as well as with the "flight to safety" effect, where local investors and the population shift to highly liquid, stable assets, primarily foreign currency (dollarization), to minimize extreme risks [2]. This trend is reflected in the structure of the money supply and complicates the regulation of its volume.

Contrary to these theoretical expectations, actual statistical data reveals a steady increase in the share of cashless payments: from approximately 60.9% of the total value of card transactions in 2021 to 64.5% in 2024 [3]. This growth, which continues a pre-war trend, is characterized by an expansion in the share of electronic payments and a corresponding decrease in the transactional demand for cash, even despite the uncertainty of the war.

The significant expansion of internet commerce, along with the use of mobile applications for paying for goods and services, and the development of technological solutions by banks has minimized the

need for contact-based payment methods. Combined with a shift in consumer habits, with consumers increasingly using bank cards for daily purchases, this has reduced the risks associated with the physical storage of money and its movement in regions close to the combat zone [4].

The growth of non-cash transactions is driven by the expansion of payment infrastructure. Specifically, in 2024, the number of payment terminals in the retail and service networks increased by 10.5% compared to 2023, to 496,600. This was 16.4% above the quantity of payment terminals at the end of 2021. The total number of payment cards issued by Ukrainian banks and financial institutions also increased by 15%, reaching 132 million. This was due to the issuance of payment cards under the National Cashback, Zymova e-Pidtrymka, and e-Knyha government social support programs [5].

The spread of digital payments has also been significantly influenced by a shift in Ukrainians' attitude toward online services. Prior to the full-scale invasion, digital competence among a significant portion of the Ukrainian population was largely at a basic or intermediate level. The deepening of digital reforms in Ukraine after the full-scale invasion accelerated a process of society's transition to digital technologies [6].

During the war, Ukraine's banking system has proven its reliability. This sustained availability has bolstered trust in cashless transactions. Ukrainian small and medium-sized enterprises (SMEs) report revenue growth after adopting digital payments. Merchants associate digital payments, particularly card payments, with increased efficiency, as they minimize payment errors, reduce waiting times, and shorten queues. This positive perception is reflected in preferred payment methods. The decline in cash usage among customers further reinforces the trend towards digital payments, as merchants who only accept cash report losing transactions due to customers not carrying cash [7].

The development of the cashless payment system is an important component of the formation of an effective economic system in Ukraine. An electronic payment system ensures the connectivity of economic entities and the efficient redistribution of

liquidity (operational resilience of financial flows) within the banking system during wartime restrictions. Meanwhile, the development of the electronic payment system is a component of the transmission mechanism that enhances the effectiveness of monetary policy.

A high volume of cash transactions is widely recognized as an indicator of a larger shadow economy that results in a substantial amount of money bypassing the Ukrainian budget. Tracking cash is very difficult, and in some cases nearly impossible, creating opportunities for the shadow economy to operate. Therefore, reducing the share of cash in circulation and developing cashless infrastructure are critical to effectively combat the shadow economy, tax evasion, and money laundering.

Cashless payments contribute to the speed and security of transactions, as well as the simplicity of making payments. All data is stored on servers, so the chance of losing or damaging the data is significantly reduced. Furthermore, these payments are typically more secure, as they have built-in mechanisms to protect against fraud and theft [8].

A critical aspect is the macroeconomic impact of increased budget expenditures, primarily on defense, which required the National Bank to actively participate in financing internal government loans (i.e., monetary financing). Although this step addressed the state's urgent needs in wartime conditions, it simultaneously heightened the risks of macroeconomic instability through inflationary processes. Therefore, maintaining confidence in the national currency required a strict focus on limiting monetary emission and strengthening mechanisms for controlling the money supply. In this context, the development of cashless payments and the organization of a transparent payment space are key policy priorities. By promoting the digitalization of the payment system (the development of cashless circulation), the central bank gains greater control over the total money supply, thereby minimizing the destabilizing effect of wartime emission on the stability of the monetary system.

The implementation of a comprehensive digital payments program is an important catalyst for increasing the transparency of monetary circulation and a necessary technical prerequisite for reducing transactional dollarization. However, for a sustained reduction in the overall level of dollarization (especially concerning savings) and the return of significant volumes of foreign cash to the banking sector, these measures must be accompanied by fundamental macroeconomic stabilization and the strengthening of institutional trust in the post-war period [4].

Thus, the development of the cashless payment system is of critical macroeconomic significance. Firstly, it ensures the connectivity of economic entities and the uninterrupted redistribution of liquidity within the banking sector, which is key to financial stability. Secondly, the expansion of cashless circulation is an integral component of the transmission mechanism, enhancing the effectiveness of the National Bank's monetary policy in a wartime economy. Thirdly, the trend toward the digitalization of the payment space is an effective tool for reducing the level of the shadow economy and dollarization, which are strategic tasks for ensuring economic security.

Overall, the high level of digital and operational resilience, alongside the adaptability, of Ukraine's payment space under martial law is a key factor in increasing the sustainability of the national economy, creating the necessary preconditions for its transparent, structural transformation in the post-war period.

References:

1. Keynes J. M. Chapter 13: The General Theory of the Rate of Interest. The General Theory of Employment, Interest, and Money. Cham, 2018. P. 145–153. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-70344-2> (date of access: 12.10.2025).
2. International Monetary Fund. Chapter 2 Geopolitical Risks: Implications for Asset Prices and Financial Stability. Global Financial Stability Report, April 2025. Washington, DC, 2025. P. 43–66. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2025/04/22/global-financial-stability-report-april-2025> (date of access: 11.10.2025).
3. NBU Annual Report 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024_eng.pdf?v=14 (date of access: 10.10.2025).
4. Buhel Y. Monetary circulation and the monetary system of Ukraine under martial law: problems and development prospects. Economic Analysis. 2024. No. 34(4). P. 305–314. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.305> (date of access: 10.10.2025).

5. National Bank of Ukraine. Cashless Payments Dominated Card Transactions in 2024. URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> (date of access: 11.10.2025).
6. Ronzhos O. The role of digital technologies in the adaptation of citizens of Ukraine to military aggression by the Russian Federation. Scientific Studios on Social and Political Psychology. 2022. No. 50(53). URL: [https://doi.org/10.33120/ssspj.vi50\(53\).598](https://doi.org/10.33120/ssspj.vi50(53).598) (date of access: 11.10.2025).
7. 75% of Ukrainian SMEs report revenue growth after adopting digital payments – new Visa research. Visa. URL: <https://www.visa.com.ua/en-UA/about-visa/newsroom/press-releases/prl-10042025.html> (date of access: 11.10.2025).
8. Durgun Ö., Timur M. C. The Effects of Electronic Payments on Monetary Policies and Central Banks. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015. Vol. 195. P. 680–685. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.271> (date of access: 11.10.2025).

УДК 336.741.1:346.22(595.57)

Діденко М. Т.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри аналітичної економіки і міжнародної економіки,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Скоморович І. Г.**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У СІНГАПУРІ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ, КЛАСИФІКАЦІЯ АКТИВІВ ТА ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ

У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій та їх інтеграції у фінансові системи, регулювання віртуальних активів стає ключовим макроекономічним і правовим імперативом. Швидке включення криптоактивів у глобальні фінансові потоки зумовлює необхідність ефективних механізмів мінімізації системних ризиків та забезпечення стійкості ринкової інфраструктури.

З огляду на гетерогенність регуляторних підходів у світовій практиці, особливе значення має компаративний аналіз досвіду провідних фінансових центрів. Сінгапур виступає прикладом юрисдикції, яка формує збалансовану регуляторну

архітектоніку, що підтримує інновації та одночасно забезпечує захист споживачів і фінансову доброчесність.

Головним регулятором фінансового ринку Сінгапуру є Monetary Authority of Singapore (MAS), який відіграв ключову роль у формуванні правового поля для віртуальних активів. Спершу було опубліковано консультативний документ із пропозицією закону про платіжні послуги, що розширював регулювання на купівлю-продаж віртуальних валют та інновації у сфері грошових переказів [1, с. 197]. Ця ініціатива стала основою Закону про платіжні послуги 2019 року (Payment Services Act, PSA), який набув чинності у січні 2020 року та офіційно передав біржі й криптовалютний бізнес під регуляторні повноваження MAS.

Це законодавство не лише визначає правові рамки для операцій з віртуальними активами, а й встановлює чітку класифікацію цифрових активів за їх функціональним призначенням, що дозволяє ефективніше регулювати різні типи активів та захищати інтереси учасників ринку. У Сінгапурі цифрові активи класифікуються на три основні типи [2, с. 232]:

1. платіжні токени – використовуються безпосередньо для купівлі товарів або послуг;
2. службові токени – активи з практичними сценаріями застосування;
3. токени безпеки – можуть конвертуватися в облігації, акції чи інші цінні папери.

Підприємницька діяльність із віртуальними активами оподатковується податком на прибуток до 17%. Торгові біржі не зобов'язані звітувати про транзакції, тому споживачі декларують доходи самостійно. Юридичні особи сплачують податки як за звичайний дохід, однак компанії, що використовують активи для довгострокових інвестицій (понад 30 місяців), звільняються від оподаткування завдяки відсутності в Сінгапурі податку на приріст капіталу. Іноземні резиденти сплачують податки лише при перебуванні в країні понад 183 дні на рік. У іншому випадку вони прирівнюються до нерезидентів і звільняються від відрахувань [2, с. 233]. Такі умови роблять Сінгапур однією з найпривабливіших юрисдикцій в Азії для віртуальних активів.

Водночас для забезпечення безпеки ринку та мінімізації ризиків законодавство визначає чіткі категорії учасників, які підлягають регулюванню, і встановлює для них конкретні вимоги. Регуляторні норми Сінгапуру охоплюють низку суб'єктів діяльності з віртуальними активами [3, с. 4]:

1. Провайдери послуг з цифровими платіжними токенами (DPTSPs) – бізнеси, що займаються передачею, обміном або зберіганням цифрових платіжних tokenів (наприклад, Bitcoin, Ether). Підлягають ліцензуванню та регулюванню як Major Payment Institution відповідно до PSA.

2. Емітенти tokenів (ICO/STO) – емітенти tokenів, що класифікуються як цінні папери за Законом про цінні папери та ф'ючерси (SFA). Зобов'язані реєструвати та подавати проспект до MAS, а за потреби отримувати ліцензію відповідно до SFA.

3. Фінансові консультанти – особи чи компанії, що надають інвестиційні поради щодо віртуальних активів. Підлягають ліцензуванню та дотриманню норм поведінки згідно із Законом про фінансових консультантів (FAA).

4. Компанії під PSA (широке регулювання) – охоплює платіжні послуги, обмін валют, грошові перекази, випуск електронних грошей та сервіси цифрових платіжних tokenів. Вимагає дотримання норм PSA, включаючи моніторинг транзакцій, скринінг, належну перевірку клієнтів (CDD) та подання звітів про підозрілі операції (SARs).

Сінгапур демонструє ефективний підхід до регулювання віртуальних активів, поєднуючи стимулювання інновацій із захистом інвесторів. Чітка система ліцензування, класифікація активів на платіжні, службові та токени безпеки, а також прозорий податковий режим забезпечують фінансову стабільність і мінімізацію ризиків. Досвід Сінгапуру свідчить про можливість створення сприятливого та безпечного середовища для розвитку цифрового бізнесу.

Список літератури:

1. Рафальський М.Л. Регулювання віртуальних активів у глобальному контексті: аналіз підходів та викликів / М.Л. Рафальський // *Modern Technologies Among Us in the Environment*. Рим, Італія, 17–19 червня 2024. С. 197–198. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/06/>

2. Цукан С.В. Міжнародне регулювання обороту віртуальних активів: основні положення та принципи / С.В. Цукан // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2024. Вип.81. Ч.2. С.228–233. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.35>
3. Charltons Quantum. An overview of the regulation of virtual assets in Singapore. 2025. URL: <https://charltonsquantum.com/singapore-virtual-assets-regulation>

УДК 346.22:336.71:004.738.5(477)

Кузін Г. І.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Лобозинська С. М.**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Сучасні технології змінюють і удосконалюють усі аспекти людського життя, в тому числі фінансову сферу. Одним із найпомітніших напрямів цифровізації в банківському секторі є впровадження відкритого банкінгу (Open banking) на системі API (інтерфейс прикладного програмування). Ідея відкритого банкінгу виникла у Європейському Союзі у результаті прийняття другої редакції Директиви ЄС щодо платіжних послуг (PSD2). Основна концепція полягає у вільному обміні фінансової інформації між банками, фінтех-компаніями та іншими суб'єктами.

Основні переваги [2]:

- розширений доступ до послуг - клієнти отримують доступ до широкого
- спектра фінансових послуг за допомогою єдиного додатка;
- стимулювання інновацій: посилення конкуренції мотивує фінансові

- установи впроваджувати інноваційні рішення;
- зниження витрат на фінансове адміністрування та обслуговування.

Технології відкритого банкінгу (open banking) стають все більш популярними і затребуваними на ринку. У 2020 році в Європі було приблизно 12,2 мільйона користувачів послуг відкритого банкінгу, світовий показник становив 24,7 мільйона людей. Згідно з дослідженням Visa у вересні 2023 року 91% споживачів у США вже використовували механізми відкритого банкінгу для інтеграції своїх фінансових рахунків із сервісами третіх сторін [1].

Відповідно для вдалого впровадження технологій такого типу слід удосконалити поточне державне регулювання з метою дотримання фінансовими посередниками суворих стандартів безпеки та регуляторних вимог. В українському законодавстві поняття про відкритий банкінг з'явилося 30.06.2021 р. у Законі України «Про платіжні послуги» №1591-IX [5], згідно якого офіційне впровадження розпочалось 1 серпня 2025 року. Також Національним банком України було розроблену низку підзаконних нормативно-правових актів, які деталізують вимоги до відкритих API, авторизації надавачів нефінансових платіжних послуг у процесі відкритого банкінгу, порядку надання доступу до рахунків, захисту даних та забезпечення кібербезпеки [3, с.166; 4].

Юридичне середовище потребує суттєвих адаптацій для підтримки Open Banking. Хоча закон «Про платіжні послуги» створює нормативну базу для реалізації відкритого банкінгу, його положення потребують детальної конкретизації. Особливо це стосується питань захисту даних. У світі діють суворі стандарти конфіденційності, як-от GDPR в ЄС, але в Україні регулювання персональних даних залишається менш розвиненим [7, с. 552-553]. Чинне законодавство України в цій сфері застаріло, адже його остаточна версія, прийнята у 2010 році, базувалася на європейській Директиві 95/46/ЄС, що вже давно втратила чинність [6]. Цю Директиву замінив сучасний і значно суворіший GDPR, прийнятий у 2016 році. Він враховує реалії сьогодення – стрімке зростання обсягів обробки даних у

мережі Інтернет, розвиток великих даних та соціальних медіа. Українське законодавство повинно відображати ці зміни, щоб забезпечити адекватний захист даних.

Україна активно впроваджує технології відкритого банкінгу, прагнучи відповідати сучасним глобальним трендам цифровізації фінансового сектору. Проте ключовою умовою успішної інтеграції цих інновацій є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами.

Відтак, певні питання потребують додаткового нормативного регулювання та змістовного розкриття механізмів реалізації. До них можемо віднести наступні аспекти:

1) розробка окремих нормативно-правових актів щодо регулювання відкритого банкінгу;

2) узгодження уніфікованих стандартів відкритих API для усіх учасників банківського ринку;

3) впровадження суворих стандартів конфіденційності і захисту даних (як от GDPR в ЄС);

4) врегулювання питань відповідальності у разі витоку даних чи технічних збоїв.

Лише через комплексний підхід до реформування нормативної бази Україна зможе реалізувати повний потенціал технологій відкритого банкінгу та забезпечити конкурентоспроможність національної фінансової системи на міжнародній арені.

Список літератури:

1. Visa Consulting & Analytics. The Future of Banking is Open. 2020. URL: <https://usa.visa.com/content/dam/VCOM/global/services/documents/visa-open-banking-whitepaper.pdf>
2. Відкритий банкінг (Open Banking) в Україні: виклики та перспективи/ WEAGRO. 2025. URL: <https://weagro.ua/blog/vidkrytyj-banking-open-banking-v-ukrayini-vyklyky-ta-perspektyvy>
3. Коваль Є. О. Запровадження відкритого банкінгу в Україні: порівняльно-правовий аналіз із законодавством ЄС. // *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Випуск 90: частина 5. 2025. С. 166-171. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/09/22-4.pdf>
4. Положення про відкритий банкінг в Україні. Постанова НБУ № 80 від 25.07.2025 р. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25072025_80
5. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 14.10.2025)

6. Слободянюк Д. Захист персональних даних (GDPR / Директива ЄС): що змінюють нові законопроекти в Україні. // *Юридична газета. Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2025. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zahist-personalnih-danih-gdpr--direktiva-es-shcho-zminuyut-novi-zakonoproekti-v-ukrayini.html>
7. Шаренко М.С., Добрунова К. В. Open banking в Україні: потенціал розвитку та переваги для споживачів. // *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. С.552-556. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/94-1.pdf>

УДК 336.7

Серкіс Я. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Науковий керівник: **Скоморович І. Г.**

д.е.н., професор, професор кафедри банківського і страхового бізнесу,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

РОЗВИТОК OPEN BANKING В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНІ ІНІЦІАТИВИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Відкритий банкінг (open banking) стає одним із ключових напрямів цифрової трансформації фінансової системи, адже він змінює саму логіку взаємодії між банками, споживачами та фінтех-компаніями. Його сутність полягає у безпечному та контрольованому обміні фінансовими даними через відкриті інтерфейси програмування (API) за згодою клієнта. Такий підхід відкриває нові можливості для конкуренції, інновацій і персоналізації фінансових послуг, водночас висуваючи підвищені вимоги до захисту даних та кібербезпеки [1, с. 112].

В Україні розвиток open banking визначено одним із пріоритетів державної політики у сфері фінансових технологій. Національний банк України затвердив Концепцію відкритого банкінгу, яка окреслила цілі, принципи та етапи його впровадження. Згідно з документом, повноцінний запуск системи був запланований на 1 серпня 2025 року, що дало змогу банкам, фінтех-компаніям та іншим постачальникам фінансових послуг адаптувати свої ІТ-системи та бізнес-процеси до нових

вимог. Концепція передбачає створення єдиного технічного середовища, у межах якого банки забезпечуватимуть стандартизований доступ до даних клієнтів для третіх сторін, що отримали відповідну авторизацію. Ця модель спрямована на розвиток фінансової екосистеми, де банки перетворюються на платформи, а споживачі отримують більший контроль над власними фінансовими даними [2].

Українські науковці підкреслюють, що відкритий банкінг є логічним етапом еволюції цифрової економіки, адже він не лише модернізує традиційні банківські послуги, а й стимулює появу нових форм партнерства між банками, технологічними компаніями та споживачами [3, с. 100]. Водночас актуальними залишаються питання інформаційної безпеки, уніфікації технічних стандартів і нормативного регулювання. Впровадження open banking в Україні потребує узгодження із європейськими підходами, зокрема із вимогами директиви PSD2, яка стала основою європейської моделі відкритого банкінгу [4, с. 46].

Міжнародний досвід показує, що реалізація концепції відкритого банкінгу потребує не лише технічної готовності, а й глибокого переосмислення бізнес-моделей. У країнах Європейського Союзу, після ухвалення директиви PSD2, банки почали активно співпрацювати з фінтех-стартапами, розвиваючи сервіси ініціювання платежів, аналітики даних і персоналізованих фінансових порад. Це сприяло підвищенню конкурентоспроможності сектору та появи нових гравців, водночас стимулюючи банки до інновацій. Утім, досвід ЄС також показав, що відкритий банкінг вимагає високої культури обміну даними, стандартизації API та довіри між усіма учасниками ринку [5, с. 69].

Для України впровадження open banking відкриває значний потенціал. Завдяки підвищенню прозорості й конкуренції користувачі зможуть отримати доступ до дешевших, швидших і зручніших фінансових сервісів. Водночас банки зможуть використовувати відкриті дані для розробки інноваційних продуктів, точнішого оцінювання ризиків і побудови клієнтських стратегій. Open banking може стати каталізатором

розвитку фінтех-галузі, особливо в умовах інтеграції до європейського фінансового простору.

Успіх реалізації відкритого банкінгу в Україні значною мірою залежатиме від того, наскільки ефективно буде налагоджена взаємодія між регулятором, банками та технологічними компаніями. Не менш важливим залишається питання підготовки споживачів, а саме підвищення фінансової грамотності та довіри до цифрових сервісів. Тільки за умов збалансованого поєднання технологічних, правових і освітніх компонентів open banking стане не просто технічним інструментом, а реальним драйвером інновацій і конкурентоспроможності українського фінансового сектору.

Список літератури:

1. Довгань Ж.М., Галіцейська Ю.М. Open banking як тренд розвитку фінансових технологій. *Innovative Economy*. 2021. С. 111–116.
2. Постанова № 80 «Про затвердження Положення про відкритий банкінг в Україні». 25.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-25>.
3. Данік Н., Торлопов А. Вплив цифрової трансформації на банківський сектор України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. С. 94-103.
4. Акопян Д.Е. Відкритий банкінг як інновація на фінансовому ринку // *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 17-19 травня 2023 р. / за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюнник. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 44-47.
5. Єгоричева С.Б. Концепція open banking та її вплив на розвиток платіжного ринку. *Розвиток фінансового ринку в Україні : загрози, проблеми та перспективи* : матеріали V Міжнар. наук.–практ. конф., 23 листоп. 2023 р. Полтава : Нац. ун–т ім. Юрія Кондратюка, 2023. С. 68–69.

Наукове видання

ФІНАНСОВИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 жовтня 2025 року, Львів, Україна

*Відповідальність за зміст та достовірність інформації
несуть автори матеріалів*

Комп'ютерна верстка — Уляна Владичин

Дизайн обкладинки — Яна Кучеренко

Додрукарська підготовка — Свята Світлана

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 07.11.2025 р.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Умовн. друк. арк. 27,31. Обл.-вид. арк. 21,56.

Наклад 50 прим.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Растр-7»

79005, м. Львів, вул. Кн. Романа, 9/1.

Тел./факс: (032) 235 72 13. E-mail: rastr.sim@gmail.com

www.rastr-7.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ЛВ № 22 від 19.11.2002 р.

